

82
Hic continentur libri Remundi
ps̄i eremite.

Primo

Liber de laudib⁹ beatissime virginis marie
qui et ars intentionū Apellari potest.

Secundo.

Libellus de natali pueri paruuli.

Tertio.

Clericus Remundi.

Quarto.

Phantasticus Remundi.

Jacobi Fabri Stapulensis/benignis lectoribus.

Cum duo sint que vitam nostram rectissime instituunt: vniuersaliū scilicet
cognitio (quam morales discipline pariunt) et operandi modus/qui ordi-
nata operatione comparatur. pauciores profecto inuenimus qui singu-
laria ad operandum pandant: quā qui recte vniuersalia coniecerent. neque id quidem
ab re euenit. nam singularia ad infinitatem deurgunt: vniuersalia vero se colligunt
ad vnitatem. Et cum vtrūque ad sancte/ et beate viuendū necessariū sit: modus tamē
operandi (vt qui vicinū ipsam operationem dirigit in qua nostra salus/summaque
perfectio sita est) precellere videtur. Unde iure euenit vt hi libri in precio habe-
ri debeant: qui querara et necessaria sunt/vtiliter mōstrant. cuiusmodi reuera librum
vnū pij eremite Remundi animaduerti: qui operandi modum mōstrat. operandi
dico: laudandi/orandi/et intentionem/finemque dirigēdi. que ad sancte instituēdā/
formādāque vitam vnicuique necessaria sunt. Et vt verum fatear de me ipso (cum
modestia tamē loquar) in libris illius viri plurimū michi proficere visus sum. et in-
gratus nimirum viderer/et diuini precepti reus (quo iubet: accensam lucernā non
sub modio sed super candelabrum ponendam vt omnibus illuceat) nisi in publicū
proferrem quod omnibus intelligo profuturum. Quapropter librum ad publi-
cum bonum recognoui. qui tamen deuota/et simplici mente quasi in orantis modū
legendus est: quē admodū a miti/deoque dicato viro profectus. Neque vos quicquē
deterreat quod vir ille idiota fuerit/et illiteratus horride rupis et vaste solitudinis assi-
duus accola. nam et creditur quadam superna infusione dignatus: qua sapientes
huius seculi longe precelleret. et estote a beato Paulo amoniti: quia omnis doctrina
diuinitus inspirata vtilis est ad docendum/ad arguēdum/ad corrigēdum/ad eru-
diendum. neque item sermonis eius simplicitas vos auertat. qui enim nimis delica-
tas aures habent presertim in ijs que pertinent ad vite instituta: timeant ne sint de
numero eorum de quibus beatissim⁹ Paulus vaticinatus ait. erit enim tēpus quo
sanam doctrinā non sustinebunt sed ad sua desideria conueruabunt sibi magistros
purientes auribus. et a veritate quidem auditum auerrent: ad fabulas autem con-
uertentur. Quod minus humile/depressum/deiectūque propter stultum visum est:
aliquantulum erexi/nichil de sententia mutans. quod Remundus passim in libris
suis benignissime fieri postulauit. Ingenue enim fateor Remundo ferme verba de
fuisse: quibus suos pulchros posteritati mandaret conceptus. qui tamen valet in-
troitus aspicere: nichil videt barbarum/ et quod sententiam nō contineat scitu di-
gnissimam. Et deus clementissimus/tempestate nostra sua solita benignitate oculos
hominū adaperiat: vt videre queant que vere sunt bona. Adiecti libellū de na-
tuitate dñi/ simili deuotione legendū. Insuper clericū/et phantasticū eius: quod facilio-
res sint/et nō nichil bone contineant eruditionis. Valete/et proficite.

Diuinum
preceptū

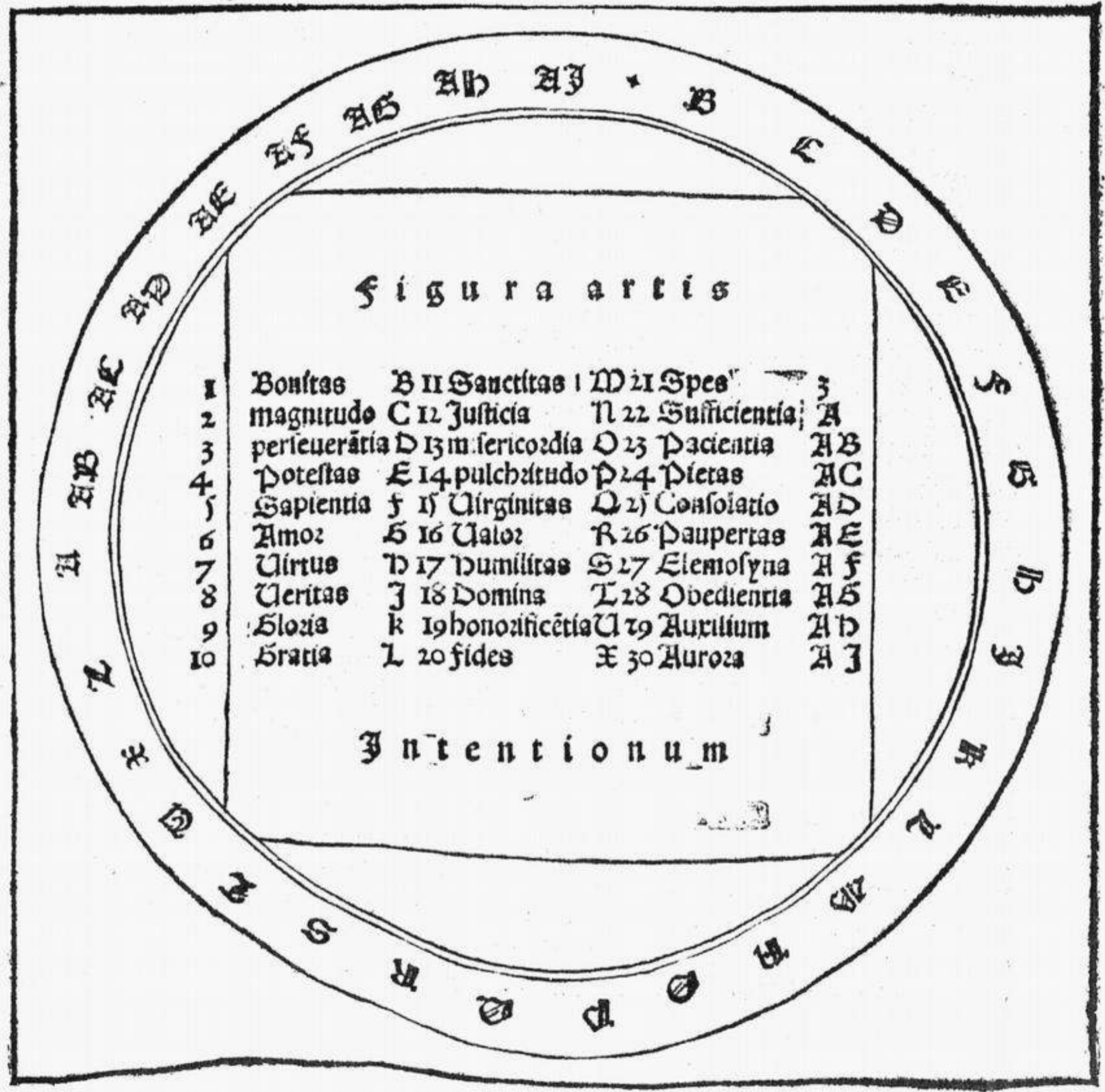
Paulus

Paulus

Remundi pii Eremiteliber de laudibus beatissime virginis Marie.
 Maria dei mater virgo gloriosissima: intentione te laudandi/honorandi/
 orandi/cognoscendi/z amandi hunc librum incipimus. que amore tui: librum
 de laudibus beate marie nuncupamus.

q
 Questiones/diffinitiones/laudes/orationes/z intentiones: sunt
 huius operis fundamenta. Questiones quidem: intentione tra
 dendi modum atq; artem soluendi questiones. vt de beata et
 gloriosa xgine domina nostra/istis et illis habeatur materia lo
 quendi: z vt illuminetur bonitatibus/magnitudinibus/pulchri
 tudinibus et virtutibus que sunt in ipsa virgine benedicta.

Intentio propter qua diffinitiones in hoc libro sunt: est vt per diffinitiones doctri
 nam deus soluendi questiones/atq; ad danda doctrina laudandi z orandi beatissima
 dei matrem. sequimur igitur natura diffinitionum principiorum huius libri: que sunt
 triginta numero/in significatōe triginta denariorum quibus venditus fuit/atq; ept^o dñs
 nolter ihesus christ^{us} filius ipsius virginis gloriose. hec aut triginta principia sunt

Cuiuslibet igitur horum triginta principiorum questiones tres assignamus. prima querit quid est id principium: cuius diffinitio/ eius prime questionis est solutio/ sicut et secunde et tertie que ad ipsius diffinitionis naturam applicantur. ratio vero quare in hoc opere scdam et tertiam questionem cuiusque principii non soluimus: est ut familiaritas et amicitia inter excellentiores et humiliores contrahatur et ab istis et ab illis possit modus acquiri ad laudandam et honorandam ipsam gloriosam virginem dei matrem querendo que solutio debeat convenire. Laudes etiam in hoc libro sunt: ut laudetur ipsa beatissima maria. eo ut gentes eam laudare nescientes: sciant a modo eius laudes. Multi namque sunt homines eam pro rebus minimis laudantes: cum ad eam laudandam pertineant multo maiora. et que sciunt aliqui homines: ignorant ea ad laudem debitam applicare. unde laudatores damna sequuntur: nec ea laus ipsi beate virginis gloriose (que ipsi convenit) exhibetur. Orationes autem in hoc libro ponuntur: ad doctrinam tradendam eis/ qui beatam virginem dominam gloriosam orare volunt sed nesciunt. ideo nec ab illa impetrant ea que querunt. que tamen optinerent: si eam orare secundum eius excellentem sanctitatem/ virtutem/ bonitatem/ nobilitatem didicissent. nam eo ipso quod homines in orandi modo deficiunt: non exhibet ipsa/ illa pro quibus orant. que largiretur: si decenti ipsam precarentur modo. Intentiones sunt in hoc libro: prima scilicet atque secunda. prima quidem finis est et rei complementum: secunda vero est cuius complementum et finis est prima. Arbor enim est intentione secunda: eius vero fructus intentione prima. et domus intentione secunda: et habitatio intentione prima. et oculi intentione secunda: et videre intentione prima. et intellectus intentione scda: intelligere vero prima. et omnia creata intentione secunda: et deus intentione prima. et sic de quibuscunque aliis huiusmodi. Ponuntur autem intentiones in hoc opere: ut modus et doctrina cognoscendi tradatur que sunt intentione prima et que secunda. ut cognoscamus de ipsa beatissima domina intentione vera loqui: et eam amare intentione prima. Quoniam igitur liber iste est de beatissima maria/ domina nostra/ virgine/ et regina: nos ideo maxime librum istum reginis dominabus et virginibus componimus: in honorem ipsius que regina/ mater est atque virgo. Explanationesque leviori/ atque planioribus sermonibus quibus possumus eum tradimus/ subtilitates nimias quantum possumus evitantes: ut facilius intelligatur. verumtamen in parte modum doctrine artis inveniunt et amatiue: procedendo tenemus. Recitatur quoque due domine quarum unius nomen est laus/ et altera oratio nominatur: in quadam via maxima (per quam multi transibant homines) sibi inuicem obviarunt. istarum quidem altera cum diu in quadam ciuitate mansisset: ibat ad alteram ciuitatem unde altera redibat. ambe quidem se mutuo consalutantes: sese inuicem osculate sunt/ et statim suam altera alteri recitavit affectum. Laus (ait oratio) unde venis et quo tendis? cur adeo macillenta et decolorata facta es? super aliquibus enim facies tua te desolatam accusat. Cui laus respondit: amica de ciuitate hac propinqua venio. in qua quidem diu mansi: ut laudes tam gloriose domine/ beatissime videlicet marie hominibus indicarem. ostendens eis modum quo cognoscerent eam laudare: ut honoraretur et ab eis diligeretur/ utque modum haberent per quem ab eius benedicto filio gloriam sempiternam impetrare valerent. Sed in ea ciuitate tot sunt mundani homines et in tantum mundi huius gloriam affectantes: ut quasi spernant huius beatissime regine laudes audire. Alius quidem laudat pannum suum/ alius vinum suum/ alius equum suum/ alius alietum/ alius lanceam suam/ alius filium suum/ alius sue filie pulchritudinem/ alius villam suam/ et alius suum castrum. Quando vero beatissimam virginem gloriosam laudabam: ad hoc quidem attendere minime valebam. adeo his suis vanis

Oratio

laudibus (quibus gloriantur sibi ipsis) occupati/irretitiq̄ iacebāt. Ita q̄
quasi nullam illic feci vtilitatem. ob hoc inde transmigro ad aliam ciui-
tatem propinquam vtrum aliquem forte faciam fructum tentatura. Cur
enim sum macillēta/nimisq̄ discolorata: non liceat te mirari. nam hoc tibi
dicere possum/posteaq̄ ciuitatem illam introiui valde raro leta/contētaq̄
fui super rebus aliquibus quas in ea vidi atq̄ audiui in tantum enim sunt
habitantes huius ciuitatis peruersi detentiq̄ mundanis: et tantum obli-
uiscuntur huius gloriose domine. quare pro his omnibus et multis aliis
valde tristis sum et desolata. Valde considerauit oratio super ijs que
laus ipsi dixerat: et protulit hos sermones. Laus amica: ad hanc quidā ci-
uitatem de qua recedis tendebam/tendisq̄ ad illam de qua nuper recedo.
quare secundum ea que abste audio/videtur michi satis non licere ad eam
ciuitatem me tendere de qua venis: quoniam in ea modicam consequerem
vtilitatem/cum tu quasi nullum feceris in ea fructum. modicum nāq̄ pro-
dest illis oratio: qui ipsam beatam dei genitricē neq̄ volunt/neq̄ laudare
sciunt. nec licet eam adire ciuitatem: de qua recedo. In ipsa enim cum
diu iam manserim/vt eius habitatoribus artem et modum traderem: per
quem ipsam beatissimam virginem dei matrem orare scirent secundū eius
valorem/et honorē: vt et illa ab ea impetrare possent per que labores per-
petuos euitantes/quietem optinerent eternam. Sed quis super his totis
viribus meis laborauerim: impetrare quidem minime valui/vt ipsam be-
atam dei genitricem orare vellent pro vtilitate communi: et pro ijs que ad
reuerentiam et honorem pertinent ipsius virginis dei genitricis/que etiam
et bonis suis et animarum suarum vtilitati cōferrent. imo semper me fasti-
diantes importune vexauerunt. nam alij beatam dei matrem adorant pro
diuitijs habendis/alij pro sanitate/alij pro prospera huius mūdi vita. sed
quasi neminem in ea reperi pro alterius seculi vita rogantem. quem for-
te si reperi pro altera vita rogantē: rogabat quidem affectuosius pro ha-
benda gloria/et pro pena fugienda:q̄ vt videret ipsam gloriosam virginē/
et benedictum filium eius. propterea igitur ab illa ciuitate recessi ad eam
tendens de qua recedis. quam me non licet adire: vt tua michi verba signi-
ficant. non etiam adeas eam de qua recedo/nō enim id opus est: nam tu mi-
nime in ea (sicut nec ego) fructificares. Dico aut tibi quoniam pro damno
tuo/modo tristis sum et desolata: maxime vero pro dedecore quod ipsi
domine nostre infertur ab eis qui per eam tot diuitias et prosperitates in
hoc mundo sumpserunt. Oratio amica (laus ait) quid agemus aut quid
dicemus pro hac beatissima domina nostra: cum non inueniamus vbi se-
minare possimus maxima que de ipsa sentimus. Respondit oratio se nes-
cire quid agerent aut quid vltius dicerent. in tantum malis et erroribus
offensa erat quos videbat in mundo pro dedecore quod inferebatur/bea-
tissime virgini marie et eius filio. Attramē laus (ait oratio) videē ne tibi bo-
num vt nos aliquem locum adeamus/delectabilem/ab hominibus sepa-
ratum: vt eorum opera mala effugere possimus aliquo tempore illic quies-
cētes/quoniam vexate sumus. ibidemq̄ cogitabimus quid agemus con-

Laus

filium sumentes super his que ad honorem gloriose virginis domine nostre operari possumus. Consensit laus orationi/ ambeque quandam magnam siluam intrantes: deambulauerunt per illam tota die. Cumque laus et oratio simul pergerent per eam siluam valde pulchram/ arboribus/ fructibus/ pratis/ et riuulis/ abundantem de beata virgine dei matre colloquentes: laus laudabat eam/ et oratio eam precabatur et delectabatur altera in sermonibus alterius desiderantes diu consistere simul in huiusmodi sermonibus. Ambe quidem domine ille de beata maria sic colloquentes: sub umbra cuiusdam arboris/ formosam quamdam dominam multum nobiliter adornatam inuenerunt vehementer plorantem/ et plangentem et capillos capitis sui distrahentem/ dirumpentemque vestimenta sua: et dicentem maledictos esse omnes qui eam peruertebant et de mundo quantum poterant eiciebant. Laus et oratio ab ea quesierunt cur ploraret: et cur tam amaros sermones proferret. eamque rogauerunt: ut eis quo nomine vocaretur indicare vellet. que respondit: Intentio nomen meum est. Dolor quidem quo affligor est: quia homines in hoc mundo primam intentionem peruertunt in secundam/ et conuerso. Idcirco mundus totus in destructionem lapsus est et defectum: et omnes intentiones/ quasi in hominibus omnibus de bono in malum sunt peruersae. ideo ab hominibus fugio quoniam cum eis participare nequaquam volo. sed per omnia vite mee tempora: in hac silua permanere propono. Diligo enim potius et arboribus/ et animalibus siluestribus suam intentionem (per quam sunt) non mutantibus/ quam hominibus sociari/ qui quasi in omnibus primam intentionem in secundam/ et conuerso mutant et peruertunt. plorabant laus et oratio super his: que dicebat intentio. et rogauerunt eam/ earum adiungi consortio: quoniam similiter a mundo fugiebant/ tendentes aliquo ut ex laboribus (quos in mundo sustinuerant) possent recreari a modo. Intentio precibus earum libenter obediuit: earumque societatem dilexit. perrexeruntque ipse tres simul de beata virgine colloquentes: et de laboribus quos quelibet passa fuerat in mundo.

Intentio

Laus

Cumque simul pergerent laus retulit hos sermones. Eo tempore quo Rhoma toto dominaretur in orbe: diligebant rhomani publicam utilitatem et inerat ideo Rhome virtus dominandi super totum orbem. quem tadium possedit: quod diu mundi publicam dilexerunt utilitatem. Confectum autem cum utilitatis publice cura recessit: et rhomani proprias dilexerunt utilitates potius quam communes: tunc Rhoma suam dominandi virtutem perdidit tendens in desolationem. Iheu quomodo ipse cesar et rhomani erant corde nobiles: quomodo Rhoma inclytos habuit pugnatores tunc cum publicam dilexit utilitatem et quam multiplex laude digni fuerunt pro quanto commune commodum dilexerunt. Et si illi viri infideles qui de beata virgine gloriosa cognitionem non habuerunt/ tam alti cordis fuerunt: quod nunc temporibus istis eiiet? si catholici in tantum utilitatem publicam amarent ut per vniuersum orbem amari et cognosci beatam mariam reginam/ et virginem/ et benedictum eius filium quem ipsa tantum diligit et conuerso amari et cognosci facerent: et resumerent rhomani diuum quod olim soliti possidere fuerunt.

Laus amica (dixit oratio) super utilitatem publicam te non oportet a
 rhomanis exempla trahere. quoniam modo a modico tempore quedam
 gens/tartari videlicet surrexerunt/ qui super totum orbem iam dominari
 incipiunt. quoniam communem utilitatem diligunt secte sue: quam ipsi
 prosequuntur et querunt ad honorem eius loci unde processerunt. isti sunt
 sine fide et sine lege scientiam non habentes: deum et eius beatissimam ge-
 ntricem non cognoscentes. quare oibus illis qui communem non diligunt
 utilitatem: deus ex illis minatur ruinam. et dico tibi laus (ait oratio) quo-
 niam ex quo homines qui deum et beatissimam eius matrem cognoscunt/
 non exhibent illis ipsum honorem qui decet vtrumque: iusta quidem ratio
 michi esse videtur vt deus subiiciat eos gentibus bestialibus/z puniat eos
 pro ijs quos ipsi deo et ipsius genitrici inferunt erroribus. Laus et ora-
 tio (ait intentio) naturaliter precedit utilitas publica: deinde utilitas se-
 quitur propria. z ratio huius est quonia plus est bonitatis/ magnitudinis
 et pfectionis in utilitate publica quam propria. unde publica utilitas in me est
 primo et principaliter: et utilitas propria secundario. Sed quoniam homi-
 nes in istis utilitatibus me peruertunt: diligunt eas contra cursum nature/
 et contra omnem ordinationem et contra me e contrario agentes. z hec est
 ratio qua homines me euertunt: et se ipsos destruunt tendentes in casum/
 in damnum atque mortem. quare non admiro cur rhomani ceciderunt.
 non enim more solito publicam utilitatem dilexerunt. Sed tu oratio (Ait
 intentio) exora beatissimam dei gentricem pro rhomanis vt utilitatem
 publicam diligant vehementius quam specialem et priuatam. quoniam si sic
 ipsi/ et alij viuerent: vtiq; totus mundus ad utilitatem publicam conuerter-
 retur/ et ad laudem ipsius virginis beate: que est publica/ salus/ et utilitas
 publica iustis et peccatoribus vniuersis. Tam diu simul perrexerunt
 laus/oratio/et intentio sup huiusmodi talibusz multis alijs adinuicem con-
 ferentes: donec ad quendam locum valde amenum/ vbi erat ecclesia modis-
 ca quedam eremitica: in qua quidam conuersabatur eremita / qui diu ipsi
 ecclesie seruiert. In illa autem ecclesia quedam erat imago valde pulchra:
 coram qua laus oratio et intentio virum inuenerunt faciem humi prostra-
 tum et genibus flexum. et interrogauit eum laus super quibus lauda-
 bat beatam Mariam / et oratio similiter super quibus eam orabat qui-
 bus ille respondit. Hec ecclesia beate marie est: ad cuius honorem qui-
 dam vir sanctus omnibus scientijs profunde imbutus (qui hic prope vi-
 tam elegit eremiticam) hanc michi beate marie largitus est imaginem. vt
 pulchritudinem huius beatissime domine frequenter recordarer/ et de ip-
 sa leticiam in corde meo assumerem. dum autem ingrederemini in hanc ec-
 clesiam/ considerabam pulchritudines gloriose virginis marie: prout eas
 imago michi representat. hec autem maior est delectatio quam in hac eremo ha-

Intentio

Eremita

Laus

beam. post hoc vero cum aliquibus indigeo: oro coram facie huius imagi-
nis ipsam dominam beatam: vt ea michi quorum indigeo largiatur. sic pri-
die accidit q̄ galinam vnam perdideram: sed rogavi ipsam clementem do-
minam vt restitueret eam michi. Iterum rogo eam vt pro me oret filium su-
um quatinus michi peccata mea indulgeat/ michiq; celestem gloriam lar-
giatur. Amice eremita (laus ait) nunquid laudas gloriosam dei genitri-
cem in alijs vltorius/ nisi in pulchritudinibus corporalibus? nec rogas eam
pro alijs rebus vltorius/ nisi pro gallinis tuis/ et pro te ipso? cui respondit
eremita dicens: nō sum litteratus sed laicus. z nescio loqui beate marie do-
mine nostre gloriose: nisi de corporalibus. et rogo ipsam pro asino meo/ et
pro gallo meo/ et pro cane meo (quem lupus sauciauit) vt sanet eum mi-
chi et similiter pro peccatis meis vt michi parcat z ignoscat. Laus ora-
tio et intentio cognouerunt hunc eremitam esse inscium: et si de beata ma-
ria subtiliter illi loquerentur/ eas non intellecturum. quesuerūt ergo ab eo
de illo altero eremita: quis homo z cui? cōsuetudinis esset dū in mundo fu-
isset. Quibus eremita respōdit dicens. Domine/ ille deuotus homo de quo
ego vobis loquor diues fuit in mundo et honorabilis / temporalibus bo-
nis opulentus et peritus credit̄ in multis scientijs. ille derelinquens mun-
dum: dispersit omnia sua pauperibus/ amore dei z beate virginis eius ma-
tris (exceptis aliquibus paucis denarijs quos penes me deposuit) et ego
hic prope suum asinum in quadam villa teneo. vbi singulis septimanis se-
mel sibi panem emo: et que sibi necessaria sunt adduco. Ille habet libros
suos: et cum illis per sapientiam quam habet in oratione et deuotione per-
sistit/ plorans sua et aliorum peccata. Ille quidem vir bonus est et prudēs
excellensq; vite. Valde placuerunt dominabus sermones ij: quos il-
lis hic eremita de illo sancto viro referebat. et rogauerunt eum/ vt dirige-
ret eas ad locum: vbi ille morabatur. Ille autem ostendit eis viam: et per-
uenerunt ad locum vbi ille vir sanctus habitabat. Cūq; superuenissent ad
locum: inuenerunt eum in orto suo fodientem/ z dixerunt ei. Domine secun-
dum ea que de statu tuo nobis dicta sunt: tu es vir bonus et sapiens mul-
tis scientijs eruditus. derelinquisti mundum et venisti in hunc locum: vt
melius recolere/ intelligere/ et amare valeas et orare deum/ et beatissimam
eius genitricem. ergo secūdum sermones quos quidam eremita nobis re-
tulit de te: videtur nobis q̄ te orantem z contemplantem in libris tuis inue-
nire debuissimus. Eremita autem ille respondit dicens eis. Cum ex
oratione nimia aut ex nimis alto studio natura vexatur: querit exercitium
corporale. ad recreandam ergo meam naturam corporalem que diu vex-
ata laudibus et oratiōib⁹ fuit (quas mea natura spiritualis beate marie
virgini et domine nostre obtulit) oportet me aliqua hora diei in corporali-

Eremita

bus occupari. nam labor iste corporeus remedium anime in corpore/et occasio est: ne anima cadat in temptationē /cum dimittit orationē. Valde placuerunt dominabus hi sermones sancti viri/ cognoueruntq; ipsum esse sapientem: et quesierunt ab eo quē tenebat modum laudando et orando beatam mariam dei matrem. qui respondit dicens se laudare et orare illam duobus modis: quorum vnus erat corporaliter ⁊ spiritualiter/et alius spiritualiter tantum. Corporaliter et spiritualiter quidem: cum legebat in libris suis aut cum loquebatur sermones quibus mens ipsa concordaret. ita q; anima et corpus: concordarent et corresponderent adinuicem laudādo ⁊ orando ipsam beatissimam dominam gloriosam. alius vero modus erat: cum per contemplationis viam/ tantum laudabat et orabat sine lectura et sine prolatione verborum: ea que de ipsa gloriosa virgine considerabat. et in hoc secūdo modo plus inueniebat delectatōis et dulcedinis: q̄ in primo.

Domine(dixit intentio) qua intentione laudas et oras principalius beatam mariam dei matrem? eremita respondit se principalius eam laudare et orare quoniam mater dei est: deinde quoniam mater hominis dei est. et postea quoniam a deo vehementer bona est: vt digna sit laudari et orari. deinde de gradu in gradum descendēdo vsq; ad vtilitatem publicā, deinde ad spacialem et propriam secundum q; alia nobilioza sunt alijs / et maioris excellentie aut vtilitatis. His sermonibus cognouerunt intentio/laus et oratio hunc esse virum sapientem. ⁊ vltterius ab eo quesierunt: qua intentione maxime accessisset ad locum illum/ et qua intentione maxime laudabat et orabat dei genitricem. quibus ille dixit: domine ego sum qui diu publicam vtilitatem desideravi/ et multum laboravi/ multaq; loca pro ea circuiui. et an hoc sit aut pro peccatis meis aut populi/ nescio: nichil eorum que vtilitatis publice tam diu quesui perficere valui. quoniam quasi omnes hoc tempore viuentes: plus vtilitatem suam propriam diligunt q̄ publicam. et quoniam ab hominibus optinere nequeo quod iuste requiro: veni in hunc locum acturus de peccatis meis penitentiam/ et oraturus atq; laudaturus ipsam beatissimam dei matrem mariam et dominam nostram duabus intentionibus. prima est quoniam debitum est et ratio exigit/ vt laudetur : secunda est pro vtilitate publica cui nisi succurrat ipsa : totus mundus periclitatur. Domine eremita dixerūt domine ille: secundū signa verborum tuorū cognoscimus te virum iustum et sapientem: et in hūc locum bona intentione ad agendam penitentiā te venisse. ⁊ valde sumus de tuis respōsionibus cōtente. Sed si familiaris societas nostra tibi placeret: tecū in hoc loco libēter/ aliquo tēpore secundū arbitrium nostrum habitaremus. Affectamus enim vna tecum laudare/et orare gloriosam dei geni-

Intentio
Eremita

tricem: sic vt discernas ea que de ipsa docemus. et si in aliquo nos errare contingat/ dirigi a te petimus. quoniam ad hoc de te artem et doctrinā libenter suscipiemus: tuis met iudicijs parentes. His auditis eremita istarum dominarum quesituit nomina: quelibet autem earum ei suum nomen detexit. tunc eremita eis respondit. Si nomina vestra/ vestris cor- respondeant sermonibus: vestre siquidem societati multum me gaudeo cōiungi. et vestris sermonibus adeo possem abire contentus: vt iterum in mundum reuerterer deambulans/ et circuiens regiones/ nunciando hominibus gloriose virginis marie dei matris laudes. Super his autem sermonibus/ ipsi quattuor vnanimiter fuere concordēs: vt in illo loco sub vmbra cuiusdam frondentis arboris iuxta quendam fontem clarum/ et amenissimum adinuicem loquerentur / conferentes de beatissima domina virgine maria. ordinaueruntq; procedere secundum triginta huius libri principia: laude laudante dominam gloriosam dei matrem / et oratione orante eam / et eremita questionēs proponente / atq; intentione ad honorem beatissime virginis dei genitricis exempla recitante.

De bonitate.

Cap. II.

Questio

Domina laus (ait eremita) beata dei genitrix bona est: vnde quero quid est bonitas? cui respondit illa dicens. bonitas est id ratione cuius bonum agit bonum: et hoc in tantum qd bonum est

Laus

esse/ et malū est non esse. Domine eremita (ait laus) Scis diffinitionem esse id quod conuertitur cum quesito: videlicet diffinitionem esse id cuius esse queritur. per hanc enim diffinitionem soluitur questio tua. *Explicando* ergo diffinitionem laudare volo beatam dei genitricem. Est igitur in ea bonitas/ ratione cuius dominus deus noster qui bonus est: agit bonū. quod habet esse multis modis: quos referre non sufficerem. veruntamen de illo bono: tribus modis desidero tibi loqui. primum quidem est ipsum bonum quod ipsa dei genitrix habet/ ratione filij sui: secundum est illud bonū quod habet in se ipsa. et tertium est illud bonum quod deus amore sue matris influit hominibus et infundit. Illud bonum quod beata dei genitrix a filio suo habet tantum est: vt secundum eius magnitudinem / non possum illud laudare. tamen de ipso prout potero: aliquantulum tibi dicam. Illud bonum est: deum esse filium ipsius virginis gloriose. hoc autem bonum facit deū esse filium virginis beate: et ipsam virginem facit esse dei matrem. ergo magnum bonum est deum esse filium virginis: secundum qd deus est magnus filius/ atq; bonum quod est ipsius virginis (cum sit dei mater) magnum/ secundum qd ipsa est magna mater. Et quoniam deus et ipsa beata dei genitrix ita magni sunt: bonum huius filij maius est qd alicuius alius

filij/et bonum huius matris maius q̄ cuiuscunq; alterius matris. Omne quidem bonum istud agit deus qui bonus est: ratione bonitatis sue matris, bonum est ergo esse istud bonum ita magnum: et malum esset illud nō esse. quod si quidem malum esset: non foret bonitas tante matris. Unde considerare potes quanta est bonitas ipsius virginis domine gloriose que facit deum esse hominem/ et hominem esse deum: ita q̄ deus homo vna eadem est persona videlicet dominus ihesus christus. et cum eo sunt omnes homines participantes in natura: omnes quidem sunt eius in natura affines. ergo cogitare potes q̄ magnum bonum est istud bonum: quod habet esse ratione bonitatis virginis matris gloriose. quoniam quodcunq; aliud bonum creatum non equiparat istud bonum: videlicet deum esse hominem/ et hominem esse deum. Nunquid igitur patet tibi (inquit laus) domine eremita hanc beatissimam dominam nostram laudari dignam per orbem vniuersum? ita vt multos bonos habeat laudatores. Nonne vides q̄ magnum malum: nisi hec domina nostra bona esset? quoniam si bona nō esset/ et si bonitas eius non esset tanta q̄ta est: nunq̄ deus esset homo neq; homo deus. quod tamen maius esset malum q̄ oē malum/ quod huius et alterius seculi esse potest. Eremita carissime/beatissima maria virgo domina nostra bona est per naturam (naturaliter enim habet proprietatem que bona est in se ipsa) et hoc in tantum vt nec mortaliter/ nec per veniale actuale/ venialiter etiā peccauerit vnq̄. Nunq̄ in ea malū aliquod extitit: neq; ex ea malum aliquod secutum est: neq; potest sequi/ adeo bona est et omni bono plena. Nam sicut de sole proprie lux et illuminatio sequitur/ quia pprieta- tem habet illuminandi mundum: sic et adhuc multo melius ex hac glorio- sa domina bonum sequitur toti mundo: quia tota existit bona. Et sicut sol nullam habet proprietatem inferendi tenebras in aliquem locum vbi illu- cet: sic et multo melius etiam virgo dei mater nullam proprietatem habet neq; naturam inferendi malum alicui gerenti sibi amorem. Gloriosa dei mater adeo bona est vt deus ratione bonitatis eius velit eam agere bonum populo suo. nam sicut homo proprietatē habet videndi/ quoniam oculos habet et proprietatem intelligendi/ quoniam habet intellectum: sic ipsa be- ata domina nostra proprietatem habet agendi bonum/ quoniam bona est. ergo sicut est inconueniens et impossibile hominem habentem oculos non videre ex quo videt/ nec intelligere ex quo intelligit: ita et adhuc maius est inconueniens et impossibile beatam dominam dei matrem non agere bo- num/ ex quo est bona: et eam non agere magnum bonum/ ex quo bonum illius habet magnitudinem tantam. quare dilectissime domine virgo gloriosa domina nostra tante bonitatis est: vt bona sit recoli/ intelligi/ et amari: bona laudari/ bona benedici/ bona orari. bonum est serui- re illi: et bonum est omnes audire laudes que de illa possunt dici. et om- nes qui eam recolunt intelligunt/ et amant/ et qui orant eam/ et qui eam laudant/ et de ipsa loquuntur/ et qui confidunt in ea: facit esse bonos. et eorum quisq; bonitatem habet in se: ratione cuius agit bonum/ et ad beatitudinem tendit eternam. Adultum placuerunt eremite hi tres

Questio

modi quibus laus laudauerat beatam mariam. sensitque virtutem et fortitudinem inherere sibi: quibus ad eam diligendam inflamabatur. et ad honorem ipsius beate virginis gloriose: hanc proposuit questionem. Domina laus (ait ille) recitatur duas fuisse dominas/ quarum quelibet diligebat beatam dei matrem virginem gloriosam. cuius laudes multas dixisti. Altera illarum diligebat eam propter eius bonitatem: et altera propter amorem quem deus habet ad eandem matrem suam. Quelibet autem earum plusquam altera: credebatur eam diligere. Nam et illa que diligebat eam propter eius bonitatem: se assererat eam plus diligere. quia proprie sine medio diligebat eam. altera etiam affirmabat se plus diligere ipsam: quia deus filius eius diligit eam tanquam matrem suam/ et tanquam matrem iustorum/ et peccatorum confidentium in ea: et quoniam amplius est amor quem deus habet ad matrem suam quam bonitas ipsius matris. Respondere voluit laus eremite: sed oratio dixit ordinatum fuisse/ questiones secundas et tertias insolutas sic permanere debere. ut habeatur modus in promptu ad loquendum per rationes de beata maria domina gloriosa. et dixit eremite quod hec questio et alie soluantur per definitiones principiorum huius operis ut supra dictum est

Oratio

Intentio

Retulit intentio dicens unum fuisse canonicum qui iacebat infirmus plurimum/ mortemque metuens. Ille autem plangebatur et plorabat desolabiliter: quia mori se sentiebat. et hoc in tantum ut omnes qui stabant in circuitu eius mirarentur. Inter illos assistebat quidem amicus eius quem canonicus ille diu dilexerat: qui querebat ab eo cur adeo vehementer ploreret/ et plangeret. Ille quidem respondit dicens: quia vivere desiderabat ut esset bonus. nam quam diu vixerat fuerat homo malus: et quoniam affectabat bonus fore/ vivere desiderabat. ut ageret illud: ad quod creatus erat. Ille vero amicus dixit ei/ quoniam ex quo bonam intentionem habebat desiderando vitam: si rogaret beatam dei matrem dominam nostram/ vitam ei prorogaret. Canonicus igitur ille oravit eam: ut concederet ei vitam intentione boni acquirendi et eam laudandi. de propria namque bonitate sua: proponebat ipsi beate virgini seruire. et quoniam ille vitam desiderabat ad laudandam ipsam dominam nostram que laudem suam diligit in hoc mundo/ et que paucos habet in mundo laudatores secundum magnitudinem laudis que decet eam: tribuit illi canonico sanitatem. qui diu vixit. laudans bonitatem ipsius virginis gloriose. Orare voluit oratio dei genitricem/ ordinavitque processum suum secundum illos tres modos quibus laus laudauerat eam. et flendo/ suspirandoque dixit. Regina virgo dei mater: tu es bona mater/ quia tu habes bonum filium. tuusque filius bonus est: quoniam bonam habet matrem. tuam ergo bonitatem que tanta est/ cum sis mater tanti boni filii adoro: et exhibeo reuerentiam et honorem de totis viribus eius boni quod naturaliter habeo/ et eius boni quod me facit habere tua bonitas. unde procedit: quantumcumque bonum in me existit. virgo mater/ pia intentio te deprecandi per quam te adoro et tibi reuerentiam et honorem impendo bona est: oro enim ut tua bonitas cognoscatur/ ametur/ et laudeatur/ et seruiatur ei per orbem uniuersum/ fiatque ei reuerentia et honor per totum orbem ab hominibus uniuersis

Oratio

uersis virgo dei mater: hec est principalis intentio mearum precum. quare quantum in me est michi apparet in intentione mearum precum: me non posse agere maius bonum. Tu ergo regina cum sis bona / et tam bona mater / et tam bonum habeas filium: ex quo totum extendendo posse meum ad meam intentionem peragendam bonam / adorando et reclamando te seruiendo que tibi: placeat tibi ut precem meam sic bonam facias ut ad perfectionem veniat et ad finem huius quod a bonitate tua dari oportet michi recipienti. Gloriosa regina dixit oratio / de natura bonitatis est: eam mouere illos qui possident illam ad agendum bonum. et secundum magnitudinem bonitatis quam habent: oportet eos agere magnum bonum. hec autem natura in quibusdam creaturis habet esse velut in angelis: qui tantum bonum agunt quantum sue magnitudo exigit bonitatis. sol etiam tantum illuminat quantum bonitas sue claritudinis se extendit. Arbor similiter secundum bonitatem suam bono fructu redundat. ergo regina mater dei cum hec natura insita sit creaturis / quibus non est bonitas in comparatione tue bonitatis: quanto magis teneris agere bonum secundum naturam tue maxime bonitatis. Illam naturam quam secundum cursum nature et secundum gratiam (que de te michi aduenit) possum habere in bonitate: appono exemplum quantum valeo ad hoc quod ex te depono. et hoc ut excusationem non inuenias defectum videlicet ex parte recipientis / si non largiaris ea que ad laudem et honorem tuum requiro. Semp enim volo / ut neque tu / neque benedictus filius tuus / nec aliquid aliud iuuare me valeat: si in iis que expostulo falsitatem amisceam / siue fraudem. et si etiam aliquid aliud me moueat: nisi tua bonitas / tuus honor / et tuus amor. quoniam omni tempore ab omnibus hominibus permanes digna honore. Ex quo totum posse meum expono / ad te fideliter orandum: non credo ut postulationem meam facias irritam / que est tuam bonitatem esse cognitam et dilectam per orbem vniuersum. Si autem ita est / ut negationem preferas mee requisitioni: inuoco deum in testimonium / et omne viuens qui preter id quod ago nichil aliud agere possum. imo maiora mirabilia nunquam audita fuerunt: videlicet quod mea modica et misera bonitas / tuam deuincat bonitatem. quod erit nisi tu exaudias precem meam. hoc autem esse non potest ut deuincat eam: nec ad hoc potest rationis iudicium consentire. Tu virgo virginittatis ex qua virginittas omnis similitudinem / formam / et figuram assumit: bona es reuolui / intelligi / et amari. bona es omnibus reuolentibus / intelligentibus / et amantibus te. hoc autem negari non potest quoniam verum est: et hec veritas in tantum bona est quod maior esse non potest. nec aliqua falsitas nec aliquod malum: eam destruere potest atque corrumpere. cum ergo tam bona sis omnibus et tantum bonum de te pueniat eis: vnde contingit hoc / seu in quo firmatur / te non esse bonam tibi ipsi? imo quomodo permanes bona valoribus et honoribus tuis: cum a tot gentibus ignoreris que te non cognoscunt / nec te reuolunt / neque te diligunt? nesciunt que virgo tu es / nec de te nec de aliquo tui quicquam gerunt sermonis: quoniam sunt sine fide / in deum non credentes / neque in te. imo sunt gentes que te blasphemant: et imponunt aduersum te malum et falsum testimonium dicentes te non esse bonam / te non esse dei matrem. Et adhuc hoc michi grauius est: videlicet multos homines esse te credentes esse bonam / et dei matrem / et de te sumentes beneficium / et per te multos habentes honores: sed te non diligunt / nec honorant prout tuam decet bonitatem et valorem. vnde videtur: te nec tuam bonitatem / nec illum honorem qui tibi competit diligere: quoniam rogares filium tuum ut ab omnibus hominibus faceret tuam bonitatem cognosci et amari. Et si hoc utique velles: filius tuus tibi non abnegaret nec abnegare posset. et si hoc tibi abnegaret: vere tibi dico quoniam nunquam in te et in filio tuo spem haberent etiam vnica die vite mee. plorauit oratio / et detrahit capillos capitis sui / distorquens manus suas

Laus

pre dolore nimio. et plura alia intulisset beate marie: nisi laus reprehēdisset eā dicēs
Oratio (laus ait) nimis es cōturbata/ ne ꝑ satis fidis ī beatissima domina nostra
Iterum velut insensata loqueris proferēdo verba non vera. quomodo enim cogi-
tare potes eā nō diligere honorē ⁊ reuerētiam bonitatis sue? quoniā nisi sic dilige-
ret/ non esset bona. ipsa autē ī tātum bona est ꝗ ipsa qdē melior esse non potest. Hoc
autē bene potes perpendere secundū sermones meos: quos iam audisti. Bētes au-
tē prauē sunt: et quoniā ī peruerso statu consistunt/ eā non possunt recipere bonita-
tē quā ipsa beata dñā eis largiretur si bone eissent. Oratio (laus ait) Mōne sol ceco
lucē suā ministraret: si oculos haberet? vtiqꝫ/ quoniā aut prius est oculis: nequit
eā accipere. ita pctōres cum sit mali: nō habēt vbi bonū suscipere valeāt de supne
matris bonitate. hec autem influeret illis: sed vbi recipiāt non habent illi. nec tibi
orationi cōueniunt tales sermones super gloriosam dominam nostram: et a modo
talīa dicere super eam non attētes/ qm̄ talibus sermonibus plurimū conturbarer.

Oratio

Laus (inquit orō) si sermones mei insani sunt id nō est causa mei: tristis enī et irata
loquor. amor etenim ita dat michi loqui. vnde bene scio nisi tātum amarē honorē
bōitatis gloriose dñe: nō prouperēt extra me verba que dico/ ⁊ michi quidē videt̄
vt nō diligas eā in tantum q̄tū illam diligere videris. dicis enim quotidie bona est
gloriosa dei mater/ maximā habet bonitatē preciosa dñā nostra: ⁊ reprehēdis eos q̄
languentes moriuntur/ qm̄ tā modicū honoratur in mundo scdm̄ honorē qui decet
eā. nec possum desistere quin amplius dicam (⁊ pro reprehētionibus tuis minime
omitā) ipsi domine nostre nullū esset malū/ si filiū suū oraret vt eam in mundo ma-
gis honoratā teneret. nec exēplum quod desole adduxisti: ꝑsonat ad propositum.
quoniā peccatores qui inhonorant et despiciunt eam/ oculos habent naturaliter ⁊
videre possent si quis eorum oculos aperiret. vnde oro deum filium eius vt ipse a-
moueat/ perdat ⁊ disrūpat quicquid resistit non cognosci et nō amari ab omnibus
dñam omnīū preciosissimā eius genitricē. Iheu laus (inquit oratio) nūquid in mūdo
sunt mulieres fede meretrices: quas aliqui hoīm plus diligunt/ magisqꝫ de ꝑcātur
q̄ preciosam dei genitricē virginē? Et tu laus videas quid agas: quoniam magis
laudāt eas q̄ illā: q̄ est oī laude dignissima. ⁊ plura etiā agunt propter eas: q̄ ꝑpter
ipsam preciosam dei matrem. Conturbata fuit laus/ voluitqꝫ orationi respondere:
sed eremita transmūtavit earum sermones hanc questionem orationi proponens.

Questio

Domina oratio in quadā ciuitate erāt due dñe: quarū altera habebat filiū et altera
filiā. Ambe quidē orabant matrē gratie/ dei genitricē: hec si quidē vt daret filio suo
bonam vxorem/ illa vero vt annueret filie sue bonum virum. quelibet autē istarū:
maius bonū intendebat querere q̄ altera. hec si quidē que filio suo bonam petebat
vxorē/ allegabat se petere maius bonum: quoniam maius malum/ maiorisqꝫ vere-
cundie est viro vxor mala (⁊ maius malum potest inde seq̄) q̄ mulieri prau⁹ marit⁹.
Illa vero que rogabat pro filia dicebat: quoniā homo cū est bon⁹ melior est simpli-
citer q̄ mulier. cum ergo se puertit in malum deterius agere potest q̄ mulier: ⁊ ma-
gis vxorē suā aggrauare q̄ vxor maritū. quare a beata maria maius bonū petere
videbatur: q̄ altera. tota sūma questionis huius est. que istarū petit maius bonum
a beata dei genitrice. ⁊ nisi ordinatū esset nō expresse solui hāc questionē cum aliis
in hoc libro: gratū michi esset audire a te quid tibi super hac re esse videret̄. Sed
locuta est intētio dicens fuit dñā quedam diues ⁊ nobilis genere: hec valde dilexit
beatissimā dei genitricem. Considerauitqꝫ quomodo aliquod bonū posset agere:
quod quidē multū dei genitrici placeret/ qd̄qꝫ esset ipsi dñe magne vtilitati. Cum

Intentio

autem hec domina diu animo volutādo super hoc considerasset: excogitauit quoniā foret bona. quia virgo dei mater bona est. Considerauit enī quia eo ipso q̄ esset bona aliquā ipsius beate virginis marie/similitudinē haberet: que quidem similitudo ipsi beate marie domine gloriose placeret/ et ipsa domina magnū inde comodū optineret. Cū hec itaq̄ cōsideraret: proposuit diligere se esse bonā/ primo vt gloriose matri dei placeret. hanc igitur intentionem voluit esse primā/ et finē/ et cōplemētū. vtilitatem vero inde sibi consecuturā/ fecit intētionē secūdā. hec itaq̄ domina ordinate me posuit in corde suo: et fuit melior oībus alijs dominabus regionis illius. exempla q̄ magna vite contulit omnibus illius patrie dominabus: hec q̄ diu vixit honorauit me. sustinuitq̄/ in suo corde. Ego autem cum affligēbar/ et detrahebar in cordibus eorum/ qui peruerse me tractant/ false diligentes bonitatem: recurrebam ad illam/ et partim in damnis recreationem/ et consolationem aliquam optinebam.

De magnitudine.

Cap. III.

C Considerabat laus: quomodo magnitudinem genitricis dei laudare posset. dum autem ita consideraret: eremita quesit ab ea quid est magnitudo? cui laus inquit. Magnitudo est id ratione cuius bonitas/perseuerantia/potestas/et sapientia sunt magnę: ambiēs omnes extremitates essendi. hec definitio magnitudinis: michi viam tradit/et modum laudandi dei genitricem. quare secundum hanc definitionem/tribus modis michi placet eam laudare: videlicet magnitudie vnitatis/magnitudine nature/et magnitudine sui operis. Tale de magna est beata dei genitrix in vnitatis dei patris/qui vnus est: cuius vnitas est ipsa maior vnitas/que in paternitate sit. quoniam nullus pater tantus est/quantus est ipse solus. hec igitur tam magna patris vnitas: bonitatem/magnitudinem/perseuerantiam/potestatem/et reliquas virginis matris perfectiones in vnitatis filie facit esse magnas. quoniam in bonitate/magnitudine/perseuerantia/potestate: facit eam maiorē esse filiam omnibus filiabus alijs. ceterę quidē filie non habent tantum bonitatis in magnitudine: quantum in ipsa sola. nulla nāq̄ aliarū: mater est huius filij/qui est filius dei patris. sola hec virgo domina nostra: meruit huius esse mater. quare vnitas dei patris tā magnā facit vnitatē huius filie sue: vt ceteras vnitates filiarū cōprehēdēdo trāscēdat in magnitudie vnitatis filiationis sue. Sicut laus beatā dei genitricē laudauit in magnitudine vnitatis/ratiōe paternitatis diuine: sic etiā voluit eā laudare secūdū vnitatē maternitatis et filiationis. Sola quidē virgo maria dña nostra/mater est filij dei: qui solus/et vnus est/unicā habēs matrē/eā videlicet reginam gloriofam. hic igitur filius qui videlicet filius dei est/ tam magnus est existendo filius virginis domine nostre: vt maior esse non possit. ideoq̄ magna bonitas/magnitudo/eternitas/potestas filij: faciūt esse tam magnas bonitatem/magnitudinem/perseuerantiam/potestatem/sue gloriose matris domine nostre: quę admodū eas p̄met esse magnas secundum magnitudinem filij dei. Ita vt magnitudo matris/ magnitudini filij/ et vnitas matris/ vnitati filij correspondeat. Cum itaq̄ laus laudaret vnitatem virginis dei matris / ea existente matre vnus tantum filij: mirabatur quomodo ipsa domina nostra poterat esse tanta/ q̄ta ipsa est. quoniam laudare non sufficebat/ secundum magnitudinem tantam/ quam ipsa habet existente matre tantum filij benedicti. Laus q̄tum poterat/ laudare conabatur virginem dei genitricem in sancto spiritu qui vnus est: ita quia vt nō sit alius sanctus

Questio
Laus

spiritus deus nisi ipse solus. hic autem spiritus sanctus: magnitudine sua magnificauit bonitatem/magnitudinem/et ceteras substantiales partes substantie virginis dei matris/quas ipsa habet ad existendam mulierem unicam/dei matrem. hec ipso sancto spiritu obumbrata fuit: cum effecta fuit dei genitrix. ipse sanctus spiritus: toto se ipso/et tota magnitudine sua obumbravit bonitatem/magnitudinem/perseuerantiam/potestatem/et sapientiam/huius virginis gloriose. in tantum/ut hec obumbratio corresponderet clarificationi sanctitatis sancti spiritus: assumente filio dei/corpus veri hominis ex virgine gloriosa. Cum laus dei genitricem laudasset: in unitate dei patris/et filii/et spiritus sancti/et in unitate maternitatis ipsius beate virginis/magnificante qualibet persona in unitate sua unitatem maternitatis/et bonitatem/et magnitudinem ipsius virginis matris: tunc voluit eam laudare in unitate humanitatis filii dei dicens. vnus homo filius virginis domine nostre: existit deus vnus. hic autem homo deus: filius est virginis domine nostre. Ita quod vnus est filius: et vna est mater eius. Et quoniam hic filius homo deus tam magnus est: ut maior sit eius bonitas/magnitudo/sanctitas/quam omnes bonitates/magnitudines/et omnium creaturarum sanctitates: ideo tam magna bonitas/magnitudo/potestas/et sanctitas matris eius est/ quod in maternitate maiores esse non possunt: sicut et eius filius in filiatione maior esse non potest. Cumque laus toto posse suo unitatem dei genitricis in qualibet diuinarum personarum/et in humanitate ihesu christi filii ipsius virginis laudasset: considerauit/et desiderauit eam laudare in unitate persone ihesu christi/deitate sibi uniente humanitatem in ipsa virgine gloriosa. Etenim/maria virgo gloriosissima: fuit thalamus/cubile/cellarium/fons/et humilitatis vallis/in quam altitudo sapientie diuine/et dei filii descendit: et in qua/et de qua hec ineffabilis unio facta fuit. ita ut vna sit persona: due vero nature/et vna est ipsa mater vnus persone/duarumque naturarum: eius quidem persone que est homo deus. hec siquidem unio fieri non potuit nisi in ipsa gloriosa et virgine maria/et de eius carne/et precioso sanguine.

Laudando dei genitricem secundum primum modum: defecerunt laudi omnes sue vires. et iterum voluit eam laudare iuxta secundum modum. Considerans quod magna est virgo dei genitrix/in natura et ait. Regina celi/et terre: natura tua corporalis/de qua sumpsit carnem/et sanguinem diuina natura filialis: hec siquidem natura tua magna est genere/ex patriarchis/regibus/et prophetis orta. quorum natura generis: est omni alia communitatis natura humana maior. tua insuper natura corporalis: exaltata fuit super eorum naturam/magnitudine bonitatis/perseuerantie/et potestatis. quam nulla alia mulier suffecisset esse materia: de qua humanam carnem sumpsisset natura diuina. Gloriosa virgo/hec natura tua corporalis: respectus fuit tue nature spiritualis/ videlicet tue anime. secundum enim magnitudinem tue nature corporalis: oportuit naturam anime tue fuisse magnam/ut magnitudo cuiuslibet duarum naturarum corresponderet. cum ergo tua corporalis natura tanta fuerit ut suffecisset esse materia corporis quod diuina natura sibi assumpsit: quam magnam igitur oportuit esse anime tue naturam? Et si diuina natura magnificauit bonitate/magnitudine/perseuerantia/et potestate benedictam animam tuam? Laus deuicta fuit laudare dei genitricem: quam altitudinem materie quam ad laudandum supererat non poterat sustinere. Sed tertium modum laudandi recoluit: per eamque laudare voluit virginem gratiarum/ista proferens. Tu domina que es arbor/flos/et fructus amoris maximi: operibus magna es. tamen secundum magnitudinem tuorum operum te laudare non sufficio: quia non possum ea attingere/neque comprehendere pro magnitudine illorum. quare secundum meam paruitatem/et secundum que eas attingere possum: me oportet illa laudare. Operationes tue regina beatissima

sunt recolere/intelligere/et amare tuū filiū glorioſum: qui verus deus eſt/9t verus homo. Scdm ergo q̄ in te exiſtit maxima natura memorie/ et intellectus et amoris: oportet te habere maximū recolere/intelligere/et amare ſcdm q̄ filius/tuus dign⁹ eſt recoli/et intelligi/et amari magnitudine bonitatis p̄ſeuerantie/ potestatis/ et ſapiētie. Cum ergo tu virgo regina tā maxima et excellētissima ſis natura et perfectione memorie/intellectus/et voluntatis: et tuus filius tā dignus ſit recoli/intelligi/et amari: quō poſſem ego miſera tā tā magnitudinē tuā laudare? quā habes recolendo et intelligēdo et amādo. Et quo modo poſſem ego tantā magnitudinem tue bonitatis p̄ſeuerantie potestatis et ſapiētie conſiderare? quā habes recolendo/intelligēdo/et amādo. vtiq̄ fieri non poſſet. quare me deſiſtere licet. Glorioſa mater tuus filius eſt in pulchritudinibus maximus: ſcdm ergo magnitudinē pulchritudinū eius/magnā oportet eſſe tuoꝝ oculoꝝ virtutē/qua circūſpicias illū. tuus etiā filius maximus eſt in laudibus vt q̄ laudatur ab angelis/archāgelis/pphetis/apoſtolis/martyribus/et confessoribus/et ab oībus ſanctis glorie: et ſcdm magnitudinē laudum illoꝝ aures tuas magne virtutis eſſe oportet/ ad eas laudes p̄tinue exaudiendas/in tātum vt oēs illas audias. hec autē in te nequirēt eſſe perfecta: ſine magnitudine tui videre/et audire. his igitur ſic cogitatis: quis magnitudinē tui valens/et tue laudis exiſtimare valeret? Tu amorosa regina prudentiſſima: maior es oībus illis qui te amāt/ et te itelligūt et recolūt. illoꝝ ſiquidē magnificat tua magnitudo magnitudines: ita vt tua magnitudo quā habes amādo/intelligēdo/et recolēdo magnificet magnitudinē illoꝝ ad tuū filium et te amādū/intelligendū/et recolēdum. atq̄ magnitudo bonitatis tue:magnificat magnitudinem bonitatis illoꝝ. Regina miſericordie/iuſtis et peccatoꝝ elargiris maxima numera: parcisq̄ maxima venia. Tot ſiquidē iuſtis ſuccurris/et peccatoꝝ: vt nec poſſem eos numerare/nec audire/neq̄ cogitare. quare tuā tam excellētē magnitudinem laudare deſiſto: qm̄ ſufficere non valeo. abeſt enim michi cor/et deſicit ſpiritus: ad laudandam tā excellentē magnitudinē tuā. quare vt nā placeret tibi p̄iūma d̄na/ (q̄ bonū eſſet) vt me aut alium in tātum magnificares: quoad poſſemus ad te laudandum altius eleuari. non eīm decet vt in mūdo tā modice lauderis: cum tā excellentiſſime ſis digna laudari. Ex quo igitur non poſſum vltorius te laudare: quere aliā vel alium qui tibi maiores laudes impēdat. **Queſtio.** Fraſci laus voluit: quia ſufficere non poterat laudare magnitudinē beate dei genitricis. id autē pp̄dens heremita. ſicq̄ vt laus triſtitiā nō ſubiret: eā ad alios ſermones cōuertit/ talē illi proponēs queſtionē. Erāt due d̄ne diligentes et laudentes beatā dei genitricē: ſed eaz altera laudabat eā ſcdm magnitudinē nature corporalis: altera vero ſcdm magnitudinē nature ſpiritualis atq̄ aīe. quelibet autē iſtarum plusq̄ altera melius laudare et amare ſe credebat. Illa quidē que ſcdm magnitudinē corporis eam laudabat: aſſerebat qm̄ ex eo q̄ deus filius naturā humani corporis ſumpſit ex virgine beata/non autē naturā aīe ex ea: maioris excellētie erat ipſa virgo beata in bonitate/sanctitate/et virtute ſcdm corpus q̄ ſcdm animā. altera vero laudans eā ſcdm aīe naturā: dicebat qm̄ ex eo q̄ ipſa virgo dei mater plus poteſt recolere/intelligere/et amare filium ſuū q̄ videre/audire/ſentire: maioris eſt nobilitatis in bonitate/sanctitate/et virtute ſcdm animā q̄ ſcdm corpus. **Intentio.** ſemel accidit in quodam feſto beate virginis marie: quēdā ſacerdotē multo populo predicante. Ille vero ſacerdos magnitudinem virginis matris dei duobus modis laudabat: primo quidē dicebat eam eſſe magnā eo q̄ mater eſt recreationis generis humani/

Oratio

secūdo vero eo q̄ est mater dei. ille etenim credebat eā esse maioris magnitudinis/ quia mater est recreatiōis humani generis: q̄ quia mater dei sit. Ideoq̄ laudabat eam vehementius intentione recreationis generis humani (quoniam humanum genus non fuisset recreatum: nisi ipsa fuisset dei mater) q̄ intentione qua est dei mater. Ille igitur intentiones peruertebat. nam beata virgo maria prima intentione est dei mater: et secunda intentione mater recreationis generis humani. plus enim est eam esse matrem dei/ q̄ matrem restaurationis hominū. quare vir ille primā intentionem in secundam/ et contra/ peruertebat. Itaq̄ factus erat laudator contra magnitudinem beate virginis et filij sui: quare illi populo vtilitatem magnam nō attulit ille sermo. Quapropter ego valde tristis fui et perturbata: quia sic inepte p̄dicator ille laudare presumpsit virginem dei matrem. Orare incepit oratio virginem gloriosam dei genitricem: secundum magnitudinem quam ipsa benedicta domina nostra habet in bonitate et econuerso/ et ait. Regina celi si essem adeo magna vt orare possem secundum q̄ tu es magna in bonitate et secundum q̄ tua bonitas magna est in tua magnitudine: scire vtiq̄ me non posse fastidiri precibus quas porrigo tibi/ vt erga populum tuū/ tuam misericordiam exerceas et pietatem. sed quoniam non sum magna imo modica: sufficere nequeo te rogare secundum tuam magnitudinem/ et bonitatem. cum sit tanta: in duratione/ perseuerantia/ potestate/ sapientia/ et amore/ virtute/ veritate/ et gloria. quare te oro vt secundum magnitudinem tue bonitatis: meis precibus cōdescēdas/ nec michi noceat ad hoc mee paruitas bonitatis. vel certe fac me tantam in bonitate: vt secundum magnitudinem tue bonitatis sufficere valeam te rogare. Regina dei mater et si tue orādo magnitudini sufficere nequeo: cessabis igitur preces meas exaudire: vtiq̄ si sic esset: sequeretur in paruitate bonitatis mee/ cessatio magnitudinis bonitatis tue. Itaq̄ magnitudo tua: bonitatem tuam non magnificabit/ nec per consequens diffinitio magnitudinis erit in te/ quoniam paruitas in me est. Et videtur etiam si possem esse tanta: vt secundum tuam magnitudinem in bonitate sufficerem rogare te/ et exaudires me: q̄ essem ratio et occasio tue magnitudinis/ pietatis/ et misericordie/ et venie. Itaq̄ foret in te magnitudo bonitatis per me principaliter/ nō autē p̄ te ipsam. hoc autem neq̄ deus/ neq̄ ratio/ neq̄ natura/ neq̄ aliqua res consentire potest: nec aliquomodo fieri potest. quare te domina: inclinare oportet precibus meis/ mee consentiēs volūtatī. Regina mater dei: tu es maxima/ tuusq̄ filius maximus. et omnia que tua sunt/ et filij tui sunt in bonitate maxima: similiter et in perseuerantia/ et potestate. sed oīa que mea sunt et eorū pro quibus te rogo modica sunt: et tanquam nichil secundū magnitudinem tuā et filij tui. verū tamen nisi me exaudieris et concesseris que postulo: erit aliquid quod p̄ te et p̄ filij tuū nō erit magnū. quod tamen magnū esset si velles. quod etiā si nolueris: tua magnitudo nō magnificabit tuā voluntatē ad diligēdū oīa magna. et nunq̄ laus/ coram me de te in oībus referet magnificationes: quoniā erit per me cito verecūde reprehēsa. Quomodo ergo tu dīa que omnīū dīaris potes esse magna? qm̄ ego flexis genibus singulis dieb⁹ et noctibus fleo proclamans veniā vt miserearis populo tuo: et hoīes licet ipsi facti sint ad imaginē tuā et filij tui tamē cōtinue pro maiori p̄te in ignē corruūt sempiternū/ neq̄ tibi/ neq̄ filio tuo i p̄petuū benedicēt/ existētes in inexistenti angustia sine fine? Virgo pia dei mater: possem ne tantū agere/ seu dicere quo scire possum in quo melioratur filius tuus/ et exaltat magnitudinē tuā in pmittendo tot hoīes tendere ad tantā dānationē/ et ad tātas penas interminabiles? et quē habet filius tu⁹

conatū ad puniendū et cruciandū res miseras: que sunt hoīes existētes vermiculi passibiles et mortales? Quoniā si posset dici hoīes esse magnos et robustos ad resistēdū filio tuo et magnitudini/et sanctitati tue: vtiq; nō mirarer si filius tuus magnas illis irrogaret penas. quid tibi dicā regina celi? ecce ne facias me irasci. cōcede quidquid a te postulo. Scit enim deus quoniā ad tuū honorē/et reuerentiā hec requiro. q; si non: scito quoniā hinc inde per plateas tanta vociferabo: tantūq; clamabo/q; graue sit et michi et ijs qui audierit sustinere. In hoc mūdo (ait oratio) video solē/magnū dare splendorē: et ignē/magnū facere calorē: et aquā/magnam etiā frigiditatē. et video arbores ramis/folijs/floribus/et fructibus redundantes. videoq; bestias/aves/et pisces/oībus quibus eorum vita indiget abūdare: adhuc etiā video viros et mulieres corporalibus pulchritudinibus abundātes/pulchris oculis/pulchris supercilij/pulchris capillis/et pulchra facie. et in magna abūdātia/omni speciositate que corpori congruit decorātur. Iterū video illos abundare agris/vineis/castris/ciuitatibus/auro/argento/pannis/animalibus/plantis. et oībus que desiderāt: pro sua vita bonis tēporalibus sufficienter sunt repleti. Sed nescio quid sit in causa/aut si ex peccatis meis prouenit: quoniā in mūdo magnarū rerū spiritaliū nō video sufficientiā/ sed potius maiorem indigentia q; quarūcūq; aliarū rerū. vix enim cogitare possum seu scire aliquē aut virū aut mulierē qui vel quemagnā habeat volūtatē recolēdi/intelligēdi/et amandi te/et filiū tuū/et virtutes. Itaq; deficit magnitudo huic rei que magis prestat: et huic que minus valet abūdat. quare nescio quid dicā: sum enim ideo admodū anxia atq; tristis. Et vidē michi domina/aliquā esse aliā orationē que pro tēporalibus a te exorat vt illis des tēporalium maiorē abūdantiā q; spiritaliū. et vidē vt illā te false orantē et cōtra tuū honorē exaudias: non autē me ad honorē tuū et ad tui populi saluationem.

Questio. plorauit oratio/similiter et heremita (cōpatiebatur enim orationi) cui dixit ista vera. Orabāt due domine beatā mariam dei matrē/et altera istarū postulabat ab ea magnitudinē bonitatis/et altera bonitatē magnitudinis. illa vero que querebat magnitudinē bonitatis: dicebat se facere orationē magis iustā. quia videbatur sibi magnitudinē bonitatis/plus valere bonitate magnitudinis: eo q; magis distat a malicia q; bonitas magnitudinis. Alteri vero videbatur se facere decentiorē orationē: petendo bonitatē magnitudinis q; petēdo magnitudinē bonitatis. quia bonitas magnitudinis magis distat a paruitate q; magnitudo bonitatis. ambe quidē voluerūt huius questionis iudiciū optinere. Recitauit intentio in quadā terra quēdā fuisse mercatorē: qui de magna paupertate ascenderat ad diuitias multas. Ille quidē mercator q;to plus habebat tanto plus sitiebat habere. Ita vt de mūdānis prosperitatibus non posset satiari. quadā vero die reuertens ad seipsum cōsiderauit admirans quid esset: quare nō poterat aīam suā prosperitate satiare. contigit autē eū legere in quodā libro qui de intentione fuit cōpilatus: et intellexit in eo magnitudinē bonitatis spiritalis non saturari magnitudine bonitatis corporalis. quoniā illa spiritalis/est intentione prima: alia vero intentione secūda. quare satietas anime est magnitudo recolēdi/intelligēdi/et amādi spiritalia: videlicet deū/et bonitatē/perseuerantiā/potestatē/sapientiā/amorē/virtutē/veritatē/et gloriā: que spiritalia sunt. Istis enim seruiūt et amministrāt corporalia. Itaq; perfectio in rebus spiritalibus existit: non autē in corporalibus. in corporalibus tamē aliquātulū manet placētie: vt per illā valeant sustētari labores/quos spiritalia per corporalia ad se acquirēda atq; possidēda requirūt: que placentia

Questio

Intentio

quod scilicet placitū est intentione prima: et ille labor corporalia sequens est intentione secūda. iterū corporeorū placitū et labor sunt intentione secūda: placitū autē spiritualiū intētionē prima. vnde perpendit ille mercator/ quoniā voluntatē magis velle habere de tēporalibus quāto plus de illis habet: est vt spiritualia inde possint habere maiorem delectationem/ recolendo/ intelligendo/ et amando deum: bono/ iusto/ sapiente/ virtuoso/ et veraci recolere/ intelligere/ et amare. Sed quoniam ipse mercator magnitudines corporales ad magnitudines spirituales nō applicabat/ nec delectationi spiritualiū subiiciebat: ideo nō erat mirū/ si voluntas stabat infirma q̄to plures diuitias comparabat.

De perseverantia.

Cap. III.

Questio
Laus

I Quis (ait eremita) quid est perseverantia? cui laus respōdit dicens. Perseverantia est id per quod bonitas/ magnitudo/ potestas/ et reliqua perseverant in eo quod sunt/ et in eo quod agunt. Ex hac igitur perseverantia: laudare intendo beatam dei genitricē tribus modis. primus est in eo q̄ in ipsa dñā nostra incepit maior perseverantia: que potest esse inter deū et creaturam. Secūdus est in amoris perseverantia in qua sunt ipsa et filius eius. Tertius in perseverantia bonitatis/ magnitudinis/ et reliquorū ipsius virginis dei matris. In virgine gloriosa inquit laus/ assumpsit deus filius: naturā hoīs filij virginis. ita vt natura dei filij et natura hoīs filij: vnite fuerit simul. et homo filius/ factus fuerit homo in deo filio. Ita vt ambo sint vna persona tantum/ vnus deus/ et homo filius: ambabus naturis perseverantibus qualibet id ipsum quod ipsa est/ et operantibus secundū id quod sunt. Ita vt deus filius nullam recepit alterationē/ sed potius remāsit qualis et ipse erat priusq̄ mūdus fieret et secula: ac homo filius virginis permansit homo/ et permanet homo naturā habens hoīs. et q̄uis ipse sit deus filius: nichil tamen mutātū est de natura sua/ sed potius existit homo verus. cū igitur hec perseverantia sit illa maxima que posset esse inter deū et creaturā (natura diuina et natura humana existentibus vna psona: preter vtriusq̄ nature alterationē) et hoc opus factū sit in beata virgine genitrice/ et ex ipsa predicta humana natura sumpta fuerit: valde igitur hec tanta mater omni laude digna est. bene quidē dici potest illā perseverantiam in ea esse inceptā magis excellentē/ magisq̄ mirabilē: quā deus in creatura/ et contra/ habere possit. quare bene patet in hac gloriosa domina nostra p̄seuerantiā esse id: per quod bonitas/ magnitudo/ et reliqua perseverant in eo qd̄ sunt/ et in eo q̄ agunt. Perseverantia dei genitricis et filij eius (ait laus) valde laudanda est. quoniā tota plena est bonitate/ magnitudine/ potestate: et reliquorū. Ita q̄ virgo beatissima/ filiū suū diligit deū hominē: et ipse deus filius homo diligit eā matrem. In hoc siquidē amore mutuo vtriusq̄: p̄seuerant ambo incessanter. nec mirum si in hoc amore p̄seuerant bonitas/ magnitudo/ potestas: nā ipsa eorū p̄seuerantia plena est bonitate/ magnitudine/ et potestate. amoris autē p̄seuerantia durare facit in seipso bonū/ magnū/ et potētē amorē. quē sibi gerūt mutuo beata dei genitrix et benedictus filius eius. nā sicut in diuina essentia deus pater et deus fili⁹ videlicet due p̄sonę se diligūt in sanctū spiritū/ aut sicut bon⁹ vir et bona vxor se diligūt in bonū et pulchrū filiū vtriusq̄ speciē retinētē/ etiā sicut forma et materia mutuo ad cōiūctionē se āplectūtur et ita de cōsimilibus: ita beata dei genitrix et filius eius p̄seueranter se mutuo diligūt in plenitudine amoris: alio in aliū amorē p̄cipiēte. qui scilicet amor a deo magn⁹ est: vt maior esse nō possit. qm̄ filius toto seipso in bonitate magnitudine/ et potestate matrē suā diligit/ et ecduerso. Quis ergo p̄siderare potest

laudes quas huic beatissime genitrici puenit exhiberi? In beata dei matre sunt bonitas/magnitudo/pseuerantia/potestas: que puenit ad eam. et pseuerant bonitas/et magnitudo: alia in alia. Ita vt beatissima virgo semp in bonitate pseueret: que iduta est magnitudine: et ecouerso. quare in ipsa dei genitrice peccatum mortale esse non potuit nec etiam veniale aut originale: ex quo eius bonitas pseuerauit in magnitudine et ecouerso et ita de alijs. Ideo cofestim cum ipsa fuit mater: pseuerauit existendo mater iustorum et peccatorum. nec alterata fuit a bonitate/magnitudine/pseuerantia/et potestate. hec siquidem preconia et multa etiam alia recitabat laus: de pseuerantia virginis gloriose.

Questio. Laus (ait eremita) in quadam terra erat duo mercatores fratres/vterque illorum amabat gloriosam dei matrem. et vterque eorum mille librarum merces habebat. Contigit autem vt proficiscerentur ad quandam terram portantes suos census in mercemontias redactos. vnus quidem illorum super medium lucratus est: alius vero quidquid habuit perdidit. quoniam domus in qua suas collocauerat merces: igne conflauit. Consuetudo illorum erat: quolibet mane missam audire beate dei genitricis. et in hoc quantum poterant perseuerabant. abo igitur ad ecclesiam prexerunt. et coram altari beate dei genitricis cum audirent missam: incepit vterque dei genitricem laudare. Ille quidem qui lucratus erat laudabat eam: quia dederat ei modum quo maiori censu posset ei seruire/ex quo plures diuitias possidebat. atque laudabat eam quia sibi largiebatur gratiam pseuerandi in proposito seruendi eidem dei genitrici: et quia pro lucro facto non ignorauerat semetipsum. Alius autem qui perdidit laudabat eam: quia ministrabat ei in perditis patientiam/que propter hoc non in aliquo sua deuiarat intentionem/suumque amorem. imo de totis viribus suis: beate dei genitrici seruire proponebat in paupertate/sicut antea in diuitijs. super hoc igitur est questio: quis duorum maiorem habuit pseuerantiam bonitatis/magnitudinis/potestatis/animos/et virtutis/ et quis illorum: vehementius dei genitricem laudauit. **Laus** (ait intentio) in quadam ciuitate quidam diues cuius habitabat: habens vnam filiam valde pulchram. hec post obitum parentum remansit heres: et bona cuncta paterna et materna possedit. hec siquidem erat ex venerabili progenie/nobilique orta. Interpellataque fuit: vt virum duceret. sed hec virginitate amabat: vt ab hominibus laudem haberet. nam ad huius mundi laudem intendebat. noluit igitur virum ducere: quous precibus et monitis multorum sepe pulsaretur. hec de diuitijs suis vivebat/magnam curans familiam. erogabat libenter pauperibus. omnis ideo plebs ciuitatis eam de sua et de benefactis eius virginitate comedebat. cumque sic viueret illa puella tota in benedictionibus populi glorians: quidam domicellus amauit eam amore carnali. qui cum videret se illam non posse ad suam voluntatem ducere: imposuit super eam infamiam. adeo vt qui prius illam in bonis appreciabant: opinarentur esse corruptam. notum itaque fuit illi: infamiam de ipsa laborare in populo. perturbata igitur et valde tristis quia perdidit famam/et laudes populi/ et quia iam oppositum de ipsa vulgabat/in tristitia permanens incepit intentionem suam corrumpere/nec sicut prius virginitatem diligere. et in intentionis absentia: simul incepit perseuerantia deficere. Illam in eo que virginitatem iam intentione laudis et fame gentium amabat: intulit iniuriam prime intentioni/ et secunde. prime quidem intentioni: quia secundum iustitiam virginitatem amare debuit propter virginem virginum/dei genitricem. et propter etiam ipsam virginitatem: que multo melior est quam vulgi laus famosa. et iniuriabat secunde intentioni: quia per tulit eam prime. Virginitatem enim in laude hominum debuit intentione sancta diligere: sed in laude beate virginis dei matris/ et etiam virginitatis/virginitatem debuit amare prima intentione. Intentionem autem corruptam habuit: id quod esse iustum debuit/peruertens deorsum. Idcirco perseuerantiam virginitatis

Questio

Intentio

perdidit: et corrupta cecidit in luxuriā/ in qua perseverauit per oīa tēpoza vite sue.

Priusq̄ oratio sub p̄seuerantie forma vellet orare beatā dei genitricē: p̄siderauit cur et de quo vellet eā orare. etenim propter talia ⁊ de talibus oranda est dei genitrix: quibus ab ea dignum est exaudiri/ ita q̄ ipsa petitio in bonitate/ magnitudine perseueret. Cūq̄ diu cōsiderasset oratio: edidit beate marie virgini hos sermones. Regina celi/ quedā dñā virū habebat: quē vehemēter diligebat/ et ecōuerso vir illam vxorē. Cū vt ita mutuo se diligebāt: p̄seuerabāt in amore/ castitate/ bonitate/ ⁊ virtute. Amor enī illozū muttuus: copellebat eos in bonis opib⁹ p̄seuerare. Sed accidit: vt amor viri corrūperet. dilexit enī aliā mulierē: dereliquēs vxorē suā. sed vxor illius bona et pia: in castitate p̄seuerauit. Et recolo me orasse diu vt influeres gratiā p̄seuerātie huic bone mulieri/ qua in castitate p̄seueraret p̄ oīa tēpoza vite sue: et exaudisti tui gratiā precē meā. Cū autē te precarer pro ei⁹ viro cū viueret: me exaudire noluisti. vixit enī ille vsq̄ ad mortē luxuriosus. Cū autē moreret/ orauit pro ipso/ et sicut tibi placuit orasti filiū tuū pro illo: ⁊ tuis p̄cibus peccit illi. tñ in purgatorio ei⁹ anima penas sustinuit/ ⁊ labores. Cū ergo p̄seueres orādo filiū tuū pro iustis ⁊ peccatoribus in mundo/ et pro ijs etiā qui in purgatorio vexant: quid esse potuit q̄ illi non impetrasti gratiā apud filiū tuū alleviandi penas eidē in purgatorio? Et si filius tuus te audit in hac misera vita que tā modicū valet: nūquid te non exaudiet in illa supna vita que tantū p̄stat/ et vbi tantū p̄seuerātie vere est? Gloriosa dñā melior oīous dñabus/ quidā religiosus erat bon⁹ et sancte vite. Ille autē dū esset in cenobio multis et diuersis a diabolo vexabat tentationib⁹. At tñ in bonitate et magnitudine ianctitatis/ virtutis/ paupertatis/ et obediētie p̄seuerabat. hoc erat quoniā in p̄seuerātia sua induebat bonitatē magnitudine sanctitatis/ virtutis/ paupertatis/ ⁊ obediētie/ et ecōuerso. et ita de ceteris huiusmodi: ideo p̄seuerabat in sanctitate fortis aduersus demonē in tentationib⁹ eius. Illo sic p̄seuerāte factū est vt pro bonitate sue fame in magnū et venerabilē prelatū fuerit delectus: modico autem tēpoze (sicut tu optime nosti pia virgo) corruptus est ille prelatus/ et p̄uersus in viciosum et superbū. qui cū esset pauper: perseverauit in bono. postea vero fact⁹ diues: modo perseverat in malo. vñ rogo te mater venie: vt de malo conuertas eū in bonū. in quo eū perseverare facias per oīa tēpoza vite sue. quoniā maximū malū est: hoīem potētē esse viciosum/ maxime cū de humili genere et de paupertate in diuitē surrexit et superbū. quoniā subditis suis multiplicat male vite exēplū. imo dico tibi regina dei mater: quoniā honoribus tuis/ et alte virtuti cordis tui non sufficit/ vt solū eos qui in vita p̄senti modice sunt potestatis facias in bono perseverare: imo licet etiā vt in bono perseverare facias p̄latos/ et principes/ et hoīes potētes/ vt multū bonū agāt ex quo id āpli⁹ q̄ inferiores possunt. et vt bona que possident: non permaneāt ociosa/ ne ratione ociositatis in prauos vsus ea peruertāt. Sed nescio quid est/ aut quid esse potest: quoniā vt in pluribus hoīes cū sint pauperes in bono perseverāt. cū autē sunt aut euadūt diuites et potētes: vtiq̄ in malo perseverant. et maioris laboris est hominē malū diuitē/ et honoratū de malo cōverti in bonū: q̄ cōtra/ hoīem pauperē de bono perverti in malū. **O** tu virgo que dei mater es clemētissima: nōne recordaris q̄ frequēter te orabā pro quodā peccatore: q̄ diu p̄seuerauerat in vicijs proponebat tñ in fine suozū dierū de peccatis exire. Illum quidē surripuit mors subitanea/ caruitq̄ sacerdote ⁊ cōfessione: et illo mortuo corruit eius anima in ignem eternū sine fine. Tu autē pro eo filiū tuū non rogasti: vt parceret illi. tu ergo regina cum sis dei mater in maternitate diuina perseverans in eternū; car omni tempore

omnibus hominibus non auxiliari? Ex quo ille peccator concipiendo proposuerat in fine dierum suorum recordari tui/et misericorditer implorare veniam de peccatis: cur illum statim post conceptum suum non fecisti perseverare usque in finem dierum suorum? quoniam si orasses filium tuum facile hoc impetrasses. qui si voluisset: utique potuisset ponere bonitatem illius propositi in magnitudinem perseverantie/ potestatis/amoris/sapientie/et virtutis. Itaque peccator ille a vicij recessisset in virtutem: per omnia sue vite tempora perseverans. Heu regina misericordie ait oratio. Jam videtur ut plus ames iusticiam filij tui: quam ei? misericordiam. animadvertit igitur quoniam in tantum es mater ratione misericordie: quam ratione iusticie/plurimisque invocaris mater dei misericordie/ quam mater dei iusticie. et omnes clamant mater misericordie/mater misericordie. quare ergo permittis quemque perire: qui de te concipit aliquod bonum? et quid non das ei in illo bono perseverantiam et non ducis eum ad finem bonum? hec utique mirabilia: sunt admodum magna.

Questio. Oratio (dixit eremita) Semellitigabant adinvicem quidam religiosus et quedam domina: veneruntque ad iudicium cuiusdam sancti viri. hec domina virum pravum habebat/multos labores et varios inferentem eidem: sed illa erat bona et patiens/ferens patienter persecutiones a marito. sed et ille religiosus stabat obediens sub malo et vicioso abbate: et in omnibus ad obedientiam pertinentibus obediebat eidem. Ex hoc ergo oriebatur questio inter istum et illam: quis maiori utebatur perseverantia/ aut illa per patientiam suam/ aut iste per obedientiam.

Intentio. Locuta est intentio dicens ista. Quedam domina virum habebat mercatorem quem vehementer diligebat amore. Ille vero preter uxorem in remotis terrarum regionibus diu mansit et uxor erat iuuenis et pulchra. quidam autem lascivus iuuenis civitatis illius in qua illa manebat (quod poterat) satagebat peccare cum illa. adeoque nitiebatur ut faceret illam ad errandum nutare: ut que ceciderit in tentationem/ volens adulterio consentire. Uerum tamen cum prozumperet in illam tentationem/ conuersa est ad beatam virginem dei genitricem adorans eam: ut ferret ei opem/ et faceret eam in castitate et amore mariti sui perseverare. quoniam pro amore sui sponsi: diu dilexerat castitatem. Cum hec itaque beatam virginem oraret. venit ei in mentem ut potius diligeret castitatem/amore beate virginis matris dei: quam amore viri sui. confestim et ipsa beata dei genitrix: in castitate eam confirmavit. et subinde nullam peccandi contra virum suum sustinuit tentationem. mirabatur igitur illa vehementer. unde hec tanta perseverantia sibi acciderat castitatis: quoniam ante in illis inuasionibus illius infatuati iuuenis patiebatur tentationem peccandi cum illo/ aut cum alio. Cum autem hec bona domina multum cogitasset in qua virtute perseverantiam haberet: recoluit orationem quam obtulerat virgini gloriose. et perpendit quoniam ea de causa quia plus amabat castitatem potius intentione sui coniugis/ quam intentione beate virginis gloriose et domine nostre/ et quam intentione bonitatis ipsius castitatis: ceciderat ideo in tentationem consentiendi predicto iuueni aliquando. hoc siquidem accidit: quoniam fundamenta perseverantie super ordinatam intentionem non firmabantur. quare non mirum erat illam posse tentari. Cum autem huius intentio fuit ordinata per quam castitatem dilexit: tunc perseverantie sue bona et fortia tradidit fundamenta. et hec fortis fuit castitate et omnibus alijs que ad bonam dominam pertinent/ atque honestam.

2 Laude quesituit eremita. vtrum sciret quid esset potestas: cui laus respon-
dit dicens. Potestas est id per quod bonitas/magnitudo/ et reliqua pos-
sunt existere et agere. Per hanc definitionem potestatis ait laus: laudari
potest potentissima domina nostra virgo dei mater. Tribus etenim modis michi
placet eam per hanc laudare. primo quidem secundum potestatem quam habet ra-
tione filij sui. secundo secundum potestatem nature. tertio secundum potestatem supnaturalē.

Secundum ergo potestatem quā ipsa pia dei mater habet ratione benedicti filij
sui: valde est digna laudari. Sed quoniam illa potestas maior est quā eam lauda-
re valeam: non possum vtiq; laudare preciosam dominam nostram prout hac po-
testate decet eam laudari. veruntamen quoniam valde laudabilis est: aliquam mi-
chi donauit potestatem eam laudandi secundum hos sermones. Gloriosa virgo do-
mina nostra/mater dei est et hominis. In hoc ergo homine filio suo: habet ipsa du-
as potestates videlicet potestatem diuinam/et potestatem humanam. etenim po-
testati eius contulit diuina potestas tantum bonitatis/ tantum magnitudinis/ tan-
tum perseverantie: vt ipsa potestate sua possit dei hominis mater esse. et gratiā bo-
nitatis/veritatis/et perfectionis: potest iustis et peccatoribus elargiri/ qui in pu-
ritate mentis inuocant illam/ qui sperant in gratia et misericordia eius. his ergo sic
acceptis: quis considerare potest quantā potestatem habet hec regina gratie/que
potestate sua est hominis dei mater. que potest deum et hominē ad placitum duce-
re: et omnia que a se dari placent/ ex deo homine iustis et peccatoribus dare potest.

Beata dei genitrix naturalem habet potestatem cum bonitate/magnitudine/ pse-
uerantia/sapiētia/amore/virtute/veritate/gloria/gratia/sanctitate/iusticia/mise-
ricordia/pulchritudine/virginitate/et reliquis. hoc est quod eius potestas naturā ha-
bet bonitatis/magnitudinis/et reliquorum: ita vt oīa que potest beata dei mater: ea
cum bonitate/magnitudine/et reliquis possit. et in nullo potest: sine natura potestatis
conspiratis cum bonitate/magnitudine/et reliquis. Talē habet ergo potestatem qua
potest oīa que pertinet ad bonitatem/ magnitudinem/ et reliquas diuinas assimilatiōes
et quibus non potest aliquid agere mali: nec aliquid putatis bonitatis/pseuerantie/
et reliquorum. nullū ergo viciū perpetrare potest: cum illa potestas qua viciū patrari po-
test contraria sit nature bonitatis/magnitudinis/et reliquorum. Hāc igitur potestatem sic
naturalem (de qua nunc loquimur) oportet esse in gloriosa dei matre necessario: in
qua naturalis potestas hominis filij sui potuerit idē naturā sumere: qua fieret deus ho-
mo. qui potestatem habet naturalem in quantum deus homo naturā adeptus est cum bonitate/
magnitudine/et reliquis: prout vtriusque nature puenit/ videlicet diuine et humane

Virgo dei mater dñā nostra (dixit laus) supnaturalē habet potestatem. quā super
nature potestatem creata est/ ad habendam potestatem existendi dei mater quod longe sublimius
et eminentius est in bonitate/magnitudine/et reliquis quā creata natura. Etiam pote-
statem habet supnaturalē permanendo virgo post partum/ et ante: et virum pariendo sine do-
lore/ virginitate sua integra permanente. Item habet potestatem supnaturalē pia dei ge-
nitrix: sanando contractos/ suscitando mortuos/ et cetera miracula faciendo. ac etiam
dñando super angelos/ et super homines/ et super omnes et singulas creaturas. Que potestas
est hec: virginē vnicā potestate sua super oīa que deus creauerit dñari/ et super hec oīa
ipsam beatissimā dominā nostrā de his iuxta suā beneplacitā voluntatem agere. desi-
nā vtiq; laudare illā: secundum suā potestatem. quā quanto plura de illa profero: tanto magis
insufficiētē me sentio potestatem suā laudibus exaltare. **Questio. Laus** (ait eremita)
inter quendam christianū/ et quendam iudeū altercatio magna fuit orta: super potestate

beate dei genitricis. a Terabat enim christianus eam tantam habere potestatem: qua esse poterat hois dei mater. Iudeus vero negabat eam tantam habere potestatem: qua posset dei hois esse mater. unde questio est utrum christianus plus laudaret potestatem gloriose dñe nostre: quam sit malum quod iudeus de illa negabat. hoc est utrum iudeus plus detraheret potestati dei matris: quam christianus eam laudaret. **Ait intentio.** Quedam dñia laudabat beatam dei genitricem comparans eam albo flori/et rubeo: significans beatam dominam nostram albo et rubeo splendere colore. Color enim albus puritatem cordis sanctitate induit designat: color vero rubeus amorem cordis fervidum representat. Cu autem hec domina laudaret hoc modo dei genitricem: videbatur ei quoniam in similitudine floris et coloris ad huc incomplete laudabat eam. quia flos est intentione fructus: flos et enim est intentione secunda/fructus vero intentione prima. Hac igitur sic considerante: perpedit ipsam dei matrem comparari albo/rubeoque flori: sed fructuum illum eius deum et hominem/de flore videlicet de virgine natum. tunc contenta fuit hec bona domina comparando sic beatam dei genitricem flori. verum tamen hec mirabatur/qua natura maiorem habebat potestatem eam laudandi circa fructum quam florem: cum dei genitrix non sit de se creatus. cum autem consideravit fructum intentione prima/et florem intentione secunda: cognovit siquidem quod intentione prima maior habetur potestas laudandi beatam dei genitricem. **Oratio** potestatem in se ipsa sensit: orandi sanctissimam dei matrem. consideravitque ob hoc quod ipsa rogandi eam potestatem habebat: quoniam dei mater potestatem habebat exaudiendi preces eius/et omnia de quibus eam precaretur concedendi: secundum potestatem/iusticiam/et misericordiam. quoniam preter talem potestatem: beatissima domina nostra neminem in aliquibus exaudiret. Ideo. et multum consideravit oratio: an advertens si rogaret eam parcere aut largiri sine iusticia/quoniam eam oraret contra potestatem quam habet in iusticia. et si rogaret eam iudicare peccatores sine misericordia: sic etiam oraret eam contra potestatem quam ipsa pia mater habet in misericordia. quare proposuit oratio sibi met: orare beatam dominam nostram simul cum iusticia et misericordia et ait. **O** regina omnium et dñia: tu potestatem habes iustam/que bona/magna/et perfecta est omni bono. vix est multos esse peccatores qui tibi pie confitentur esse peccatores: reverentes quia nimis contra te et contra tuum filium peccaverunt. Isti autem a deo atque in tantum commiserunt. quod ut parcas eis indignos se reputant. imo iudicant esse dignum: ut filius tuus eos laboribus puniat infinitis. si concedas et tibi placeat illos dñare ut filio tuo sit inde satisfactum: totum placet eis quidquid inde tibi gratum et placens est/et filio tuo. et a modo voluntati tue/et filij tui resistere nolunt/nimiumque conteruntur de commissis: que ipsi miser contra te et contra tuum filium peccaverunt. Iusticie ergo tue et filij tui se sponte tradunt/et commendant: gaudentes de se fieri quidquid ei placeat/ut ei valeant concordare dum in hac vivunt vita presenti. devicta fuit ab oratione utriusque iusticia scilicet matris et filij: quoniam potestas iusticie potestati orationis resistere non valuit/ex quo concordabat ei: in eo scilicet quia voluit ipsam iusticiam de peccatoribus agere quodcumque placeret. quare oportuit beatam dei genitricem: orationi suas preces exaudire. **O** regina misericordie inquit oratio: tu potestatem habes misericordie. hec autem potestas bona est/magna est: et omnibus bonis perfecta. **E**t tanta est potestas quam habes parcendi: ut magis parcere possis quam peccator aut peccatrix peccare. quare pro peccatoribus et peccatricibus te precor: ut ad parcendum eis/diligant misericordiam tuam. et plus diligant misericordiam tuam: quam illud bonum quod de misericordia tua expectant. quoniam melior est potestas

Intentio

Oratio

Questio

Intentio

quam exerceas/parcendo ipsis: quia ea que a te postulant. et quoniam plus diligunt in te potestate tua quam habes parcendo/quia illud bonum quod sperant venire: habent rationem utentem iustitia in semetipsis. unde non video te piam dei matrem: posse negare ea que hic a te postulo. quoniam contra tuam iustitiam et rationem agere non potes. victa quidem fuit potestas dei matris: in quantum omnibus ab oratione dictis habuit consentire. **Questio.** Oratio (dixit eremita) in quadam ciuitate manebant due domine. quarum altera bonum virum habebat amantem illam valde: hec autem erat viciosa nimis et detenta in peccato luxurie cum alio/que amplius viro suo diligebat. altera vero malum coniugem habebat/multas incurialitates ei facientem: quia eam non esse castam sciebat. Luxuriabatur enim cum quodam alio: quem multum diligebat. Ambe igitur ille domine/exempla mali dabant toti ciuitati: unde multa mala fiebant: quidam enim dicebant: nullum oportere bonum et liberalem et modestum fore sue uxori: alij contra/non oportere aliquem suam cum malefaceret castigare uxorem: quia sic nichil omnino proficeret. Unde questio est que istarum dominarum: maiorem habet potestatem dandi malum exemplum. et que maius malum agebat: et que magis indigna erat ut tu oratio pro ea orares. **Locuta est intentio dicens.** Quedam domina virum habebat pulchrum/diuitem/iuuenem/et nobilis progeniei. et in his omnibus eum diligebat: quoniam hec omnia sunt amanda. aliquibus tamen acciditibus contingebat: quod hec virum suum odiebat. quoniam tamen considerabat pulchritudinem/et bonitatem viri sui: recedebat mala voluntas. Quadam vero die dum illa cogitaret fragilitatem sue potestatis/quoniam nunquam amando virum suum perseuerare potuerat: dixit in amare suo fragilitatem esse potestatis. unde rogabat piam dei matrem: ut concederet ei potestatem qua multum posset virum suum amare. Cumque terminasset orationem suam/considerauit intentionem qua erat ordo matrimonij: perpenditque matrimonium esse/ causa filios et filias procreandi ad laudem et seruitium dei et beate eius matris. et tunc hec virum suum dilexit vno gradu altius more solito: et prima intentione dilexit eum in rationem viri: secunda vero intentione dilexit eum sub ratione qua pulcher/diuies/iuuenis/et sanguinis alti fuit. quare cum postea contingebat ei cogitatio de eo odiendo: fortificabat amare suum intentione predicta/qua ille vir suus erat. et sic demonem vincebat: et eius tentationem.

De sapientia:

Cap. VI

Questio
Laus

Laus (ait eremita) scis ne quid est sapientia? que respondit dicens: sapientia est proprietas ratione cuius sapiens intelligit. **Cum** ergo in beatissima dei genitrice sit sapientia inquit laus: desidero laudare eam de sapientia tribus modis. primo in hoc ipso quod ipsa beata dei mater se scit scitam. secundo quod se scit in hoc amatam. tertio in hoc quod se scit bonitate/magnitudine/et ceteris abundantem. **Beatissima** virgo domina nostra (ait laus) scitur dei mater: et hec est maxima laus que de illa dici potest/maxime cum deus filius eius sciat eam suam ipsius esse matrem. **Et** quoniam deus est ipsa met sapientia diuina: scit quidem ipsa sapientia sua ipsam beatissimam virginem esse suam matrem. valde quidem mirabile est hoc: quod sapientia videlicet sapientiam scire rem aliquam esse sui ipsius diuine sapientie matrem. **Hec** si quidem sapientia scit: se esse meliorem et nobiliores filium qui esse possit. quia scit se esse filium/deum hominem: qui natus est de ipsa beatissima virgine matre. **Et** ideo quia ipsa et sapientia que est filius deus homo: scit se meliorem esse et

nobiliozem/filiū qui possit esse: scit ipsam matrē suā meliorē/et nobiliozē/et excel-
 lētiore esse magnitudine/perseuerantia/potestate/et reliquis que possit esse. Quid
 dicā aut quid cātabo inquit laus? vtiq; diuina sapiētia scit se nō posse scire altiore z
 nobiliozē matrē ea. Hoc etenī oportet eā scire necessario: ex quo nō potest scire al-
 tiorē et nobiliozē filiū deo hoīe/qui est filius hui⁹ sacratissime virginis intemerate.
 Et ideo quis cōsiderare aut quis existimare posset/quāta laus inest huic beatissime
 matri eā sciri tā nobilē et tā excellētē matrē: vt deus scire nequeat quo posset ei ma-
 iore gratiā/et maiore bonitatē/magnitudinē/z reliqua cōferre. hoc idē similiter au-
 deo de iustis et peccatorib⁹ dicere. qm̄ sicut de⁹ hāc gloriosissimā matrē suā scire ne-
 quit in maiori magnitudine/nobilitate/et bonitate ea quā sibi cōtulit: ita nec āgeli/
 ne hoīes aliquomō scire possunt beatissimā dei matrē magis bonā magisq; virtu-
 osam q̄ sit. quare ī bonitate/et magnitudine/et in ceteris p̄fectionib⁹ gloriose vir-
 ginis dei matris existit sapiētia dei/et sanctorū omniū tā angelorū/q̄ hoīm. Cū igit̄
 ipsa se sciat ita sciri: quis ergo cōsiderare/et existimare valebit maximā altitudinē z
 nobilitatē sapiētie sue? Gloriosissima dei mater scit se amari intātū: q̄tū de⁹ ma-
 trē amare potest cū bonitate/magnitudine/eternitate/potestate/z reliq; nā ex quo
 de⁹ nō potest vehemēt⁹ hoīem deū filiū virginis diligere q̄ diligat: nō potest qdē
 vehemēt⁹ eā diligere dei et hoīs esse matrē. hūc siquidē amorē adeo vehementem
 quē in illā contulit deus: scit ipsa dei mater. scōm ergo magnitudinē amoris huius:
 sequit̄ sapiētiā beate virginis esse magnā. Iterū ab oībus sanctis glorie/et ab oīb⁹
 iustis et peccatorib⁹ inuocātib⁹ eā scit se amari: et scit quiddā in hoc seculo et in alio
 agit filius ei⁹/ propter ei⁹ amorē. quis ergo cōsiderare potest magnā ei⁹ sapiētiā:
 quā habet sciēdo se ipsam amari/et sciēdo magnū amorē quē gerit filio suo deo et
 homini: nā in q̄tū ipsa est magna: oportet eā se sciri et amari. et ī q̄tū etiā ab āgelis
 et a sanctis et ab istis et ab illis scitur et amat: oportet eā se scire scientē et amatē hec
 oīa p̄dicta. Cū bonitate/magnitudine/pseuerātia/potestate/sapiētia/et amore
 scit beata dei genitrix ea que scit: ob hoc oportet ei⁹ sapiētiā esse bonā/magnā/du-
 rabilē/potētē/et feruētē. est quidē bona: qm̄ bonitas existit in eius scire. est vero ma-
 gna: quia magnitudine magnificat suū scire. durās autē quia nichil obliuiscendo:
 in scire suo pseuerat. vnde sicut bonitas/magnitudo/pseuerātia/et reliqua: totis se
 ipsi s sapiētie illi⁹ satisfaciūt: sic ei⁹ sapiētia tota se ipsa bonitati/magnitudini/pse-
 uerātie/et reliquis satisfacit. Ideo sapiētia hui⁹ beatissime dñe nostre/ita bona est/
 magna/et durabilis vt cor cogitare non possit/ nec auris audire/ nec lingua p̄fari:
 qm̄ eius sapiētia intātū se āpliat/dilatāt/extēdit et p̄fundit per bonitatē/magnitu-
 dinē/pseuerātiā/potestatē/et reliqua/vt nichil sufficere possit ad attingēdū sapiētiā
 eius: nisi solus deus ei⁹ fili⁹ et ipsamet virgo et mater gloriosissima. **Questio.**

Questio
 Laus (aut eremita) satis contēt⁹ sum de laudib⁹ quas beatissime virgini dei matri
 sub sapiētie forma exoluisti: tñ plures sunt adhuclaudes in ea/ quas ignoras. Sz
 dicā tibi: quid inter duas dñas cōtigerit. Altera quidē illarū valde pulchra/et alia
 valde sapiēs erat. q̄ autē sapiēs erat laudabat beatā dei genitricē sapiētia: et altera
 altera laudabat eā pulchritudine. questio igit̄ inter eas versabat. nā ea que sapiēs
 erat dicebat beatā virginē dei matrē esse magis sapiētē q̄ pulchrā: qz p̄ sapiētiā suā
 scit deū/ sed sua pulchritudine eū non pulchrificat. Altera vero que pulchra erat di-
 cebat eam esse magis pulchram q̄ sapiētē: qz pulchritudo eius omnes alias sanc-
 torum pulchritudines decorat/ non autem eius sapientia. etiam eius sapientia deū
 scire nequiret nisi ipsa sapiētia pulchritudinē de ipsiusmet pulchritudine reciperet.

Intentio

Hic de sanctissima
trinitate

Oratio

non enim esset digna: nisi foret pulchra. vnde questio est: vtrum ille due laudet/aut improbet beatam dei matrem. **Ait intentio.** In quodam festo nobiliori et totius anni solentiori sanctissime scilicet trinitatis/ predicabat religiosus quidam: et in principio sui sermonis dixit/ de sancta trinitate neminem debere predicare/ quia in tantum res ardua et subtilissima est vt intelligi non possit. dimisitque materiam illam: et ad alteram sermonem suum conuertit. **Cum autem ego intentio hec audissem: consideravi quomodo festum hoc completum est et finis omnium aliorum festorum. hoc enim festum est intentione prima: et cetera festa intentione secunda. vnde magna contabui displicentia: quia illi festo non fit honor ille/ qui ei debetur et conuenit/ sicut festo natalis domini/ et pasche/ et pentecostes. quibus impeditur maior honor quam isti: quod ceteris altius est. et in corde meo desidero vehementer/ vt aliquis vir sanctus et sapiens assignatus eiset de sancta trinitate alte et subtiliter semper in illo festo predicare: secundum quod de ipsa beatissima dei trinitate dici potest. ita vt ordinatum eiset ad illud festum congregari multos sapientes homines intelligere potentes/ quid de trinitate beatissima dici potest: de varijs terris ad sermonem illum qui fieret ab illo sancto sapiente de beata dei trinitate audiendum perfectos. et assignaretur huic festo dies quatuor: primam in honore persone patris/ secundam in honore persone filij/ tertiam in honore persone spiritus sancti/ sed quartam in honore unitatis essentie et nature/ quam ipse tres habet existendo vnus deus/ vna essentia/ vna bonitas/ vna magnitudo/ vna immensitas/ vna potestas. et donec ista ordinatio fiat: ego intentio nunquam ero ordinata nec in illo festo vt decet honorata. nec leta ero neque de me ipsa contenta. cum illic percipiam insipientiam regnare pro sapientia. **Regina prudentissima inquit oratio/ laus in scire te laudauit: de cuius laudationibus sum contenta. quia vera dixit: quecumque dixit. Cum ergo te beatissimam dominam considerem tam dignam sciri et amari/ et te considero a tot peccatoribus despectam/ quia valore tuo a malo non desinunt/ agentes quotquot bona possent: sum intantum (vt non possim vehementius) perturbata in angustiifero dolore iacens. tu autem charissima domina hoc bene scis. quare te precor mitissima: vt in perturbatione mea/ et malo meo super me pietatem habeas. nam quia sum in dolore et mestitia propter meum scire/ et contemptum quem tibi inferunt peccatores cognoscam: ratio esset vt scire tuum in eos alleuiaret labores/ quos propter amorem tuum sustineo desiderans tuum honorem. **Gloriosa mater (ait oratio) peccatores inhonorant sapientiam tuam: in quantum agunt opera mala. qui si propter amorem tuum agerent opera bona: sciret utique sapientia tua quoniam eidem amori impartiretur honor. quare te supplico domina sapientissima vt conuertas eos ad agendum opera bona propter amorem tuum: ad hoc vt scias eos tibi honorem et reuerentiam impartiri. testor enim tibi sine mendacio (quoniam metiri non possum) quia magis desidero te agere bonum peccatoribus tuis/ diuertendo illos ab operibus malis propter honorem tuum/ quam propter dolorem quem sustineo/ quia faciunt tibi inhonorationem/ et quam propter compassionem quam de illis habeo quia in penas corruunt sempiternas. quare videtur michi vt postulationem meam exaudire debeas: ex quo propter honorem tuum/ penitus te oro. **Virgo sancta sapiens et gratiosa dixit oratio/ tu in sapientia scis quecumque scis/ et tanta redundas misericordia/ vt ea que scit tua sapientia in peccatoribus: scias in misericordia/ ex quo scis ea pro bonitatem/ magnitudinem/ et reliqua. **Eia ergo gratiosa miserere peccatorum: ex quo cum misericordia scias eos. quoniam natura tue sapientie est peccare illis: quos cum misericordia scis. ex quo misericordiam et veniam tuam: inuocant indigentes. vnde si non miserearis eorum: videtur vt misericordie tue iniuriam/ in quantum scis eos sine misericordia. et michi etiam iniuriam inferes: quia sum eorum aduocata**********

ab eis rogare misericordiam tuam / et pietatem tuam / et tuam gratiam / et sanctitatem / publice electa / tu autē hanc iniuriā domina mitissima: inferre nō potes. quare cum sis misericordissima et sapiētissima: oportet vt oīno miserearis omnīū quibus necessaria est tua misericordia. Regina sapiētie / potestatis / et amoris: ignorātia contraria est sapiētie tue. et ex ignorantia cōtingit te non cognosci / et te non amari ab hoībus plurimis quos ignorantia in ignē ducit eternū / perdētes gloriā sempiternā. quā haberēt si a te cognitionē / pietatē / et veniā: et a filio tuo optinerēt. quē tu scis in hoc mūdo plus ignoratū et oblitū a pluribus hoībus: q̄ cognitū et memoratum. Et quoniā ignorantia in hoc mūdo tāta perpetrat mala / existens contra sapiētiam tuā: placeat tibi regina sapiētie / bonitatis / et pietatis: ignorantiam in mūdo deprimere. et sapiētiam ad honorē bñdicti filij tui / et tui etiā virgo gloriosa exaltare.

Questio. Oratio (ait heremita) due domine semel orabāt beatā dei genitricem. alterā illarū rogabat eā vt cōcederet ei sapiētiam: altera vero vt ei largiretur amorē. et illa que rogabat pro sapiētia intēdebat per hoc eā intelligere: et illa vero que rogabat pro amore: intēdebat eā ex hoc amare. quelibet autē istarū meliori intētionē q̄ altera: credebat orare. vnde questio est que duarū maiore habebat et nobiliozem intētionē orando beatissimā dei matrē. **Ait intentio.** quedā domina contēplabatur beatā dei genitricem cū sapiētia et amore. hec domina litterata fuit / in multis scientijs sapiētiam consecuta: quatinus ipsam beatissimam dominā valuisset vehementius et altius contēplari. dū autem orans contēplaretur ipsam dei genitricem: quodā tēpore faciebat de amore primā intētionem / et de sapiētia secundā. in alio vero tempore faciebat de sapiētia primam intētionē: et de amore secundam. hec autē faciebat vt per intētionē secundarias: intētionē primarias eleuaret. nam in q̄to maior et nobilioz est intētio secundarū: tanto potest intētio prima per eam altius eleuare. et propter hoc illa domina quodam tēpore desiderabat scire beatā dei matrē: vt eam posset amare. et alio tempore eam desiderabat amare: vt eam posset cognoscere. Itaq̄ per quālibet istarum intētionū: aliam eleuabat ad contēplandam gloriosissimam virginem dei matrem.

Questio

Intentio

De amore.

Cap. VII.

Aus amantissimam dei matrem laudare voluit: sed heremita prius ab ea quesitum quid est amor. cui respondit illa dicens: amor est id quo amicus suū amat amatū. Tribus igitur modis de amore laudare volo amoriferā virginem dei matrē. primo amore dei. secundo amore sui met. tertio amore proximi sui. Amor dei / deus homo est: qui filius est marie virginis alme / videlicet ihesus christus deus homo. **Eo** enim q̄ ipse est deus / existit ipse amor: quo matrem suam diligit substācialiter et toto se ipso. hoc ergo amore qui est deus / et bonitate que est ipse deus et amor / et magnitudine que est ipsemet deus bonitas et amor: diligit ipse deus virginem matrem suam. Ita q̄ nichil est in eo quo non diligit eam. Et quoniam ipse deus qui beatissimam matrem suam totus diligit / est homo filius ipsius gloriose virginis: oportet vt ipse homo eo q̄ est deus totus diligit gloriosam matrem suam. et sic oportet: vt totus ihesus christus diligit eam. vnde sequitur ex quo ihesus christus totus diligit eā: q̄ nichil sit in eo quo nō diligit eā. Oportet ergo eam totā ab illo amari: ita vt nichil sit in ea / quin ab eo sit amatū. Quare dñe heremita cōsiderare potes: quo pacto hec p̄ciosissima dñia valde dilecta sit a suo filio et ecōuerso. quoniā iecūdū q̄ amatur a suo filio: oportet eius amorē / deo suo filio correspondere. **Fix** (ait laus) albescit albedine / et ignis calore calefcit / et beata dei

Questio
Laus

genitrix amore amorescit. etenim est amore vehementius comprehensa quā nix albedine/et quā ignis calore. quoniam ipsa redundat amore in tota bonitate/magnitudine/perseuerantia/potestate/sapientia/amore/virtute/veritate/gloria/gratia/sanctitate/iusticia/et reliquis: intellectualiter ipsa ponente in suo amore bonitatem/magnitudinem/perseuerantiam/et reliqua que sunt virtutes et proprietates intellectuales atque spirituales/virtutibus et proprietatibus corporalibus excellentiores et nobiliores. Si autem albet nix albedine/et ignis calore calet: et ipsa albedo sit magna/durabilis/et perseuerans: similiter et calor. est autem nix alba magnitudine albedinis/durationis/et reliquis: que sunt proprietates corporales. ergo sine aliqua comparatione sequitur ipsam beatam dei genitricem vehementius amozificari amore: quā nix albet albedine/et quā caleat ignis calore. Et ideo quis estimare potest amorem vehementissimum ipsius virginis gloriose matris dei/et quis amare quantum amoris est in ea. Duobus modis diligit ipsa beatissima domina nostra proximum. primo diligendo filium suum qui est deus homo. secundo diligendo angelos beatos/et sanctos/et sanctas superne patrie/et in hoc mundo seruos suos. in eo ergo quod ipsa diligit proximum suum qui est deus homo: diligit cuncta creata. omnia namque creata: sunt dei hominis filij gloriose virginis marie domine nostre. et diligit etiam: quecumque filius suus deus homo in creaturis operatur. Diligit autem quidquid angeli beati/et sancti/et sancte agunt/ad laudem filij sui: et quidquid iusti/et peccatores agunt in mundo ad laudem filij sui et sui ipsius diligit. imo domine heremita quid dicam tibi ait laus: quidquid aptum natum est/et pueniens diligi secundum bonitatem magnitudinem et perseuerantiam: diligit secundum bonitatem magnitudinem perseuerantiam et reliqua. atque omnes beati angeli et omnes sancti et sancte superne patrie/et istius mundi diligunt illam dominam preciosam. Quis igitur enumerare aut excogitare potest amorem maximum: quo tota plena est ipsa beatissima domina nostra/et filius eius atque sancti et sancte cum beatis angelis paradysi. hec est amoris mater/et domina/seruentius diligens quā quecumque alia domina. tota est in amore/tota est amoris. hec largitur amorem/hec loquitur de amore/hec auget amorem et quidquid agat/et quidquid dicat est amoris/et de amore/et propter amorem.

Questio

Questio. laus (ait heremita) due domine laudabant gloriosam dei matrem. Altera illarum laudabat eam: quia tam excellenter/et tam nobiliter amabat. Altera vero laudabat eam: quia tam excellenter/et tam nobiliter amabatur a filio suo/et ab omnibus angelis beatis/et ab omnibus sanctis. Unde questio est que duarum vehementius laudabat beatam dei genitricem. Ait intentio: quedam domina duas habebat domicellas: que libentissime illi seruebant. altera seruebat hilariter et vultu ridete: altera vero timide et facie tristi/et cogitabunde in omnibus in quibus seruebat illi. Illa vero que hilariter/et iocunda facie seruebat alacrior erat: et promptius famulabatur quā altera. Hec quidem domina valde mirabatur super modis illarum duarum domicellarum: et a qualibet earum voluit intentionem qua seruebant ei/cognoscere. Illa vero que hilariter et facie leta seruebat ei: dixit se seruire illi propter amorem quem ipsi domine sue gerebat. altera vero dixit se seruire illi propter timorem quem de ipsa domina sua ne aliquod inferret ei grauamen habebat. Et ideo considerauit ipsa domina quod illa que hilaris erat/et vultu leto quecumque ageret seruebat ei intentione prima: altera vero intentione secunda. Unde non erat mirum: si illa que intentione prima seruebat: vehementius obsequeretur/ea que intentione secunda seruebat. Ab amore enim habet amorem/bonitatem/magnitudinem/perseuerantiam/et reliqua eius.

Intentio

modi in intentione prima/ q̄ in secunda. Oratio sub amoris forma beatam dei matrem incepit orare: proferens ista. tu amoris mater et dñia que tota es in amore et per amorem: que omnia que dicis et agis/ ea dicis et agis ppter amorem. tu scis quidem in mundo magnam esse carentiam/ et siccitatem amoris: quare te precor de amore et propter amorem/ vt in mundo affluenter largiaris amorem. ex quo tantū amaris et tantum amas: et ex quo tantum habes amorem. Et quoniam tu regina/ sancta/ iusta et gloriosa amorem habes in tua bonitate/ magnitudine/ perseverantia/ et reliquis: aperi bonitatem tuam petentibus/ et procedet inde bonus amor. aperi tuam magnam magnitudinem: et procedet inde magn⁹ amor. aperi perseverantiam tuam: et fluet inde durabilis amor/ et sic de ceteris dignitatibus plenis amore. tu aut fons amoris aperi eas omnes: et affluat huc amor bon⁹/ magn⁹/ perseverans et potens. Audi regina beatissima: nonne aperiuntur nubes: et erumpit pluuia/ vnde plante procedunt frondentes/ et arbuſta fructifera? Quid erit ergo tibi de tua bonitate/ magnitudine/ et reliquis: si nō ex eis pcedat amor vnde frondeant/ et germinent in fructū amatores te amantes/ et te laudātes de bono/ et magno amore? virgo domina/ iusta/ et misericordissima: nōne gloriosus filius tuus (q̄ est amor) minus amatur propter amoris absentiam q̄ aliquid huius mundi secundum sue comparisonem nobilitatis/ et valoris? homines enim huius mundi plus diligūt honores/ diuitias/ delicias/ vitam/ mulieres et parentes: q̄ filium tuū gloriosum. Cū ergo tuus filius fit amor/ et tu mater amoris et domina: quid est in causa aut quomodo fieri potest/ q̄ tuus preciosus filius et tu gloriosa regina in mundo non amamini super cuncta? hoc autem summū mirabile apparet et videtur. quoniam id quod tantum prestat minus amat: q̄ id quod nichil/ nulliusq̄ momēti est. et nisi tu regina esses amoris/ et propter amorem: putarem te inimicam esse amoris. sed quoniam hoc nequit esse: miroz quare non multiplicas/ et auges amorē. et quare falsum amorem huius mundi non deprimis: qui deberet odium appellari. Tu virgo sapientissima/ nonne bene scis tu hominū corda esse creata ad amandum: sicut oculi ad videndum/ et aures ad audiendum? Oculi nempe vident/ et aures audiunt: sed quid est hoc quod hominū corda ad amandū facta non amant? quot igitur pagani/ quot sarraceni/ quot iudei/ quot scismatici/ et (quod valde malum est) quot mali christiani sunt: qui non amant? vel si amant vūq̄ amant id quod amare non deberent: non amantes id quod amare deberēt. Si enim te excusare volueris eo q̄ diuinam iusticiā diligis: que puniens priuat eos amore/ ex quo nolūt amare: saltem excusari non potes quim vi amoris te oporteat amare filij tui reuerentiam/ et honorem/ et pietatem/ et misericordiam: quam te habere decet de peccatoribus suis/ in tantum vt hominū corda compellas amare. Tuus autem filius oculos hominū videre facit colores albos/ et rubeos: sed eorum corda non facit amare sui et tui reuerentiam et honorem. Nonne vides quid agit filius tuus? in amore quarūdem vctularum/ aut pauperum mulierum se ponit. similiter et in amore aliquorum pauperū hoīm parue potestatis: sed in amore quasi omnium qui diuites/ et potētes sunt ad faciendū et ei et tibi multos honores/ et reuerētias se nō locat/ nec ab eis se permittit amari/ nec eos mouet ad amandū eum. et ideo non potest amor inter nos florere/ neq̄ generare: nec inuenit vbi consistere possit. quare te precor charitatis domina vt largiri et mittere digneris amatores multos/ potētes amare et vt amore/ secundum illam magnam potestatem quam haberent amādi/ si filius tuus et tu moueritis eos ad amādum. plus enim boni exempli daret quidā homo potens ad

multū amādum: q̄ vetula quedam misera in qua se multū ostendere nequit amor. quare te oro potētissima domina quatinus moueas prelatos/ et principes ad tantū amandum: vt subiectos suos moueant ad multum amandum. in tantū q̄ filius tu⁹ et tu consistatis adeo vehemēter in eorū amore: vt propter suū et tuū amorem sint multi/ mundū et oīa dereliquentes vt amare possint/ et propter amorem seip̄os tradere morti ad ostendēdam/ et honorādā veritatē filij tui dei et hominis gloriofi.

Questio

Questio. Oratio dixit heremita: due dñe orabant beatā dei matrē. hec orabat eam vt concederet ei amorē/ quo posset eā amare: illa vero rogabat vt largiretur ei honorē/ quo posset eā honorare. vnde questio est: que illaz melius orabat dei matrē.

Intentio

Ait intentio. Quidā sanctus heremita fuerat in mundo diu peccator: sed pp̄ter amorē dei mundū dereliquit/ ascēditqz ī quēdam montē altissimū vt cōtēplādo deum penitentiā ageret de peccatis. quadā vero die oratione facta accidit: vt consideraret statum mundi. et mirabat̄ super illo: que esset ratio cur in ita turbato statu consistit. Itaqz considerando sc̄dm q̄ deus illi reuelare voluit: multas perpendit rationes/ multosqz modos quibus mundus inordinatus existit. sed interea multū cōsiderauit in ratione que sequit̄: sc̄dm hos sermones. Due intētiones sunt/ scilicet prima et secunda vt iam dictū est: quaz quelibet est amabilis quia bona/ et magna secūdū q̄ ipsa est. Uteruntamē prima magis amabilis est: q̄ secūda. quare oportet prime intentioni maiorē dari amorē et honorē: q̄ secunde. hec siquidem prima sc̄dz nature cursum mouet secundā. attamen secunda prior est extra practice/ q̄ prima: sed prima in theorica/ et in practica interiori/ prior est q̄ secūda. sicut figura domus prior est in aīa artificis q̄ in domo: domus autem prior est q̄ ysus eius ad quē facta est/ videlicet habitatio. Cum igitur hic sanctus heremita sic consideraret: animaduertit hoīes cōsentire placitis/ que habent in rebus mūdānis/ que sunt intentione secunda: vt sint placita spiritualia que sunt intentione prima. et obdormiūt hoīes in placitis mundānis: nolendo vltērius transire ad celestia diligenda. Itaqz periclitatur amor eorū in ijs que sunt intētione prima: eo q̄ non adheret ei amor ille qui est intentione secunda. imo puertunt hoīes secundā intētionem in prima/ et contra: et ideo peruersus est mundus. quare non mix est si in deuato statu consistat: et si defectus amoris et absentia sint in mundo.

De virtute.

Cap. VIII

Questio

Heremita quesuit a laude quid est virtus. que respondit dicens: virtus est origo vnionis bonitatis/ magnitudinis/ pseuerantie/ potestatis/ et reliquoz in vno bono magno perseuerante et potēte. Per hanc diffinitionē virtutis (ait laus) laudare desidero reginā virtutis et gratie/ dei matrē: tribus modis: scilicet in virtute ihesu christi/ et in virtute naturali/ atqz in virtute morali. In christo ihesu filio virginis gloriose due sunt virtutes: scilicet diuina et humana. Ille quidem virtutes due: de bonitate/ magnitudine/ pseuerantia/ et reliquis dignitatibus virginis beate in mūdo nate apparuerunt in vnū bonū/ magnū/ et perseuerantem videlicet dominū ihesum christum/ verum deum et hoīem. Illa igitur virtus que nata est de bonitate in magnitudine/ perseuerantia virginis beate (que virtus est dei et hoīs) orta est cum virtute dei: qui oriēs induit se virtutē humanā/ que ex beata dei genitrice orta est. virtus enim orta est de virtute: videlicet humana virtus domini ihesu christi de virtute virginis inuiolate/ similiter et de ipsi⁹ virginis bonitate/ magnitudine et reliquis. Ideoqz diuina bonitas/ magnitudo/ et eternitas indute fuerunt virtutem humanam: que de ipsa beata virgine fuit orta.

Ita ut bonitas/magnitudo/eternitas: et relique diuinationes que sunt infinite virtutes/existentes vna eademque virtus: induerunt se virtutem humanam finitam de finita virtute ortam. In quantum ergo diuina virtus humanam virtutem se induit ortam de beata virgine gloriosa: est virtus ipsius beate virginis digna laudari in bonitate/magnitudine/et eternitate/et reliquis: que sunt infinita virtus induta virtutem ex beata virgine ortam. Et ideo oportuit ut virtus ipsius virginis de qua tanta virtus infinita virtute finita induta nata est: preseruaret in ipsa virgine virtutem virginis/scrutatis/puritatis/et unitatis. bonitatis/magnitudinis/perseuerantie/et reliquarum proprietatum. quoniam si virtus virginis beate (quam ante conceptum habuit) corrupta fuisset in ea: non suffecisset ad hoc ut de ipsa aliqua virtus potuisset oriri quam infinita virtus in bonitate/et reliquis indui debuisset. Itaque homo qui deus esset: nasci non potuisset. Cum ergo virtutem huius sacratissime virginis tam excellentem et nobilem esse oportuerit/que suffecerit ad oriendum de ipsa deum hominem: quis perfecte potest eam laudare sicut decet? In beata dei genitrice est virtus naturalis: que ex unitate bonitatis/magnitudinis/perseuerantie/et reliquarum dignitatum oritur in vnum bonum/magnum/durabile/et potens/hoc est deum. quia virtus naturalis/que vna est partium substantialium de quibus corpus beate virginis compositum est: oritur de qualibet parte ipsius corporis/dans illi similitudinem suam: dat enim bonitati similitudinem suam/eo ipso quod facit eam virtuosam: similiter et magnitudini/perseuerantie/et potestati. et sic oritur virtus de unitate cuiuslibet componentium/componendo vnum magnum videlicet corpus virginis gloriose: quod ex omnibus partibus suis compositum est/videlicet ex bonitate/magnitudine/et reliquis. que naturaliter indute sunt virtute: de qualibet earum oriens. hanc ergo virtutem de bonitate/et reliquis sic oriens/sic oportuit esse excellentem et nobilem in natura: ut inde posset oriri naturalis virtus excellentior et nobilior omni creatura videlicet natura omni natura maior et nobilior domini nostri ihesu christi/ quoniam ipsa principium et finis est omnium creaturarum. quoniam quecumque deus creauit: facta sunt ad illam humanam naturam de beatissima virgine sumptam. hoc habito quis considerare potest: quod laudabilis est virtus huius beatissime virginis genitricis?

In gloriosissima virgine virtutes morales et theologicas oportuit esse: cum concepit dei filium. quas scilicet virtutes correspondere oportuit: virtuti quam concepit. Quocirca necesse fuit ut fides/spes/charitas/iusticia/prudentia/fortitudo/temperantia virtuosissime virginis: essent omnibus aliorum virtutibus superexcellentes/et nobiliores bonitate/magnitudine/perseuerantia/et reliquis. nam secundum excellentiam et nobilitatem virtutis operis interioris quod fuit in conceptu/et secundum virtutem naturalem ipsius virginis beate: oportuit ipsam virginem mariam habere fidem in sibi dictis a gabriele archangelo. in hoc etiam eius spem/caritatem/iusticiam/et ceteras oportuit esse magnas. quare cum opus virtutis intra/et opus virtutis extra sint adeo magna: oportuit ea adinuicem correspondere in excellentia summa. unde nemo existimare posset quantis laudibus in virtutibus theologis et moralibus sit digna dei mater. nec ad eas exprimendas sufficere vllatenus possum/quare desisto. **Questio.** **Questio**
 Laus (inquit eremita) due domine beatam dei genitricem laudabant in virtutibus. Altera laudabat eam de iusticia: altera vero commendabat eam in misericordia: et quelibet illarum plusquam alia credebat eam laudare. Illa que laudabat eam de iusticia: dicebat ipsam plus amare iusticiamquam misericordiam/in quantum odit omnes illos qui odiunt filium suum/et qui negant illum esse verum deum et hominem: et eam non esse dei matrem et virginem. et quoniam negantes ista plures sunt quam affirmantes ea: oportet ergo

Intentio

vt ipsa plus diligat iusticiā q̄ misericordiam. Altera vero dicebat eā plus diligere misericordiā q̄ iusticiā: quoniā deus vt parcendo / genus humanū recrearet: carnē assumpsit humanā ex ipsa beata dei genitrice. et quoniā misericordia fuit huius sacratissime incarnationis occasio: et ipsa beata dñia nostra ratione ipsi⁹ incarnationis est mater dei virgo. plus ergo diligit misericordiā q̄ iusticiam. vnde questio est que illaz sup hoc plus laudabat beatissimā dei genitricē. Dixit intentio. Quedam domicella virgo diligebat beatā virginē dei genitricē. verūtāmē aliquotiens tētatione vexabat. ar: quia mirabatur eā posse virginē pmanere post partū / et ante. et quotiēscūq; hac affligebatur tētatione: remittebatur ei multū ex amore quē ipsi beatissime virgini dei matri gerebat. quia cū tētabatur non poterat eā tātū amare: q̄ cū non tētaretur credēs eam virginē post partū et ante. vnde mirabatur hec quā natura tētatio poterat ei virtutē auferre: diligēdo virginē sanctissimā dei matrem. Dum autē hec domicella sic pmaneret: contigit vt oculis infirmaretur: dolore capitis nimis afflicta. et quidā vir sanctus ex oculoꝝ infirmitate vi cuiusdā preciosi lapidis eā curauerit / et virtute orationū dolorem capitis abiecerit. postq̄ autē hec ab istis egritudinibus curata fuit: aliam iterū incurrit infirmitatē / videlicet desiderii peccandi carnaliter cū sancto viro. itaq; virginitatē spiritualē quādiu ob virginitatē dei matris dilexit et possedit: amisit. Lū autē hec corruptā spiritualiter se sentiret: mirata fuit quomodo poterat hoc fieri / vt sine virginitatis corporis sui corruptione in anima sua corrupta foret. quare tūc pcepit quoniā sicut anima violare poterat virginitatem absq; corporis violatione: ita et multo melius corpus virginis cōsecrate dei matris / post partū et ante inuiolata virginitate poterat permanere / cū in anima sit virginitas intētionē p̄ima: in corpore vero intētionē secūda. verūtāmē hec cōparatio adhuc ipsi puelle non suffecit: donec considerauit / quoniā sicut margarita curauerat eā ab oculoꝝ infirmitate / et virtuosi sermones sanauerāt eam a capitis dolore / et hoc sine corruptione ipsius margarite / et sermonū: sic per virtutē sermonis archangeli / et per virtutē p̄ciositatis virginitatis beatissime dñe nostre potuit esse incorruptibilis virginitas corporalis eius post partum et ante. Adhuc tamē hoc exēplū sibi non suffecit: donec considerauit / quoniā ex hoc q̄ ex ipsa beatissima genitrice nasci hominē oportebat in quo esset virginitas ipsi⁹ hominis incorruptibilis: necessariū erat ipsam beatissimā hui⁹ hominis matrē corporalē virginitatē incorruptibilē habere. nā virtus illius hoīs dei / constat intētionē p̄ima: virtus vero virginis matris eius / intētionē secūda. Et ideo cum hec puella ad hūc altū virginitatis punctū considerās ascēdit: postea in predictā tētationē de virginitate dei matris non cecidit. et perpēdit quoniā ratione tētationis / dū tentabatur non poterat beatam dei matrē virginē tantum amare: quia deficiebat ei virtus tūc temporis cum tētatione predicta vexaretur. et propter hunc virtutis defectū incidit spiritualiter in corruptionē virginitatis: de qua sanauit eam beatissima virgo virginū. quia ad honorem sui: virginitatem spiritualem et corporalem amabat.

Oratio

Prusq̄ oratio inciperet orare: voluit virtutibus vestiri. vt haberet vestimenta: que ad orationē pertinēt gratiosa. que cū induta fuisset virtutibus et ornata / dixit. Virtuossima regina virtutū: plura sunt in mundo vicia q̄ virtutes. plus enim est desperantie: q̄ spei. et plures sunt in mūdo non habentes caritatem: q̄ qui habeāt illā. plus quidē est iniurie: q̄ iusticie. et plus stoliditatis: q̄ prudentie. et plus inertie cordis / et gule: q̄ temperantie. et plus auaricie: q̄ largitatis. et luxurie: q̄ castitatis. et superbie: q̄ humilitatis. et acidie: q̄ magnanimitatis. et ire: q̄ mansuetudinis.

no^o orō debz vestiri v^t tūc h^u ma
ne Humilitate

tu autem regina prudentissima melius hec perpendis quæ ego referre tibi sciam. hoc siquidem quo plus contristor: est quoniã plura sunt vicia quæ virtutes. maxime vero quia ipsa vicia sunt in ditioribus et potentioribus mundi: qui vehementius honorantur. et quedam modice virtutes: sunt in pauperibus modicum honoratis / modicis precij et modice potestatis. Et quoniam hoc ita est ut in plerisque serpent vicia quæ virtutes / et in hominibus venerabilibus et potentioribus tendant amplius quæ virtutes: quis est ille qui debeat hec sustinere diligens tuam virtutem / et tuam reuerentiam adherens virtutibus / odiansque vicia? Sane hec / domina virtuosissima: non valeo sustinere. placeat tibi sanctissima: ut hec a modo non perpetrentur. sed ora filium tuum ut concedat mundo gratiam in oppositum se mutandi: videlicet ut plures sint virtutes quæ vicia. et virtutes plus sint in honorabilibus et potentibus quæ in istis qui sunt parui / et modice potestatis. Et nisi hoc a filio tuo impetres (quoniã beneficio quia potes: tantam habes cum eo virtutem et potestatem) utique de te conquerar tuemet virtuti / que etiam vicij insuper contrariatur. quoniam contra ipsam virtutem tuam sunt: et etiam contra tuam potestatem / similiter et contra tuam bonitatem / magnitudinem / et reliquas tuas dignitates.

O tu domina dominarum / corona coronarum (inquit oratio) per ipsam sanctam virtutem que de tua bonitate / magnitudine / perseverantia / et potestate orta est: procedens in filium tuum deum et hominem / te oro tota virtute fortitudinis mee / ut destruens vicia multiplices virtutes. Et ex quo per illam virtutem te oro que est illa quam plus diligis / et per quam vehementius diligeris et honoraris: non debeo pati repulsam. quoniã si sic iniuriam feceris virtuti quam plerisque amas / similiter et virtuti tue / atque virtuti omnium virium mearum. maxime etiam quoniam oro te ut illa virtus quam vehementius amas: ametur / honoretur / et cognoscatur / atque sibi seruiatur. Sed nescio quomodo infortunium michi inest pro peccatis meis. semel quidem terogavi pro quadam domina que suum filium perdidit / quem vehementer amabat: tu autem tunc me propter devotionem quam illa tunc in te habuit exaudisti. sed cum te oro ut tua virtus / imo etiam filij tui honoretur in mundo: videtur michi quoniã non dignaris me exaudire. nunquid recordaris cum te orabam / ut cuidam sacerdoti concederes gratiam exeundi de sordibus luxurie / gula / superbie / et auaricie: ut non inferret turpitudinem tuo filio cum eum sacrificabat / nec etiam unquam pro eo exaudire me voluisti. sed exaudisti me pro pueri infirmitate quem sanasti: pro illo autem sacerdote pro quo te multotiens compulsa fui orare / exaudire me noluisti. unde valde me contigit admirari. Tu gloriosa mater pietatis / et gratie es domina publica iustis et peccatoribus: quoniã omnes clamant dicentes / domina nostra / pietatis domina. omnes quidem sperant in te: et te semper inuocant in necessitatibus suis. Quibusdam eorum auxiliaris in infirmitatibus suis: contractos sanas / pauperes ditas / eos qui sunt in peccato mundas. Itaque omnibus in te confidentibus auxiliaris. Veruntamen non michi videtur ut de utilitate publica multum sis sollicita. sed quoniam virtus publica nobilior est virtute particulari et privata / et tu mater es publica pietatis: quid esse potest quod virtuti publice non auxiliaris (que deperit) amicis viduata? cur pro virtute privata quæ publica citius exaudis? ploravit oratio / illi diei male dicens in qua fuit amata potius utilitas particularis quæ publica. et nisi sibi inde vicium imineret: improperaret dei matri / et quibuscumque consilium tale dantibus plus utilitatem particularem quæ publicam amandi. hec autem laudi: que oratio nimis proterue audebat / displicuerunt. videbatur enim laudi: orationem nimis insolenter in gloriosam virginem / dominam nostram insolescere. Et respondit orationi dicens: Audi oratio. beatissimi

Magna est potestas
cū thofano

ma virgo domina nostra pro utilitate publica facta est dei mater: idcirco naturali⁹ diligit publicam q̄ priuatam utilitatē. sed tu oratio tu ponis in hominibus paucis rogantibus pro publica utilitate: et in multis eam precantibus pro singulari et ppria utilitate. vnde beatissima domina nostra nullā culpam inde meretur. verū tu eam sola mereris/et tāq̄ insensata loqueris. culpam ei quā tu ipsa mereris impingēs ac improprians. Quomā cum in multis hominib⁹ pro utilitate priuata rogantibus te ponis: si poneres te in omnibus hominib⁹/et pro utilitate publica rogarēt sic affectuose gratie matrē ipsa tūc potius pro utilitate publica q̄ particulari et priuata te exaudire deberet. nūquid non plorare/languere/suspirare/ieiunare/et erogare facis homines pro utilitate priuata: quare igitur non cogis hoc idem eos facere pro publica. **Questio** respondere voluit oratio: sed eremita sermones interrupit et dixit. due domine orabant beatā dei matrem. Altera rogabat vt concederet ei virtutes: et altera vt vicia ab ea remoueret. **Quelibet** autem illarum melius orare credebat q̄ altera: vnde questio est que illarum prestantius munus petebat. **Aut intentio**: quidam religiosus solēniter predicabat: cuius tamen sermones in populo parue erāt utilitatis. Unde cepit amirari vnde hoc: et qua ratione esse poterat. qui deprehendit quoniam indigētiam virtutis habebat /sequi: suos sermones magni fructus esse non posse. Idcirco religiosus ille ad predicandum et disputandum cum sarracena gente profectus: sese periculo mortis ad honorem gloriose dei genitricis magnificans dominū ihesum christum exposuit. Nec sic timuit mortem/nec expauit sustinere labores: vt sermones sui virtutem acquirerent/considerans virtutem esse maiorem in predicatoribus in periculo mortis predicantibus/ et labores maximos ad honorandum deum/ et beatam eius genitricem sustinentibus q̄ sine laboribus/et sine mortis piculo predicantibus. Idcirco sermones illius sancti viri qui prius inter christianos virtutis efficaciam non habuerant: magnam virtutis redundantiam (cum inter gentem sarracenicā disputando predicaret) habuerunt. hic autem multos infideles ad fidem cōuertit. fructumq̄ magne virtutis ad honorem dei/et beate virginis gloriose multiplicauit. **Et ego** intētio valde venerata fui: et ea virtute (que michi congruit) adornata.

De veritate.

Cap. VIII

Questio
Laus

I Aus inquit eremita: quid est veritas? que respondit dicens: veritas est id quod est verum de bonitate/magnitudine/et reliquis. de qua tribus modis beatam dei matrem intendo laudare: videlicet a magnitudine sapientie/a magnitudine voluntatis/et a magnitudine potestatis. Sapiētia dei hominis inquit laus: est magna eo quia est deitas/et est magna eo quia est humanitas. Est autem adeo magna vt nulla alia sapiētia possit esse maior: similiter et sapientia genitricis eius (excepta sapientia ipsius filij) quoniam nulla est creatura/cuius sapiētia sapiētiam gloriose virginis dei matris dei valeat superare. Quidquid enim sapientia diuina et sapientia humana dei hominis filij virginis gloriose possunt scire bonitatis/magnitudinis/et reliquarū proprietatū in vna sanctissima virgine consecrata: ponūt in verum veritas diuina/et veritas humana in ipsa preciosa dei genitrice. cum ergo he due sapiētie dei hominis tante sint/et tantum possint scire bonitatis in ipsa gloriose matre sua/ et veritas dei et hominis totum illud in verum ponere: quis existimare potest maximam huius gloriose virginis veritatem?

Voluntas diuina et volūtas humana que sunt dominus ihesus christus: tantū amant bonitatis/magnitudinis/et perseuerantie in sua gloriose matre/ q̄tū valēt

in ea scire ipsa diuina sapientia et humana. Cū ergo diuina volūtas et humana tāte sint diligēdo eam vt nequeant esse maiores/et veritas totum illud in ea ponat in verum: quis posset enarrare/aut audire maximam veritatem bonitatis/magnitudinis/perseuerantie/et potestatis ipsius gloriose domine nostre? In homine deo est potestas diuina et potestas humana. quarum quelibet tanta est vt maior esse nō possit: ista secūdum deitatem/et illa secūdum humanitatem. Quātum igitur ambe potestates in sua beatissima genitrice possunt: tantum ponit in verum in ea diuina veritas/et humana. quoniam nisi hoc ita esset: posset predicta sapiētia scire/et predicta voluntas amare/plus bonitatis/magnitudinis/et perseuerantie: q̄ veritas diuina et humana filij beate virginis posset in verum ponere. quod est contra definitionem veritatis/et contra magnitudinem sapientie/volūtatis/et potestatis dei hominis. Ab̄agna est ergo veritas beate virginis domine nostre in qua magnitudo veritatis diuine/et magnitudo veritatis humane faciūt in verū existerē tā maximum opus sciēdi et volēdi: per quod scilicet opus positum est in verum eam esse dei matrem/et eam esse virginem matrem/et eam esse matrem omniū creatorum/et eam esse nobiliozem creaturam omniū (excepto suo filio) creaturarum/deficiebat laus ad laudandam beatam dei genitricem/voluitq̄ filere: sed oratio dixit ei. lauda laus gloriosam dei matrem de veritate. nam q̄to magis de veritate eam laudabis: tanto magis ponet ipsa in verum id quod orando ab ea petam. oratio (laus inquit) non possum vltērius ascendere ad laudandam eam: quoniā si sapiētia/volūtas/et potestas filij sui non possunt vltērius esse occasio et ratio veritati ad ponendum in verum de ipsa: quomodo igitur potero tātum de veritate illius dicere q̄tum existit in vero? hoc siquidem aliquomodo fieri non potest: nisi ego tātam magnitudinem sapientie/et volūtatis/et potestatis haberē/q̄tam habet filius eius benedictus.

Questio. Laus (ait eremita) erant due domine: quarum altera desiderabat scire beatissimam virginem mariam esse dei matrem: et altera hoc credebatur. Illa vero que desiderabat eam scire esse dei matrem dicebat: quoniam q̄to magis hoc intelligeret necessarijs rationibus/tanto magis eam amaret. sed altera dicebat quoniā si intelligeret eam esse dei matrem: meritū quod optinebat credendo perderet. quo perduto: necessario gloriam sempiternam amitteret. Unde questio est: que magis dilexit beatam dei genitricē/et eius veritatem. **Locuta est intentio** dicēs: quedā domina et quedam domicella/pariter peregre pergebant ad quoddā sacrum sacellū vbi beatissima virgo dei mater multis venerabatur miraculis. Cum autē ambe simul proficiscerēt in itinere: vna quesuit ab altera/qua intentione hanc peregrinationem suscepisset. domina dixit vt in ipso sacro sacello dei genitricem oraret: vt concederet ei/et conseruaret fidem et credulitatē veritatis/qua veritatē que de ipsa beata dei genitrice sibi diceretur crederet: ad hoc vt inde gloriam perpetuam optineret. Domicella vero dixit: se peregrinari vt in ipso sancto sacello beatissimam dei genitricem oraret. vt cōcederet ei cognitionē falsitatis: ad hoc vt cognita falsitate/veritatē (qua honorabiliter desiderabat seruire ipsi beate dei genitrici) cognosceret. Cumq̄ sic adinuicem colloquerēt eundo: ecce serpens maximus valde visū horribilis apparuit eis in via: maximū inferens vtriq̄ terrorem. sed domicella immobilis permāsit/nec ab itinere declinare voluit: domina vero retrosum refugit. quam serpens vt vidit fugiētē persecutus est: et presente domicella peremit. Domicella vero viam suam tenuit: plurimū admirata/quare serpens dominam occiderat/et sibi non nocuerat. cum hec itaq̄ pergeret considerando: rogauit beatā dei

Questio

Intentio

genitricem vt placeret ei dare cognitionem/que ratio erat cur serpens dominā occiderat et sibi damnū nō intulerat. ea sic orante recordata est se creatam esse intentione diligendi beatam dei genitricē/et filium eius benedictū/et seruiendi eis potius: q̄ intentione gloriā habēdi. nam et ipsum obsequiū quo beate virgini/et filio suo tenetur/est intentione prima: et gloria quā inde sperat/intentione secunda. et ideo his intentionibus sic animaduertens: cognouit intētionem propter quam serpens dominam occiderat/et propter quam ipsam domicellam illesam abire permiserat.

Oratio

Oratio beatissimam virginē dei matrem: secundum hos sermones. Sanctissima virgo gloriosa in te est veritas cū sis dei mater et virgo: mater quidē summi viri verioris et melioris omnibus/qui principium est et finis omnium creatorum. tu iustorum mater/et peccatorum. hoc autē verum est totum. ergo tua veritas magna est in bonitate filiationis/et maternitatis et virginitatis: et bona in magnitudine earūdem. Cum igitur tam beatam/et tam magnam habeas veritatem: oro te mater et virgo gloriosissima/per hanc tam bonam et tam magnā veritatem tuam/ vt ipsa veritas tua ponat in verum te habere desiderium q̄ inter nos magna veritas affit/in cognoscendo et amando te et filium tuū benedictum/atq; veritatem suā et tuam. tanta magnitudine bonitatis/et tāta bonitate magnitudinis: vt moriatur atq; intereat falsitas/que mundum perturbatum detinet/et peruersum. et extendatur veritas in toto orbe terrarū per predicationem euangelij: et eius quod veritas filij tui facit existere verum de tua bonitate/magnitudine/perseuerantia/et potestate.

Domina misericordie plena pietatis ait oratio: ego peccatrix misera peccauī per falsitatem/qua posui in falsum id q̄ verum erat de bonitate/magnitudine/perseuerantia/et potestate propter preces meas indebitas: quoniā false orauī te/cum orauī te plus timore q̄ amore. cum multo magis oranda sis/amore q̄ timore. quoniam amor timorem precedere debet: sicut in precio maius bonū precedit min⁹ bonū. peccauī ergo tibi domina mea mitissima ponendo in falsum/id quod verum est veritate: ipso vero permanente in bonitate/et falso in malicia. quare de his valde peniteo/inuocans veritatem tuam benignissimā: vt ponat in verum bonitatis et magnitudinis contritionem meam. quam habeo super ijs: que gessi aduersus tuā veritatem. Et ex quo puro corde sic te precor: oportet vt veritas tua parcat michi/aliter nō poneret in verum id quod est de bonitate/magnitudine/et reliquis: et q̄ sequitur id quod est puro corde postulare veniam de peccatis/sub vera veritatis confessione. Tu domina stella refulgens/auroa claritatis perpendis in mundo plus esse falsitatis q̄ veritatis: quoniam plures sunt in mūdo credentes falsitatem/discredentes veritatem/q̄ contra credētes veritatem et discredētes falsitatem. hoc autem: per experiētiam manifestam/scim⁹. quare necessario verum est. hoc siquidē esse veritatem est verum: scilicet falsitatem plus esse in esse contra veritatē bonitatis. per quod scilicet verum: falsitas est mala veritas. quam quidē malam veritatē: bonū esset in veritatem bonam cōuertī. hoc est plus esse veritatis in mundo q̄ falsitatis. quare deprecor tuam veritatem: vt ponat in verum per orbē vniuersum pl⁹ esse veritatis q̄ falsitatis. quoniam nisi ita fiat: plus cōcordabit magnitudo falsitati et malicie/q̄ bonitati et veritati. **Questio.** Oratio (dixit eremita) quedā domina laudabat beatam dei genitricem: et quedam alia excusabat eam cōtra iustos/ei cū perderent meledicētes. et contra iudeos etiam: qui q̄to poterāt filio suo benedicto maledicebant. vnde questio est: que illarum plus dilexit beatissimam dei matrem.

Questio

nā illa que eā laudabat pulchra erat et pinguis/idumētis speciosis ornata: illa vero que eā excusabat/egena et paup erat/et macilenta. insup illi contra quos excusabat dicit matrē: multa illi iferebāt mala/multa enormia et derisiones. **Intentio** Ait intētio. que dā dñā: cuidā prelato cōfitebāt. hec castitatē amabat/carnaleq; debitū viro suo p soluere nolebat: ppter qd ipse vir cū quadā meretrice mecat⁹ est. vnde hec dñā huius reatus cōscia premebāt. videbāt enī illi: adulterij viri sui se culpā incurrisse. hec autē cōfessa est prelato: qui penitētiā iniūgēs ei pcepit/vt a modo debitū carnis viro suo redderet/ne deinceps occasionē adulterādi vir su⁹ haberet. Cū hec confessa recessisset/incepit ipse prelato⁹ cōsiderare/vtrū ipse perditiōnis infidelij qui tēdunt ignorāter in pditiōnē occasio esset: cū ipse sit prelato⁹ intētiōne mōstrādi ignorātib⁹ eā/dei et beate matris eius veritatē. dū igitur sic cōsideraret: cōsciētia dictavit ei vt sicut predicta dñā peccabat/qm nō satisfaciebat itētiōni qua erat vxor/viro: sic etiā ipse platus peccabat: qz nō satisfaciebat intētiōni qua fuerat in illo pstitur⁹ officio.

De gloria.

Cap. X

Questio
Laus
a Laude quesuit eremita: quid esset gloria. cui laus respōdit dicens: gloria est ipsa delectatio cui bonitas/magnitudo/et reliqua acquiescunt. **Questio**
Laus
niā igitur beatissima virgo maria dei mater est gloriosissima: de gloria desidero laudare ipsam tribus modis. videlicet scdm bonitatē/secūdū sapiētā/et secundū amorē. In gloria ipsius beate dei matris quiescit et delectatur bonitas ei⁹: ipsa quidē habēte gloriā bonā/vidēdo/audiēdo/intelligēdo/et amando filium suū deum hominē. qui a deo bonus filius est: vt melior esse non possit. est quidem a deo bonū ipsum videri/audiri/intelligi/et amari: q nichil aliud melius esse potest. In hoc ergo tanto bono quod habet dei mater videndo/audiendo/intelligendo/et amando filium suū benedictum: habet tantam gloriā vt tota plena sit et cōprehēsa videndo/intelligendo/et amādo. videndo quidem: quoniam videt filium suū deū hominē angelis et creaturis omnibus dominari/pulchriorem et nobiliozem qui videri possit. Cum autem audit angelos/et sanctos omnes eterne glorie clamātes eum esse deum hominē filium eius virginis benedicte/et omnes cantantes et psallentes laudes quibus adorant filiū ipsius benedictum simul/vnacq; cum ipsa virgine beatissima: maxima quidem gloria sensualis est ipsi virgini sanctissime in tantū vt nequeat esse maior. tantam habet ergo inde beatitudinem: qz tota redundat in gloria bonitatis sensualitas eius. itaq; permanet glorie plena: multo melius qz corpus colore/et ignis calore. **Questio**
Laus
Secūdū sapiētiam: rationabile est gloriā beatissime dei matris valde laudari. nam ipsa sapiētiam habet qua intelligit vnā deitatē/vnam essentiam/vnā naturam/vnā diuinitatē. In hac siquidē deitatis vnitate intelligit vnū patrē/vnū filiū/vnū spiritū sanctū: qui sunt deus vn⁹/vna deitas/vna essentia/vna diuina natura. et ipsum patrē generare filiū de seipso: intelligendo semet ipsum esse deum. nam in eo q intelligit semet ipsum esse deū/bonū/infinitum/eternū/et oīpotētem: oportet suū intelligere esse actionē de qua cōstet diuin⁹ actus tot⁹ de ipso deo patre pduct⁹/videlicet de tota essentia et natura patris: vt ipsa actio tāta sit quāta essentia/et vnitas dei/ne ipsa dei vnitas ociosa existat: sed habeāt actionē i deo bonitas/magnitudo/eternitas/et relique dei dignitates nullatenus existētes ociose. Et qm de⁹ agēs nō potest seipsū multiplicare cū iā sit bon⁹/infinit⁹/etern⁹/et eiusmodi reliqua: pducit qdē de seipso itelligēdo seipsū/aliū q est ipsemet de⁹ filius ipso patre permanēte ipsomet deo. Generās itaq; de⁹ pater deū filiū: diligit eum tātum qm seipsum. nā ex quo generat eum sibi equalē in bonitate/infi-

nitate/eternitate/et reliquis dignitatibus suis: oportet necessario vt tantum diligat
 eum quantum semetipsum/ex quo tantum valet quantum ipse pater. filius etiam econuerso di-
 ligit patrem in tantum quantum seipsum (hunc enim amorem vtriusque tantum esse oportet in
 bonitate/infinite/eternitate: quantum est vterque et quelibet eorum diligentium) et quoniam
 vterque et quilibet eorum est deus in multiplicabilis: oportet vtriusque amorem ab vno in
 alium resultare qui non sit aliquis eorum duorum producentium. ille autem amor alius/
 spiritus sanctus est ab vtroque procedens: deus ipsemet scilicet ex patre et filio/deo pa-
 tre diligente filium et econuerso. et quoniam essentia et natura ipsius patris generatis
 filium/et ipsius filij est vna et eadem/et vterque de tota ipsa eadem essentia: permanent
 toti tres vnus deus. nam ipsi non possunt esse tres dii distincti: ex quo ipsorum trium vna
 eademque est essentia/et natura/et bonitas/infinite/eternitas/et potentia. et hoc etiam
 quia pater generat filium in infinite et eternitate: quia ipsa diuina essentia et natura
 diuisibilis esse non potest. et nichilominus ipsas tres personas totas distinctas esse
 oportet: vt non sit in eis actionis confusio sed sit eorum actio infinite: bonitate/in-
 agni-
 tudine/eternitate/et reliquis. quoniam si deus intelligendo semetipsum non distingueret
 inter intelligentem/et intellectum ita vt alius ab alio distinctus non permaneret: nunquam
 intelligi posset quis intelligit et quis intelligitur/et quis amat et quis amatur: quoniam
 ille qui intelligit esset ipse idem numero qui intelligitur intelligens se. Itaque intelligentes
 et intellectus essent vnus numero immense/et eternaliter/absque distinctione. vnde non
 posset sapientia esseratio qua deus sciret se ipsum intelligentem et intellectum: nec diu-
 nus amor esset ratio qua deus amaret et amaretur/et sic de bonitate/eternitate/et
 potestate/vnitate/et reliquis. vnde sequeretur priuatio actionis intra diuinam essen-
 tia: et existeret deus in seipso ociosus per bonitatem/magnitudinem/eternitatem/potentiam/
 sapientiam/amorem/et reliqua. quod est impossibile: quare necessario oportet in deo esse di-
 stinctionem personarum: ita vt hec non sit illa nec econuerso. Hanc ergo actionem (ait laus) in-
 telligit beatissima dei mater in gloria: ita sicut est. vnde quiescit eius sapientia/et delectatur
 in gloria videlicet maxima delectatione quam gloriosa dei genitrix habet
 intelligendo predicta. quoniam intelligere est maior gloria et beatitudo quam in beatis esse potest.

In beatissima virgine dei matre (ait laus) est amor quo diligit filium suum esse homi-
 nem in filio dei: ita vt homo filius et deus filius sint vna persona scilicet vnus ihesus christus
 filius ipsius virginis gloriose/habens duas essentias distinctas: videlicet duas na-
 turas/duas bonitates/duas magnitudines/et hunc in modum de reliquis (permanente
 qualibet id quod ipsa est) ipsis existentibus vno filio dei homine/videlicet vno ihesu christo
 filio virginis preciose. nam sicut deitatis vna est essentia et natura personarum/nec alia ip-
 sarum personarum est alia: sic in ipso ihesu christo vna est persona et plures sunt essentie et
 nature. Et sicut est opus mirabile vnionis in ihesu christo: ita diligit illud ipsa bea-
 tissima virgo mater. Et sicut ei placet illud plus posse ammirari et diligere: sic habet
 esse. Cum ergo hec beatissima domina nostra adeo vehementissimum habeat amorem quo suf-
 ficiat amare amabilitatem opis diuini et humani in ihesu christo filio suo: quis extimare
 posset summam gloriam et beatitudinem eius/et maximum amorem quem ad ipsum/et ad bonos
 angelos/et ad sanctos omnes habet atque iustos/et peccatores confidentes in ea: non possit
 sufficere (laus inquit) laudare gloriam beate virginis gloriose. quare me desistere libet.

Questio

Questio. Laus (ait eremita) quedam domina valde magnam delectationem habebat et
 gaudium: cum audiebat laudare beatissimam dei matrem. et quedam alia domina delectabatur
 valde: cum eam laudabat. vnde questio est: que illa scilicet secundum naturam maiorem debuit habere
 delectationem, illa cui placebat audire diuine matris laudationem/dicebat maius se

gaudiū habere audiēdo q̄ loquēdo. nā audiēdo aduenit delectatio ab extra menti
interi⁹/nō autē loquēdo. Altera vero dicebat/ vtiq̄ loquēdo veniūt placita ⁊ gau-
dia mēti interne inq̄tū similitudines suas mittit foras p sermones significātes opa
interiora. et hec opa sunt maiora/et nobilioza: q̄ illa que de foris et extra veniūt in-
tra/p exteriora. **Ait intētio.** quedā virgo: ppter amorē beate virginis matris dei
diu dilexerat virginitatē. accidit autē quadā die cū iā esset mulier: p̄siderasse se posse
filios et filias habere/qui essent ad laudē et honorē beate dei genitricis. et cū ita cō-
siderasset: desideravit vix habere p matrimoniū/vt p̄dicta intētionē prolē haberet.
dolebat tñ se suā pdere virginitatē: qua similis erat virgini gloriose. Cū autē sic he-
sitās vtrū nuberet aut nō/nutaret: cōsideravit in pueris statu seculi/quomō plures
sunt hoies tēdētes in viā pditionis q̄ in viā saluationis/et hi qui pditi sunt in infer-
nū blasphemāt ⁊ maledicūt beate dei genitrici: tūc illa penit⁹ p̄posuit nūq̄ nubere.
qz p̄geniē nullā volebat habere: que forte ineternū malediceret beate dei genitrici
sacratissime. **Orare** voluit oratio trib⁹ modis beatissimā dei matrē sc̄dm q̄ trib⁹

Intentio

Oratio

modis laus laudauerat eā: et subintulit hos sermones. **Tu** dñā optima cuius boni-
tas quiescit et delectat in gloria tua: velles ne inclinare te sermonib⁹ meis p̄ reali-
qua quā possim et agere et dicere honori tuo. imo etiā honori/et reuerantie filij tui.
quē tātū amas/in quo tātū delectaris/quē vides tam bonū/et tā honoratū de quo
cōtinue tot laudes maximas audis. **Et** tu regina mitissima ex quo tātā habes boni-
tatē et tātā gloriā vidēdo et audiēdo tuū filiū benedictū: posset ne in bonitatē ⁊ glo-
riam recipi mun⁹ exauditionis et venie (quā postulo pro peccatorib⁹ descēsuris in
infernū tibi et filio tuo gloriose maledicturis) nisi tu p̄ssima mater eis auxiliaris.
qui tñ (si auxiliaris) in saluationē trāsibūt/et sup ijs que de te et filio tuo iubilabunt
letaberis in eternū. qm̄ in p̄petuū te adorabūt cōfiteētes te dei p̄ssimā esse matrem.
Si vero p̄būt nūq̄ de eoz dictis et factis in te et filiū tuū gloriā ⁊ placitū cōseque-
ris. ⁊ cōtra/ ipsi de te que mater es pietatis: nūq̄ opē spabūt. **Cū** ergo tu sis optima
et gloriofissima: quomodo potest aliquid fieri/ q̄ inde nō habeas bonū/ et felicitatē?
Tu regina celi in celo es/et ego sum in terra: si autē essem in celo et intelligerem
modū sc̄dm quē deus pater generat deū filiū/et sc̄dm quē deus pater et deus filius
spirāt spiritū sanctū/et quomō spirit⁹ sanct⁹ diligit patrē et filiū: et quomodo in eo
cōpletur vtriusq̄ spirātis opatio/sine quo ipsa opatio eozū cōpleri nō posset: nunq̄
ego sic p̄dictā beatissimā dei opationē intelligens repudiarer in aliquo qd̄ ab eo po-
stularē. deus enī nūq̄ posset illud michi negare in qua tāta inesset gratia ex quo sic
intelligerē deū ⁊ ex quo tant⁹ esset amor quē deus ad me gereret: maxime cū nisi li-
cita michi dari poscerē. **Cū** ergo tu regina altissima/totū opus beatissime trinitatis
diuine intelligas existēs in celis cū deo altissimo: nō dubito si oraueris ipsum filium
tuū vt gratiā suā influat in mūdū quatin⁹ a iustis et peccatorib⁹ cognoscat et amē
vnitas altissime maiestatis dei/et ei⁹ gloriofissima trinitas/atq̄ tu⁹ honor: quin te
exaudierit. **Quid** ergo agis clemētissima dñā? **Cur** non oras? nōne vides quomō
piclitatur mūdus? nō enim cessant peccatores in ignē ruere sempiternū: et hoc vs-
quequaq̄ cōtinue ex quo mūdus condit⁹ est nō aliter q̄ ad mare fontes/et flumina
labi p̄cipites non cessarūt. **P̄ssima** regina spes peccatorū: tu diligis filiū tuū ex
quo oportet vt oīa diligas que diligit/et oēs eos qui diligunt eū. **Tu** quidē diligis
eū deū hoīem: et ipse/deū hoīem se diligit esse/et ita est sicut diligitis tu et ipse. **Tu**
ergo filius diligit ea que diligis/et tu diligis ea que filius tu⁹ diligit: tu⁹ autē filius
diligit honorē tuū. ergo tu diligis honorē tuū. et tu⁹ filius diligit honorē suū. ergo

Questio

Intentio

et tu diligis honorem suū. tu⁹ honor est et filij tui: te diligere a peccatoribus. qm̄ in illa dilectione tu mater misericordie/et filius tu⁹ pater misericordie amabimini. et peccatores te diliget/ tāq̄ filij/matris misericordie: et filij: tāq̄ filij patris misericordie. Ergo regina pietatis nōne parces? nōne cōcedes? nōne me exaudies? imo mater et dñia pietatis. **Questio.** Oratio (dixit eremita) quedā dñia ieiunabat vt haberet gloriā. ⁊ quedā altera dabat elemosynas vt haberet gloriā. vnde questio est. que duarū erat magis glorie digna. **Ait intentio.** quedā dñia cōsiderabat maximas penas infernales/et maximā gloriā paradysi: p̄siderabat quidē p̄dictas penas intentione timēdi eas/sed gloriā eternā intentione diligēdi eā. ad hec itaq̄ se habebat vt gloriā haberet: nō autē intētōe laudādi/et amādi deū et beatissimā ei⁹ matrē. **Obijt** hec dñia: et dānata fuit. nō enī licuit eā ingredi gloriā/quādoqdē plus gloriā suā dilexit que est intētione sc̄ba: q̄ gloriā dei/et beatissime virginis matris que est intētione p̄ima. Ex hoc igitur q̄ ea domina nō vtebatur debito modo sed peruerso p̄ima intentione et secunda/ non fuit equū eā ingredi gloriā: ad quam nemo peruenire potest qui falsa vtitur intentione et inordinata.

De gratia.

Cap. XI

Questio

Laus

Domina laus (ait eremita) scis ne quid est gratia. que respōdit dicēs: Gratia est electio p̄sone super meritū et gratuita tributio rerū bonarū/ eis qui non meruerūt. **Et** qm̄ beatissima virgo est ipsa gratie mater: eam laudare desidero tribus modis de gratia. primo sc̄m maternitatē/ secundo sc̄m filiationē/ tertio sc̄m publicā vtilitatē. **Beatissima** igitur virgo dñia nostra electa est esse mater dei hoīs: qui est melior filius qui possit esse. nec in ceteris filijs oībus tantum est bonitatis/ magnitudinis/ et p̄seuerantie q̄tū in solo hoc filio deo homine. electa est quidē mater esse huius sacratissimi filij super sua merita/ et sup suā bonitatē: quoniā multo melior est hic filius/ cū sit deus q̄ mater eius. **Et** qm̄ eius maternitas valentior est ceteris maternitatibus quecūq̄ fuerunt/ quecūq̄ sunt/ et erunt: electa fuit hec gratiosa dñia nostra esse mater in statu maternitatis altioris ceteris maternitatibus/ de qua fuit illis solēnissima gratia facta. et sup meritū suū: gratis illi data fuerūt bonitas/ magnitudo/ p̄seuerātia/ potestas/ sapientia/ amor/ virtus/ et reliqua. quoniā inter oēs mulieres: ipsi a filio virtutibus gratificatū est. que adeo sunt excellentes: vt nullis meritis obtineri possint similes. vnde sicut eius maternitas sua merita superauit/ sic eius bonitatem/ magnitudinē: et de reliquis sup sua merita sic esse oportuit. **Quid** dicā p̄ singula (laus ait) plus quidem est id quod concessum est ipsi gloriose virgini matri sub ratione maternitatis/ bonitatis/ et reliquarū p̄fectionū: q̄ quidquid oēs p̄teriti/ p̄sentes/ et futuri hoīes mereri suis meritis potuerūt. **Et** quis cōsiderare potest quāta gratia est esse matrē filij dei/ et esse matrē melioris hominis oībus hoībus p̄teritis/ presentibus/ et futuris? qui melior est etiam omnibus angelis/ et omnibus creaturis. **Et** q̄ta gratia est etiam ipsi tributam esse bonitatem/ magnitudinem/ et p̄seuerātiā: nobilitati maternitatis eius correspondētes.

Tu domina es gratia plena/ et via recreationis/ filia dei altissimi. vtique tu magis gratiosa a deo creari non potuisti. nam sic eum/ te excellentissimam/ et nobilissimā filiam creare oportuit: vt posses eius esse mater. quoniam si adhuc tu nobilior creari potuisti et non fecit: non posses quidem sic fuisse mater sue potestatis/ et voluntatis/ que nolent tibi tribuere totam illam nobilitatem que competit matri dei. **Tu** ergo preciosissima creata es a deo nobilis et a deo excellentissima filia/ sicut a deo creari potuisti et sicut velle habuit fieri pater tuus. quare paternitas eius et tua

filiação adinuicē correspondēt bonitate/magnitudine/nobilitate/virtute/et gloria. de tota ergo hac bonitate/magnitudine/et reliquis: gratia tibi facta fuit et munus/ super oīa merita tua. quare merito vocaris gratiosa filia/gratificans cunctas filias habentes bonitatem/magnitudinē/et reliqua. Tu regina es gratia plena in publica vtilitate: quoniam ad excellentiorē et nobiliorē vtilitatē (que potest esse) electa fuisti. nam hec vtilitas excellētiō et cōmuniō est quā tota humana natura/ et quā etiā omnes creature recipere potuerūt scilicet esse matrē dei/et matrē hominis vtilioris et nobilioris quā sit omne creatū. et matrē etiā nostre publice redēptionis: et iterū matrem iustorū/ et peccatorū. nisi enim tu fuisses mater/et deus homo filius tuus: totum quidē genus humanū fuisset perditū. Sed quoniam tu es ipsa mater benedicti dei hominis: restauratum est quod fuisset perditū. quis igitur regina gratiosissima posset enarrare quā gratificabūda facta es pro vtilitate publica: ad quā deus super omnes electiones/et sup cetera munera te elegit. vnde deficio (laus ait) cogitare et pronūciare magnitudinē gratie tue. et etiā magnitudinem gratiarum (quas iustis et peccatoribus concedis) quisquē nec intelligere sufficeret/ nec enarrare valeret.

Questio. Laus (ait eremita) due domine erāt in quadā ciuitate et vtraque bona/ humilis/atque casta: multisque bonis moribus abundabāt. altera quidē illarū habebat gratiam viri sui/qui multū eā diligebat. sed hominū gratiā non habebat/quoniam illam castā in suo corpore esse nō putabāt. Altera vero gratiā famā habebat: et enim de bonitate castitatis laudabāt eam. maritus vero illius supradicte/detrahebat et: suspicabatur enim illā esse sui corporis vsus pmissione/inhonestā. vnde questio est: que illarū vfa fuerit gratia maiori. **Ait intentio.** in quadā ciuitate erāt due sorores duorum mercatorū vxores/qui ad lucrandū perreperūt ad terras lōginquas. illis autem duabus defecit gratia: et cōtra viros suos per adulteriū peccauerūt. dū autē in illo peccato perseuerarēt: alia dixit ab alteram. quā male agimus/bonū esset nos egredi a peccato. dehinc autē ambe profecte sunt ad delubrum: orātes beatissimā dei matrē vt eas liberaret a peccato/suā eis cōcedendo gratiā sup ea que nō meruerāt. et fuit ita vt alia illarū gratiā postulātium obtinuerit: et subinde fuerit casta. altera vero gratiam non obtinuit: sed remansit peccato inquinata. Illa namque que peccare desijt/orauit beatam dei genitricē intētiōe illi seruiēdi/et eā amandi et honorādi: et ideo quā desiderauit optinuit castitatem. Altera vero quam peccatū adhuc derinuit: rogabat beatam dei genitricē intētiōe timoris. formidebat enim virum suū/ ne cum veniret sciens que male cōtra ipsum cōmiserat: aut tormentis afficeret/aut necaret. et ideo quia non orauit beatā dei matrē ratione bonitatis eius/aut ratiōe illi seruiēdi: non potuit gratiam impetrare. quoniam si prima intētiōe (vt licuit) petisset: beata dei mater haud ei negasset/sed cōcessisset quecūque petierat. **Orare** incepit oratio beatissimam dei matrē/et ait. **Regina gratia plena: reges et principes huius mundi electi sunt gratia/vt sint reges. hec autē est gratia gratis data: quā habentes non meruerūt. tu autē scis quod peccatores a te postulāt die/noctuque gratiā: vt eorum crimina/ pro te muneribus gratie sibi concessis deleanē. pro me igitur a te deposcunt (que sū eorum procuratrix) vt pcedas eis gratiā: nec expectes vt suis meritis possint gratiā adipisci/et gloriā et dona que a te postulāt obrinere. imo cū pro gratiā super tua merita sis dei mater: moucas eos ad acceptandā gratiā/ et benedictionē/ et veniā/atque donū. quā nisi sic egeris: ages quidē cōtra naturā gratie quā habes super tua merita. ergo deprecationem meam dulcis gratie domina exaudi. Si enim exaudieris eā: non frustrabor gratia tua super veniā/et super donū. Nonne tu es mater et re-**

Questio

Intentio

Oratio

gina pietatis: iusta/sancta/misericors/plena largitate? Quid mirū igitur si illi domine que remansit in peccato (prout narrauit intentio) gratiā concessisses si intentione vera pro castitate te rogasset: cur saltem ei non dedisti vere intētionis donū? Tu vero expectasti vt vera intentione se moueret ad te rogandū/vt videlicet amore tibi seruiendi maxime vellet a peccato liberari: deinde amore castitatis et amore viri sui. Sed quoniā non sic egit/obnoxia peccati remansit: et abstinuisti facere gratiam illi/et donū et veniam. nunquid igitur potius esset vt eam ad veram intentionem mouisses illi vere intētionis gratiā faciens/et donū et de peccatis suis veniā? Idem est regina misericordie de tuo filio/atq; de te ad presens. Expectat enim peccatores vt ad veram intentionem se moueant: vera intentione bona opera pagentes. sed quia non ita se mouent: sinit eos in peccatis iacere. et cum moriuntur: in sempiternū ignem corruūt infernalem/et in perpetuū. qui neq; a filio tuo neq; a te gratiam/donū aut veniam expectabunt. non expectant enim qui descendunt in lacum veritatem tuam. Tuus autem filius creauit eos gratis: nam prius q̄ essent non meruerant esse. deinde relinquit eos in peccatis. Ah regina clemens/hoc minime cōpetit (ait oratio) vt post merita/gratia tribuatur: sed gratiā merita oportet puenire.

Regina gratiosa de vtilitate publica tibi gratia facta est: vt laus sane iam pdixit. ex hac quidē gratia influis donū et veniā quibusdā/alys vero nō. vnde igitur tibi est et de qua natura: q̄ tu tā istis q̄ illis gratiā donū et veniā non largiris/cū ad vtilitatem publicā sis electa? et cū tantū sit in te bonitatis/magnitudinis/et reliquarū perfectionū vt oībus dare possis et parcere/et oēs mouere ad amādū et honorādū tuū filiū et te ipsam. tristis enim sum et turbata quia non parcis: nec oībus elargiris gratiā. vnde timeo ne tuā gratiā non habeā: ex quo cuncta que a te postulo non cōcedis. bene fac et succurre altissima dñia/ mitte gratiā tuā aliquibus viris qui mūdū circūeant ad tractandā publicā vtilitatē: in quibus fulgeat in tantū gratia tua/ vt eorū opera et sermones secūdū verā intentionē hoīes moueāt ad amandū/intelligēdū/et exorandū filiū tuū et te/ a vobis recipiētes gratiā et benedictionē. nā q̄ p vniuersum orbē nō mittas tractātes publicā vtilitatē/ nec pdicētur sancta euuāgelia: nec oēs vnicā legē credant/nec q̄ ad habendā/nec ad petendā vtilitatē publicā hoīes moueātur: sed totus mūdus sic corruat in perditionē/hoc siquidē non est sustinēdū/nec potest hoc amplius natura pati. **Questio.** Oratio (inquit eremita) due dñe orabāt beatā dei matrē. Altera illarū orabat vt posset intelligere gratie veritatem: altera vero vt posset diligere eius bonitatē. vnde questio est: que illarū meliorem egit orationē. **Dixit intentio.** Beata dei genitrix valde diligebatur a quadā dñia/que castitatem diligebat vt ipsa dei mater ei pro filio habēdo largiretur gratiā: qm̄ sterilis erat et desiderabat fructificare/prolēq; habere. beata dei mater annuit precibus illius: ita vt filiū habuerit valde pulchrū. qui cū p quinquēniū vixisset: mater eius in adulteriū lapsa cecidit. nā postq̄ filiū habuit/nō tantū dilexit nō adulterari: q̄tū prius faciebat. hic autē filius obiit: de cuius obitu mater illius valde desolata est/quia vehemēti illū amore dilexerat. **Quadā autē die dū cogitaret hec dñia de morte filij sui: et recordata esset quomodo solita fuisset castitatē diligere cum filium non haberet/atq; pro eo q̄ ipsa in adulterium cecidisset incurreret absentiam gratie: intellexit iam peccatū suū causam mortis filij sui fuisse. Mā ex quo beate dei matri ipsa per intētionē defecit: et beata dei mater illi per gratiā defecit. vnde perpendit illa: se causam mortis filij sui prebuisse.**

Questio

Intentio

I Aus (inquit eremita) quid est sanctitas. Respondit laus dicens: Sanctitas est puritas bonitatis/et magnitudinis/perseuerantie/et reliquorum. Questio
Laus

De sanctitate quidem laudare desidero beatam dei genitricem hoc modo. In bonitate virginis dei matris/ nulla est malicia: sed potius omnis puritas bonitatis: nec in eius magnitudine aliqua est malicia/ nec in eius bonitate aliqua puritas magnitudinis/ et hoc idem est de perseuerantia/ et reliquis. puritas igitur bonitatis quam bonitas habet in seipsa/ et in magnitudine: et puritas magnitudinis quam magnitudo habet in seipsa in bonitate/ et hunc in modum de reliquis: est sanctitas beatissime dei genitricis. quia sanctitate refulget claritate bonitatis/ magnitudinis/ perseuerantie/ potestatis/ itatum ut sibi nulla sit labes contraria bonitati/ magnitudini/ et reliquis. hac siquidem puritate sanctitatis purificat/ et sanctificat beata dei mater suum recolere/ suum diligere/ suum intelligere: ita ut pure et sancte recolat et intelligat id quod diligit. et pure et sancte intelligat et diligat id quod recolat: sic ut in hoc nullus sit defectus bonitatis/ magnitudinis/ et perseuerantie. est ergo ipsa pura et sancta in suo recolere/ intelligere/ et amare. et omnium illorum qui eam recolunt/ et intelligunt/ et amant: purificat recolere/ intelligere/ et amare. similiter et eorum bonitatem/ magnitudinem/ et perseuerantiam. Naturaliter autem in igne purificat. cum enim autem positum fuerit in fornace: mundificat illud ignis et exurgat ab omni eo quod non est de essentia et natura auri. ita quod aurum purum/ et mundum efficiat in seipso: et sic meliorat et in sua puritate cognoscit. Simili modo/ et multo melius id etiam habet esse de beata virgine dei genitrice: que mundior et purior est sanctitate quam aurum sua puritate. mundatur enim et purificatur ipsa amore gloriosi filii sui: qui a deo vehementer amat eam in bonitate/ magnitudine/ perseuerantia/ et reliquis ut eam faciat existere totam sanctam/ puram/ claram/ et mundam. ita ut in ea non sit nisi sanctitas/ puritas/ amabilitas/ et bonitas. quod tamen etiam ita esse oportet: ut eius amabilitas maxima/ amatiuitati maxime filii sui qua amatur correspondeat. Nix pura est albedine/ quam tota est alba: ita beatissima virgo mater pura est sanctitate et bonitate/ quam tota sancta/ et tota bona. Cristallus tota pura est claritate/ quam nulla/ umbra nulla fuscitas est in ea: sic et multo melius beatissima virgo mater magnitudine clara/ splendet clara sine corruptione/ et sine macula sue magnitudinis et bonitatis. Sol purus est in luciditate sua/ quam totus est lucidus per naturam: sic et multo melius beatissima virgo mater: tota fulgida resplendet sanctitate/ puritate/ et perseuerantia. Quis tamen tota nix sit alba: sunt ceteri colores in ea qui non apparent. quam in ea sunt quatuor elementa: quorum quodlibet suum proprium habet colorem. hoc etiam est et in cristallo et in ceteris elementis. Sed quid quid est in beata virgine matre: totum est pura/ et sancta bonitas et magnitudo. Quis etiam sol sit pure lucidus/ et refulgens: tamen nubes radios eius impediunt aliquoties/ ne ad nos queant transire. nec nos illuminat continue: quam de nocte sua nobis non influit claritatem. sed non est quod beatissime virginis dei matris puritatem/ et sanctitatem valeat impedire. et incessanter sanat et purificat eos omnes: qui ex ea sanctitatem et puritatem pura intentione sentiunt recipe. Cum itaque laus hoc pacto beatam dei genitricem laudaret. eremita dixit illi: laus desine laudare beatam dei matrem/ quia laudare non sufficit/ et audi hanc questionem. Due erant domine beatam dei matrem de sanctitate laudantes. altera illarum persistebat in vita contemplativa/ et altera in vita actiua. unde questio est: que illarum vehementius laudabat beatam dei matrem. Retulit intentio dicens: quidam sacerdos multum amabat beatissimam dei matrem/ et quotiescumque celebrans sacrificabat hostiam: considerabat sanctitatem verborum que transubstantiant panem in dignissimam carnem/ et vinum in preciosissimum sanguinem dei hominis/ filii virginis gloriose. sic dicens

Questio

Intentio

Oratio

intra se. si his adest tanta sanctitas: magna quidē sanctitas est in beata dei genitrice et in verbis eius. quā de sanctitate carnis et sanguinis ipsius beate virginis sump- sit diuina sanctitas sanctitatē humanā: cū in sermonibus quibus consensit sapiētis- sima virgo dictis gabrielis archangeli confectum fuit opus diuine incarnationis. Ille igitur sic cōsiderās sanctitatē beate dei genitricis: recipiebat eucharistiā/ que sanctificans purificabat eum ab omni peccato/ multaq; bona cōferabat sanctissima eucharistia illis qui videbāt et adorabāt eā. Incepit oratio beatā dei genitricem his sermonibus orare dicens. Tu dñā omniū/ es sancta/ clara/ et pura in bonitate/ magnitudine/ et reliquis sanctitudinibus. Tu benedicta sis: quā natura bonitatis est ipsam esse sanctā/ et purā agēdo bonū. quā si est/ nec agat bonū: aliquam ei labem inesse oportet/ qua illud nō agat. Itaq; non est bonitas pura. hoc autē de bonitate tua nequaquā dici potest: quoniā tota sancta es/ tota pura es. hoc idem est de tua ma- gnitudine/ perseuerantia/ et reliquis. Quia vero de natura magnitudinis est ipsā esse sanctam et puram/ agendo magna et nobilia: et de natura perseuerantie est eādē esse sanctam/ et puram continuando diu ea que sunt magna. tua ergo sanctitate et puritate et tua bonitate/ magnitudine/ perseuerantia in operis vnitatē coniūctis: oportet illud opus esse bonū/ magnū/ et perseuerans: puritate/ et sanctitate indutū et ornatum. hoc igitur op⁹ a te postulo sanctissima/ per hoc opus te oro/ ad hoc op⁹ michi assistas/ et me exaudias. quod si non faceres: de sanctitate tua non apparerēt bonitas/ magnitudo/ perseuerantia/ et reliqua tue sanctitatis munera. Sanctis- sima regina hoc opus quod a te postulo sub forma sanctitatis/ bonitatis/ magnitu- dinis/ perseuerantie/ et reliquorum: est orare filium tuū deum hominē vt mittat vi- ros bonos pura bonitate/ et magnos pura sanctitatis magnitudine/ fortes et per- seuerantes in bene recolendo/ intelligendo/ et amando in magno bono. sint etiam illi multi/ vt ab eis habeat magnitudo quo diffundatur et extēdatur. Illi quos a te postulo virgo beatissima necessarij sunt in mūdo: qui quotidie magna pro pte per- ditur. Illos dirige in mundū/ a vero statu puerum. In ijs enim a te plātari potest puritas/ et sanctitas vite/ bonitatis/ et magnitudinis/ et perseuerantie/ et amoris: que sine talibus non habebunt in mundo sordido immūdicia malicie/ et paruitatis to- tius boni/ et magnitudinis totius mali: vbi radicari valeāt. scitenim ipse deus quā ad honorē tuū illos requiro. et hoc statim. noli in hoc tardare: quoniā iā sūt mala/ et damna/ et immūdicie in mundo/ que diu in eo perstiterūt. In saphyro/ smaragdo/ et carbunculo (qui sunt lapides preciosi et modice q̄tatis) multo plus puritatis/ bonitatis/ et magnitudinis virtutis est: q̄ in marmore qui lapis est magne q̄tita- tis. verūtamen saphyrus aut smaragdus/ aut aliquis aliorum lapidum preciosorū/ si cum tota puritate sua se extēderet tantum in q̄titate q̄tum marmor/ ita vt virtus eius secundum q̄tatem multiplicaretur: quis estimare posset bonitatem/ atq; ma- gnitudinem illius precise margarite? nonne scis mater pulchritudinis et virtu- tis/ quid facit filius tuus? mittit in mundum homines magnos in potestate pecu- nie/ castrozum/ vrbium/ regnozum/ imperiozum: et illozum magnitudo similis est magnitudini marmoris. Illi quidem pro maiori parte sunt immundi/ et corrupti: et cum malo/ et cum paruitate bonitatis/ et cum magnitudine malicie perseue- rantes in malo. et illi sunt qui maxime mundum destruunt et corrumpunt con- uertentes eum ad eozum reuerentiam et honorem. Item filius tuus mittit in mundum homines paucos/ et parue potestatis/ egenos pecunia et possessioni- bus/ despectos in mundo: qui sanctitatem/ et puritatem habent aliquam bonita-

tis. sed etiā quid profunt? tam pauci quidē sunt/et tā modice potestatis: vt in sanctitate in vite/mundū conuertere non possint. Audi dñā mitissima nonne gētes die/nocteq; clamāt sancta maria/o sancta maria inuocātes nomē tuū. Quomodo potest istud fieri: quomodo filius tuus non mittit hoīes multos magne sanctitatis et potestatis? dico autē tibi quoniā multo pluris est vnus vir in mūdo magne sanctitatis/bonitatis/et potestatis: q̄ multi in bonitate/sanctitate/et potestate pauci.

Questio. Oratio (dixit eremita) quedā regina diligebat multū beatissimā reginam glorie dei matrē: inter cetera vero que diligebat in ea/diligebat eius sanctitatem. ideoq; rogabat eā vt concederet ei sanctitatē in amore/et sanctitatē in timore: videlicet vt in sanctitate eā amaret/et in sanctitate eā timeret. vnde questio est quā sanctitatē cōcessit ei prius sancta dei mater: aut amoris/aut timoris. **Intentio.** quedā dñā libēter et sepe orabat beatissimā dei matrē: hec siquidē sermones vt exaudirēt sanctificabat sanctitate bonitatis/magnitudinis/z pseueratiē. sanctitate quidē bonitatis sanctificabat eos bona orādo sub pulchritudinis forma/bonā habēs intētionem in ijs que beate dei genitrici orabat. sanctitate vero magnitudinis sanctificabat eos: qz de magnis/et nobilibus et maxime vtilitatibus loquebatur. z sicut habebat in magno amore: ita et dicebat in maximo oris sui feruore. pseueratiā etiā sanctificabat eos eo ipso q̄ frequēter/et eo magis continue quo poterat orabat beatissimā dei genitricē. Et quoniā hec sermones suos sanctificabat: vt plurimū in ijs (que petebat) exaudiebat eā beatissima mater exauditiōis. et in alijs quib⁹ orādo precabatur/cū accidebat vt illa a deo peteret nec exaudiret: hoc erat/ qz in sermonū sanctificatione deficiebat/et qz non sanctificaret eos cū bonitate z magnitudine: quare tūc nō poterat in suis orationibus recipe sanctitatem.

Questio

Intentio

De iusticia.

Cap. XIII

e Remita quesuit a laude. Quid est iusticia. que respondit dicēs: Iusticia est tribuere vnicuiq; qd sibi cōpetit. Scdm̄ igit̄ hanc diffinitionē desidero laudare (inquit laus) reginā iusticie hoc modo. Scdm̄ naturā iusticia tribuit corpori beate dei genitricis/id qd sibi competit: hoc est naturalis iusticia iuste tribuit de bonitate corporali magnitudini corporali id qd sibi p̄petit. ita vt magnitudo in tātū bona sit: q̄ nichil sup̄sit qd illi vltra cōpetat. similiter et iusticia bonitati corporali de magnitudine corporali put sibi cōpetit: ita vt nō habeat maius/neq; min⁹ de eo ipso qd ipsi cōpetit. hoc idē suo modo est de ceteris principijs. nā iusticia determinat ea/et coequat in beata dei matre: prout p̄uenit corpori ei⁹. et ex hac determinatione/et coequatione: corporales p̄cedūt pulchritudines/videlicet facies pulchra/oculi pulchri/et cetera mēbroꝝ habitudines. oibus autē illis dispositiōib⁹ tribuit iusticia id q̄ suū est. Ideo pulchritudines beate v̄ginis gloriose nūq; aliquē motū defectus/neq; motū carnalis cōtagij intulerūt illi. et quare hoc? vtiq; vt pulchritudines ei⁹ acquiescerēt fini ad quē create fuerūt: videlicet virginitati/sanctitati/puritati carnis/sanguinis/et spiritus/vt nasceretur ex ea pura caro/et purus sanguis in sanctitate sine macula. quam carnem et sanguinem se induit fili⁹ dei: qui est ipsa puritas/et sanctitas et iusticia bonitatis/magnitudinis/et reliquorum. huic siquidem iusticie filij dei/et virginis gloriose: correspondere oportet iusticiam virginis matris. ergo secundum hanc correspondentiam iusticie ad iusticiam: quis sufficit laudare iusticiam huius iustissime domine nostre? In anima glouosa beatissime dei matris existit iusticia naturalis: que est vna substantialium partium anime. hec autem iusticia coequat/et determinat quamlibet ipsarum partium:

Questio

Laus

ita vt cuilibet earū tribuat de alia id quod illi competit. ita vt non det ei nimis/neq̄ parum: et inde nascitur in anima recolere/intelligere/et amare. quibus iusticia tribuit de bonitate/magnitudine/et reliquis principijs id quod illis cōpetit/et id etiā quod suū est: scilicet subiectū recolibile/intelligibile/et amabile secundū bonitatē/magnitudinē/perseuerantiā/et potestatē. hoc autē obiectū est gloriosus filius beate virginis: hoc obiectū etiam sunt oēs peccatores confidentes in beata dei genitrice inuocantes eā. Cū ergo filius eius sit tantū recolibilis/intelligibilis/et amabilis/et peccatores sint tot in ea confidentes: et iusticia gloriose anime ei⁹ diffusa p̄ recolere/intelligere/et amare huic obiecto habeat correspondere: quis ergo cōsiderabit magnam iustitiā anime eius/et operū potentiarū anime eius? Beatissima maria dei mater ex anima et corpore composita est. quā scilicet animā suo corpori correspondere oportet: et ecōuerso. Ita vt bonitas spiritualis et bonitas corporalis adinuicē coniuncte: se vniant/et cōponant et hoc cū iusticia a deo vt hec bonitas illi bonitati correspondeat iuste. hoc est vt iusticia tantū tribuat de bonitate spirituali/bonitati corporali q̄tum cōpetit et ecōuerso/et sic de magnitudine/et reliquis. et sint anima et corpus ita proportionata/et ordinata vt iusticia toti subiecto de qualibet pte ipsius subiecti tribuat tantū q̄tum cōpetit illi. hanc igitur dominā preciosam sic constitutam/sic iustificatā: oportet a iustitia peccatoribus reddi/cū sit eorū mater/et aduocatrix/et colūna restorationis et saluationis eorū. Ideoq̄ largitur ipsa beatissima domina de se ipsa peccatoribus: id quod cōpetit illis. de se ipsa quidē illis reddit id quod iustitia exigit. quare ipsa beatissima domina: peccatores cū sint iniusti reddit iustos/cum confidentes in ea inuocāt eā. bene ergo necesse est hāc preciosam dominā laudari: magna laude iusticie/siquis ad hoc sufficere posset. **Questio.** Domina laus (ait eremita) homo quidā genuit filiū ex filia sua: et quidā ali⁹ genuit suā filiā ex matre sua. et inde est questio: quis istorū duorū patrū/et que istarū duarū matrū impugnauit plus iustitiā. Narrauit intentio et dixit/quidā prelatus erat sapiens/largus/humilis/atq̄ doctus. Ille quidē nobilis erat ex pte sanguinis alti: sed tamē luxuriosus. propter autē luxuriā/suas bonas aptitudines predictas amittebat. luxuriosus quidē erat: quia iusticie defectū patiebatur. nam de magnitudine nec tribuebat bonitati/nec ecōuerso/et sic de reliquis q̄tum decebat. quoniā intentione tribuēdi de magnitudine bonitati/et ecōuerso q̄tum cōpetit: deus iusticiā in homine coaptauit. Unde cū homo ex hoc non vult vti moraliter: permanet iusticia naturalis extra in operibus ociosa. quare prelatus ille (excepta castitate) iusticiā in multis alijs bonis consuetudinibus exercebat. Cūq̄ hic iaceret in peccato/ quidā canonicus suus qui valde eū diligebat dixit ad eū hos sermones. Domine accidit cū quidā pastor ad nuptias pfectus illic psalleret/ ac tripudiaret: ecce lupo quidā deuorauit illi multas oues. ipso autē ad suas oues redeunte: ostēdit duas dominas in via. quarū altera plorabat/ quia pro vno vicio multas pdiderat virtutes: altera vero letabatur/ quia pro vno bono multa perdiderat vicia. Ille vero pastor/ et ille due domine tādū simul processerūt donec venerūt ad locū: vbi lupo fecerat ouium stragem. Cū ergo ille suarū ouium ruinā mortiferā asperisset: ridebat cū dña plorāte/ et plorabat cum dña letante. permāsitq̄ sic in societate illarum tādū: quoad lupo qui oues occiderat/ accessit iterū et in presentia dominarū (cum quibus ibat) illum occidit. valde considerauit ille prelatus in sermonibus canonici/ et perpendit seipsum non esse in statu alicuius predictarū dominarū/ sed pastoris potius: qui ab intentione pastoratus sic exiuerat sicut ipse qui a sensu deiectus est/ et loquit̄ tāq̄ stultus.

Questio

Intentio

vnde cū ille prospiceret errorem suū/perpendēs significationē sermonū canonici:
 cognouit peccatum suū/et se esse ex officio pastorali deiectum: et recognouit se esse
 illum pastorem cuius peccato / z cuius malo exemplo necabantur oues: ridentem
 vbi erat plorandum/et dolentem vbi erat letādum. Timuit autem iusticiam dei ne
 eum occideret in peccato. ponens pro ipso in locum suum alium pastorem: ne cura
 pastoratus vacaret. vnde eum peccati sui penituit et in presenti vita plorauit cum
 domina plorante: et cum domina letante letatus est in vita sempiterna. **Ait ora-**
tio. Gloriosa regina tu es iusta secundum quod laus dicit: et salua eius gratia mul- **Oratio**
 to melius q̄ ipsa possit proloqui. Quoniā ergo omnibus modis es iustissima: quā-
 dam iustam orationem et petitionem tibi offero. quam quidem petitionem ideo ad
 similitudinem tuā in formo: vt irritam non habeas similitudinem tuam. nam secun-
 dū ordinem nature: omnis creatura similitudinem suam amat atq; appetit. Est
 autem hec petitio mea ad similitudinem tuam: in hoc ipso q̄ iustificata est/deboni-
 tate/magnitudine/et reliquis principiorum tuorum similitudinibus. quia bonum
 et iustum a te peto. quoniam bonum et iustum est petere te recoli/te intelligi/et te a-
 mari ab omnibus populis/z in omnibus nationibus a solis ortu vsq; ad occasum.
 In hac siquidem petitione nullum est malum/nulla iniuria. Iterum in hac petitio-
 ne magnitudinem appono: quia peto te a multis hominibus magnis sāctitate/sa-
 pientia/et amore/potestate/et progenie amari/cognosci/et honorari. Iterum hāc
 petitionem tibi porrigo: cum omnibus et totis viribus meis spiritualibus/et sen-
 sualibus. quare (te precor) inclina te precibus meis vt exaudias illas. q̄ si non: in-
 uocabo iusticiam tuam: pro q̄to similitudinem tuam non ames. **Tu mater pie-**
tatis cum sub cruce adesses/et aspiceres filium tuum morientem pro iusticia dei pa-
 tris/genus humanum restaurantē et pro iniuria iudeorum/illum occidentium: tūc
 temporis mestissima flebas pre angustifero dolore/passione/et morte quas in filio
 tuo conspiciebas. tui quidem fletus erant iusticia pleni: in qualibet lachrimarum
 tuarum aderat iusticia/quoniam de fonte iusticie procedebant/videlicet de iusto
 recolere/intelligere/et amare anime tue. heu regina piūssima ex quo de tuo recole-
 re/intelligere/et amare lachryme tam iuste manabant: possent ne hec mee lachryme
 cum fletibus ante te intrare? quas de meis oculis egredi compellunt ipsum recole-
 re/quo te recolo/et ipsum intelligere quo te intelligo/et ipsum amare quo te amo?
 que nisi ingredi valeant: quid agit iusticia tua? cur non aperit ipsa portas? Si au-
 tem portam clauserit. est ne iusticia an iniuria/quoniam me cogit flere/suspirare et
 languere recolendo/intelligendo/et amando tuum honorem/tuam reuerentiam
 et valorem. **Tu virgo piūssima/es circino magis iusta. z maiorem habet integra-**
tem tua iusticia in misericordia: q̄ in circulo linea circino facta. et multo melius est
 iusticia centrum circuli bonitatis/magnitudinis/perseuerantie/z potestatis: q̄ cen-
 trum circuli circino circumducti. vnde accuso apud te omnes peccatores: qui mor-
 taliter et venialiter multipliciter et grauiter peccauerunt. Et ecce eos: vt ere eis pro
 voluntate tua. punias eos si non eis parcere malis. et quidquid de ipsis agere de-
 creueris: placet quidem eis: quoniam supplices confitentur/et valde illis displicet
 se errasse cōtra filium tuum. vnde videamus domina mitissima: quid ages ex pec-
 catoribus istis. quoniam si punis eos: ages contra iusticiam tuam/ex quo concor-
 dant voluntati tue cui non resistunt/cum eos peniteat/et se deliquisse confiteātur/
 ac satisfactioni iusticie tue se spōte subijciant. quia quod tibi placet et illis placet.
 ergo nisi peperceris eis: tua quidem iusticia nō erit magis integra in misericordia/

Questio

Intentio

¶ linea in circulo circinata. punire nãq; homines igne perpetuo/sic puro corde misericordiam inuocantes et iusticiã: non est parcere peccatoribus. audi domina pietatis (inquit oratio) parce et michi nichil aliud adducas. **Questio.** Oratio (dixit eremita) quidam christianus /z quidam sarracenus coram philosopho adinuicem disputabant. quilibet autem illoꝝ triũ erat admodũ sciens. christianus ostendebat legem suã esse secta sarracenicã melioꝛẽ: sarracenus autem contra nitebatur ostendere contrariũ. philosophus vero quesuit ab eis: secundũ quã duarũ legum posset iusticia z misericordia dei magis demonstrari/operari/et vti officio suo/et p quã ipsarum tu oratio maioꝛẽ habere posses copiã deprecandi. **Fuit intentio.** In terra quadã/quidã sanctus rex erat: valde diligens iusticiã. Contigit autẽ cũ equitaret per illam ciuitatem in qua morari solebat vt transiret ante curiã vbi plebiscita tenebantur. tũc quidã pauper alta voce clamauit dicens: domine mi rex tu regnas intentione vt iustus sis/et vt iusticiã colas et exerceas. et vt hoc possis tibi data sunt mille castra/et ciuitates mille. sed tohic sunt prauĩ aduocati/et prauĩ iudices: vt curiã tuam destruant et corrũpant. et nulla in ea causa deducitur: in qua iusticia non per pecuniã corrũpatur. Et causas etiã que cito terminari possent: prolongãt aduocati et iudices faciũtq; diu perseuerare. sunt enim populatoꝛes/et inimici iusticie/et intentionis: et tui/et sui officij peruersoꝛes. valde ergo cõsiderauit rex sermones pauperis: aspiciensq; vidit in platea illa multos aduocatos et iudices/et dixit eis. Non decet/neq; licet iusticiã esse sine amicis: nec iniuriã sine inimicis. Deinceps igitur ad honoꝛem gloriose virginis mariẽ volo et constituo vt in hac ciuitate non presit nisi tantum vnicus iudex/et quatuor aduocati. hos etiam volo ad expensas meas mereri. et caueant ne aut pecuniã aut aliud quodcũq; obsequiũ ab aliquo recipiãt. quod si receperint: et corporis et census pena puniantur. Ille siquidem rex (inquit intentio) magnos dedit sumptus/magnosq; redditus iudici/et p̄dictis aduocatis: vt essent amici iusticie/et inimici iniurie. Considerauit enim rex ipsos scilicet iudicẽ et aduocatos adeo bene suo modo premiandos ratione iusticie exercẽde: sicut erat iustum eũ bene esse muneratũ ratione regiminis/et conseruationis gentis sue. hãc ergo constitutionẽ precepit ille rex esse in ceteris ciuitatibus suis: et q̄diu ille vixit terram suam in iusticia/et magna pace (vt multi de alienis regnis venirent ad habitandum in regnum suum) tenuit.

Questio
Laus

De misericordia.

Cap. XIII.

Aus inquit eremita: quid est misericordia. que respondit dicens. Misericordia est culpis et peccatis p̄cere: et bona/vtiliaq; tribuere. Et quoniã beata virgo dei mater misericors est: laudemus eã sc̄dm principia hui⁹ libri. Est ergo ipsa dei mater bona/et misericors. et quoniã eius misericordia bona est/et bonũ est parcere/et bona et vtilia tribuere: sequit̄ necessario eã esse misericordem dimittẽdo peccatoribus culpas/et peccata/et tribuẽdo illis virtutes z merita/ quibus gloriã sine fine obtineãt. hec beate dei matris misericordia est magna/et p̄seuerans: et hoc ita esse oportet sc̄dm bonitatẽ ipsius beate virginis/ ac etiã ipsam misericordiã oportet esse bonã sc̄dm magnitudinẽ/et p̄seuerantiã beate dei matris ita vt adinuicẽ correspondeant in equalitate. Cum ergo hec beatissima dñã nostra in tantũ sit bona/magna/perseuerans: vt eius bonitas/magnitudo/et perseuerantia correspondeãt ad hoc vt sit dei mater et hominis oĩbus hominibus melioꝛis/et omnibus creatis (quecũq; enim sunt creata. proportionata sunt vt ipse sit omniũ coꝝ finis) quis igitur estimare misericordiam posset huius tam beatissime matris?

et veniam quam pro culpis largitur/et bona que concedit filius eius? In beatissima dei matre est potestas/sapientia/et amor: potestas quidem illius induta est sapientiam/et amorem: et sapientia illius induta est potestatem/et amorem: et amor illius indutus est potestatem et sapientiam. in hoc indumento alia alij adinuicē correspondet/secundum bonitatem/magnitudinem/et perseverantiam ipsius beatissime domine nostre misericordissime: et qualibet istarum induta est misericordia/et eōverso. et ideo cum peccator misericordiā illius tangit cū bonitate/magnitudine/perseuerantia/potestate/sapientia/et amore: statim ipsa misericordia cū tota sua bonitate/magnitudine/potestate/perseuerantia/sapientia/et amore correspondet et parcat peccatori. et tribuit cum toto hoc id quod correspondet petitioni peccatoris. Itaq; parcendo/et tribuēdo/peccatorē exaudit. et hoc modo nullus peccator apud eam repellitur. sed quātūcunq; magna sint peccata/sive modica/omnia quidem et tota frāgit ea misericordia beatissime dei genitricis: que multo magis parcere potest/q̄ aliquis peccator errare. et plus tribuere: q̄ aliq; homo possit petere/aut cogitare. benedicta sit igitur (ait laus) hec misericordia tanta: que tantū est digna laudari. beatissima virgo mater est misericordie/et filia. mater est quidem misericordie: quia filiū peperit/qui est ipsa summa misericordia. est autem misericordie filia: quia filia est dei patris/qui creauit eam misericorditer. Cū ergo ipsa sit mater et filia misericordie: tātā habet similitudinē misericordie diuine secūdu maternitatē/et filiationem: vt ipsi diuine misericordie nō potuerit vltius assimilari. non enim potuit melior mater aut melior filia fieri q̄ facta fuit. Ideo nō potuit vlti⁹ melius indui/et ornari misericordia q̄ induta et ornata fuit. vnde cū diuina potestas tantū possit secūdu suā bonitatē/magnitudinē/perseuerantiā/potestatē/sapientia/et amorem: quis est qui millesimā ptem magnitudinis/et bonitatis/et misericordie beatissime dei matris estimare valeat? ex quo tanta est vt deus nec in ea/nec in alia cā maiorē facere valuerit. fecit enim eā esse infuite misericordie matrē. ha misericordia huius tante domine (laus inquit) benedicta sis: quoniā tanta es. heu peccator miserrime q̄uis intolerabilia sint peccata tua: cur desperas de tanta misericordia virginis dei genitricis? Ait laus. In quadā ciuitate quidā erat peccator maxim⁹ et inter ceteros peccatores mūdanus. quia penitus versus erat ad vanitates huius mūdi: et deū et beatā eius matrē tradiderat obliuioni. Quadā vero die cōsiderauit peccata sua/et iniurias quas faciebat et fecerat contra deū/et beatam eius matrē: et sensit se adeo peccatorē vt nec audaciā/nec virtutē habuerit/misericordiā et veniā adeo et a beata illius genitrice petendi. et cōsiderauit seipsum iam pditū et iudicatū ad perferendū infinitos labores. verū tamen cū ita iudicaret seipsum: tetigit iusticiā/que cū misericordia maximā habet amicitia. Et tunc misericordia beate dei matris tetigit bonitatem/magnitudinem/et reliquas miserationes: et omnes pariter cōcurrerunt ad illum peccatorem/cui tribuerunt contritionem/et virtutem penitendi/et amorem quo dilexit misericordiam/et veniam/et donū. et superuenit ei audacia: et petijt veniam et donum a beata dei genitrice. Itaq; misericordia pepercit et veniam tribuit: ponens amplius illum peccatorem in via postulandi misericordiam. et exinde fuit vir ille iustus et sancte vite. et q̄ diu vixit: petijt honorem et reuerentiam dei genitricis. quare ex hoc et multis alijs (ait laus) laudanda est ratione misericordie beatissima dei mater. **Questio.** Laus ait eremita. quidam miles habebat vxorem sed aduersus eam multum zelotypi: vexabatur. vnde atrociter aliquotiens eam percutiebat in tantum vt illa bona domina eius atroces ictus sustu

Intentio

nerere nequiuert/ et mortua est verberib⁹ et mala societate viri sui. Ex altera parte quedā domina habebat quendā militē: qui bonus erat/ et honestus/ diligens eam valde: ille quidē erat homo letus/ fingens se diligere alias mulieres. vnde vxor ei⁹ vexabatur vehemēter zelotypia credens eū carnaliter cū alijs mulieribus delectari. Illa vero dedit viro suo potiones quatinus ipsum sic ad sui amorē alliceret vt de alienis mulierib⁹ nichil curaret. Ille vero potionibus vxoris sue mortu⁹ est. Itaq; is qui vxorē suā occiderat/ et ista que virū interfecit: cognouerunt maleficia sua/ et conuersi ad pijsimā dei matrē rogantes vt parceret eis/ videlicet vt oraret filium suū quatinus miseretur eorū. ⁊ beatissima dei mater: eis misericordiā exorauit. vnde questio est: quis illorū duorū: plus laudare debuit beatā dei matrē. **M**arrauit intentio. in quadā ciuitate vnū fuisse regē: qui luxuriosus erat. et in eadē ciuitate erat quidā benignus: qui tamē hypocrita erat/ quoniā luxuriosus erat. Ille quidem indutus erat humilibus indumentis/ ieiunabat/ dabat elemosynas pauperibus/ ad ecclesiā quotidie ibat/ audiebat verba dei/ eaq; decebat libenter. eius vero magna fama ciuitatē peruagata est. quoniā omēs illū pro scō viro passim habebāt. luxuriā vero qua detinebatur occulte pmittebat. quia nemo id sciebat nisi sola meretrix quā occulte cognoscebat. Ille autē homo multotiēs rogabat regē pro pauperibus/ et pro ijs qui pro iusticia puniri debebāt. quē multociens rex in cunctis precibus suis exaudiebat. Rex siquidē magnā in illo deuotionē habebat. et quadā die confitebatur illi (quia sacerdos erat ille benignus) et multa peccata illi in confessione detexit. sed inter cetera quoddā peccatū luxurie (quod ipse rex cōmiserat) pre uerecundia cōfiteri noluit. benignus autē iste questuit a rege vtrū oia peccata sua cōfessus esset de quibus recordaretur/ et que alias cōfessus nō fuisset. rex dixit etiā (excepto vno) quod nullo tēpore volebat confiteri. benignus vero vt rex non verecundaretur illud peccatū cōfiteri/ dixit regi: se esse in peccato luxurie. ⁊ ad hoc reuelabat ei peccatū suū: vt rex confiteretur et ei detegeret peccatū illud quod abhorrebat p̄fiteri. tūc rex resumpsit audaciā/ et cōfessus est illud peccatū. Accidit autē paulo post vt ille benignus accederet ad regē: rogās eū pro quodā qui puniri secūsdū iusticiam merebatur/ vt parceret illi. Rex vero cōsiderauit luxuriā qua ille detinebatur: et ita vehementer eum despexit vt ex tūc precib⁹ eius noluerit fauere/ nec etiā illi amplius confiteri. Dū itaq; rex remaneret in hac indignatione: qui tamen semetipsum polluerat per luxuriā corporaliter/ et spiritualiter. corporaliter quidē: quia p̄misceretur carnaliter cū quadā meretrice. spiritualiter vero: quia recolebat/ intelligebat/ et diligebat peccatū illud. Accidit vt ille benignus missam celebraret in quodā sacello: ad quō rex profectus/ erat missam audire. qui tāta displicētia ex illa missa quā benign⁹ celebrabat mot⁹ est: vt nō potuerit deuotionē habere/ necq; deū orare. Ipso rege sic existente in hac displicētia: cōsiderauit etiā semetipsum ita iacere ira dei propter luxuriā in qua erat: sicut benignū illū qui etiam luxuriosus erat. et q; sicut noluit exaudire illū in precibus suis (quia sciuit illū esse luxuriosum) sic similiter misericordia dei/ et beate dei genitricis eius/ nolebat ipsum regē exaudire in ijs que orando postulabat ab eis. **E**t ex tunc rex firmiter proposuit se nullo tempore fore luxuriosum: hac intentione vt mater misericordie dei genitrix eum exaudiret. et fuit exinde rex bonus et iustus: qui multa bona compleuit in sua vita.

Oratio

Considerauit oratio quo modo posset orare matrē misericordie dei genitricē pro peccatoribus. et in p̄cibus suis quandā arborē condidit in hunc modum. **R**egina vite (ait oratio) contritio/ confessio/ et satisfactio sunt radices: super quas meam

edifico petitionē. cōtritione peniteo: quia per maliciā deliqui aduersus bonitatē. et per paruitatē: peccaui aduersus magnitudinē. et contra perseuerantiā: per facilitē voluntatē. et conterendo etiā peniteo: quia plura bona non feci quā fecerim/ ex quo bonitas et magnitudo concordant. et peniteo quia tantū mali feci: quoniam malo nulla conuenit magnitudo sed potius paruitas tanta ut ipsum sit nichil. Tibi regina confiteor omnia peccata mea: confitens quia tu es bona/ ego vero mala in quā peccaui. tu es magna: et ego sum parua. tu es perseuerans/ et potēs: ego vero non. Tibi regina piissima satisfaciant meum videre/ meum audire/ et meum odorare/ gustare/ et palpare/ atque meū recolere/ intelligere/ et amare: quia hec omnia mea/ tua sunt/ eaque tibi reddo. et quātū ea tenui contra voluntatē tuam: peniteo. et deinceps eis uti nō propono: nisi seruiendo tibi et filio tuo. Domina altissima ex his radicibus pcedit arbor vna: cui nomē meum impono scilicet orationē. quia facta est in mea mente et deuotione: in figura et similitudine mei. stipes istius arboris est de deuotione/ color eius est de amore. rami sui sunt videre/ audire/ odorare/ gustare/ et palpare/ ei⁹ quidem palmites sunt de memoria/ intellectu/ et voluntate. eius folia sunt de obedientia. eius flores sunt recolere/ intelligere/ et amare. et fructus eius: tua dulcis/ et pia misericordia. aqua vero qua rigat arbor ista: sunt mee lachryme/ et mei flet⁹. Tota quidē arbor ista culta est et nutrita et completa ad recolēdū/ intelligēdum/ et amandū misericordiam tuam. terra vero illa in qua hec arbor plantata est: est bonitas tua. v̄tulus autē ille qui deducit folia eius: est voluntas tua. ergo regina pietatis et misericordie placeat tibi misericordiam/ et pietatem de peccatoribus habere: qui per me tibi offerunt hanc orationis misericordialē arborē. Regina fons dulcedinis et amoris: si fons dat aquā/ et ignis calozē/ et sol claritatē et memoria recolētā/ et intellectus intellectionē/ et voluntas amorē: similiter etiam et tua bonitas bonū/ et tua magnitudo magnū/ et tua perseuerantia durans. qua natura ergo sequitur ut tua misericordia veniā non habeat dare: etiam sine rogatione? nā sine rogatione fons dat aquam naturaliter/ similiter et ignis sine rogatione calozē/ et sic de ceteris que dicta sunt. ergo tu que mater es/ et filia/ et fons misericordie et pietatis: nōne cum rogaberis dabis misericordiam? imo piissima domina etiam non rogata. aliter enim (nisi michi imputaretur ad malum/ maxime quia secundū rationē et naturam orari licet) nunquā orarem ut parceres. ex quo melius inest tibi parcere/ et dare: quā michi orare. Tu benignissima (inquit oratio) multas multis viris et mulieribus impartiris misericordias. et isti deles quoddam peccatum/ et illi aliud. et isti das istud: et illi illud. et sicut te rogant particulariter: sic particulariter eos exaudis. Sanctissima maria gloriosa: et me pro vniuersis peccatoribus rogantē/ nūquid nō exaudies vnquā? nunquid non orare a deo bene consistit in ore meo sicut in alieno? quero nec cuiquā ego vtilitatē publicam nisi tibi/ et per te/ et ad tuam reuerentiā et honorem? Quid feci tibi regina misericordie: ut de misericordia me non liceat exaudiri? Ecce iam me penitet eorum in quibus peccaui. etiam peto libētius culparum et iniuriarum remissionē ad honorē tuū: quā ad meam/ et populi vtilitatem. plorauit oratio/ similiter et laus/ et intentio/ ac etiam eremita. qui intulit hos sermones.

Questio

Questio. Erant due peccatrices peccato luxurie publice peccantes: in quo fuerunt diu detente. Ille siquidem due mulieres astiterūt in quodam sermone: in quo quidem quidam bonus homo/ beatam virginem dei matrē multis laudibus exaltabat. et inter cetera: laudabat eam de virginitate. Tunc altera illarum incepit cogitare de peccatis suis: maxime de villitate et sordibus luxurie/ in quibus iam per-

d iij.

Intentio

manserat diu. et sumpsit animū a dorandi beatam virgine dei matrem: vt parceret ei/ et impetraret ei gloriā cum filio suo benedicto. sed cum reuertebatur considerās suā villitatē/ et corruptionem in qua diu sordida iacuerat: et ex altera parte sanctitatē/ puritatē/ mundiciā/ et virginitatē beatissime dei genitricis. dixit q̄ indignum erat: se tam sordidam peccatricem videri debere in aliquo loco vbi ipsa beatissima virgo dei mater esset et coleretur. ideo nō audebat orare beatā dei matrē pro dono neq̄ pro venia: sed flebat acriter pro peccatis suis. Altera vero plorauit etiam pro peccatis suis valde/ et puro corde penituit. et desiderauit esse in gloria/ vt videret beatissimam virgine dei matrē: et super hoc quesuit donū/ et veniā ab ipsa matre pietatis/ sperans de misericordia eius: vnde questio est/ cui istarum plus tenetur beata dei mater parcere/ et petitionē dare. **Ait intentio.** Quidā rex malā gerebat volūtātē aduersus quēdā aliū regē/ et in tantū odiebat illum vt mortali peccato ire/ teneretur. Accidit autē q̄ quidā miles illius regis (qui sic odiebat) quendam ciuem illius ciuitatis occidit/ in qua rex ipse tunc morabatur. parentes vero occisi rogabant regem pro iusticia tenenda super illo milite: qui ciuem occiderat. parentes autem militis quantum poterant a rege veniam petebāt. dum autem rex consideraret vtrum parceret militi/ an adiudicaret eū morti: recoluit illud peccatum ire quo tenebatur. et ait ista in corde suo. Rex est intentione ista: vt exerceat iusticiam. Iusticiā ergo exerceri est intentione prima/ et esse regem est intentione secunda. et rex etiam potius regnat vt pareat iusticie: q̄ vt regnet. vnde neq̄ dignus sum (ait sibi ipsi rex) parcere/ neq̄ iudicare. quia neq̄ iudiciū/ neq̄ veniam licet ab homine dari: quem detinet peccatum mortale/ et qui abutitur intentione sui officij. vnde si adiudicauero militē morti sicut rex iudicabo: non autem secundum intentionem iusticie. et si parcam vtiq̄ parcam sicut rex: non autē secundū intentionē misericordie. Diu considerauit rex super ista/ in tantum vt cognouerit q̄ quicumq̄ rex est in peccato mortali: existit rex preter intentionem. et vtitur sicut rex: preter intentionem officio regis. Ideoq̄ penituit/ et egit penitentiam de peccato: et ad illū regem aduersus quem malam prius gessit voluntatem conuertit dilectionem suam/ vt in officio suo vera vteretur intentione iudicādo/ parcēdo/ distribuēdo/ et regnādo.

**Questio
Laus****De pulchritudine.****Cap. XV.**

Quesuit eremita: quid est pulchritudo. que respondit dicens: pulchritudo est id quod dat delectationē videndo/ audiendo/ imaginando/ intelligēdo/ et amando. Et quoniam est in preciosa virgine dei matre: laudemus eam (ait laus) hoc modo. In ipsa beata virgine est pulchritudo corporalis in tanta magnitudine qua correspondet pulchritudini filij sui: que est pulchritudo maior omni pulchritudine creata. nam ex quo bonitates corporales domini ihesu christi/ quas assumpsit filius in beata virgine superant ceteras bonitates corporales omnes: bene quidem oportet pulchritudines ipsius beate virginis superare ceteras pulchritudines omnes. ita vt eius color sit nobilior/ magis complacens ad videndum omni colore niuis et floris/ superans in splendore totam solis claritatem. Et quoniam oculi/ supercilia/ os/ gene/ vultus/ capilli et reliqua membra valde decora super ceteras pulchritudines/ delectabilia sunt videri a domino ihesu christo/ et omnibus sanctis superne glorie: oportet pulchritudines ipsius virginis precise/ superare cunctas pulchritudines citra dominū ihesum christum. et eas oportet

tet esse tantas: quoniam sunt gratiose videri/et sciri/ quod illuminet ceteras pulchritu-
 dines. quoniam sol tantam non influit claritatem ad illuminandam lunam/ firma-
 mentum/et terram: quantam virgo preciosissima de pulchritudinibus suis. influit
 dulcedinis amenitatem omnibus sanctis glorie paradysi. vnde nemo potest consi-
 derare nec imaginatio sufficit apprehendere mirabilia pulchritudinis eius. In
 ipsa speciosissima virgine dei matre/ est spiritualis pulchritudo: quam sue pulchri-
 tudini corporali conuenit respondere. conueniunt enim eius pulchritudo spiritualis
 et pulchritudo corporalis proportionaliter in equalitate bonitatis/ magnitudinis/
 et ceterarum dignitatum. Eius quidem pulchritudo spiritualis/ est de bonitate/ ma-
 gnitudine/ perseverantia/ virginitate sanctitate. quoniam quelibet istarum pul-
 chra est in seipsa/ et in qualibet earum. ita ut bonitas in magnitudine decoret ma-
 gnitudinem in quantum induit eam seipsa/ similiter e converso. nam pulchritudo est
 bonitati/ eam esse magnam: et magnitudinem eam esse bonam/ et hoc idem est de per-
 severantia/ et reliquis. Cum ergo anima ipsius precise virginis matris sit a deo bo-
 na/ a deo magna/ et a deo potens: quis considerare posset eius pulchritudinem spi-
 ritualem? In beatissima dei matre (inquit laus) est memoria/ intellectus/ et volun-
 tas: que sunt pulchritudines eius. Memoria siquidem pulchrum habet recollere se-
 cundum quod ipsa pulchra est/ et intellectus pulchrum intelligere/ et voluntas pulchrum
 amare. Memoria decorat suum recollere de bonitate/ magnitudine/ perseverantia/
 et potestate. quoniam pulchra res est recollere quod est bonum/ et quod est magnum:
 similiter et intelligere et amare quod est bonum/ et quod est magnum. in hoc siqui-
 dem recollere/ intelligere/ et amare: sunt bonitates secundum quod deus homo domi-
 nus noster filius ipsius virginis pulcher est recollere/ intelligere/ et amari. et in tantum
 per ipsam speciosissimam matrem suam recollitur/ intelligitur/ et amatur: ut nemo
 viuens in mundo estimare possit quod speciosum recollere/ intelligere/ et amare est ip-
 sius virginis precise. Et iterum recollere/ intelligere/ et amare omnium sanctorum
 superne patrie/ et omnium iustorum/ et peccatorum qui quidem iusti et peccatores in
 hoc mundo recollunt/ et diligunt beatissimam dei matrem: illuminata sunt/ et deco-
 rata in pulchritudine ab ipso recollere/ intelligere/ et amare ipsius virginis gloriose.
 Quid dicam (laus inquit) vobis per singula de pulchritudinibus gloriosissime vir-
 ginis dei matris: tot et tantas quidem habet spiritualiter et corporaliter/ quot et
 quantas deus in ea potuit ornare. quare/ centies millesies plus quam mente concipere
 possim est in pulchritudinibus suis et ultra. **Questio.** Laus (ait eremita) due do-
 mine laudabant beatissimam dei matrem. Altera illarum laudabat de pulchritu-
 dine spirituali: et altera de pulchritudine corporali. et super hoc venerunt ambe ad
 iudicium cuiusdam boni viri et sapientis: ut diceret que illarum magnificabat ma-
 iore laude pulchritudinem virginis dei matris. **Ait intentio.** Erat quedam do-
 mina pulchra corporaliter: quoniam speciosas habebat corporis dispositiones.
 populus autem de pulchritudine eam commendabat. vnde gloriabatur cum turpis
 esset spiritualiter: quia glorificaret de laude sua et vana pulchritudine. Et quonia
 sordida erat in anima: sordibus anime pulchritudines corporis inquinabat/ quo-
 niam colorabat et pingebat suam faciem ut homines eam de maiore pulchritudi-
 ne commendarent. Dum autem hec domina in hoc statu permaneret: accidit quadam
 die ut vir eius considerasset/ qua intentione vxor sua coloribus se depingeret. et
 concepit animo quoniam ipsa se coloribus ad hoc fucaret/ ut sua pulchritudo
 ab aliquo homine diligeretur/ et carnali contactu illicito/ matrimonij ordinem de-

Questio

Intentio

Oratio

fedaret. sic igitur considerando factus est ille vxoris sue zelotypus: et credidit illam esse prauam. et ilico cepit eam odire: et ecce discordia et dissensio magna inter eos est orta. adeoque vehementer odiuit alter alteram et econuerso vt ab inuicem separarentur. et cum hoc ipso: uterque in adulterio per omnia tempora vite sue permansit.

Incepit orare oratio speciosissimam virginem dei genitricem sub ratione bonitatis hunc in modum locuta. Regina speciosissima in quodam templo sacro est quedam imago: cuius figura te representat. hec imago coronam habet et chlamydem et florem: et anulum in manu. Corona eius: tuam coronam significat: quam habes de bonitate/magnitudine/potestate/amore/et pulchritudine. eius chlamys: tuam chlamydem representat: quo peccatores cooperis/ te inuocantes: quoniam super eos misereris tu spes/ et consolatio eorum. flos vero/ denotat te florem pulchritudinis/ sanctitatis/ virginitatis/ honorificationis/ et amoris. sed anulus eius pretendit tuam memoriam/ et tuum intellectum/ et amorem atque integritatem perseverantie et firmitatis. huic imagini tue speciosa mater: seruit presbyter quidam pulcher corpore/ sed animo turpis. Nam in eius animo habitat malicie turpitudine: et deformitas parui boni/ et magni mali. Ille enim auarus est/ et crudelis absque misericordia et pietate: corruptus est corruptione luxurie/ se quidem balneat et delectatur in luxuria die noctuque. et hoc in crimine tantum redundat: vt aliquotiens cum filium tuum sacrificando pertractat/ cum in sanctitate sacrificij/ et in hoc ipso quod tua representat imago meditari deberet: meditationem certe suam in luxurie fetorem et sordem/ totam demergat. Domina splendidissima totum illius recolere/ intelligere/ et velle vicij superabundat. Nam postquam in vno vicio recolendo/ intelligendo/ et diligendo considerauit: confestim ad aliud meditandum se deuoluit. Te igitur regina clementissima pro isto tam superbo/ tam inuido/ et tam omnibus vicij pleno: non videtur dignum esse rogandum secundum tantam sordem peccatorum eius/ et secundum tuam pulchritudinem preciosam/ ac etiam secundum virtutem et valorem modicum/ te orantis: tamen cum tuus valor/ tua pietas/ tua misericordia superet omnem peccandi magnitudinem/ ita vt tua magnitudo maior sit in bonitate/ humilitate/ misericordia/ et auxilio quam magnitudo peccatorum omnium/ ac etiam peccantium: licet ideo te pro illo peccatore tanto rogari. quod si non: fieret utique iniuria corone/ et chlamydi/ et anulo: quos tue imaginis species representat. quare iusticia et ratio consentit: me pro illo te orare/ et pro illo preces meas a te utique conuenit exaudiri. Quoniam sicut omnino michi inest ratio te orandi: sic omnino inest tibi ratio meam petitionem exaudiendi. que est vt concedas huic presbytero spirituales pulchritudines: quibus recolaris/ intelligaris/ et ameris. et omnia illa que tua imago/ et eius dispositio representat. Quoniam tu regina valde pulchra es et pulchritudinibus plena: tibi christiani basilicam magnam et pulchram et altare magnum et pulchrum edificat: et in ea fiunt propter te pulchra vestimentorum ornamenta/ et in multis locis tui pulchri cantus/ et a multis hominibus percipiuntur. Sed alia adhuc pulchrior tibi est basilica et pulchrius templum speciosa regina videlicet cor mundum/ et factum hominis te diligetis/ te intelligetis/ te recolentis. et hoc templum (si tibi placeret) desiderare in multis regionibus/ et in multis hominibus multiplicari. Quare videtur michi bonum: vt sicut ille basilice lapidee magna pulchritudine sua/ et ornamentorum speciositate ab hominibus constructum. ita tu sollicita sis vt iste basilice spirituales magna multitudine vbiq; fundentur. hoc est: quod vbiq; multi sint sancti viri/ et sancte mulieres: qui de cordibus suis tibi magnam et pulchram basilicam et multis virtutibus ornata constructam/ quolibet eorum considerate et amant.

te totis viribus suis tuas maximas pulchritudines / in maxima reuerētia et honore
 tui vbiq; terrarū. Sed quoniā ita est quoniam iste spirituales dom^o tue pauce sunt
 vbiq; / cū deberēt esse multe: o dñā mea piſſima sū qdē valde desolata. quare fiēdo
 cōtristādo et me coangustādo supplico: postulās vt tua pulchritudo cordis / deco-
 ret hoīm corda: ita vt p vniuersū orbē exhibeāt tibi gloriā / laudē / memoriā / sapien-
 tiā / et amorē de pulchritudine tua. Nullus flos est sibi occasio turpitudinis: sed
 agit quidquid potest vt sit pulcher / nitid^o / et amen^o. hoc idē dico tibi speciosa dñā:
 de aīalibus / et de sole / et de luna / atq; de stellis. sed hoīes qui naturaliter oīb^o p̄di-
 ctis sunt pulchriores: quia naturaliter habent pulchritudinē corporalē sicut et p̄di-
 cta / et insup pulchritudinē spiritualē habēt q̄ sol et reliqua noiata nō habēt: illi
 aut ipsi hoīes seipſos et mūdū defedant / pulchrū vertunt in turpe: credētes de tur-
 pi facere pulchrū. tantumq; processerunt vt quasi totum mūdum deturpauerint /
 adeoq; vt turpe est considerare / dicere / et audire sordes: que spiritualiter et corpo-
 raliter hominibus insunt. quare suppliciter te inuocans peto: vt pia miserendo
 compatiaris illis: tua pulchritudo faciat illos pulchros / et mundificet illozum cor-
 da / sermones / et opera. Ad tantū enim iōrdinationis vite deuenerūt mulieres ma-
 xime / similiter et viri: vt ad vanitatem ornamentur preciosis vestibus cum ad sanctas
 basilicas tendunt: quibus decorant sua corpora / vernibus et fumo plena: suam ve-
 ro memoriā / intellectum / et amorē deturpent nimiū. tu autē hoc bene nosti: se-
 cundum petitiones et intentiones suas / quas tibi fundunt. vnde regina speciosissi-
 ma: succurre miseris. absit vt turpitu do tanta / tanto tempore durare possit: et in tā-
 ta damna et pericula redundare. **Questio.** Oratio (dixit eremita) quidam miles
 et eius vxor quēdam filium habebant valde pulchrū: quem tenere diligebant: **Questio**
 hic autem filius ad mortem vsq; infirmabatur. Ille vero miles et vxor eius ad
 quandam sacram beate virginis matris dei edem ad exorandam eam perrexerunt:
 vt filio eorum concederet sanitatem. Miles autem misit ad beatam dei matrem
 quoddam verum et sapiens intelligere / quia erat in scientijs multum imbutus:
 domina vero vxor illius (cum esset bona et pulchra) misit ad eam quoddam bonum
 et pulchrū amare. Unde questio est: quis horū duorum melius orauit beatam
 dei matrem / aut ille in intelligere aut ista in amare. **Intentio**
Intentio Narrauit intentio dicens: in
 quadā ciuitate erat domina quedā spiritualiter et corporaliter nobilis / et pulchra:
 vxor cuiusdam ciuis illius ciuitatis. ne autem ipsa alicui concupiscēti esset occasio
 carnalis delicti: non induebat nobiles pānos / sed q̄tum poterat pulchritudinē suā
 celabat / quia maxima erat castitatis amica. hec etiā cū ad sacra ibat: incedebat hu-
 militer induta / dans humilitatis exēplū: vt beata dei genitrix eam in suis precibus
 exaudiret. accidit aut quadā die cū vir illius filiā suā maritali thoro sociasset: voluit
 ipse vt filia sua die nuptiarū ad sacram edem valde nobiliter induta / et ornata et ho-
 norifice cum maxima populi societate incederet. et alie dñe dicebant huic dñe matri
 illius nupte: vt pecteret et ornaret suā filiam. Domina vero quesuit a viro suo / et a
 dominabus: qua intētiōne volebāt eā ad sanctā dei edem ire. cui vir eius respōdit:
 vt ipsa sumēs gratiā et benedictionē sacramenti matrimonij / oret deū vt faciat eam
 bonā dominā / et cōcedat ei parere filios / et filias qui seruiāt ipsi deo. cui dñā dixit:
 nō puto deū velle mulierē exaudire: que sibi affert colorē alium q̄ ipse illi dederit / et
 que vadit ad orandum cum vanitate et inani gloria mundi. et tunc illa bona domi-
 na secundum veros colores pulchritudinis / in humilibus vestimētis ad sanctum
 templum processit: exorans beatam dei matrem vt ille sue concederet pulchritudis

nem spiritualem/ et faceret eam bonam recolendo/ intelligendo/ et amando ipsam
gloriosissimam dei genitricem.

De virginitate.

Cap. XVI.

Questio
Laus

Aus ait eremita. quid est virginitas. que respondit dicens: virginitas est
corporis et mentis integritas contra carnale delictum. de hac ergo virgini-
tate (ait laus) laudemus virginem virginum beatissimam dei matrem.

Intentio qua deus humanam naturam sumpsit de virgine gloriosa: fuit ratio
magnitudinis virginitatis ipsius genitricis dei/ ut mater verbi fieret: et quoniam
illa intentio fuit excellentior et nobilior quam deus potuit habere in creatura/ et crea-
tura in deo: oportet ut virginitas ipsius beate dei genitricis in pulchritudine/ ma-
gnitudine/ sanctitate/ et amore: correspondeat bonitati/ magnitudini/ sanctitati/ et
amori intentionis/ qua deus naturam sumpsit humanam. et ideo non est qui valeat
at estimare magnam bonitatem/ sanctitatem/ et amorem virginitatis beate dei ma-
tris. neque corporis et mentis integritatem: quam eius virginitatem decet habere.
nam eius virginitatem decet integritas bonitatis/ magnitudinis/ perseverantie/
et potestatis/ atque integritas videndi/ audiendi/ odorandi/ gustandi/ palpandi/ et
insuper integritas recolendi/ intelligendi/ et amandi virginitatem. quidquid enim
in ea est spiritualiter et corporaliter: virginitati eius correspondere oportet. unde
penitus impossibile est in ea quodcumque corruptionis esse mentis vel corporis/ quod
virginitati eius sanctissime contradicat: quoniam sic non esset digna: ut unigeni-
tus dei filius ex ea incarnaretur induens eius naturam. **F**ilius virginis non fuit ho-
mo factus ideo ut generaret homines: sed ut in omni puritate deo recrearet. qua-
re oportuit eum esse genitum a deo in utero gloriose virginis/ ut ipse esset virgo in
deo. ideo et oportuit ut ex virgine virginitatem sumeret/ nunquam violabilem. nam cum
violatione: non potuisset esse deus. idcirco matrem eius gloriosam: oportuit virgi-
nem esse post partum et ante/ ut ipsa esset materia de qua filius eius benedictus natu-
ram sumeret virginitatis. et sic: filius eius homo factus est inviolabilis virginitatis
natura: sic et in ipsa matre oportuit esse inviolabilem virginitatis naturam. et hac
natura ipsa beatissima virgo proprietatem habuit/ et virtutem: ut cum esset in mun-
do nemo propter pulchritudinem eius ad carnale delictum moueretur/ quibus eius pulchri-
tudo omnes pulchritudines superaret. **Q**uid dicam (ait laus) vobis per singula:
utique virginitas eius tam nobilis est et excellens: ut post filium suum ceteras corpo-
rales naturas superet et spirituales. **C**orporales quidem: quoniam super naturam
corporis est corpus per corpus transire/ quolibet eorum integro permanente sine
sui violatione. spirituales quidem eo quod intellectus intelligere non potest de natu-
ra sui: quod corpus integrum per corpus integrum possit sine vtriusque vel alterius of-
fensione transire. **Q**uod tamen fieri potest per miraculum: et secundum dei et ipsius
beate virginis voluntates/ et secundum virginitatis naturam. quam filium eius oportebat
sumere ex ipsa virgine matre sua sicut iam dixi. **V**irginitatem ipsius gloriose virgi-
nis domine nostre tantam oportet esse in bonitate/ magnitudine/ perseverantia/ et reliquis: ut
ipsa virginitati omnium virginum amore virginitatis matris dei diligentium virgini-
tatem/ correspondeat. quoniam sicut sol illuminat lunam/ et stellas/ et ea que sunt in terra/
et sicut ignis omnia calida calefacit: ita et multo melius virginitas dei matris fons est/
et lumen/ et perfectio omnibus virginitatibus omnium eorum qui diligunt illam et non solum eius virgi-

nitatis virginum illuminat et informat: imo etiam castitatem eorum qui caste viuunt amore ipsius virginis beate dei matris. nam eorum castitas ex eius summa virginitate: virtutem sumit et figuram. benedicta sit (ait laus) tanta virginitas gloriose matris: que ad tanta se extendit/ tantam conferens et sustinens bonitatem/et sanctitatem.

Questio. Laus (ait eremita) quidam clericus ad peccatum luxurie male erat assuetus. ille quidem violauit/et in notam posuit infamie vnam virginem que in religione suam virginitatem vouerat beate virgini dei matri. Et post modum etiam carnaliter cognouit vxorem cuiusdam cuius nobilis: que beate dei matri promiserat castitatem. tantumque colebat clericus ille domum illius domine: vt et domina/et sue filie despicerentur a ciuibus illius ciuitatis. vnde questio est: in quo est magis reprehensibilis aut in violatione virginitatis/vel in corruptione castitatis. Retulit intentio dicens. In quadam ciuitate erat filia cuiusdam cuius in bonis temporalibus valde diues et abundans. quia magne diuitie eidem ex patre remanserant. Et accidit quadam die/cum de virginitate audiret in quodam sermone laudari beatam virginem dei matrem: proposuit in corde suo remanere virgo quod diu viueret/vt in aliquo ipsi beate virgini assimilaretur. postea vero cum ad hospitium suum reuerteretur: considerauit beatam virginem/ipsa existente virgine filium habere: et se existente virgine nunquam habere filium posse. quare si primo modo assimilaretur virgini dei matri: alio quidem modo dissimilaretur eidem. ipsa sic considerans proposuit conari quantum posset assimilari ipsi beate marie: vt eam magis amaret. Et accidit vt quedam mulier pauper ferens filium suum in brachijs suis elemosynam amore beate marie domine nostre ab illa quereret. que quesuit ab ea: qua intentione elemosynam peteret. illa vero respondit et dixit eam se petere duabus intentionibus: quarum prima erat vt ex hoc quod ipsa illi porrigeret beatissima virgo misericors ei fieret/et grata. altera vero intentio erat/vt ex illa elemosyna et sibi et filio suo viuendo satisfacere posset. Bona mulier (inquit illa) que istarum duarum intentionum tibi videtur beate dei matri magis esse grata? cui ista respondit dicens. meritum quod illa habitura erat pro elemosyna/matri dei magis gratum. quoniam illud est intentione prima: elemosyna vero intentione secunda. Adulterum placuerunt virgini verba huius bone mulieris: quia bene responderat. et dixit ei: rogo te vt michi de filio facias elemosynam/ tali pacto vt adoptem ipsum michi in filium et post obitum meum relinquam ipsum bonorum meorum omnium successorum. te autem volo in hospicio meo permanere: et te in omnibus necessitatibus tuis sustentare. Hec itaque bona mulier donauit filium suum virgini: virgo vero recepit illum in figura ihesu christi/et reputabat eum filium suum. Hec exultabat in virginitate sua: et in filio suo ihesum christum recordabatur. hec diu vixit in beatitudine ista. Post obitum vero suum hereditatem suam dimisit illi filio suo: quem nutriuerat. qui postea vnus de melioribus et melius totius ciuitatis morigeratis vixit: quoniam bonitati sue auxiliabatur intentio virginis/ que nutriuerat illum.

Oratio Priusquam oratio oraret beatissimam dei matrem: considerauit diu in virginitate ipsius beate dei genitricis/et in mente sua fecit ei quandam virginem petitionem. virginem quidem petitionem fecit de integritate bonitatis/ magnitudinis/ perseverantie/et potestatis: ita vt in eo quod intendebat petere/ nulla fuerit intentionis violatio. imo totum fuit mundum/ purum/ et clarum. et secundum hanc puritatem et claritatem intentionis virginis: fudit beate virgini dei matri hos sermones. **O** domina clarissima virginitatis regina: cum sis ipsa virgo/ et virginitatis mater ora-

Questio

Intentio

Oratio

rete desidero sub virginitalis forma. Ea pro quibus te oro: cuncta dirigo ad ho-
 nozem virginitalis tue. et in his omnibus quum valeo: appono integritate bonita-
 tis/magnitudinis/perseuerantie/et potestatis. Oro te igitur benedicta regina vir-
 ginitatis pro virginibus oibus/qui et que virginitalis iniolatione promiserunt: vt
 eis mentis et corporis conserues virginitalate. et eni cum bonitas/magnitudo/pseue-
 rantia et reliqua/integritate/puritate/et sanctitate habet: tunc corp^o integritate ha-
 bet bonitatis et magnitudinis corporalibus. quonia sicut aie bonitas/corporis boni-
 tate conseruat: sic bonum recolare/intelligere/et amare conseruat bonum videre/au-
 dire/gustare/odorare/et palpare/ et bonum loqui. Regina spiritalis virginitalis:
 oro te vt in mundo conserues virginitalate spiritalem cum tuo virgineo recolare/in-
 telligere/et amare: in quo nunquam violatio aliqua fuit. quonia si volueris recolare/
 intelligere/et amare virginitalate virginum: nunquam demon/pessimus lupus rapax eam
 poterit violare. nam integritas virginitalis tue tanta habet virtute: vt neque violatio
 vicij/neque viri/neque mulieris/neque demonis etiam ei resistere possit. Sed tamen nescio
 qua ratione virgo regina mitis: apparet te nolle recolare/intelligere/et amare vir-
 ginitate in eis qui propter te eam vouent/et promittunt: quonia si bene velles virgini-
 tas spiritalis eorum nunquam corrumpetur: nec per consequens corporalibus. sed aduer-
 te queso beata virgo ad hoc eos deuenisse: eorum virginitas corrumpitur aut isto mo-
 do/aut illo in tot personis/et tot deformibus modis vt casta petitio mea ne modo
 audeat dicere/sed nec etiam cogitare. Sed quonia tu es virgo regina tam pura: tam
 sancta/ta magna corporaliter et spiritaliter: quid esse potest quod in tam paucis similitu-
 tudine tua multiplicas: permittens tot personas violare in se similitudine tua: ha-
 regina clemens absit a pietate tua: vt hoc diu tolere. ecce enim mundus quasi totus in
 luxuriam et meretricium peruersus est. virgo virginum domina clementissima pro quadam
 abbatissa sepe te rogavi: vt virginitas ei suffragaretur ad conseruanda virginitalate
 virginum monasterij sui. illa abbatissa virgo est/et sancta mater sicut nosti: et con-
 statur valde superius erratis qui in monasterio suo a quibusdam mulieribus (que
 virginitalate tibi promiserunt) admittuntur. Iterum oravi te (sicut nosti) pro quadam
 bona filia castitatis: que prauum habet virum et adulterum/et ipsa continens valde bona
 domina multis laboribus cum viro suo affligitur sine culpa. neque pro ista/neque pro
 illa me dignaris exaudire: sed quotidie crescunt super eas mala: et etiam super alios/
 pro quibus te orare non cesso: auxilium et succursum ferre dedignaris/et ego plango
 et ploro die noctuque clamando/dicendo miserere/miserere mater virginitalis et casti-
 tatis: quonia ecce lupi deuorantes oues/quarum pastores dormiunt auribus obtu-
 ratis:

Questio

Questio. Oratio (dixit eremita) quedam domina habebat virum prauum/
 adulterum/zelotypum/et male societatis. hec autem domina erat bona et honesta/ plu-
 rimum diligens beatam virginem dei matrem: quam orabat valde frequenter et deuote vt
 eam conseruaret in honestate: quonia coniunx suus occasione illi prebebat adulte-
 randi. Item proxima illi vicina quedam habitabat/que cum mala esset (quoniam
 sordibus et peccato luxurie detenta) filiam valde pulchram habebat virginem/amore
 beatissime virginis virginitalatem diligentem: sed cum ex malis operibus matris
 mala eidem darentur exempla: timebat illa filia ne forent occasio violacionis vir-
 ginitatis sue. quare super hoc hec virgo beatissimam virginem dei matrem orabat: vt ei
 virginitalate sua conseruaret. vnde questio est que istarum aut hec virgo/aut illa domi-
 na petitionem magis gratiosam faciebat apud beatissimam virginem dei matrem.

Intentio

Hic intentio. quidam pauper religionem intrauit: vt virginitalate sua melius inuio-

latā custodiret. et modico tempore post religionis ingressum: tentatio peccati carnalis eū inuasit. que tentatio adco sibi vehemens extitit vt nullam antea maiorem passus fuisset cum esset secularis. valde mirabatur ille/ que causa poterat esse: qua vehementius peccare tentabatur cū religiosus factus est q̄ cū non esset religiosus. Cūq̄ sic miraretur fuit illi cordi orare virginem gloriosam dei matrem: vt ei reuelare dignaretur que causa esset qua durius tentaretur in ordine q̄ cum fuisset extra. Et accidit ei quadam nocte in sompnij visio: et videbatur ei vt domina quedā his sermonibus eum alloqueretur. Audi tu homo qui dormis/ itellige hos sermones. homines seculares neq̄ votū/ neq̄ promissionem faciunt de virginitate seruanda: quoniā ad matrimoniū declinare possunt. sed religiosi qui vouent virginitatem si virgines sunt: maiori propugnātur tentatione luxurie q̄ ij qui virginitatē non vouere. nam vota plus important aut mali aut boni: et maioris tentationis sunt occasio q̄ ea que sunt preter votum. hic autē excitatus a somno: multū gaudebat sup ijs que in somnis sibi reuelata fuerunt. qui laudauit/ et benedixit beatissimā virginem dei genitricem: et exinde cum accidebat ei carnis tentatio compellebat suū recolere/ intelligere/ et amare per virginitatē beate dei matris euanescere/ et superās tētationē euadebat. et hoc tā diu fecit: vt neq̄ hoc peccato nec alio āplius tētaretur.

De valore.

Cap. XVII

Questio
Laud

Aus (ait eremita) quid est valor? que respondit dicens. Valor est id quo valent bonitas/ magnitudo/ perseuerantia/ potestas/ et reliqua principia. igitur de valore laudemus valentissimam dei matrem. Bonitas preciose virginis dei matris valet ad mortificandum/ et delendum malum: et valet ad bonificandū magnitudinē/ perseuerantiam/ potestatem/ et amorem. Nam valor est magnitudinis/ et perseuerantie: eas esse bonas. Et valet etiam bonitas hui⁹ preciose virginis et matris: ad mortificandum magnitudinis paruitatem/ et perseuerantie priuationem. Nam valor est magnitudinis/ eam esse magnam in bonitate: et malū est eidē ipsam esse parua in bonitate. et hoc similiter suo modo est de perseuerantia et reliquis. vnde sicut bonitas gloriose virginis dei matris valet in seipsa/ et in magnitudine/ et reliquis: ita magnitudo ei⁹ valet in seipsa/ et in bonitate et reliquis. quia valor est eas esse magnas in bonitate: et ita reliquarū dignitatū. nam q̄to bonitas dei genitricis plus valet alia bonitate: tanto āplius valet in magnitudine alia bonitate. hoc idē est de magnitudine in bonitate: nā eorū principorū de qb⁹ preciosa dei mater cōstat/ quodlibet valorē suū multiplicat in aliud quodlibet eorū. Et scdm q̄ eius valor intrinsecus est: ita correspondet valori extrinsecō/ quē habet ipsa beatissima dña nostra dei mater agēdo bona/ magna/ et perseuerantia opera/ plena sanctitate/ virtute/ et potestate/ et amore. Speciosa virgo maria valet existēdo mater dei hominis: eiusq̄ filius pstantior est oibus alijs filijs/ et etiam ceteris creaturis. ergo maternitas sacratissime virginis: valētior est oibus maternitatib⁹ que fuerūt/ sunt/ et erūt. Et quoniā ipsa est mater recreationis nostre/ mater iustorū et peccatorū eā inuocantiū: quis arbitrari posset aut dicere/ quāt⁹ est valor bonitatis/ magnitudinis/ et perseuerantie ipsius preciose virginis ea existente matre dei hominis/ et iustorum et peccatorum? imo quis meditari posset valorem quem habet recolendo/ intelligendo/ et amando deum eternum filium suum? etenim angeli omnes beati/ et sancti superne glorie/ et omnes homines huius mundi: non habēt tantum memorie/ tantum sapientie/ et tātum amoris in christo ihesu domino nostro/ quātum habet benedicta virgo eius mater. nec omnes illi tantum auxiliantur

peccatoribus q̄tum ipsa sola. et ideo quis narrare potest valorē istius sanctissime matris: quē habet recolendo / intelligendo / et amando. Quis eū habere / quis eum concedere / quis eū emere / et quis eū vendere potest? et quid dicā? quid compensari valebit ipsius valori in recolendo / intelligendo / et amando filium suū deum hominē: et quo modo sancti / et sancte / iusti / atq; peccatores recolūt / intelligūt / et amāt eā cū magnitudine / bonitate / perseuerantia / et reliquis? Hec triūphalis regina valet in prelīs / et in periculis maris / et terrarū. hec prudētissima valet in ministratiōe consilij / sanitatis / diuitiarū / paupertatis / bonitatis / sanctitatis / et in omnib⁹ que cogitari aut dici possunt: ad que bonitas / magnitudo / sanctitas / et virtus possunt extendi. in omnibus et per omnia valet ipsa domina dominarū: valet desolatis / viduis / et orphanis / valet virginibus in conseruatione virginitatis / valet cōiugatis in conseruatione sue honestatis / et pudicitie. valet ad parcendū / valet ad miserendum / valet ad concedendam gloriā sempiternā / valet ad labores infinitos euitandum. Sola insuper spes peccatorum in ea confidentium plus valet: q̄ mens aliqua existimare posset. quod satis manifeste patet: quoniā aliquis peccator sperans in ea: spem suam quā habet in illa / pro nullo mundi thesauro p̄mutare vellet: ergo benedictus sit valor ille tantus (ait laus) qui omnes valores / et cogitationes / et existimationes superat / quē etiā nec bonitate / magnitudine / perseuerantia / nec potestate comprehendere possunt.

Questio

Questio laus (inquit eremita) **Quedā** domina petijt a beata dei genitrice vt cōcederet illi parere filium vnum bonū / et pulchrū: et concessit illi. et quedam altera petijt ab ea duas filias pulchras et bonas: et concessit illi. vnde questio est: cui duarū beata dei mater valētius donum cōcessit.

Intentio

Locuta est intentio dicens: quedam regina valde diligebat excellentissimā reginā dei matrē. libenter enī considerabat in eius valore: et prout considerabat ita incēdebatur diligere volozem eius. **Et** ecce quadā die quidā mimus astitit coram regina illa qui vnū cecinit carmen ad laudē gloriose virginis dei matris. Cantus autē illius valde placuit regine. in fama / et moribus / et gestu illius mimi perpendit regina: illū esse virū sapientem et bone vite. et intulit mimo sermones hos: valor beatissime virginis domine nostre valde magnus est / et secundum magnitudinem suam honorari eū / et amari decet in mundo. vnde si possem aliquem mimum inuenire: qui vellet mimus esse regine altissime dei matris: darē illi libenter librū istū et sumptus / vt deambularet per mundum laudans eā. ita tamē vt ei non liceret: ab aliquo qcq; muneris accipe / sed eū esse iustū / et castū / et bone vite. hoc audito mimus ille flexo genu regine supplicuit vt illi officiū illud cōmitteret / promittens se iturum per principes / prelatos / milites / ciues / mercatores / et per alios: laudando excellentissimam reginam glorie dei matrem ad honorādum eius valorem in mundo. valde placuit regine quia mimus hoc illam rogabat: tradiditq; illi librū et sumptus. ille vero per mundum profectus est: hinc inde laudando valorem preciose dei matris / ac ea que in libro sunt recitando. erāt enim in eo q̄stiones / laudes / oratiōes / et intētiōes. questiones itaq; que in eo sūt p̄ponebat: vt posset laudare et icitare laudari valorē gloriose dei matris. per laudes enī: dabat doctrinā laudādi sūmā reginā celi. per orōnes: dabat modum orandi eam per questiones rursus: tradebat scientiam. per intētiōes pandebat modum: quo haberi possent mores boni / et ordinati. **Regina** supercellens inquit oratio. tuū valorē prout dixit laus: nemo cogitare valet. quoniam ergo valor in te est adeo magnus: orare te desidero p̄pter valorem tuum / vt petitio mea in magno sit valore. quoniam nisi te propter

Oratio

valorem tuū orarem: petitiō mea magnū valorem non habere nō posset/ vnde nec
 exaudiri mereretur hec petitiō. imo deprecatio quam intēdo facere: est vt per orbē
 vniuersū valorem tuū amari facias/ et cognosci. ita vt ille amor/ et illa cognitiō quos
 de valore tuo homines habebunt: sint magni in bonitate/ perseuerātia/ sanctitate/
 et virtute. vt cognitiō et amor quos super valorem tuū habebūt: magni sint in va-
 lore. Hec est deprecatio: q̄ tibi porrigo preciosa domina. scit enim deus et tu quos
 fallere non possum: quoniā petitiōni mee maiorē nequeo dare valorem. Et ex quo
 nitor ego misera q̄stum possum/ ad faciendam petitiōnem meā valentē: placeat tibi
 vt eam in valore tuo valere facias/ adeo vt exaudiatur. plorauit oratio suspirans/
 et oculos suos/ et manus leuauit in celum supplicās/ et osculans terrā: et quidquid
 pertinet ad faciendam deprecationem suam valere fecit/ vt valor valentissime dei ge-
 nitricis marie/ per orbem vniuersum cognosceretur/ et amaretur. Valentissima re-
 gina glorie (inquit oratio) multi homines qui in mūdo nūc sunt valere credūt: qui
 tamen nichil prozsus valent/ habentes in valore id quod est in perniciē. ideo vale-
 re putant per maliciā/ et paruitatem bonitatis/ et magnitudinem malicie: et adeo
 sunt veri valoris aduersarij vt amplius esse non possint. In villitate illoꝝ mundus
 vilesceat/ et ad hoc deuenit mūdo: vt quasi in hominibus nichil valeat. valet autē
 in bestijs terre/ in plantis/ in auib⁹/ in piscibus/ in elementis/ in sole/ in luna/ in stel-
 lis/ in firmamento: et in quacūq; alia creatura. homines vero in quibus mūdo pl⁹
 ceteris creaturis valere deberet: quasi nichil valoris habent. Unde sum valde tri-
 stis et desolata: et nescio quid faciam o regina pijsissima. quoniā sepiissime super hoc
 terogaui (sicut nosti) vt mūdū valere facias in ijs in quibus plus valere deberet:
 tu autē me exaudire non curas vt saltem michi videtur: quia forte nichil valeo. vti-
 nam tantū valerē vt mea petitiō in tantū tibi grata fieret: vt tibi placeret valorem
 tuū inclinare paruitati petitiōnis/ et deprecationis mee. Est enim secundū me peti-
 tiō parua: verū tamen magna est secundū valorem tuū. quoniā ad laudē et honorem
 valoris tui: peto quidquid peto. Illa sciēcia que plus valet in mūdo est theologia:
 per theologiā enim habetur cognitiō et amor de filio tuo/ et de te/ et per eā ad beatā
 requiem peruenitur. post autē theologiā est philosophia: melior omnibus alijs in
 mundo. per eam nāq; cognoscuntur conditiones/ et nature/ et proprietates rerum.
 est siquidē philosophia in qua relucet theologia: quia significat eius similitudinē/ et
 ostēdit. domina sapiētissima/ iste due sciētie tantū valētes: minus cognoscūtur/ mi-
 nus appreciātur/ minusq; diligūtur ceteris sciētijs que tantū non habent valoris.
 Adhibeas ergo prudētissima super his consiliū: ita vt facias eas intelligi/ et amari
 super alias scientias. quoniam sic habebunt plures seruitores/ et plures manute-
 nentes eas: q̄ alte scientie. et sequetur valor inde vtilitati publice et priuate/ cum
 valor familiaris et priuatus sit pars et membrū publici valoris. domina valentissi-
 ma mundus ad hoc deuenit/ vt agricultoz valere non curet in bonitate/ magnitu-
 dine/ et perseuerātia agriculture: sed cum magnitudine mercimonie. et cum factus
 est mercator/ nō curat valere in bonitate/ magnitudine/ et perseuerātia mercimonie:
 sed vult valere in bonitate/ magnitudine/ et ceteris huiusmodi ciuilibus libertatis. cū
 fact⁹ est ciuis/ despicit officiū ciuile: et vult valere in bonitate/ magnitudine militie. et
 nūc de gradu in gradū: donec fiat princeps. quo facto principe despicit bonitatē ma-
 gnitudinē perseuerantiā et potestatem principatus/ desiderās in petraio sui officiū valere.
 sicut incōstans/ mobilis et varia est: natura malicie. Itaq; cōsistit in villitate. cadit
 enī inferius credēs sursum ascendere. hec autē inordinatio/ est in principibus et sub-

lectis eorum: et in prelatiis et subiectis eorum. Nec oportet ut hec tibi alio modo significer: quoniam sua opera eos accusant. quare te precor Regina summa gubernatrix: ut una cum filio tuo concedas ut villicus valere volens/valeat in bonitate sui officii similiter et mercator: et sic de gradu in gradu. nam isto modo poterit mundus valere: et valor ascendo et villitas descendet. et habebit valor radices: quibus poterit radicari/et euellere villitatem. **Questio.** Oratio (dixit eremita) quidam rex valde sapiens duos filios habuit: quorum alterum ad discere iussit theologia et philosophiam/et in aliis omnibus scientiis quantum potuit curauit eum sapientem euadere et peritum. alterum vero edoceri mandauit in militia/et peritia armorum. cum autem inciperent iam viri fieri: considerauit rex/ unumque illorum iis que iam didicerat uti posse. Rex tenuit curiam suam: et congregauit excellentes proceres regni sui/et viros prudentes ciuitatum: eisque significauit se velle dimittere mundum. quippe qui iam in gubernando populo fractum et fatigatum multum se sentiebat: et affectabat in quodam monasterio recreari ubi recolere/intelligere/et amare posset valorem dei/et gloriose genitricis eius. et tunc dixit illis ut e duobus filiis suis illum eligerent: quem utilior discernere ad regnandum. unde questio magna inter eos versabatur: utrum eligerent illum qui in scientiis sapiens erat: aut illum qui in peritia militiae instructus euaserat. Narrauit intentio dicens. quidam homo desiderabat valere/ in ore et fama hominum. multum enim affectabat ab hominibus laudari. hic induit se humilibus vestimentis/ieiunabat/dabat elemosynas pauperibus: et ostendebat se quantum poterat hominem esse probe vite. ita ut secundum intentionem ad quam tendebat: laudem consecutus fuerit ab hominibus et valorem inter eos. secundum vero proprietatem et veritatem valoris: ipse nichil valebat. quia valor bonitatis/magnitudinis/perseuerantie et potestatis deerat intentioni sue. Ille filium mercatorum habebat et diuites: quem valde diligebat. qui etiam vanitates mundanas diligebat: affectans in eis valere. Unde pater valde gloriabatur: quoniam homines filium suum laudabant largitate/equitate/venatione/et ceteris similibus. Et accidit ut ille filius moreretur: unde pater a deo vehementer indoluit et tristis fuit/ut modum ad viam patientie habere nescierit. Nam ex hoc quia falsa intentione et hypocrisis sua facta prodierat: non fuit consentiens valor eidem in virtute patientie: imo fuit acerbè impatiens in morte filii sui. et per eius impatientiam quam extra preterdit: vilispexit eum populus/et eius hypocrisis fuit manifesta. Cumque videret ab hominibus se sperni/et more solito non laudari: motus indignatione et ira/palam et omnibus videtibus prauam postea duxit vitam: et obiit in peccato ire/et male voluntatis.

De humilitate.

Cap. XVIII

Questio
Laus

e Remita quesuit a laude: quid est humilitas? cui laus respondit dicens: humilitas est id quod inclinari facit ad seruendum et exhibendum honorem nobiliori se/et etiam propter deum inferiori creature. Et quoniam humilitas est in excellentissima dei matre: laudemus eam de humilitate hoc modo. Absque nobilitate/et honore qui possunt esse: sunt in domo nostro qui ad seruendum et dandum honorem exaltationis humane nature: humiliavit se/ut ipsemet in homine seruiret ei et honoraret eam. Iste autem diuinus homo et deus humanus/immo homo deus humiliavit se quantum potuit paupertati et paruitati mundi ac etiam morti deo patri obediens/se in filio humilianti. unde deus gloriosam virginem matrem suam: que est excellentior et honoratior creatura que post filium suum esse possit (nulla siquidem magis post filium eius benedictum potest honorari) humiliavit paupertati et multis doloribus et laboribus quos ipsa pertulit precipue in morte filii sui/et permisit eam diu viuere in mundo

sine sui honore debito. quoniam secundum humilitatem filii sui: oportuit bonitatem et magnitudinem humilitatis ipsius matris correspondere. Et quoniam humilitas dei hominis tanta est in bonitate/magnitudine/et potestate: ut nec cogitari nec dici possit: deficit (ait laus) consideratio mea/et sermo meus dicere/et narrare magnitudinem humilitatis gloriose virginis dei matris. Natura et proprietas humilitatis est: in tantum exaltare omnes alios qui se humiliant/quantum condescendunt ad seruiendum et honorandum minores. unde quantum beatissima virgo se humiliavit in salutatione archangeli volens esse ancilla domini: in tantum dei humilitas exaltauit eam ut fieret dei mater. Et quoniam dici non potest neque cogitari quantum exaltata est in matrem: similiter cogitari non potest eius humilitas/neque dici. Cum ergo hec humilitas sit tanta: oportet eam contineri et perfici a sursum usque deorsum/ita ut sublimiores et inferiores humiliarent se/ipsi beate marie fonti humilitatis. ita ut eorum humilitas formam/figuram/sanctitatem/virtutem/bonitatem/et magnitudinem sumat: ex eius humilitate. Beatissima ancilla domini virgo maria a deo est humilis: ut eius maxima bonitas se humiliet ad seruiendum bonitatibus modicis peccatorum. Similiter et magnitudo sui recolere/intelligere/et amare: magnitudini ipsius recolere/intelligere/et amare eorum qui recolunt/intelligunt/et diligunt eam. Ideo cum aliquis vel aliqua pauper eam recolat/intelligit/et amat: statim necessario ipsa que est in celis/est loquens cum filio suo cum angelis et cum beatis glorie/se humiliat ad recolendum/intelligendum/et amandum pauperem illum vel illam/intelligens id quod ille vel illa petit in oratione sua: videlicet cum illa pauper mulier rogat eam aliquoties pro gallina sua/pro gallo suo/aut asino suo: et sic de similibus huiusmodi parui valoris. oportet enim ut ipsa sciat hec omnia: et representet ea filio suo. Idem faceret si muliercula eam rogaret pro peccatis suis: que nunquam poterunt esse de tam magnis rebus/vel tam paruis quin oporteat eam condescendere/ut pietatem habeat et misereatur illius mulieris. Quis ergo humilitatem ipsius domine nostre (ait laus) estimare potest? et quia ipsa que est tam sublimis/tam sancta/tam magna/tam bona se habeat humiliare ad intelligendas tot misérias/tot et tanta peccata/que ab omnibus fiunt in mundo? hec humilitas (ait laus) tanta est ut et cor et spiritus michi deficiat ad laudandam eam. etenim tanta est: ut recolere/et intelligere non possim eam totam. **Questio.** Laus (inquit eremita) quidam prelati et quidam principes diligebant valde beatissimam dei matrem. et pro vehementi amore eius: conabantur quantum poterant/in aliquibus ei assimilari. et inter cetera in humilitate id volebant atque nitebantur ei similes euadere. unde questio est: cuius istorum humilitas fuit magis beatissime virginis gratiosa. **Intentio** Retulit intentio dicens. quedam regina erat valde bona/et sancta/atque valde diligens reginam humilitatis dei genitricem. et pro vehementi amore beatissime virginis: humiliauerat voluntatem suam ad volendum quidquid voluntas beate virginis/et filii sui volebant. Illa regina filium unum habebat/quem tenere diligebat: qui ad mortem infirmabatur. Illa vero valde timuit: ne ea infirmitate filius suus moreretur/proposuitque orare beatam dei matrem et Iesum christum filium suum. sed cum recoluit/quia se humiliauerat ad volendum quidquid de ipsa volebat beatissima dei mater: timuit (ne si forte beata maria vellet habere animam filii sui in gloria) orando pro vita filii ageret contra intentionem humilitatis/secundum quam humiliauerat voluntatem suam voluntati beatissime dei matris. idcirco stabat: considerando utrum oraret aut non/pro filio suo beatam dei matrem. Cum autem hec bona regina sic consideraret: sua pura humilitas/nec non sua bona intentio apperuerunt ei viam per quam

Oratio

beate marie hos presentauit sermones. Regina vite filius meus infirmatur: cuius vitam vellem si voluntas tua vellet eam / quoniam si voluntas tua vult eam: oportet voluntatem meam velle eam / cum sit obligata ad volendum quid quid vult voluntas tua. vnde sub conditione de vita filij mei te deprecor: videlicet si voluntas tua velit eius vitam. si autem velit mortem eius: oportet voluntatem meam letari in morte filij mei / ut placeat ei quidquid de me et de filio meo fecerit voluntas tua. et ideo quoniam hec bona regina tam bona intentione dei matrem orabat: misit ipsa mater pia vite / sanitatem filio illius. qui diu vixit et sceptrum regni tenuit / et regnauit valde bonus et bonis moribus plenus. et multa bona patrauit in mundo / alijs regibus multis dās et reliquens bona vite exempla. Orare voluit oratio matrem gratie sub humilitatis forma et dixit ista. Regina humilitatis / filius tuus priusquam te ei in mundo versati humiliares: requisit a te per gabrielem archangelum humilitatem / ad dandum per te humilitatis exemplum / ut fidelibus te inuocantibus te humiliares. nam statim cum humiliaueris tuam magnam bonitatem eorum parue humilitati: sumet eorum parua humilitas de tua humilitate virtutem / et eorum parua bonitas de tua bonitate / similiter et de tua magnitudine et reliquis. vnde te precor regina pietatis / et humilitatis: ut tibi placeat infidelibus te humiliare ad recolendum / intelligendum / et amandum eorum salutem. et eos seruire facias filio tuo: et eum honorare. et in super mater humilitatis / te precor pro malis et superbis christianis: ut in bonitatem et humilitatem conuertantur. et placeat sanctitati tue: te exaltare humiles / et humiliare superbos / ut ipsi superbi per te conuertantur in humilitatem ad bona opera peragenda. Mater misericors plena virginitate: peccatum a deo est res parua / ut nichil minus sit ipso. sed quoniam tu es res maxima / tu nobilissima / tu excellentissima: maximam quidem ageres humilitatem / si te humiliares ad recolendum / intelligendum / et odiendum peccatum. quoniam per totum spacium quod est inter altitudinem tuam et infirmitatem peccati flueret et reflueret humilitas tua. quare michi bonum videretur / ut per te penitus viciū exularet: quoniam illud valde nocet humilibus / amore tui diligenter humilitatem. nam die / noctuque illorum impugnat humilitatem. Cum ergo preciosa domina tua humilitas sit tam excellens / et nobilis: istud quidem summum malum est in mundo. Sed hoc videtur michi mirabile / ut humilitas tua faciat humiles esse quosdam homines / et quasdam mulierculas: in quibus vix videtur humilitas tua imprimens / et informans similitudinem suam. In diuitibus autem / nobilibus / et potentibus: a deo vehementer apparet supbia ut in mundo vix humilitas aliqua appareat. ha regina clemens absit hoc per filium tuum deum te oro. Ex quo tantam habes humilitatem: influe illam istis / et illis. Pia mater misericordie per me peccatores te misericorditer inuocant: humiles te petitionibus eorum. quia ipsi se humiliant: ad dicendum et agendum omnia / secundum voluntatem tuam. Tu que dicis gabrielis archangeli te humiliasti ut fieres dei mater: cur non te humiliabis ut sis ad te confugientium peccatorum mater? hoc oportet utique. quod si non: videtur ut tu que te humiliasti ascendendo / sursum amiseris misericordiam et veniam te petentibus elongando. hec autem non tibi esset magnitudo humilitatis: sed potius abesset humilitati tue bonitas / amor / et pietas: nisi quoscumque iuuares te misericorditer inuocantes / ut humilitas tua condescendat eis inferius / et eos eleuet superius. Recordare igitur virgo mater omnium: de quibus te rogavi. quoniam si sic: bene suffragabitur omnibus humilitas tua.

Questio. Oratio (inquit eremita) quidam rex et etiam regina sua coniux valde diligebant humilitatem. et accidit cum ambo ad quendam ciuitatem proficisceretur: ut quidam

leprosus et quedam leprosa venientes de ciuitate illa obuiauerint eis / elemosynam ab eis querentes. Ambo scilicet rex et regina de suis equis descenderunt. et flectentes genua: rex osculatus est leprosum / dans ei pro elemosyna chlamydem suam / et regina pedes leprose osculata est / dās ei similiter pro elemosyna chlamydem suam. vnde questio est: vter eorum maiorem habuit humilitatem. Narravit intentio dicens: quidam miles alti generis duxit in vxorem filiam cuiusdam ciuis intentione diuitiarum / quas ciuis ille dedit illi cum sua filia. Ille vero miles valde mundanus erat vanitates mundi diligens. et consumpsit omnia que receperat cū vxore sua. et accidit quadam die vt a socero suo peteret mille libras mutuo. ciuis autem illas traderere recusauit. quare miles (cum esset superbus) aduersus socerum suū / similiter et aduersus vxorem suam ratione patris acerbese gessit. et incedens superbe contra vxorem suam / et contra illius parentes dixit illi. quia non liceret eam tā nobilis sanguinis habuisse virum. vxor autem eius bona erat et honesta et humilis valde diligens virum suum. et quanto vir suus magis superbia eleuaretur aduersus eam / et magis incurialis esset / tāto hec magis humilis et magis illi curialis erat. In tantum. vt magna humilitate / bonitate et perseuerantia vicerit virum suum. qui post ea dilexit / et honorauit eam: et fuit ei humilis et curialis. Quadam vero die ciuis ille quesuit a filia sua: que ratio fuit / qua ipsa virum suū ita superauerit / et quae de malo et superbo fecerit eum morigeratum / et mansuetum. Domine mi (inquit illa) humilitas / bonitas / et perseuerantia / et amor habent in intentione virtutem: et superbia et malicia nō habent in intentione radicem neque virtutem. quare cum intentio bona se coniungit amor / humilitati / et perseuerantie: oportet omnino eā vincere maliciam / ingratitude / et superbiam / et ceteros prauos vsus.

De domina.

Cap. XVIII

Quis (inquit eremita) quid est domina? que respondit ac dixit. domina est ea mulier que sub se seruos habet / et famulos / et ancillas: qui seruiedo / illam honorant. et quoniam beata dei mater excellentior est domina / et nobilior que possit esse: laudemus eam hoc modo. Ihesus christus filius ipsius virginis: dominus est omnium creatorum. igitur oportet eam esse vnicam tantum dominam omnium creatorum. aliter filius eius dominiū matris sue non cōstituisset in magnitudine bonitatis / potestatis / sanctitatis / virtutis. quod est impossibile. cum ergo ipsa beatissima dei mater sit creatura / et domina omnium creatorum magnū quidē eius est dominiū: quia sunt magne et multe creature / cum sint tot / et tam magne / et tam nobiles / et tam virtuose creature. Quis ergo narrare posset et cogitare magnam bonitatem / sanctitatem / et virtutem dominiū beatissime virginis dei matris domine nostre? Gloriosissima dei mater est melior domina omnibus dominab⁹: quoniam ipsa est domina dominarum / domina omnium virginū / et omnium mulierū. ipsa est etiam excellētissima / et nobilissima domina: quoniam angelis et sanctis superne glorie dominatur. et eius dominiū: omnes demones / et damnatos sibi subiugat. et habet in mundo in iustis et peccatoribus principatum. Domina est virtutum quas concedit / quas roborat / quas sanctificat / atque mundat: vicia destruit / auferit / et dimittit. Domina est super naturam: quoniam ipsa super naturā virgo concepit / et virgo peperit filiū / et super naturam sanat cōtractos / et suscitāt mortuos / et super naturam miracula magna operatur / nec est qui sibi resistere possit. Benedicta sit ergo talis domina / que dominiū tantū habet vt omnes profunditates abyssi / et omnes extremitates altitudinis post deū cōprehendat. Hec beatissima virgo

Intentio

Questio
Laus

mater/est domina largiens dominiū. nā quotcūq; domine sunt/quotcūq; fuerūt/z
quotcūq; sūt: ab ea dominiū acceperūt. quoniā si ip̄a nō esset: nō eisset deus homo.
et nisi deus esset homo: non creasset mundum/cum creauerit illum vt ipse deus sit
homo. Est ergo ipsa dei mater domina largiēs dominiū bonum/magnum/et per-
seuerās in sanctitate/virtute/et gloria. hec est illa domina altissima: cui subiecti sūt
angeli beati/sancti/et sancte/atq; iusti/et peccatores: ad seruiēdū illi et eam hono-
dam et laudandā atq; amandā. z ad intelligēdū z recordandū per totū mūdū eius
dominiū. vbiq; enī per totū mūdū dominiū eius diffūditur. Ubīq; per totū mūdū
illi laus honor reuerētia debet z obseqū: quoniā domina magnitudinis est. Sēper
enī amari/intelligi/et recoli debet: quoniā domina est perseuerātie. Magna certe
recolere/intelligere/amare/venerari debet: laudari et honorari/ et ei obsequium
impertiri: quoniam domina est magne memorie/magni intellectus/magne volū-
tatis. ha (laus ait) et quis poterit narrare maximū dominiū huius gloriosissime
dominatricis? **Questio** laus (inquit eremita) due domine orabant dominam
dominantium beatissimam dei matrem. altera illarum orabat eam vt concederet ei
vite longitudinem: vt diu seruiens ei oraret eam in multis regionibus. Altera ve-
ro orabat eam vt cito finirentur dies sui in hoc mundo: vt in eterna gloria cito illā
videret/quia multum eam videre desiderabat. vnde questio est: que illarū domi-
narum plus diligebat beatam dominam virginem dei matrem/et que magis iustā
ei fundebat orationem. **Intentio** quedam domina emit quandam alienige-
nā: et quesuit ab ea quid manducaret. que respōdit dicēs id quod ipsa sua domina
vellet. Iterum quesuit ab ea sua domina: vtrū illa haberet volūtatem? que respō-
dit et dixit non/quia domina emerat suam volūtatem. multum placuit dominæ re-
sponsio quam sua emptitia fecit ei. et quesuit ab ea/ quis eam docuerat tam apte
respondere: que respondit et dixit ei intentio/secundū quam emptita fuit z per quam
ipsa erat sua domina posuerat eam in via hoc modo respondēdi. vnde miro mo-
do contenta fuit de alienigena quam emerat. et accidit quadam die vt hec domina
preceperit emptitie sue vt seruiret ei in quibusdam rebus / quibus domina indi-
gebat. serua autem quidquid potuit fecit. tamen ad finem: eius / quod domina
sua preceperat venire non valuit. vnde ipsa valde tristis plorauit. Itaq; plorans/
tristis z mesta venit ante suam dominam et dixit. domina mea non possum illa que
michi precepisti perficere. illud enim quod iubebas vt deferrem: habere non potes
quia perditum id est. vnde sum valde tristis et anxia. Amica dixit domina: quia fe-
cisti ad mandatum quidquid potuisti: eque factum gratum habeo/ ac si quod tibi
preceperā detulisses/quapropter igitur noli amplius desolari. Domina dixit serua
ego sum emptitia tua: de te premiū habere nō debeo/ quoniam tua sum. vnde licet
ego quo ad posse meū excusata sim/et consoletur quo ad dominium quod in me ha-
bes: tamen quo ad amorem quem ad te habeo consolari non debeo. ex quo perfici-
cere non valeo/id quod desiderat voluntas tua. quia si consolarer? esset in me defec-
tus amoris. tātum placuerunt domine hec verba emptitie sue: vt fecerit eam libe-
ram. et dixit indignum est mulierē tam bonam: esse in alicuius mulieris seruitute.
Illa vero respōdit domine sue dicens: nolo esse libera/ ne per hoc iniurieris domi-
no tuo? cui ancilla cōpetit/z bene seruiens et illud bene honorans. et remansit spō-
te in seruitio domine sue per omnia sue vite tempora. **Oratio** Incepit oratio orare be-
atissimam omnium creaturarū dominam: sub forma domini huiusmodi sermoni-
bus. Tu domina mea es charissima dei mater: et ego ancilla tua. tibi proprium est

esse dominā meā: michi vero propriū est esse ancillā tuā. tibi cōuenit honoz et ser-
 uitiū: michi cōuenit tibi seruire et te honozare. tibi cōuenit precipere: michi vero
 cōuenit preceptis tuis obedire. **T**ibi rogando seruiō: quia tale est officium meum.
 Rogando quidem tibi seruiō: cū te precor dare gratiam/et benedictionem ijs qui-
 bus dominaris/ vt sint tui serui fideles. cū ꝑ domina mea meum expleam officiū:
 oportet te tuum explere/ quod est exaudire preces et petitiones iustorum/ et pecca-
 torum ad te honozandum/ tibiꝑ seruiendum. et si ego (inquit oratio) expleam offi-
 cium meum: nunquid tu domina mea tuum non explebis? imo domina mea cha-
 rissima sic oportet. quod si nō: videretur quidem vt officiū meū plus nossem et di-
 ligerē ꝑ tu tuū/ quod nullateuus fieri potest. quoniā ea que tu scis et diligis: multo
 meli⁹ scis ꝑ diligis ꝑ ego ea que scio atꝑ diligo. ergo tu domina mea perage quod
 te ꝑco. et nōne tu charissima domina mea ita cōcedes sicut desidero? imo. ꝑ si nō:
 cōtristabor et desolabor et male seruiaris/ nec honozaberis sicut decet. **T**u domina
 mea (inquit oratio) domina publica es. iusti enī et peccatores die noctuꝑ clamant
 dicentes: domina/ domina nostra. Cum ergo tu scis domina publica oro te ꝑ vti-
 litate publica: vt eā plus facias amari ꝑ vtilitatē specialē. et causa quare ꝑ illa te
 rogo: est vt tu in mundo vehementius honozeris/ meliusꝑ seruiaris. nam ꝑ vti-
 litatem publicam fortificatur et augetur charitas/ et in eius extictione atꝑ destru-
 ctione moritur charitas/ et peremittitur honoz et reuerentia que dominium tuum in-
 ter nos debet habere. et vide quid agis domina: quoniam tibi seruiꝑ facis/ et te
 honozari a quibusdam homuncionibus et mulierculis parue potestatis/ et parue
 virtutis. in quibus vtilitas publica frondere/ et flozere/ et granum facere nō potest:
 ꝑuis diligent illam. sed si a multis viris et mulieribus magne potestatis et alti san-
 guinis te velles amari/ et honozari/ et eos seruire tibi: illi indubie in te honozando/
 tibi seruiendo facerent frondere/ flozere/ et fructificare vtilitatem publicam/ ꝑ or-
 bem vniuersum. vnde ꝑtenderetur honoz/ et seruitium dominatus tui. **T**u
 domina dominaris super benignos angelos/ et malignos: vt quid ergo benignis
 angelis non precipis venire in mundum ad agendum et monstrandum opera bo-
 na? vt quid non precipis malignis angelis non agere mala? nam tue dominatio-
 nis officium est: precipere bonis vt bona agant/ et precipere malis vt mala non cō-
 mittant. ergo precipere hominibus illis/ qui bonū agere possunt vt agant illud: ꝑ-
 cipe illis cum amore. qui si noluerint/ ꝑcipe illis cum timore. et ꝑcipe male agē-
 tibus abstinere timore: et sic tuum dominiū maximum omnibus apparebit. Sed
 tu regina es domina humilis/ simplex/ et pia intantum/ vt de nullo malo/ de nulla
 ingratitude/ vt de nulla inhonestate que contra te fiat videris irasci. Itaqꝑ homi-
 nes neꝑ te diligunt/ neꝑ te timent: nec videtur siue bonū agant siue malum vt de-
 beas inde quicꝑ curare. hoc valde indecens est summa domina: quod cum sis in tā
 excellēti dominio vt tam modice ameris/ et tā modice timearis. **Q**uestio. **O**ra-
 tio (inquit eremita) due domine orabant beatissimam dominam nostram. altera il-
 larum rogabat eam: vt quotiēscūꝑ indigeret cōcederet ei spem. altera vero roga-
 bat vt cōcederet ei patientiā: quotiēscūꝑ cōtrarietas eā moneret ad irā. vnde que-
 stio est: que illarum donū potius postulauit. **I**ntentio. quedā domina quādā
 habebat ancillā. hec siquidē domina erat valde bona/ et cūctos honestatis habēs
 mores: quos dominā decet habere. **E**i⁹ ancilla similiter erat valde ꝑba cūctos mo-
 res secundū statū suū bonos habens. **I**dcirco dñia ꝑ ancilla valde se mutuo dilige-
 bant. quia domina vtebatur ancilla sua/ scōm intētionē qua erat domina: et ancilla
 eij

Questio

Intentio

seruiebat domine sue secundū intētionem qua erat domina sua / et ipsa eius ancilla. Accidit autē vt hec ancilla moreretur: et domina alterā cepit ancillam. que multū erat improba / et cōtraria moribus prime. Idcirco domina et hec ancilla erant assidue in tribulatione. quia domina odiebat ancillā suā / et in tantū vt aliquoties multa dura intulerit ipsi ancille que erāt cōtra consuetudinē / et ordinē dominij. quorum ipsam dominā postea penitebat. Quadā vero die cū accidisset vt hec domina intulisset mala ancille sue: recordata est quo pacto bene cōuenerat cū prima ancilla / et quo pacto bonitas illi⁹ / ipsi fuerat occasio pacis / et cōseruatōnis intētionis qua ipsa erat domina / et quō hec ancilla puerfa nūc ei erat occasio ledēdi intētionem qua ipsa erat domina. his itaq; p̄sideratis ancillā ab hospicio pepulit / et dixit poti⁹ desidero sine ancilla manere: q̄s domina manere sed ab intētōne dominij spoliata.

De honorificentia

Cap. XX

Questio
Laus

I Aus (ait eremita) quid est honorificentia? que respōdit dicens: honorificentia est id per quod hominū alij alijs reuerentiā exhibēt et honorē. Et quoniam beata dei mater est honorificabilis: de honorificentia laudemus eam hoc modo. Gloriosam dei matrem reuerētur / et honorant vniuerse creature. idcirco oportet eius honorificentiam tātam esse: vt reuerētie et honori correspondeat / quem ei exhibēt creature. Eam etenim reuerentur et honorant omnes angeli / et oēs sancti patrie sempiternae. Super omnes enim est honorificata quia sup omnes habet bonitatem / magnitudinem / perseverātiā / potestatem / et amorem: et insuper cū sit dei mater qui est vere fructus omnis honoris et honestatis honorificatur magis q̄s propter suam bonitatem / et magnitudinem. nam eo ipso q̄ mater dei est tātā sumit honorificentiam: vt nullo pacto possit sumere maiorē. quare filius eius vt homo / et omnes angeli / et sancti: debēt ei honorē et reuerentiā tantam / vt creature non possint maiorē. ac etiam quia mater dei hominis est: qui in q̄tū est homo melior est creatura oībus creaturis. adhuc etiam quod maximū est: oportet vt deus tantum influat matri sue honorē vt ipsa nō possit recipere maiorē: quoniam sicut non potest eam maiorē matrem facere in bonitate / magnitudine / et potestate: ita oportet q̄ non possit eam āplius honorificare. Cum ergo deus tantam honorificentiam impendere potest qui p̄ testatus est infinite / et cū filius ipsius virginis in q̄tum homo tantū pollet eā honorare / qui maiorē h̄z potestātē q̄ oēs creature et q̄ omēs angeli et sancti glorie tot et tam nobiles existētes totis viribus possint honorare: quis potest cogitare quāta laus / quantus honor / quanta reuerentia et benedictio sit huic beatissime domine nostre in gloria sēpiterna? Est etiā et in mūdo hoc nostro / domina nostra gloriosa valde honorificata: quoniam super omnes mulieres diligitur / et laudatur / et in nulla alia muliere quacūq; iusti et p̄ctōres tantū spei retinēt et fiducie. nam omēs clamāt dicentes mater dei / mater spei nostre / mater venie et misericordie / sanctissima maria mater melioris hoīs qui est / fuit aut vñ q̄s futurus sit / et dñā virginitatis / mater scitatis / regina pietatis / bonitatis / pulchritudinis / iusticie et miseratōis / p̄ qua et de qua tot et tāta facta sūt cāntica laudis. Et q̄ est illa (iquit laus) pro qua et de qua tot sūt pulchre imagines / tot delubra / tot edificia / et tot laudis sermones: et que tot bonos habet cōcētores / tot psaltes / tot seruitores: vt i begnissima et super excellentissima regina celozū dei mater? Et quis est mare valebit honorē quē exhibēt ei peccatores: quoniam cōfidāt in ei⁹ donis / auxilijs / misericordia et venia? Nec mirū. quia nemo est q̄tūcūq; sit ipse peccator: q̄ (dū cōsiderādo maximū honorē quē fili⁹ exhibet illi) cōfidit i ea pure et deuote iplozās

veniam de peccatis non credat vere sibi remitti sua peccata. Etiam nemo est siue sit ipse in prelio siue in periculo/ aut infirmitatis angustia detentus/ siue pauper/ aut aliquam indigentiam sustinens: si deuote cofidat in ea/ quin credat quecumq; petit optinere. Quis ergo est ille: qui illum honorem quem iusti et peccatores exhibent matri honoris virgini marie possit estimare? Sol suam offert hominibus claritatem vt videant vias: quibus ambulent honorantes beatam dei matrem. et elementa prestant nutrimenta bestijs terre/ auibus/ piscibus/ et plautis: vt seruiant hominibus exhibentibus gloriose virgini matri reuerentiam et honorem. Et anima cuiuscumq; viri/ et cuiuscumq; mulieris offert suum recolere/ intelligere/ et amare: vt quilibet recolendo/ intelligendo/ et amando honorificet gloriofam virginem dei matrem. Similiter et natura corporis humani offert oculos ad videndum sacras gloriose dei matris imagines: vt per eas honorificent matrem pulchritudinis et honestatis. et offert aures: vt audiant homines eius laudes. et offert os: vt proferat eius laudes. et offert manus: vt agant propter ipsam opera bona. et offert pedes: vt peregrinentur per terras vbiq; eam honorificantes. et quid est quod dico ait laus? imo verissimum est quoniam deus/ et omnia quecumq; sunt/ quidquid possunt agunt ad honorificandam ipsam summam matrem honoris. nonne magnus honor/ magnaq; reuerentia est ipsi beatissime matri: qd deus in omnibus exaudiat eam/ qd natura et homines et quidquid est/ agant quidquid possunt ad honorificandam eam: desino quidem narrare (ait laus) quia sufficere non possum. imo deficio viribus ad honorificandum ipsam: que est intimus fons honoris. **Questio.** Laus (ait eremita) Quidam rex diligebat vehementer beatam dei matrem/ et duos filios habebat quos valde diligebat. et in honore beate dei genitricis voluit vnum illoz esse litteratum: vt in officio clericatus seruiret beate dei matri. et desiderauit illum bonum prelatum fieri: vt ipse a subiectis suis faceret eam honorari. Alium vero filium voluit post mortem suam loco sui regnare: et ad bonos mores (vt melius potuit) eum nutriuit vt fieret bonus rex ad honorificationem regine celi/ matris dei/ et vt ipse ab omnibus subditis suis faceret eam honorificari. vnde questio est: quis duorum filioz plus poterat honorificare beatissimam reginam honoris. **Intentio.** filius cuiusdam viri pauperis et humilis sanguinis: habebat quandam sibi commissam ecclesiam: de qua mille libras annuatim percipiebat. Ille redditus ecclesie sue singulis annis vendebat/ et in quibusdam studijs morabatur/ valde honorifice. Sue vero ecclesie (cuius redditus vendebat/ serutebatur pauperissime/ atq; inhoneste. quoniam quidam sacerdos (cui suos redditus vendiderat) abstrahere ab ipsa quidquid et qntuncumq; poterat. Et accidit quodam die festum beate marie (in cuius honore illa ecclesia dedicata erat) cumq; accederent multi viri et mulieres ad illam ecclesiam vt in ea fidei congregatione honorificarent beatam mariam dei matrem/ sacerdos ille non potuit honorare locum prout festum decebat: quia paucos secum habebat clericos adiutores/ in decantando diuino officio. vnde pro magno malo/ et dedecore tulerunt parociani et illius loci accole: qd tam miserabiliter illi seruiretur ecclesie/ et insuper redarguerunt vehementer sacerdotem illum. qui excusans dixit/ se non esse in loco illo intentione honorificandi beatam mariam sicut ad ipsam ecclesiam pertinebat: sed intentione lucrandi pecuniam/ et abstrahendi id quod ex ipsa ecclesia posset abstrahere. hoc audito valde displicuit sermo omnibus parocianis illius ecclesie: qui dixerunt sacerdoti ex quo non esset illic illa intentione/ qua sacerdos in ecclesia debet esse (hoc est ad honorificandum eius)

Questio

Intentio

ipsam ecclesiam et cui dicata et donata est) a modo nolebāt eum illic āplius manere. cōsilio autem inīto vnanimiter miserū nūciū ad suū sacerdotem / qui de voluntate omniū diceret illi. non es tu sacerdos noster / et nostre ecclesie: intēione vt honozifice mozeris in studijs / nobilibus indutus pannis cum tribus aut sex scutiferis nobilibus vestibus multipartitis indutis: tua vero ecclesia / et nostra relicta est cum vno sacerdote mercenario tātū / et duobus clericulis: sed poti⁹ dat⁹ es ei sacerdos / vt resideas in eadē honozificans eā pro vt decet / tot seruitores habendo vt eius honozisufficiat. vnde ex quo tu euitas curā nostrarū animarū: nō debes possidere redditus quos inde pcipis. Et nōne pualeret curā animarū gerere / et bonū hospitium habere / et honozatum / et sacrificare / et predicare: q̄ agere ea que facis: quoniā in ijs que agis maiorem habes intentionē honozādi te ipsū: q̄ beatissimā mariā dei matrem / ad quam honozificandam factus es sacerdos. valde considerauit ille sermones illos quos ei dixit nunciū ex parte suozum parocianozū. et cognouit quia verum dicebat. et quia timuit inhonozare beatam dei matrem: reuersus itaq̄ est ad ecclesiam suā: cui postea seruiuit honozifice. et ipse sacris initiatus sacrificabat omni die in honozem beate virginis gloriose. Sacrificare nanq̄ corpus christi: est id in quo beatissima virgo mater eius / precipue honozificatur. ⁊ insuper amore ipsius matris dei hospitalitatem omnibus faciebat: qui eū amore ipsius matris dei requirerant. et amore etiam ipsius predicabat: et libenter elemosynas erogabat / et ponebat pacem in populo. Deinde fatebatur populus nullum sacerdotem meliori officio vti posse / q̄ id erat quo iam suus vteretur sacerdos. Regina beatissima (dixit oratio) tibi debetur maxīma reuerentia et maximus honoz: secundū q̄ laus iam dixit. et eo quia honozificentia tua maxīma est: oportet vt homines huius mundi exhibeant tibi reuerentiam et honozem. Et quoniam honozificentia tua tāta est / vt ea nō possit esse maior: requirit iusticia et ordo rationis / vt tibi totis viribus honoz et reuerentia ab omnibus exhibeatur. quare oportet vt in petitione mea maiorem reuerentiam et honozem quem potero: tibi exhibeam. aliter facerem inhonozationem tibi / et petitioni mee / et michi ipsi / et peccatoribus: a quib⁹ ad te orandum sum electa procuratrix. Unde timeo valde ne nō exhibeā tibi honozem debitum: prout tuam decet honozificentia. Sed quoniā te cōpelloz orare: tue gratie me expono / cōfidens (si defecero) q̄ misericordia tua mei recordabitur. aut si p defectu punire me volueris: tuā iusticiā nō recuso. quoniam intēio principalis qua sum: nō est vt salua fiam / nec vt glorificer et honozer / sed est vt ego in hoc mūdo te faciam honozari.

Prosecuta est oratio et dixit beate dei genitrici honozificentissime marie: bene q̄ dē perpēdo glorioza virgo / q̄ sarraceni te honozificāt cū te appellāt sanctā virginē sancto spiritu matrē ihesu christi / verūtāmē dedecus tibi faciūt / negātes te esse dei matrē. Iudei autē vituperiū tibi faciūt: quia virginē et matrē dei te negāt / et affirmāt te mulierem esse corruptā / matrē hoīs a viro generati. tartari quoq̄ / et pagani et omnes illi qui deum negant atq̄ non credūt / faciunt tibi dedecus: quoniā te penitus ignorant. et bene concedo quia mali christiani te inhonozant. quoniā ad seruiendū tibi / honozandū te / totis suis viribus non laborant. ac etiā quia ad honozē tui nō abstinēt a peccatis: et quibus possunt virtutibus nō adherēt. hoc aut totum accidit illis: quia plus honozificationē suā diligūt q̄ tuā honozificentia / et filij tui. Sed ego dñia mea pl⁹ desidero honozificationē tuā / et filij tui: q̄ meā / seu cuiuscūq̄ alterius / parata omnes ferre labores et dimittere cūctas mūdanas prosperitates / mortemq̄ subire ad honozandū te / et filiū tuū. Igitur si ego in hac modica bona

Oratio

voluntate/sincera/sine fraude/et sine aliqua mali labe possim aliquotulū te honorare:
 placeat tue magne bonitati/virtuti/sanctitati/et amori mouere peccatores ad ho-
 norādū honorificētiā tuā virib⁹ eoz totis. **Regina excellētissima** (inquit oratio)

ego parua sum/et modicū honorare te possum: verūtāmē quia sup oīa honorare te
 desidero/honor iste quē tibi impēdo extēditur nō in me/sed in illis in quibus et sup
 que desidero honorificētiā tuā. Tu enī bene noscis prudētissima virgo: quoniam
 nichil deo dignius exhibetur in hoc mūdo: q̄ honorificētia filij tui/atq; tua. hoīes
 autē in mūdo nichil aliud tātū diligūt: q̄tū suāmet honorificatiōē. Iheu quid esse
 potest: vt hoīes tā modicū honorificent te/et filiū tuū: qui multū vos possent hono-
 rare? vt quid sustinēt christiani: in terra sācta tibi tot fieri improperia? quoniā in ea
 orta fuisti/in ea nūciatū fuit tibi summū gaudiū/tui oculi misericordes inspererūt
 eā/illa p̄is lachrymis oculoꝝ tuoꝝ madida fuit. que fluebāt a te cū moriebatur fili⁹
 tuus rigans eā lachrymis preciosis oculoꝝ suoꝝ/rubricans eam precioso sanguine
 purpureo corporis sui. Iheu q̄t⁹ dolor est gētes infideles possidere illā. negātes ma-
 ximā honorificētiā tue natiuitatis/et tue anūciationis/et tue virginittatis et cōuersa-
 tionis benedicti filij tui. **Domina mea preciosa**/si hoc habet esse p peccato meo: ve-
 niat iusticia tua ordinās de me secūdū volūtātē tuā. Si autē hoc sit p peccatis chri-
 stianorū/aut quozūcūq; alioꝝ: agat iusticia tua ad placitū suū. quoniā qdqd aut de
 me/aut de alijs voluerit agere: totū bonū michi est. solū ī terra tua sis honorificata.
 et terra tua a sanctis et christianis bone vite possessa. **Virgo regina** quoniā ho-
 norificare te desidero: adest michi felicitas magna. sed quoniā facere non possum te
 honorificari: adest michi infelicitas a deo magna vt die/noctūq; tristis sim et deso-
 lata/ et quia tu tantū in mundo es inhonorata. q̄ diu enim alia honorificatio dili-
 getur magis in mundo q̄ tua: nunq̄ ero leta/nunq̄ honorificata. uno potius volo
 esse tecum simul inhonorata: vt in me sit similitudo tua maior. et nū quid inhonora-
 ta eris mater honorificatiōis: et ego honorata? quicunq; vult honorificatiōem/
 habeat: nec faciat me participem eius? quoniā nulla honorificatio vera est: in qua
 tu nō sumis honorē.

Questio. **Oratio** (dixit eremita) quidā princeps duos fi-
 lios habuit: quoz alter erat miles probus et valens/alter vero clericus deuotus/et
 sapiēs. Is qui miles erat/profect⁹ est ad quēdā secte sarracenicę regē: profitēs/et p
 testās beatā mariā esse dei matrē. q̄ si esset in curia sua sarracen⁹ aliquis qui vellet
 dicere nō esse dei matrē: paratus erat duellū cōmittere cū illo. neq; haberet p vitu-
 perio etiā vinci/atq; mori ad honorificādā beatā virginē dei matrē. Ille vero q̄ cler-
 icus erat circūbat regiones christianoz p̄dicās/et laudās beatā virginē dei matrē.
 vnde q̄stio est: q̄s illoꝝ duoz pl⁹ dilexit honorificatiōē beate virginis dei matris.

Recitauit intētio dicēs. quidā rex habebat quēdā scutiferū: qui famulabatur ei/
 et quē rex valde diligebat. Ille vero scutifer in animo suo cōcupiscebat reginam/et
 super carnali libidine eā rogare ausus est. valde displicuit regine: illū eā de tā enor-
 mi scelere requisisse. et valde inhonoratā se eo facto reputauit/quoniam valde ho-
 restatem diligebat/ et intentionem qua ipsa erat regina. Et super his a deo perturb-
 bata fuit: vt regi viro suo (quem valde diligebat) hanc nequitiam de: egere volue-
 rit. sed quoniā sapiēs erat et prudēs/vtēs in actibus suis bonitate/ magnitudie/et
 clemētia: illi scutifero sermōes hos obiecit dicēs. seruitoz nequā ab itētiōe honori-
 ficatiōis exul: nōne vides quoniā honor exhibetur regi ab omnibus hoībus regni
 sui/et oēs supplicāt ei/et p̄usq; dedec⁹ illi fieri cōsētūrēt: mori se pot⁹ p̄tra quēcūq; ex-
 ponerēt. **Nōne vides** qz maior honor me⁹ a deo/et ab ip̄o mibi est: et tu ipse honorē

Oratio

Questio

Intentio

ei exhibes cum de calice vinum genu flexo porrigis ei dē? ergo falsissime (ait regi-
na) quo modo cogitare potui tū tantum dedecus/tantam prodicionem/et tantum
facinus aduersus dominum meum et tuum? et quomodo ausus es opinari me esse
facturam maiorem hanc infamiam et villiorem que ei fieri possit? insanus quidem
es/ et plus q̄ insanus. et vere dementia hec proditor pessime tibi accidit: quoniam in
vera intentione officium in quo commissus es/non exerces. et a modo vide ne hec
aut alia michi loquare: quoniam propter magnū dedecus quod domino meo regi/
et michi/et toti progeniei tue intulisti/te cogā turpissima morte perire. Et quadam
die cū scutifer ille regi/ et regine vinum funderet: rogauit regem regina/ vt quere-
ret ab illo scutifero qua intentione seruiebat ei. hoc autem quesuit rex ab eo: qui
respondit intentionem suam esse quo posset ipse/ inde melius valere. Regina ro-
gauit regē vt illum de curia sua expelleret: quia non erat ei honor armigerū tenere
ab intentione officij sui deiectū/et qui dominū suum principaliter et propter bonita-
tē/magnitudinem/potestatem/ et honorem dominij sui non diligeret. Rex autem
cum esset multum sapiens/et multum vxorem suam diligeret: expulit illum seruum
nequā a curia sua/condescendens voluntati regine. bene namq; cognoscebat quia
regina verum dixerat.

De fide:

Cap. XXI.

Questio
Laus

a Laude quesuit eremita: quid est fides? que respondit dicens: fides est id
per quod homo credit vera sine experientia/et argumēto necessitatis. hāc
si quidem fidem (ait laus) habuit beatissima dei mater in maiori magnitu-
dine bonitatis/perseuerantie/potestatis/virtutis/et amoris: q̄ aliqua alia creatu-
ra pura. quoniam ceteras creaturas excessit fide: cum gabriel archangelus dixit ei/
filius dei tecum est/paratus ex te humanā sumere naturam. et quoniam ipsa beata
credidit eis que dicta sunt ei a domino per angelum: sumpsit filius dei carnem/ et
ex ea naturam induit humanam. quam non induisset nisi ipsa virgo benedicta cre-
didisset. Hoc opus diuine nature et humane in vtero ipsius virginis gloriose excel-
lēntius est/ et nobilius: quod deus agere possit in creatura/ et creatura sustinere. qua-
re secundum magnitudinem/et vtilitatem huius operis: oportuit fidem ipsius vir-
ginis magne excellentie/et vtilitatis summe fuisse/vt huius sacre incarnationis o-
pus/et deuota fides virginis gloriose/ conquiescerent in bonitate/magnitudine/
virtute/et sanctitate. vnde nemo narrare potest magnitudinem fidei/ qua gloriosis-
sima virgo maria predata fuit in die anūciationis sue. In die vero sacratissime pas-
sionis domini ihesu christi: habuit virgo maria mater eius/totam fidem nostram
suo sacro pectori inclusam/ quoniam in ipsa sola remansit. et in virtute sue fidei tota
fides nostra extitit restaurata. quoniam mirabantur apostoli super ijs que tunc he-
bāt: quomodo poterat hoc esse vt filius virginis deus esset/et moreretur. Itaq; du-
bitauerūt/et pro illa dubitatiōe omnes ipso relicto fugerunt: nisi solus beatus euā-
gelista iohānes/qui associauit ipsam mestissimā dei matrē/flentē/et plangētē. Ipsa
vero pūssima mater in nullo penit⁹ dubitauit: imo veraciter credebat filiū suū vex-
deū et hominē esse. Magna ergo fuit fides eius: cū ipsa cruciata/tristis/dolens et
desolata pre morte dilectissimi filij sui (quē sine culpa torqueri crudeliter/et occidi
conspiciebat) in nichilo fidē suā violauit. et q̄to maiorem fidē habebat: t̄to maiore
dolorē/et angustia sentiebat/ cū aspiciebat filiū suū i cruce mori p̄dētē. Cuius igitur
fides/et pena: in magnitudine sibi inuicē correspōdebāt. et qm̄ nemo penā et dolorē
eius (que ip̄a sentiebat) estimare potest: magnā quidē fidē illius quā habuit/ nemo

potest enarrare. In ipsa beatissima dei matre: fundatum est fidei catholice fundamentum/et omnes articuli/et sacramenta que credimus. de fundamento sue fidei processerunt: atque de virtute/et sanctitate eius habent virtutem/et sanctitatem articuli/et sacramenta in fide cuiuslibet credentis in fide christiana. Cum igitur virtus/et sanctitas ipsius dei genitricis sint tante/ut ipse habeat virtutes et sacramenta in nobis/et nos in illis/et tot sint christiani: quis estimare potest magnitudinem fidei gloriose virginis domine nostre? Ipsa quidem fides eius: fuit ipsa/unde progressæ sunt ceteræ fides/sicut aque progrediuntur a mari. et ad fidem eius reuertitur fides cuiuslibet credentis: sicut omnes aque fluentes ad mare reuertuntur/unde sunt ortæ. Quis igitur narrare potest fidem eius dum in mundo superfuit? et quis meditari potest virtutem quam nobis dimisit? Solum etiam virtutem fidei sacramenti altaris: nemo meditari potest. hec autem virtus radicem sumpsit/et fundamentum in fide huius beatissime domine nostre. Qui enim possit attingere quanta virtus est de pane fieri carnem/et de vino sanguinem absque corruptione panis et vini? pane et vino perdentibus sua esse ipsis transubstantiatis in veram carnem/et verum sanguinem domini nostri ihesu christi. hoc siquidem sine corruptione habet fieri: quia ipsa conversio fit in momento sine successione/ ad significandum quomodo illa caro et ille sanguis de virgine quam carnem et quem sanguinem filius dei se induit/transiit in corpus humanum domini ihesu christi absque corruptione virginitatis matris eius. benedicta sit igitur (ait laus) deuotissima fides huius beatissime genitricis: que in altaris sacrificium dimisit tam pulchram similitudinem de se ipsa. Quod felices qui similitudinem fidei sacratissime virginis in ipso sacrificio considerare sciunt et amare. Quid dicam vobis (ait laus) de mirabili fide eius? Deus enim filius suus voluit fidem matris sue esse maiorem: in maiori placito/et in maiori labore. In maiori quidem placito: in annunciatione sua consensit se concepturam sancto spiritu obumbrata. In maiori vero labore: in die mortis filij sui preciosi. et tunc oportuit eam maiorem habere fidem quam habere potuerit. hec autem fuerunt ratio et ordinatio maioritatis fidei eius. et hoc etiam ut sacerdos ea hora qua conficit consideret in ipso sacrificio hec: scilicet tria iam predicta. **Questio.** Laus (ait eremita) duo homines diuersis intentionibus diligebant sanctam fidem catholicam. Alter quidem eorum diligebat eam: ut crederet eam. alter vero desiderabat eam intelligere ut amaret eam. unde questio est: vter eorum maiorem habebat zelum fidei. nam ille qui amabat eam ut crederet eam: amabat eam propter credere/ut meritum inde haberet/timens si ex ea quicquam via intellectus inquireret/ne contra fidem in errorem labi posset. Alter vero desiderabat se fidei cognitionem habere: ut ipsius cognitionem infidelibus manifestaret. et iterum si contra fidem in aliquibus contingeret aliquando illum tentari: ut posset tentationem via intellectus superare/ita ut ipsa tentatio in errorem eum suppeditare non posset. In quadam ciuitate (ait intentio) duo homines diu vixerant in mundanis vanitatibus. gratia vero dei penituerunt de peccatis suis: et fuerunt multum amici/diligentes deum et beatissimam eius matrem. Quotidie colloquebantur adinuicem de deo/et eius genitrice: et excogitauerunt quomodo possent eos laudare/et eis seruire/et fidem catholicam exaltare. alius quidem eorum diligebat fidem credulitate: alter vero diligebat eam scientia. Ideo vterque eorum proponebat honorare fidem: secundum modum quem habebat. Et factum est ut abe illorum uxores morerentur. et postea ille (qui diligebat fidem credulitate) permansit diu castus: verumtamen illi placebat semetipsum honorari/et esse potenter/et libenter diuitias

Questio**Intentio**

aggerabat. Et accidit eum sepe numero de luxuria tētari. Demū autē duxit vxorem de qua filios genuit/et reuersus est in mundanam seruitutem/ex qua post mortem prime vxoris euaserat si voluisset. Alter vero (qui fidē sciētia dilexit) nō duxit vxorem: nec in mundanā seruitutem reuersus est. et cum accidebat eum de luxuria vel alijs peccatis tentari recurrebat/ad fidem quā amabat/cuius honorē desiderabat/et ad quam honorandā/et multiplicandā totis viribus satagebat. et quoniā in amore quem erga fidem gerebat/veram habebat intētionem: intentio recta qua fidem amabat/iuuabat eum quascunq; vincere tentationes. quia nolebat agere cōtrariū eius quod plus diligebat. Sed quia alter dilexit fidē intentione meriti sui/ nō autē intentione bonitatis/virtutis/et magnitudinis fidei: idcirco intentio fidei recta nō potuit ei ferre auxiliū. quare necesse fuit vt rueret in luxurie sordem. qui dū reuersus esset in mundum manens cū vxore sua et filijs suis abundans in temporalibus prosperitatibus/pertesū est eū vxoris sue/ et fastidium cepit eū multiplicare ex tunc et conseruare bona que possidebat. et cum affligeretur senectute/ et laborib⁹ quos sustinebat sequendo mundū: tūc ab vxore/ et ab omnibus predictis desiderauit absolui. Tūc sic desiderando consideraret: cecidit in desiderii fidei/et voluit recurrere ad amorē quem erga fidem gerere solitus erat/vt ipse fidei amor aduersus tētionē mūdi adiuuaret eum. Sed quoniam non diligebat fidem intētionē prima sed secūda: fides non potuit eum iuuare. sed cecidit in errorē: et in tantum euasit incredulus/vt dimittēs vxorem suam/et filios suos profugerit ī terram sarracenoz: vbi peruersus tenuit sarracenicā sectam per omnia tempora vite sue. *Orare* voluit oratio beatissimam dei matrem sub fidei ratione. et dixit hoc modo. Virgo prudentissima: fides est lumē voluntatis precedens lumē intellectus/ vt volūtas diligat vera/ intellectu supponente illa per fidē. vt suppositione facta: scrutetur necessarijs rationibus vera/et inuentis veris sit intellectus lumē volūtati ad diligendū illa q̄ intelligit intellect⁹. nā q̄to magis intellect⁹ intelligit ea vera in bonitate/magnitudine/sanctitate/et virtute: plus ea demōstrat volūtati/ et ad diligendū ea plus claritatis ei ministrat. Et quoniā in credere et intelligere sunt duo lumina (vt dictū est) se adinuicem illuminātia: oro te suppliciter domina clarissima/vt in mūdo multiplices hec duo lumina. quoniam eis plurimū indigemus. plures enim sunt homines in mundo qui hec duo lumina nō sentiūt/ existētes in tenebris: q̄ ū qui sentiāt illa deambulātes in claritate. Et quoniā ita est regna pūissima vt tot sint homines sine fide qui ignoranter in penas corruūt infernales: placeat tibi sanctissima vt sint in mundo viri predictis duobus luminibus illustrati atq; illuminati per totum orbem deambulantes/illuminando et monstrando sancte romane fidei veritatem.

Domina clemens et benigna/lux et fons vere venie: cum christiani disputāt cū iudeis/sarracenis/et paganis illi infideles nō habēt lumen fidei. quoniam cum nō sint in fide: non possunt habere lumē fidei per se ipsos. Idcirco lumen fidei non potest illuminare lumen intellectus eozū: neq; christiani cū illis disputātes possunt illud dare illis. quoniā fidem nemo dare potest: nisi filius tuus/ et tu que es arca fidei. Idcirco non possunt intelligere intellectus lumine nostre fidei veritatem: sed confestim cum in aliquo de fide disputatur cū illis/ilico supponūt impossibile esse vt fides nostra vera sit. hoc autem fit quoniam odiunt illā: nollentes eā esse verā. quare supplico tibi regina pūissima totis virib⁹ meis (si vnq; egerim aut dixerim quid q̄ tibi gratū) annue michi id premiū scilicet vt infideles sic illumines fide/quo possint eam habere ad te cognoscendum/et amandū. et concede tuā gratiā christianis

Oratio

vt tuū amorem dulcissimū sentientes iter arripiant ad predicandā z monstrandam sanctam fidem catholicam. vt quotquot sunt hoīes in orbe: vnū solū habeāt deū / z dominū filiū tuū / et te dominā et reginā vniuersorum / sub vna fide sanctissima ihesu christi. et desit a modo infelicitas: quoniā nimia hominū multitudo deuoluta est in ignem eternū. et nichilominus quotidie ruunt in infernū: sicut flumina non cessantia nocte / dieq; ad mare fluere. Et mirū est qm̄ ex quo mūdus extitit conditus: non cessauerūt homines ad penas ire perēnes. et tū quasi nemo nūc pro eoz saluatione laborat. vnde tristis sum valde / et turbata nunq; cōsolationē inuentura / donec sup hac re videā remediū adhiberi tue misericordie. Regina sanctissima duo thesauri sunt in sancta ecclesia: quos ad exaltationē sancte fidei remanere peto. horum quidem alius est de bonis temporalibus: quozū ecclesia abūdantiā magnam habet. qui scilicet thesaurus datus est ecclesie ad fidei p̄seruationē: et ad recuperādū sepulchrū christi saluatoris nostri / z terras quas pdidit ecclesia. Ex isto siquidē thesauro quero decimas semper ānuatū: de quibus prouideantur militares copie aduersus inimicos sancte fidei christiane / et de quibus extruātur monastheria / in quibus istituantur diuersis idiomatibus atq; linguis / illi qui per mūdū fidē dēsiderāt seminare. Alius vero thesaurus sunt viri sapiētes et deuoti qui multi sunt: affectātes p̄ mūdū inter ifideles euāgelia predicare si idiomata cognoscerent z mitterentur. hos siquidē duos thesauros oro a te michi concedi. nec eos abneges michi oro: quia sic fierē valde desolata. hos reuera duos thesauros non dedit fili⁹ tuus frustra: nec eos vult esse ociosos. dic ergo michi o domina: est ne q̄c̄q; aliud faciēdū in quo ecclesia hos thesauros melius possit applicare / q̄ in hoc cuius gratia dati sunt: est ne quicq; melius q̄ mori pro fide / z exponere corpus / diuitias / honores / z se ipsum pro fidei honore et multiplicatione? Rōne satius esset edificare monastheria et a iuuentute in eis quosdam in diuersis idiomatibus / et scientijs enutrire et sanctam fidem instar martyrum predicando ad pie mortis amorem inducere: q̄ emere castella / agros / vineas / domos / pulchros equos fratribus / nepotibus / et alijs parentele affinib⁹. Sarraceni quidem (licet homines sint sine fide) tamen ancinos nutriunt a iuēntute: qui postea per mundū ad occidendos reges et magnos proceres ad honorādam suam sectam / et ad inhonorandam legem christianam mittuntur. heu regina charissima non facias me super ijs amplius languere: sed consentias petitioni mee. scias vtq; quoniā de thesauro sancte ecclesie non sū cōtenta: non enī michi (vt descet) distributus videtur / quando quidē non reducitur ad intentionē qua datus est. amare plozauit oratio / deprecans beatissimā reginā celī: vt si in aliquo quod dixerat errasset / dimitteretur ei. quoniam veritas et superabundātia cordis: sic eā loqui p̄renimio affectu multiplicationis et exaltationis fidei christiane compulerant.

Questio. Oratio (dixit eremita) duo sancti viri valde diligebant fidem / vehementer dēsiderātes eius exaltationem / et honorem. Illorum quidem alius manebat in quodam monastherio quod etiam incolebant multi sancti viri. hic autem frequenter stabat in orationibus / fletibus / et ieiunijs: vt deus gratiam influeret in mundum per quam exaltaretur fides / et amaretur / et honoraretur amplius ab eis qui in ea et p̄ eā a deo sunt honorati. Alius vero per diuersas terras proficiscebatur: hinc inde dicens istis z illis / vt honorarent et multiplicarent fidem christi. et profectus est ad infideles: ad fidem ostendendam. demū propter ipsam fidem mori dēsiderauit: et deus sua gratia suū adimpleuit dēsideriū. nam ad honorandā et multiplicandam fidem martyr effectus est. vnde questio est quis illorum potius fidem

Questio

Intentio

amauit. Narrauit intentio dicens. Calipha de baldach sarracenus scripsit ad papam quandam epistolam: in qua continebatur secta sarracenicam armis corporalibus et vi gladij et armorum multiplicatam / et se mirari valde cur papa et reges christiani vellent / et putaret ad eam christianam ferreis armis esse multiplicandam. quoniam hec non sunt arma: quibus romana fides inceperit. Ipsa etenim incepit armis fidei cum predicatione / et martyrio: prout in apostolorum actibus recitatur. vnde sciant christiani (ait intentio) quoniam donec reuertatur intentio que solebat esse ad exaltandam et honorandam fidem: nunquam poterit ampliari. quoniam abest intentio: per cuius absentiam fides in extranea intentione radicari non potest / que scilicet extranea intentio non est de principijs / neque de natura predicte vere intentionis.

Despe.

Cap. XXII

**Questio
Laus**

I

Aus (ait eremita) quid est spes? que respondit dicens: spes est desiderium habendi futura amabilia / que aliquibus similitudinibus haberi posse videntur. et quoniam ipsa beata virgo dei mater / est spes iustorum et peccatorum: laudem⁹ eam de spe hoc modo. De panio misericordie et pietatis (ait laus) fecit sibi beata virgo maria domina nostra / tunicam / supertunicale / chlamydem / velum et coronam: vt peccatores eam aspiciant sub habitu misericordie / et pietatis. tunica significat contritionem / supertunicale confessionem / chlamys satisfactionem / velum veniam / et corona donum glorie. Et ideo cum peccatores sic eam aspiciunt / recipientes significationem habitus eius: ipsa spem venie / et muneris eis mittit. nam sicut sol claritatem suam influunt: sic et multo melius etiam influunt ipsa spem peccatoribus / cum eam aspiciunt sub habitu misericordie / et pietatis. sed sicut sol eis qui carerent oculis claritatem suam influere non potest: sic ipsa similiter spem non potest transmittere illis / qui non respiciunt eam sub habitu misericordie / et pietatis. et qui non considerant significationem tunice / supertunicalis / chlamydis / veli / et corone / quibus ipsa se insignit / vt peccatores eam aspiciere possint / et ipsa illis peccata / et largiri. Cum peccator penitet peccatorum mittens beatissime matri misericordie suam recolere / intelligere / et amare: ipsa mittit ei spem qua induit ipsum recolere / intelligere / et amare / que ipse misit ad eam. Si etiam peccator mittat ei suam recolere / intelligere / et amare cum modica bonitate / magnitudine / perseverantia / potestate / et reliquis: ipsa transmittit ei spem cum magnitudine bonitatis / perseverantie / potestatis / sanctitatis / et amoris. Si autem peccator non peniteat male commissorum ei mittat ei suam recolere / et intelligere: ipsa transmittit ei contritionem / et timorem quibus vestit recolere et intelligere illius. et propter participationem quam recolere / et intelligere habent cum amore / et quam contritio et timor habent cum ipso amore: crescit amare in peccatore / quo diligit ipsam matrem amoris. et tunc ipsa induit recolere ipsius / intelligere / etiam et amare spe: et ad confessionem et satisfactionem eum inducit. vnde aduenit illi venia / et munus corone. Si autem peccator desperet quia multa ei maxima commisit peccata / sed tamen recolat / intelligat / et diligat reginam gratie: statim ipsa spem ei transmittit. peccator enim in quantum desperat / tangit iusticiam dei que punit peccatores: sed in quantum cum suo recolere / intelligere / et amare tangit gratie matrem / tangit quidem misericordiam et pietatem quibus ipsa est induta. et misericordia / et pietas concordant iusticie: et sic conuertitur peccator a desperatione in spem / qui recolit / intelligit / et diligit ipsam misericordie / et pietatis matrem. quare iuxta hoc nullus peccator periclitari potest: si velit eam recolere / intelligere / et amare. quoniam statim induit eum spe: et ex quo induit eum spe / tendit cum eo / et facit precem illius permanere.

Gloriosa virgo dei mater spes est viduarū/ orphanorum/ et militū preliātium in bello/ et nautarū in tempestate maris nauigantiū/ et eorū qui offendūtur in quo iudicio/ et qui infamia et testimonio falso grauātur/ et desolatarū matrū cū filij iurā mātur/ et conuigatarū cū peruersos habent viros/ et pauperū eius amore mēd. cā- tuum. pauperes enim quia sperāt in ea: petunt a diuitibus elemosynas eius amore. cum autem diuites illi denegant quicq̄ dare: tūc pauperes cōfidūt in ea. plus enim diligūt esse pauperes spe vtētes: q̄ diuites sine spe. quoniā neq̄ castra/ neq̄ vrbes/ et penitus nulle diuitie tēporales eque possūt et valēt q̄stū deuota spes. Ideo placet ipsi gloriose virgini matri dei/ aliquos viros et mulieres eā diligētes: bonorū tēporaliū affligi paupertate. quoniā multo melius est cōfidere in deo/ et in eius gloriose matre/ et in virtutibus: q̄ in pecunia/ possessionib⁹/ et ceteris rebus mūdiali- bus. Et ratio hui⁹ prōpta est: quoniā plus est bonitatis/ perseuerantie/ potestatis/ sactitatis/ virtutis/ et amoris in cōfidētia dei et gloriose virginis matris: q̄ i cō. adē- tia pecunie/ possessionū/ armorū/ amicoꝝ/ iuuetutis/ cēsus/ et aliorū huiusmodi/ i q̄- bus hoīes mūdani in necessitatibus suis cōfidūt. vnde placet aliquoties deo et ge- nitrici ei⁹ beate/ hoīes aliquos idigere reb⁹ mūdanis: vt i ipso deo/ et gloriose ma- tre sua p spē cōfidāt. **Questio.** Laus (ait eremita) duo fratres diligebāt beatā dei genitricē. Illoꝝ qdē alter oīb⁹ diuitijs mūdi renūciauit amore beate virginis glo- riose/ et hostiatī ei⁹ amore mēdicabat: alter vero bonis hui⁹ mūdi abūdabat/ ex qb⁹ elemosynā quibuscūq̄ petētib⁹ amore beate matris dei marie erogabat. vnde q̄tio est: quis illoꝝ pl⁹ dilexit beatā mariā dñam nostrā. **Intentio** Recitauit intētio dicēs: qui- dā prelatus diu tenuit iuriōse quoddā castellū: qd̄ per magnā potestātē suā a quo- dā milite abstulerat. Quadā vero die miles ille eq̄tās/ solitarius et inermis accēit ad ciuitatē in qua prelatus ille moraretur. et incomitatus venit in presentiam eius prelari humiliter quo potuit: vt prelatus super eum pietate moueretur. at p̄ ait ipsi prelato. Dñe diu bellū aduersū te gessi: vt vi armorū tibi dāna iferrē/ et recuperare arcē quā michi iniuria abstulisti. sed quia video vim armorū michi contra tuam po- tentiam nichil valere: ad arma spiritualia recurro/ inuocans pietatē tuam vt michi castrū restituatur. et confido in officio quo prelatus es solūmodo. hoc audito prela- tus conuocauit consiliū capituli sui/ seiscitatus ab eis vt rum redderet illi castrū aut non. Omnes autē conuenerunt vt restitueretur illi: quoniā repeteret illud armis/ quibus nec prelatus ipse/ nec suum consiliū poterat resistere. Sed prius p̄ restitue- retur/ quidam de eorum collegio dixit: domine si restituatur militi castrum/ accide- re poterit/ vt ille cum suo castro (cum forte sit) nobis aliquo tempore multa dāna in- ferat. et forte de illato sibi damno a nobis: nitetur vltionem repetere. quare non vi- detur esse tutum vt arc illa restituatur eidem. et satius est/ vt ipse solus damnū susti- neat q̄ nos omnes damnificemur in ipso. his igitur intellectis prelatus et sui/ intē- tionē suā mutauerunt: et vnanimiter cōcordarūt/ vt militi castrum nō restitueretur. sed quidam alius de eodē collegio bonus et sancte vite dixit ea que sequuntur. do- mine miles: iste/ castrū suū reperit secūdū intētionē qua tu es prelat⁹ requirens a te ius suum cum humilitate/ bonitate/ et iusticia: vtēs in omnibus istis spe. hec au- tem omnia cōcordant bonitati/ magnitudini/ et potestati dei/ et gloriose matris ei⁹: et tu quidem domine et nos omnes sumus intētionē honorādi bonitatem/ magni- tudinem/ et potestatem dei/ et gloriose matris eius/ seruientes eis. quare de restitu- tione non possumus excusari. **Et si seruiedo et honorando ista predicta dei et beate matris eius/ et si te/ et nobis existētibus in intentione tui officij et nostri psecutionē**

patimur/seruando et honorando deum et beatam matrem eius: spem habeamus
 in deo paciētes/si pro cōmissis nostris nos velit ipse punire. Adultum placuerunt
 hec verba prelato et suo capitulo que dixerat ille homo bonus/ et tūc prelatus vo-
 cauit militem et dixit ei. Domine miles/spes tua nos superauit: quoniā vteris inten-
 tione tali/que intētionem nostram superauit/et tua humilitas superbiā nostram et
 auariciam subiugauit: quibus diu detinuius castrum tuū. Spes ergo tua spē no-
 stram deuicit: qua detinuius castrum. vnde penitus reddimus tibi: licet possibile
 sit te velle de nobis vlcisci/ postq̄ castrum tuū recuperaueris. magnū enim dānum
 si volueris potes inferre hominibus nostris. Verū tamen speramus in deo quoniā
 nos adiuuabit. parati enim sumus dānum in paciētia sustinere. quia nō sumus hic
 vt spē habeamus in viribus fustis/ et ferri: sed penitus cōfidim⁹ in fortitudine dei/
 et virtutum/ acquirere amorē tuū. Et si tibi dānū intulim⁹ parce nobis: et ego et ca-
 pitulum meum hic a te veniā petimus. tu autē parce nobis: quia sic speram⁹. valde
 placuerunt militi ea que dixit prelatus/ et dixit: superata est fortitudo mea corpo-
 ralis/ a fortitudine spiritali. z bona fide promitto/ quoniā nunq̄ de dānis michi a
 te et tuis illatis vindictā procurabo. sed potius de illo castro et de alijs castris que
 possideo: presto sum tibi et tuis per oīa tēpora vite mee seruire. Adules igitur ille re-
 cuperato castro suo: vixit diu in magno amore prelati et capituli. Et accidit quadā
 die vt alius miles iniuriatus esset prelato et capitulo/ vnū eorū cōcanonicum iuste
 interficiendo. tunc miles ille (cui prelatus et capitulum castrum reddiderāt) contra
 illum qui canonicum occiderat/ bellum suscepit: donec illū interficeret/ z ab eo vnū
 de melioribus eius castris que possideret auferret.

Oratio beatissimā dei
 genitricē sub forma spei hunc in modum. O domina gloriofissima spes vite: ratio/
 et natura requirit vt ea que sunt modica in bonitate/ et magnitudine/ pseuerantia/
 potestate/ sanctitate/ virtute/ et amore spē habeant in suis necessitatibus in ijs que
 sunt magna et nobilia in bonitate/ magnitudine/ pseuerantia/ potestate/ sanctitate/
 virtute/ et amore. z quoniā in te est maxima magnitudo bonitatis/ magnitudinis/
 et potestatis z in peccatoribus modica: oportet eos in suis necessitatibus/ tribula-
 tionib⁹/ et indigētis spem in te habere. quoniā ex bonitate modica sunt ipsi egeni:
 laborib⁹/ et piculis alligati. tu autē propter tuā maximā bonitatē pmanes in abū-
 dantia leticie/ glorie/ et securitatis. quare oportet eos in te sperare/ z te hec illis lar-
 giri que sperant ex te obtinere. Cum ergo magnitudo tue bonitatis/ pseuerantie/
 et potestatis/ sit eis signum vt cōsequātur ea que de te sperant: placeat tibi sanctissi-
 ma domina vt nō desis illi similitudini quā illis de tua spe largiris: sed perfice illoz
 spem sicut significat similitudo tue bonitatis/ et reliquoz. Regina venie pecca-
 tores per me te deprecātur: vt concedas eis magna munera/ magne vtilitatis. spe
 veniā et indulgētiam a te petunt: que es spes eorū. Quid ergo facies: nōne parces
 eis et cōcedes munera? vtiq̄ sic. nam aliter iniuriareris/ et eorū z tue spei. nā ex quo
 veniā a te petunt/ ipsimet cōfitentur se peccasse: cōfidentes autem veritatem/ iuste
 sunt tue spei heredes/ que est ad parcendum. tu autē nemini potes iniuriari: ergo te
 decet parcere omnibus ijs qui ius habēt in te sperādi. ecce igitur quoniā ratione z
 natura/ oportet te parcere illis: nunquid de muneribus que a te petūt / ipsa eis lar-
 gieris? Lerte nisi illa cōcesseris eis: iniuriaberis nature magnitudinis tue/ boni-
 tatis/ et potestatis: cui oīno conuenit largiri/ saltem illa modica in bonitate que pe-
 tunt sibi necessaria. Etia tu domina iniuriaberis eorū spei: quā habēt in te. similiter
 et paruitati bonitatis eorū: cuius nature est requirere oīa necessaria sua a magni-

Oratio

tudine tue bonitatis. Nōne gramina cū arefcūt: pluuiā naturaliter requirūt ex nubibus: et nōne pluuiā in nubibus naturaliter requirit descendere ad gramina nutrienda: et quoniā hec se iuicē naturaliter requirūt: oportet vt natura vtriusq; operationē faciat esse. quare videt michi (vt que potes) cōcedere debeas eis q̄ petunt a te. et sup his nichil de iure/nichil de ratioe habes vnde valeas excusari. Regina clemēs (inquit oratio) permittamus nūc peccatores: bene quidē cū eis conciliabere tādē/ad finēq; cōcedes ea que petūt: ex quo in te p̄fidūt. Sed quid ages michi: que in te speraui petēs vt michi cōcedas: ad te recolendū/intelligēdū/et amandū/et honorādū/et ad seruiēdū tibi. ⁊ non ad aliquid aliud p̄cipaliter mitti in mūdū hoies magne sanctitatis/virtutis/bonitatis/sapientie/et amoris: curātes oīno de tuo et filij tui amore. cōcedes eos michi: an nō: cōfesti eos a te peto. quoniā magnā illoꝝ indigētiā patitur mūdus/iā diu plurimū q; tēporis est. multi autē sunt illi quos a te peto: magnus etenim mūdus est. vnde necesse est eos tot esse: vt vbiq; per mūdū diffūdātur. Istos quidē a te peto sēp i mūdo permanere: videlicet vt quando eorū morietur vnus mittas pro illo aliū/aut duos/siue plures. nā q̄to plures erūt: tanto magis valebūt. Cōcede ergo michi regina potētissima/ hos quos a te peto: qz spe postulo illos/et maxime ad honorē et seruitiū filij tui/et tuū. Nūc ergo videbit que nostrū maiori spe vtetur: aut tu concedēdo michi eos quos a te peto/aut ego que p̄ oīa tēpora vite mee/illos optinere sperabo intentione tue reuerentie et honoris.

Questio. Oratio (inquit eremita) due domine q̄tū poterant conabātur: vt viā inuenirēt qua beatā mariā dei matrē possent amare. alia autē illarū sperabat in ipsa dei matre: intētiōne diligēdi ipsā. spes enī naturā habet et proprietatē: vt amari faciat id/per qd̄ spatur res desiderata haberi. Altera vero timebat beatā mariā offendere: vt eā amaret. qz timor ordinat⁹ naturā et pprietatē habet: qua acquirē amor. vnde questio est: que illarū meliorē sibi sūpsit viā/acquirēdi amorē beatissime marie dñe nostre dei matris. **Intentio.** quidā rex multos habebat inimicos extraneos et domesticos. q̄uis ipse rex nullō tempore cōmisisset aduersus eos quicq;: vnde sui hostes esse deberēt. Quadā die cōsiderauit rex quo pacto ipse multos haberet inimicos: et incepit timere ne seipsū et terrā suā perderēt cū ipse neq; potestātē/neq; sapiētiā sibi adesse sentiret/qua posset illis resistere. vnde rogauit reginā excellentē/potestatis/et sapientie: vt ostenderet ei viā qua posset ab hostib⁹ suis defendi. Cūq; sic oraret ⁊ cōsideraret: volūtātē habuit diligēdi spē penitus extūc/et esse filius spei. et q̄tū potuit conatus est spē habere in deo/et in eius gloriosa genitrice: et etiā in virtute spei/et aliarū virtutū. vnde cū bella/labores/et aduersitates i gresserēt/et quo vtendū esset cōsilio nesciret: recurrebat ad spē. spe autē quā habebat in deo/⁊ in eius beata matre/⁊ in virtutibus superabat inimicos suos: ⁊ demū vtilitatē magnā optinuit/⁊ honorē. quoniā spes cōsolabatur ⁊ cōseruabat eū: atq; dirigebat eū in cūctis operationibus suis. Cū autē sic in hac felicitate diu māssisset quā spe acquisierat: accidit vt ceciderit in peccatū mortale/qm̄ ignorauit semetipsum obliuiscens intētiōne qua spē obtinuerat. nec ea bona que propter spem ei aduenerant agnoscebat: vnde spes ab illo recessit. Cum autem rex eam cupiebat habere: spes reuertebatur in ipsum/āmonens illum vt a peccato exiret. Et cū rex non obediret illi: spes iterum ab eo fugiebat. Itaq; rex existens in peccato quotidie cogebat abire spē/et redire: et intantū vt quadam die spes valde vexata totiēns eundo redeūdoq; dixerit illi se hoc amplius pati non posse. ⁊ si semel eam oporteret extunc rursus abire: non amplius reddituram in eum. sed potius quedam spes illi vanissima

adueniret: cum qua ipsa spes in eadem persona manere nō posset. Rex ita ꝑ valde super his sermonib⁹ spei pertinuit: et derelicto peccato reuersa sunt timor/et amicitia/ que rex et spes adinuicem habere solebant.

De sufficientia.

Cap. XXIII

Questio
Laus

e Remita quesuit a laude/ quid est sufficientia? que respondit dicens: sufficientia est mensuratus/ et coequans affectus earum rerū: quibus potest quilibet se tenere contentum. Et quoniā beata dei genitrix est sufficientie mater de sufficiētia (dixit laus) eā laudemus hoc modo. Cū beata virgo maria gabrielem archāgelum nunciantē/ de sancto spiritu concepisset filium dei: tūc sufficientie fuit plena. quoniā totus affectus earū rerū quas desiderabat: mēsurat⁹ fuit et coequatus de bonitate/ magnitudine/ perseuerātia/ potestate/ sapientia/ amore/ virtute/ veritate/ gloria/ gratia/ sanctitate/ iusticia/ et reliquis que cōueniūt ei. hec ergo oīa sic mēsurata / et coequata fuerūt in recolere/ intelligere/ et amare ipsius: vt ipsa contenta fuerit oibus ijs que ad bonitatē/ magnitudinē/ et reliqua principia p⁹ tinent. Radix autē et fundamētum sufficiētie sue descendit ex opere trinitatis diuine: vbi est pelagus immensum bonitatis/ magnitudinis/ eternitatis/ et potestatis/ que deo cōueniūt. Ita vt persona patris/ et persona filij habeāt imēsum opus bonitatis/ magnitudinis/ et potestatis in sancto spiritu: in quo ipsoꝝ op⁹/ et amor totus cōpletur. in figura quidē/ hui⁹ operis imēsi habuit ipsa virgo dei genitrix sufficientiā cū recepit filiū dei: ita vt omniū fuerit plenissime contenta/ adeo vt ipsa nec in se/ nec in realia habuerit bonitatis/ magnitudinis/ et potestatis defectū. Cū ergo figurā sufficiētie ipsius sacratissime virginis matris/ oporteat correspondere perfectioni supreme: quis est (inquit laus) qui maximā ei⁹ sufficiētiā valebit explicare?

In beatissima virgine maria fuit factus homo deus: in quo contente fuerunt oēs bonitates/ et magnitudines/ et potestates que sunt/ aut esse possunt in creaturis. nā humanitas dñi ihesu christi: est finis/ et cōplemētū omniū creaturarū. et oīs bonitas/ magnitudo/ et potestas que est in creatura: tota correspondet bonitati/ magnitudini/ et potestati humanitatis dñi nostri iesu christi. in ista enim humanitate contenta est humanitas omniū/ que deus creauit. quoniā oīa creauit ad gloriā/ et honorem huius preciose humanitatis. Cū igitur hec humanitas tā bona/ tā magna/ tā sancta tātā habeat sufficiētiā bonitatis/ magnitudinis/ et potestatis vt a nemine in mūdo tota possit cōsiderari/ atq; estimari: quis est qui maximā sufficientiā gloriose virginis matris eiusdē/ estimare possit? In gloriosa virgine matre est sufficiētia bonitatis: quia tantū est in ea bonitatis q̄tū valet. hoc idē est de sufficiētia magnitudinis/ potestatis/ et reliquoꝝ. similiter et in magnitudine eius est sufficiētia bonitatis/ perseuerātie: et in eius bonitate sufficiētia magnitudinis/ perseuerātie/ et potestatis: ita vt tantū sit huius in illa q̄tū decet/ et ecōuerso. et sicut est intra eius substātiā: ita est extra. vnde sequitur vt in ea mēsuratus sit affectus omniū rerū. et ita cū ipsa esset in mūdo paup/ in paup⁹tate paries filiū suū/ in paup⁹tate hic viuēs: tota illa sua paup⁹tate/ et oibus que filius suus ministrabat illi contenta fuit. quia ipsi sufficiebat/ eam esse dei matrē/ bonā/ et magnā in virtutibus/ et virginitate. et contenta erat omnib⁹ ijs que filio suo de ipsa agere placebat. Sciebat etenī quia si filio suo placuisset: de bonis tēporalibus plus dedisset illi/ q̄ dederat: nolebat enī quicq; nisi qd filius suus volebat. Quid autem dicam vltra de sufficiētia eius? tāta siquidem est in ea/ et tanta decet eā: vt eius sufficiētia sit fons/ flumen/ et mare omnibus sufficientijs.

Questio

Questio. Laus (ait eremita) quedā regina et quedā alia mulier que paup erat:

orabāt beatā dei matrē vt faceret eas abūdātes virtute sufficiētie. multū enim desiderabāt in oībus sufficiētiā habere. vnde questio est: que illarū beatissimē regine celi/magis gratiosam fundebat orationē. Narrauit intētio dicēs: quidā p̄iceps trāsiret i terrā sanctā vltra mare: vt illic p̄ oīa tēpora vite sue deo seruiret in armis. Ille duos milites secū duxit/ quoz alter secutus est eū vt seruiēdo illi seruiret deo. alter vero secutus est eū: quia paup̄ erat in bonis tēporalib⁹. et ideo sequebat̄ illum p̄ncipem: vt honorifice posset in mundo viuere. Ille qui seruibat p̄ncipi intentione dei: contētus erat omnibus ijs que p̄ncipis ei ministrabat/ siue essent multa/ siue pauca. Alter vero opposito se habebat modo. quoniā q̄tū cūq; pulchra vestimēta/ et bona arma/ et bonū equū p̄ncipis illi ministraret: nō ibat contētus. quadā autē die cum p̄ncipis ille cum his duobus militibus/ bellum aduersus inimicos fidei aduersus fuisset: placuit deo vt p̄ncipis ille pugnando moreretur/ p̄pter eius amorem. cūq; miles ille qui mūdānū desiderabat honorē/ vidisset dominū suū in bello cecidisse: fugit de p̄lio. Alius vero qui intētione diuini seruitij/ seruibat domino suo: cum videret eū occisum timuit/ et tentatus est/ cum socio suo fugere. quoniā monebat eum: vtambo simul/ vnaq; fugerēt. Sed recordat⁹ est intētionis qua diu seruerat domino suo: tenuit se cōtētum ex officio militie/ quod est militem debere mori/ cum necesse est propter iusticiā fouēdā/ et propter honorificationem dei/ et domini sui terreni. et vertit equū celeri cursu in hostes fidei: et occidēdo multos pariter occisus est propter deum. Considerauit oratio circa virtutē sufficientie: et recordata est q̄ modicum sufficiētia diligitur in mundo/ et q̄ modicum viuūt contenti homines de ijs que gratia dei largitur eis. Et in animū venit ei/ vt orare desineret beatam dei matrē: sed in ifortuniū suū sineret currere mundū. nō tamen ausa est officium suū pretermittere: quia homines publico voto elegerunt eam ad orandam beatam dei matrē. quoniam etiam si pretermitteret illud: timebat et puniri. et ideo conuersa est ad beatam mariam secundum hos sermones: dicens. Regina dulcissima (dixit oratio) valde tristis sum et anxia: quoniam homines in mundo tam parum sufficiētiā amant. tantum enim eis largitur filius tu⁹/ et tantum eis largitus est: vt ipsi homines deberēt viuere contētū. filius quidē tu⁹ donauit eis esse quod ipsi non habebant: videlicet humanum esse/ quod est nobili⁹ esse creatum/ quod esse possit post angelicum esse. Etia filius tuus creauit eis aures ad audiendum/ oculos ad vidēdum/ os ad bonos sermones enūciandum/ manus ad agendum bona opera/ pedes ad perambulādum vias rectas/ memoriam ad recolendum/ intellectum ad intelligendum/ et voluntatem ad amādum. Iterum eis largitus est filius tuus bestias terre/ volatilia/ et pisces/ et cunctas plantas/ et omnia: de quibus vitam foueant corporalem/ atq; cetera eis necessaria. et maxime inuitat eos/ et rogat vt veniant ad gloriā sempiternā. et (quod summū est) filius tuus cum sit deus: naturā assumpsit humanā. vt cū eis: in similitudine participet et natura. et de his omnib⁹ nulla est sue ingratiudini sufficiētia: sed adhuc si possent ad amplius habēdum inhiarent. quare nescio (deus nouit) quid pro eis orem: quādo filius tuus plus largiatur eis q̄ vlla exigant merita/ et pl⁹ q̄ sciret vnq;/ et possent regratiari. Clērūtamen cum pro eis sim ad orādum addicta/ necesse est me orare te: vt tu pro pietate tua cōcedas eis sufficiētiā/ cū sis sufficiētie mater. et cū necessaria sit eis sufficiētia: vt se contētos gerant ijs oībus que filius tu⁹ eis largiri dignatur.

Regina p̄ssima/ peccatores multū indigent sufficiētia in comedendo/ bibēdo/ vestiēdo/ lucrando/ loquendo/ castitatem habēdo et mundi honorē: in sustinendo

Intentio

Oratio

fa nē / sitim / calorē / frigus / et paupertatē / et huiusmodi reliqua: que cōueniūt suffi-
 ciētie. heu dñs p̄ssima / peccatores in oibus his sufficiētiā haberēt: si in anima cui
 iussibet esset iustus / equatus / et mēsuratus affectus bonitatis / magnitudinis / pse-
 uerātie / z potestatis . intra quidē animā sufficiētiā existere oportet: per tēperatū et
 sufficiēs desiderii que trāsmittat inde similitudinē suā ad exteriora p tēperatum et
 mēsuratū recolere / intelligere / et amare trāstoriū. Tu aut cum sis sufficiētie mater:
 placeat tibi cōcedere / sufficiētie gratiā peccatoribus in aiabus eoz . ita vt in animā
 cuiussibet tātū influas bonitatis / magnitudinis / pseuerantie / et potestatis: vt se sa-
 ciatos / contentos / sentiāt . similiter et tantum magnitudinis / bonitatis / et reliquoz .
 Quis aut filius tu⁹ cōcedat viris z mulieribus pulchritudinē / diuitias / et felicita-
 tes / honores / filios / et filias / et reliqua similia huiusmodi: nichil satis erit eis / nisi in
 aiabus eoz etiā sufficiētiā esse cōcedas . imo q̄to plures largitur eis tēporales ps-
 peritates / nisi etiā largiatur ad intra sufficiētiā aiabus: tātō minus se fatebūtur cō-
 tētos / ex quo deficit sufficiētiā ad intra . vnde miroz cur fili⁹ tu⁹ cōcedit eis tātū eoz
 que modicū valēt: nec ea placet illis largiri que multū prestāt . z quare tu ad hoc nō
 interpellas eū? Cur p̄ ijs me facis orare: p̄ quib⁹ orare tu teneris? **M**aria san-
 ctissima / virgo regina: nūq̄ erit cōtētū recolere / intelligere / z amare alicui⁹: si in eo
 sit magna q̄ritas bonitatis / et modica q̄ritas sanctitatis / iusticie / virtutis / et reli-
 quoz . aut si in eo est magna q̄ritas potestatis / et pseuerantie: et modica q̄ritas bo-
 nitatis / et amoris . hoc enim habet esse: quia deficit equalitas bonitatis / magnitu-
 dinis / z ceteroz . vnde sufficiētiā formari nō potest / nec imprimi: quoniā in inequa-
 litate radicari nō potest . quid ergo prodest filiū / pspera mūdi dare hoibus sufficiē-
 tiā nō habētibus? p̄fecto malus infert eis malū q̄ bonū . Dic ergo gloriola dña: si
 vir aut mulier intra animā sufficiētiā haberet: posset ne habere inexplebilitatē et
 insufficiētiā p̄ aliquo exteriori / esto q̄ sup abūdaret exterius vel nimū indigeret?
 Donat aliquis homo esse adeo paup vt nō possit āplus paup esse / et eger egritu-
 dine magna / qui etiā ex maximis honoribus et diuitijs decidit in magnā villitatē
 et paupertatē: habebit ne ille in suo recolere / intelligere / et amare p̄fectionē oīm rez:
 si solū sufficiētiā habuerit? nūqd satis est illi recolere / intelligere / z amare filiū tuū:
 qui habet suū esse qd̄ p̄ire nō potest / qd̄ cogi nō potest / qd̄ falli nō potest / z qd̄ est cū
 omni p̄fectione sufficiētissimū / et sanctorū omniū saietas / et sufficiētiā / sciens oēs
 illos qui amore sui labores / et p̄secutiones patiūtur? nūquid etiā sufficit illi recole-
 re / intelligere / et diligere suūmet esse ip̄riabile / et indeficiēs quo ad animā quod
 habere nō solebat / cum nichil esset: similiter et vitā eternam que nunq̄ deficit illi?
 Quid dicā per singula? ausa quidē sum protestari: quoniā vn⁹ solus pauper suffi-
 ciētiā habēs intra se / sicut ille quē modo finxim⁹ plus sine cōparatione valet oīb⁹
 diuitib⁹ mundi sine sufficiētiā manētib⁹ . imo q̄to plus habēt: tātō deteriores sunt /
 minusq̄ valēt . Det ergo filius tu⁹ hoīb⁹ sufficiētiā / aut trāsmittat . Itaq̄ cū reb⁹ vel
 etiā sine rebus nichil prestātibus / faciet hoies esse contētos . **A**diseri autē homines
 mundi sufficiētiā nō habētes: sufficiētiā inuenire putāt congregādo / et ample-
 ctendo pecunias / possessiones / amicos / et honores . Demū aut / quia sufficiētiā ca-
 rent: quāto plura ex his cōgerunt et cōgregāt in maiorē labuntur in facietatem . et
 ita semper egentes: in presenti vita remanent / z futura . **Q**uestio . **O**ratio (dixit
 eremita) due domine sufficiētiā diligebant: et sufficiētiā multū abundabant .
 quelibet autem illaz q̄tum poterat sufficiētiā suā conseruabat: ista vero spe con-
 seruabat eam / illa vero temperātia defendebat eam . queritur que illarum potius

sanctissima dña
 plurimūq̄ mōnda
 et
 illas malis sitat / qd̄ nob

et sō dñi p̄ aures
 spiritu.
 mtes egentes fecerunt.
 mtes dimisit i ames.

Questio

sufficiētiā suā cōseruabat. Ait intentio: quedā domina sufficiētiā habebat in castitate/nō autē in abstīnētia et sobrietate. nam interdū in cibo et potu sufficiētie et bonestatis mēsurā excedebat. Et ecce quādam die quia nimīū comederat: vētris torminibus torquebatur. cūq; cōsideraret vētris sui dolorē: recordata est/ quia quotiēs luxuria tētaret eā/ superabat tētationē ipsā per sufficiētiā. cū autē gula tentabat eam: nō superabat eandē per sufficiētiā. quare plurimū mirabatur/ que causa esse poterat/ vt per vnam virtutem vnum vicium superaret: et per aliam virtutem non poterat aliud vicium superare. sic igitur ipsa considerante: animaduertit quoniam cum per luxuriam tentatur/ tunc in suo recolere/ intelligere/ et amare opponit vehementius castitatem contra luxuriam/ q̄ gustus temperantiam contra gulam cū tentatur vltra mensuram manducare et bibere. et idcirco intentio qua recolebat/ intelligebat/ et diligebat castitatem: maiorem habebat virtutem contra luxuriam/ q̄ intentio quam habebat recolendo/ intelligendo/ et diligendo gustus temperantiam contra gulā. postea vero quotiēs ipsa tētaret supflue aut māducare/ aut bibere: recolebat/ intelligebat/ et diligebat temperantiam in magnitudine bonitatis/ perseverantie/ et potestatis. vnde vincebat tētationē: et temperantiā lucrabatur. Quādam vero die vicina sua ad eam accessit postulās consiliū: quomodo sufficiētiā in vestimētis suis haberet. desiderabat enī humili veste incedere induta. sed hoc apud semetipsam perficere non poterat: quoniam illi pulchra ferre vestimenta placebat. hec autē bona domina interrogauit eam/ qua intētiōne diligebat sufficiētiā humilium vestimentorum: et qua intētiōne delectabatur pulchra ferre vestimenta. que respondit dicens se desiderare humilia vestimenta: quia vir suus diuitias tantas non habebat/ que diu sufficere suis speciosis vestimentis comparandis possēt. ex altera vero parte se cogi speciosis vti vestimentis dicebat: ne homines paupertatem suī viri perciperent/ si ipsa ferret humilia vestimenta. hec autem cui⁹ consiliū petebatur/ cum has duas intētiōnes pcepisset/ interrogauit eā: que potior erat aut paupertas cum humilitate/ aut paupertas cum superbia? at illa respondit dicēs: paupertas cum humilitate bona est/ paupertas vero cum superbia mala. Verum est (inquit illa que interrogauerat eam) et iuxta consiliū meum mutes amica mea intētiōnes ī tuo recolere/ intelligere/ et amare: sic vt illa intētiō qua desideras humilia portare vestimēta dominetur in tuo recolere/ intelligere/ et amare/ sed intētiō qua diligis ornari speciosis vestimentis famuletur in recolere/ intelligere/ et amare. Itaq; sufficiētiā et humilitatem obtinebis: et superbiam et iusufficiētiā superabis.

De patientia.

Cap. XXIII

Ueluit a laude eremita: quid est patientia? que respondit dicens: patientia est serenato animo dura et aduersa/ sine animi perturbatione et ira perferre. Et quia regina virtutum/ domina etiam est patientie: de patientia igitur eam laudemus hoc modo. In ipso die sacratissime passionis domini ihesu christi/ habuit ipsa piūssima mater eius maiorem patientiam q̄ aliqua creatura possit habere excepto filio suo: qui maiorem tunc habuit patientiam/ et passionem cum flagellaretur/ et immolaretur in cruce q̄ omnes homines presentes/ preteriti/ et futuri possent vnq̄ tolerare. quoniam carni sue nulla conueniebat passio: cum ipsa esset expers omnis culpe. et maxime cum natura diuinitatis filij dei/ sibi assumpsisset illam carnem: que scilicet caro in q̄tum ipsi inexistebat/ in tantum scdm suā proprietatem distabat a passione. quoniam intantum prope deitatē collocata iacebat:

Questio.
Laus

in qua nullā passionem poterat sustinere. sed quoniam filius desiderabat honorifice
care patrē ex illa carne quā sibi assumpserat/ vt humanitas illa tota subderetur ad
honorandam deitatem/ et vt etiam genus humanū ab eterna morte redimeretur:
voluit ideo secundū carnē/ passionē sustinere. quā scilicet passionē tantā esse oportuit:
vt maxime iusticie/ et honori qui deo patri cōuenit in recreando genus huma-
num corresponderet. vnde nemo cogitare potest/ neq; lingua alicui⁹ enarrare pas-
sionem domini nostri ihesu christi: quā ea die qua in cruce occubuit/ ipse autor vite
pro nobis pertulit. quotquot derisiones/ quotquot opprobria/ quotquot vitupe-
ria illi intulerūt iudei/ ceteraq; inenarrabilia: hec oīa patiēter sustinuit sine ira qua-
cūq; / et sine animi perturbatione/ vt nos patientie virtutem instrueret. Secundum
enim magnitudinem pene illius: oportuit eius patientiam esse magnam. Corres-
pondebat siquidem hec patiētia et hec pena: pene et dolori pijsime matris eius/ ita
vt passio passioni et dolor dolori corresponderent. patientia quidem domini ihesu
christi/ et patientia beatissime eius matris adinuicem correspondebant: quoniam
oportuit ipsam matrem super omnes matres passionē habere/ et dolorem de filio.
nec mirum: sed hoc/ cū patientia videlicet sine motu/ et cordis perturbatione. oportuit
enim vt sui preciosissimi filij mors/ eidem placeret: vt ipsa in animo suo tran-
quillitatem habens/ patiētie virtutem optineret. Iterum quia sciebat filio suo suā
mortem placere/ et eundem oportere pati pro omnibus/ dolores ferendo: oportebat
eam eidem complacere/ quāuis super omnes maternas naturas esset ei dolorosa
et terribilis mors dilectissimi filij sui. vnde nec mens cogitare/ nec os enūciare va-
let magnitudinē patientie huius ineffabilis matris: videlicet magnitudinē passio-
nis eius/ cū magnitudine tranquillitatis animi/ sine perturbatione irrationali et pec-
cato mortali aut veniali. Beatissima dei mater magnitudinem patiētie que ipsi
cōpetit habuisse nō posset: nisi bonitas eius p suā magnitudinē/ pseuerantiā/ pote-
statē/ et reliquis diffunderetur/ et nisi magnitudo eius p suā bonitatē/ pseuerantiā/
et potestatē extēderetur. Ita vt natura et proprietates cuiuslibet principiorū eius li-
garetur cū alia: alia quidē existēte in alia/ ita vt alia alij nō abesset. Sed quoniam ipsa
erat in sua aīa bonitate/ magnitudine/ et potestate munita: idcirco aspiciēdo filij sui
in cruce acerbā mortē potuit ipsa passionē quā inde cōcepit sustinere/ habēs in aīo
suo patiētiā sine ira/ et iniqua volūtate. Itaq; sua passio et animi eius trāquillitas
adinuicē correspoḃdebāt: in quōtū tota bonitas/ magnitudo/ pseuerantia/ potestas/ et
amor: intra animā eius poterāt sibi inuicē correspondere. Idcirco inflicta ab extra
passio: et ab intra pax animi cū patiētia pmanebāt. At etiā laus: quis est qui co-
gitare/ et narrare possit vituperiū et dedecus que in hoc mūdo inferūtur dño ihesu
christo? quot sunt nūc hoīes in mūdo/ et quot fuerūt postq; ipse benedictus fruct⁹
virginis gloriose in cruce fuit appensus/ eū vituperātes? quot opprobria/ quot vi-
tuperia/ et quot enormia intulerūt/ et ei diebus singulis inferūt: quia modicū reco-
lunt/ intelligunt/ et amant ipsum? et pro paruis rebus ⁊ villibus nolūt recolere/ in-
telligere/ et amare ipsum/ nec illi seruire/ nec honorificare eū. neq; de esse qd largit⁹
est illis/ neq; de mūdānis prosperitatib⁹ quas quotidie illis multiplicat/ nec insup de
acerba morte quā p illis sustinuit quā curāt/ nec gratiā agūt. neq; qd pessimū est:
se reputāt honoratos hoc ipso qd fili⁹ d ei naturā illoꝝ se iduit/ volēs eē ver⁹ homo.
sed vehemēti magnitudine recolēdi/ itelligēdi/ et amādi/ recolūt/ itelligūt/ et amāt
villia/ caduca/ corruptibilia/ viciosa idigna amari/ ⁊ digna odiri. hec autē oīa susti-
net in patiētia gloriosus fili⁹ v̄ginis: sēp pacē ⁊ trāquillitatē aī retinēs: ⁊ nichilomin⁹

largitur omnibus plantis/et bestijs/z volatilibus pluuiã celi/vt homines inde viuant.

Cum ergo patientia domini ihesu christi tanta sit: oportet patientiam beatissime matris eius esse valde magnam/cum videat filium suum tam parum amari/et tam modice in mudo honorari ab eis: qui propter filium suum/at. p. propter ipsam tantum honorati sunt. et tãtam oportet patientiam eius esse: vt correspondeat patientie filij eius. quare neq; dicere/neq; cogitare possu magnitudinem patientie gloriose virginis matris domini ihesu christi ait laus: vnde vi cõpulsã de sinere me oportet/patiẽtiã eius laudare.

Questio. Laus (inquit eremita) in quadã ciuitate erat quidã mercator filium vnũ habens/quẽ valde diligebat: obiit autem mercator ille. et mater educauit suum filium in bonis moribus q̃ optime potuit/ remanẽs vidua post viri sui obitum. cum autẽ filius ille puenisset ad eã etatẽ/ qua poterat vti officio mercature: rogauit suam matrem vt in aliquã regionem eum causa mercãdi proficisci sineret. illa autẽ honesta domina diligebat vehemẽter filium suum cũ vnicus esset illi/nec speraret vltorius se aliquẽ habiturã: z timuit ne filius in via forte moreretur. vnde rogauit eũ/ ne relinqueret eam: quoniã maius gaudium et cõsolatio quã haberet/erat vidẽdo ipsum/ et participando cum ipso. filius penitus secundum suum propositũ proficisci voluit/et demũ profectus est: secum asportãs quasi totã pecuniã hereditariã. qui in itinere fuit a latronibus occisus: et bonis suis oĩbus spoliatus est. Rumor autẽ venit ad matrẽ: qz filius eius occisus esset/et oĩb; bonis que asportauerat spoliat;. hec autẽ mirabiliter cõturbata: et dolore et ira mota fuit/z hoc adeo vt de patiẽtiã nichil retinuerit. vnde nec quisq; eã de morte filij sui cũ bonorũ amissione potuit consolari. questio igitur est: vtrũ illa plus in perdendo filio suo cũ pecuniã perdidit: q̃ perdẽdo patiẽtiã quã potuit/et tamẽ habere noluit.

Intentio Re- tulit intentio dicẽs: quedam domina erat casta/multos habẽs probos mores/attãmẽ erat iracunda. cũ autẽ irascebatur: neq; vir eius/neq; aliquis in domo illa poterat pacẽ et trãquillitatẽ habere/sed oẽs exponebat labori et pene. ita vt vir ei et reliqui de domo illa: frequẽter iciderẽt i irã et ipatiẽtiã. vnde vehemẽs erat p̃turbatio in domo illa. manẽte vero sic illa dñã cũ viro suo/z cũ familia dom; i illo labore: accidit quadam die vt superueniret rumor cuidã mercatori vicino illius domine/filiũ eius in quadã nauĩ (que perierat) mortuũ esse: ita vt mercator ille pdiderit et filium/et oẽs suas opes/quas in nauẽ illa fortune cõmiserat. Cũq; hic audisset mortẽ filij sui: leuauit oculos suos et manus suas in celum dicens. tu domine mi deus qui donasti michi filium/et merces que secũ erant/benedictus sis in eternũ: quia de ipso et de bonis que secum erant compleuisti voluntatem tuam. Ille siquidẽ laudans/et benedicẽs deũ patiẽtiã optinuit: habẽs in aĩo suo pacẽ z trãquillitatẽ. valde mirata fuit predicta domina super patiẽtiã mercatoris hui;: et quesuit ab eo quomodo posset tantam habere patiẽtiã. qui respondit ei dicẽs: se hãc patientiam super morte filij sui/et bonorũ amissione habere: qz semper dilexerat ea ad seruiẽdum/honorãdum/et amandum deum. Et quoniam hec erat intentio qua diligebat ea: idcirco virtus huius vere intentionis contulerat ei patientie virtutem. redijt autẽ hec domina in domũ suam et intrans culinã/probare voluit vtrũ satis salis in cibarijs pro ipsis p̃diendis esset appositũ. inuenitq; ea de manu ancille nimis salia/et more solito mota est ira. et p̃re ira nimia ollã cibariorũ pfregit: et atrociter verberauit ancillã. cũ autẽ vir eius expectaret cibũ suũ paratũ: nõ habuit qd̃ mãducaret. Incepitq; redarguere vxorẽ suã dicẽs: tũ eã difficile habere posse patiẽtiã si pderet ita filium quẽ admodũ et mercator ille/cũ ipsa de modico sale in ollã abũdãt; fuso nõ potuerit patiẽtiã

Questio

Intentio

Oratio

habere. tūc illa valde p̄siderauit sermones viri sui: et recolēs magnā patiētiā mercatoris (qui filiū suū et bona sua pro maiori pte pdiderat) statuit apud semetipsam se a modo seruaturā patientiā. quam si nō haberet: in semetipsa impatiens eisset/et se ipsam coargueret et detestaretur. tūc ipsa perrexit ad mercatorē illū/filiū patientie: et rogauit eum vt consuleret ei quo pacto patientiam habere posset. Mercator autē ille respondit dicens: quoniā patientia habetur diligēdo deū super oīa/et diligēdo oīa intētiōne seruiēdi deo/et honorādi et amādi ipsū. vnde cū pro aliquibus contingit iram haberi: quando contrarietas tangit hominē vt moueatur ad iram. tunc ille cum concordantia debet tāgere cōtrarietatem/et adiuuare concordantiā cū magnitudine bonitatis/perseuerātie/potestatis/sapiētie/amoris/virtutis/sanctitatis/humilitatis/et iusticie. Itaq; cōcordantia vincit cōtrarietate: et superuenit patiētia vincēs impatiētiā. valde placuit dñe doctrina/ quā dedit illi mercator sup modo patiētiā obtinēdi: et cū ex aliquo postea cōtingebat sibi irasci: statim loco cōtrarietatis opponebat cōcordantiā/et in ipsa concordantiā bonitatē/pseuerantiā/et reliqua. Itaq; patientiā habuit: et in animo pacē/et trāquillitatē. deinde fuit bona dñi/et miris: vixitq; diu cū patientia in felicitate. Orare voluit oratio reginā patientie dei matrē/vt mitteret in mūdū patientiā: et dixit ei. regina patientie/misericordie plena: maxima est indigētia patientie in mūdo. In tantū nāq; multiplicata est impatiētia: vt vix sit in aliquo patientia. vnde tuā clemētiā inuoco vt p̄tinentiā mittas in mūdū: quoniā ipsa est vnū p̄cipioꝝ quib⁹ patientia potest haberi. nā cū accidit hoīes moueri ad irā et impatiētiā cōcurrētib⁹ simul superbia/auaricia/inuidia/accidia/ira/et iniuria/et ceteris p̄cipiis ipatiētie: tūc adest ipatiētia. nec adesse potest patientia: quia sua p̄cipia tardāt nimis: que sunt humilitas/largitas/charitas/māsuetudo/iusticia/et reliqua. Sed si tūc mittere digneris p̄tinentiam/ ita vt homo cōfestim cū mouetur ad irā/vel ad impatiētiā se cōtineat donec p̄cipia et habitus patientie supuenerint: tūc possidebitur patientia. Sed nescio quod infortunium michi est/aut hoīb⁹ ipatiētibus: qz nulla est in mūdo cōtinētia. idcirco exule a mūdo cōtinētia: cū irrepit ira et impatiētia/tūc recolere/intelligere/et odire cōfestim induūt impatiētie p̄cipia. nec possunt induere p̄cipia patientie: quia nō adest cōtinētia cū incipit impatiētia. Itaq; recolere/intelligere/et amare: p̄cipia patientie induere nō possunt. Regina patientissima: patientia est id per qd charitas potest viuere/et ira mori. et ipatiētia est id p qd potest charitas mori: et ira viuere. et hoc idē est de ceteris virtutib⁹: que cū patientia viuūt/et cū impatiētia perimūtur. et hoc habet esse/quia cū aduenit patientia: ceterę virtutes similitudinē eius induūt. et per illā similitudinē induūt opus memorie/intellectus/et volūtatis. et tūc vicia et impatiētia: in hoīe nullā habēt potestātē sed cū aduenit impatiētia: tūc oīa vicia similitudinē eius induūt/et colorātur ex ea/quēadmodū aqua in vino induit vini colorē. Idcirco sequūtur impatiētiā vicia cūcta. itaq; tūc virtutes potestate carent in opere memorie/intellectus/et volūtatis: quia iam colorātur/et cōprehēduntur alia similitudinē/sub alieno dominio cōsistentes. hoc autē dñi p̄sūma nō est multipliciēdū/dū modo influas similitudinē patientie tue sup nos/cū magnitudine bonitatis/perseuerātie/potestatis/et amoris. vnde suppliciter inuoco misericordiā tuā: vt de fonte patientie qui in te est/mittere digneris sup nos abūdantiā patientie. vt homines adinuicē habeāt inter se pacē/et trāquillitatē: et veniat mūdus in bonū statū indutū patientia/charitate/et amoze. Scis enī regina/oēs pres hoīs i hoīs sub ipso esse passiuas: et ipse est sup eas actiuus. nā ipse mouet pedes suos ad ābulandū/

et manus ad palpandū/et oculos suos ad videndū/z animā suam ad intelligēdum/ et sic de alijs partibus suis: veruntamen quelibet partium aut potētiarum (ex quibus homo cōpositus est/et vnitus) habet partem actiuam z partem passiuā. homo autem cum partibus actiuis mouet partes passiuas/ ad habendam passionē: sicut cū potentia motiua mouet potentiam mobilem/ et cum potentia visīua visibilitatem ad aliquid videndum/ et cū potentia amatiua amabilitatē ad aliquid amādū/ et hic quidem est naturalis motus/et naturalis operatio. vnde cū accidit ī homine ira/et impatientia: tūc totus inclinatur ad subiunctionem et passionē et in omnibus potentijs suis ligatur ad agendum et dicēdū malū et recolendū/intelligendū/et diligendū malum/ quia totus in passione comprehēsus est/et ignorat quecūq; facit/z dicit. quare capi deberet et ligari tāq; insensatus: saxa in transeūtes intorquēs et lapides. Sed cum homo sub habitu paciētie consistit: tūc est liber secūdū naturam et vtitur libertate mouēdi pedē suū in viā rectā/ et manū suā ad bona opera pagēda/et oculos suos ad vidēda honesta/et suum recolere/intelligere/et amare ad bonā studiosa/et amabilia. Tu autē dñā potētissima cū modico paciētie posses sic homines reddere liberos/ad bona opera peragēda: sed sub habitu impotētie captos eos/et ligatos esse permittis. hoc autē non deberet de te videri regina mitis: quare oportet vt oppositum super ijs operis. q; si non: totus mundus periclitatur a p;pria natura peruersus: neq; in eo esse videbitur domin⁹ aut domina/ qui vtilitatē curet illius.

Questio. Oratio (dixit eremita) quidā scutifer prauo seruiēbat domino: et quedam domicella prauē domine. vterq; aut illozum duozū orabat beatā dei matrem vt concederet ei paciētiā. vnde questio est: quis illozum plus indigebat paciētia.

Intentio. quidā rex in quodā festo beate dei matris marie tenuit celebre conuiuiū. et eadem die multos diuersozum ordinum/inuitauit religiosos/ finito autem conuiuiō inter cōfabulandū de sermone in sermonē procedēdo facta est dissensio inter duos illozum religiosozum/ corā rege et baronibus eius. vterq; enī laudabat ordinē suū: et eozū alter detrahebat ordinē alterius. Alter vero excusabat ordinem suum: nec detrahebat ordinē alterius. ille vero frater qui plus commendabat ordinem suum q; ordinem alterius/ detrahens alterius ordinē: erat impatiēs: et propter suam impatientiam in imprudentes sermones prorumpēbat. Ille vero qui suum ordinem excusabat paciēs erat z humilis in sermonibus: placens regi et omnibus circumstantibus. sed valde mirabatur rex in modo duozum illozum fratrum: considerās que poterat esse ratio/ quare illi tam contrarium modum haberent. et inquisiuit seorsum ab vtroq; eoz; qua ratione intrauerat religionem. sed primo loquutus est cum fratre impatiēte: querens qua ratione intrasset religionē. qui respōdit: domine intētio qua religionē intraui est vt honorem habeā in mundo/ quia nullos homines video tātum venerari a regibus et potentib⁹ q; tū religiosos. quoniā quilibet religiosus q; tūcūq; sit villis generis/et paupis dom⁹: sedet et comedit ad mēsam regis. Miles autem aut ciuis q; tūcūq; sit nobilis: non audet sedere in eadē mēsa cū eo/ nec in eadē sede. Iterū religiosus predicabit/z audietur a mille aut a decē millibus hominū/ et quidquid illi placebit dicet: vnde his rationibus/ et multis alijs que p;tinēt ad honore/intraui religionē. quare oportet vt toto polie meo meū honouicem ordinem. et ideo valde turbatus fui: cum frater ille quē celsitudo tua hic videt presentem/ ordinē suū ordini meo p;parare auderet. Cum autem rex hanc intentionem aduertisset: vocauit alium fratrem et secrete loquutus est cū illo/ querēs intētionem qua intrauerat religionē. Cui ille respondit

Questio

Intentio

dicens: dñe intraui religionē vt melius possim amare deū/et seruire illi. quoniam michi sic apparet: me posse meli⁹ seruire deo in ordine q̄m in mūdo/et melius possim assimilari dño ihesu christo in paup̄tate/humilitate/et oratione in religione q̄m extra religionē. Adultū placuit regi ista responsio: quoniā cognouit id per qđ illoꝝ fratru alius patientiā/et alter impatiētiam haberet. Et dixit fratri patienti/totum mundū in perniciē tēdere ppter defectū vere intētionis: quoniā quasi omnes homines ignorant/quid est vera intētio. et ideo nesciunt vti virtutib⁹: nec possunt diligere intentionē/quā ignorant. tūc frater assensit ijs que rex dicebat esse vera: et loquutus est regi de intētionē prima ⁊ secūda/et qualiter tractāda est nūc isto modo/nūc illo. tantūq̄ loquit⁹ est regi de intētionē: vt rex pcepit eū habere cognitionem virtutis vere intētionis/et quomodo intētio haberet aliā virtutē cū esset prima/et quomodo aliā virtutē cū esset secūda. Et ideo rex rogauit fratrem illū. vt pegrinaret per mūdū predicās et demōstrās hoīb⁹ intētionē/et modū quo ipsa sit vtendū/et largiret ei et vni famulo expēsas ad sufficientiā. frater autē cōsensit regi: facta sibi tamē potestate maioris sui. Rex vero potestātē maioris impetrauit illi: vt p̄ficeretur p mūdum/ scđm modū qui dictus est. Ille autē profectus est: predicans hinc inde de intentione/et plurima bona mundo intulit.

De pietate siue compassione.

Cap. XXV

Questio
Laus

1 Aus (ait eremita) quid est pietas? que respōdit dicēs: pietas et cōpassio est id quod animo p̄miserationē infligit ⁊ dolorē: sup eū qui in tribulatione et indigentia iacet. Et quoniā beata dei mater plena est pietate: laudamus eā de pietate hoc modo. In illo enim die quo ipsa benedicta dei mater vidit preciosum ei⁹ filiū capi/flagellari/ clavis in cruce affigi/atq; mori: tātū habuit pietatis/doloris/et cōpassionis sup filiū suū/vt magnitudo pietatis q̄tū potuit se extēderit in ea/in tātū vt magnitudo et potestas pietatis nō potuerint vlteri⁹ extēdi. imo quidquid potuerūt/egerūt ad multiplicādā pietatē in ea: vt pre vehemēti pietate maximā haberet passionē ⁊ dolorē/ quā magnitudo ⁊ potestas ī ea dare ⁊ multiplicare potuerit. hoc autē (inquit laus) oportuit esse scđm naturā rationis. nā cū dñs noster ihesus christ⁹ maximū haberet dolorē/et passionē que potuerit esse/et tantā insup cū moriebat⁹ vt magnitudo et potestas āplius nō possent sufferre: ideo oportuit vt dolor et passio matris eius correspōderet dolori/et passioni ipsius dñi et ihesu christi. vnde maximā pietatē que in matre poterat esse: oportuit pietatē ipsius gloriose matris esse. hāc autē quā habuit in illa die dñice passionis: pre magnitudine sua correspōdere oportet toti pietati quā ipsa beatissima mater habitura est vsq; in diē iudicii sup iustos/et peccatores qui parent/nisi ipsa benedicta pietas ei⁹ eos sustineret. Cū ergo hec excellētissima pietas eius / ī tātū habeat correspōdere: nemo cogitare potest eius ineffabilē pietatē. Item cū dñs noster ihesus christ⁹ pendēs in cruce moriens expiaret: beatissima mater eius dolorosa/stabat sub brachio filij sui vidēs ex filio suo guttarū sanguinis/ ⁊ aque multitudinē decurrere/ ⁊ p̄ mortis angustia riuos ab oculis eius fluere lachrimarū. tunc doloris gladius virgineū pectus p̄trāsuit/ ⁊ penetravit cor inuolātū ipsius pie virginis matris. nam ille gladius mouebat⁹ a dolore et passione filij/et figebatur in cor matris dei: in tātū vt aqua toto de corpore virgineo diuine matris/ascēderet in oculos eius/et flueret in lachrimas/et in plāctus. Recessisset quoq; beata virgo mater pre nimio dolore/et angustia: nisi cōplacētā oblate in preciū generis humani mortis filij sui/paterne iusticie obediētis lensisset. sciebat enī in animo suo: quia filio suo sic mori placeret/

Recessisset

qui nisi voluisset/nūq̄ mori potuisset. mori autem volebat ad honorādā deitatem/
 que tantū honorauerat eius humanitatē: et propter etiā humani generis recrea-
 tionē. Et quoniā matri oportebat placere quecūq̄ placebāt filio: oportuit etiam vt
 mors preciosi filij sui eidem placeret. quia genus humanū recreabat: quod erat ipsi
 beatissime matri valde placens/et gratū /cū sit sūmē pia. Cum ergo tanta passio et
 tātus dolor et tāta complacētia essent in ea/nec alterū illorum/ alterū iminuebat (ip-
 sa cōplacētia tamē protegente ipsā: ne nimius dolor eā extingueret) quod et qua-
 le igitur cor meditari potest/que lingua narrare pietatē: quā beatissima dei mater in
 die passionis sui filij preciosi pertulit? Gloriosa dei mater cum sit in celo/tantam
 habet super peccatores pietatē: quātā habuit cum esset in terra. tamē nullā ob hoc
 habet passionē aut dolorē: quod est/ quia tota eius bonitas/ magnitudo/ perseue-
 rantia/potestas/et amor: gloria z sūmo gaudio cōprehēdūtur. Ista est ergo pietas
 pietatū/sup omnes pietates/ doloris et passionis libera: tanta existēs nūc/ q̄ta fuit
 cum ipsa pijsima mater cōdoleret morti dilecti filij benedicti/et morti peccatoꝝ. nō
 enī licet dici cū sit in celo/eā minui pietatē: quia sic minueretur vīta peccatoꝝ in eā
 confidentiū. eius nāq̄ pietas sustinet vitā illorū: et ducit eos ad portum penitentie
 et saluationis/in die mortis eorum. Quicūq̄ ergo mirari voluerit: ad magnitu-
 dinem tante pietatis accedat/et videat hec mirabilia pietatis matris domini ihesu
 christi. **Questio.** Laus (ait eremita) quedam domina pietatem habebat de pi-
 etate beate matris domini/ quā habuit cū videret filiū suū in cruce moriētē: et que-
 dam alia domina vnicū filiū habebat quē valde diligebat/ cui⁹ patrem occiderat
 miles quidam. qui quidem miles vbi dominā offendit cum filio suo ad sacras edes
 euntem beatā dei matrem oraturam/ vt cōseruaret ei filium suum/z eum ab illo mi-
 lite defenderet/qui virum suum nimis iniuste peremerat: eius filium arripuit/z co-
 ram matre ferro per pectusculū capulo tenus euibrato crudeliter interfecit. cū vero
 mater sic filium perimū videret: maxima pietate super eū mota est. vnde questio est:
 que illarum dominarum maiorem habuerit pietatem. **Intentio** Retulit intentio dicens.
Quedā domina valde diligebat beatā dei matrē. hec siquidē valde deuota multū
 in oratione permanebat: vt magis eā amare posset. nā q̄to magis eam orabat/ tā-
 to magis recolebat/z intelligebat eā: et quanto magis recolebat/et intelligebat eā/
 tanto magis amabat. Ideo vt posset eā excellenter amare recolebat/z intelligebat
 eam in oratione sua: et vt etiam posset eā valde recolere/et intelligere/ recolebat/
 et intelligebat q̄ maxime poterat magnitudinē bonitatis/perseuerātie/potestatis/
 sapientie/amoris/virtutis/sanctitatis/veritatis/et iusticie beatissime regine pie-
 tatis. z cum magnitudine qua recolebat/z intelligebat hec oīa: multiplicabatur z
 augebatur ei beate virginis amor. **Q**uadā die cum hec persisteret orans coram al-
 tari/prospexit in crucem domini/z considerauit quomodo dominus noster ihesus
 christus moriebatur in presentia matris sue: z quomodo mater ei⁹ toto corde flere
 cogebatur/pre pietate dolorose mortis filij sui/z tūc illa pietatem de pietate matris
 dei cōcepit. verūtā tē non plorauit. vnde cognouit senō cōcepisse inde magnam
 pietatē: z cōsiderabat quid poterat eā ad flēdū impedire. Et recordata est quoniā
 cū aspiceret crucē/meditareſ p vices ad filium suū/ qui in lōgiquas regiones per-
 rexerat ad negociādū. Et tūc illa vt plorare posset/imagiabat corā se filiū suū capi/
 ligari/viuū excoziari clamantē ad eā fer pia mater opem: et tunc pre pietate filij sui
 plorare cepit abūde. deinde conuertit se ad considerādā mortē domini ihesu christi:
 pro qua diu plorauit/z etiā pro passione gloriose matris eius/ in se vehemētē inue-

Oratio

nit pietatē. Et exinde consueta fuit plorare: et cū nō poterat / mortē filij sui (vt dictū est) effingebat / z tūc flebat amare. z ex illa p̄festim imaginatione cū eisdē lachrimis / se trāsferebat ad imaginandā passionē dñi ihesu chusti / z dolorē angustiferū beatissime eius matris: et sic illa q̄tuncunq; volebat / z quotienscunq; in lachrimas irrūpebat. verūtamē nō illo modo cōtēra fuit plorare passionē dñi ihesu chzisti: quia videbat ei non semultū diligere beatā dei matrē / cū ad plorādum oporteret eā manu leuari p̄ mortis filij sui imaginationē. z orauit eā vt cōcederet ei gratiā plorandi propter eius amorē / sine omni artificio: z cōcessit ei beata dei mater / quia bona intentione se iuuabat in oratione sua plorare quā illi faciebat. Oravit oratio beatā mariā dicēs: tu regina p̄ssima cū sis fons / fluuius / et mare pietatis: oro te pro pietatis opibus. nā ex quo pietatē habes: opera quidē eius oportet te habere. Opus quidē pietatis est: vt ores filiū tuū vt ipse pro sua pietate misereat̄ tot hominū qui ignorāter in ignē corruūt sempiternū / videlicet sarracenoꝝ / iudeoꝝ / tartaroꝝ / z ceteroꝝ infidelū. Dēs autē isti fide indigēt / z sciētia / z sapiētib⁹ chzistianis: qui fidei chzistiane veritatē eis ostēdāt. pro istis igiṛ pietatē tuā inuoco: vt nobis eos transmittas. disperge sapiētes p̄ orbē vniuersum: quia sic magnā caritatē nobis impendes. vide z cōsidera mirissimā dñā / q̄ta est pietas ista. Sit quidā homo nudus / z afflictus fame / siti / z frigore: iacēs ad portā cuiusdā diuitis habētis in domo sua multos pānos / z multā pecuniā / z epulas multas / quāuis magna ē pietas sup pauperē istū: multo quidē maior est pietas o dñā mea multos dare viros deuotos / z sapiētes in ecclesia dei: de quoꝝ sciētia z doctrina / maxima infidelū multitudo mēdicet lumen fidei / z cognitionem dei omnipotentis / z gloriose virginis matris eius. O p̄ssima regina miserere super his: moue sapientes chzistianos ad amorē / ad deuotionē / z pietatē. fluant per vniuersum orbem fructificātes: z omnibus anūcient filij tui / z tuas honorificationes. O regina clemens / multi sunt scismatici a fide romana deiecti: videlicet greci / armeni / iacobite / nestoriani / georgiani: z cōplures alij / et quilibet illorum in via veritatis se esse credit. z si intelligeret a veritate se deuiare: in errore suo non remaneret. nūquid est hoc p̄sum vt romana ecclesia tātum populū perdiderit: hodierna enim die plures sunt scismatici / q̄ catholici. placeat ergo tibi sanctissima domina pietatis caritate tua: vt moueas cor sanctissimi patris nostri pape / z deuotoꝝ cardinalium coadiutorum suoꝝ / vt quidquid possint agāt ad recuperandos eos / quos scismata a fide catholica diuiserūt. quoniam si circa id bene cogitando laborare voluerint: magnū poterunt adhibere remedium. nunquid non est hec maxima pietas / z dolor vehemens: quoniā scismatici te inuocant matrem pietatis / z te amantes / z te adorantes / nichilominus ad perpetuas penas descendunt? Audi regina potentissima / tātum inde desidero clamorem excitari ac oriri: vt per orbem audiatur vniuersum. hic orditur dolor meus: tanta quidem agitor / vnde tristitia vt quasi nolū esse creata. Ego autem q̄diu virotero tristis ero / et semper desolata: et nunq̄ aderit angustie mee remedium / donec appareat eos recuperandi remedium quos scismata ab apostolica fide / z sede detinent alienos / z ministretur eis orthodoxe veritatis lumen. Nā si illos ecclesia romana recuperet: facile erit a solis ortu vsq; ad occasum / conuertere quas cunq; barbaras nationes. Gloriosa regina bonitatis / multi sūt in lingua latina mali chzistiani: quorum malicia multo damnosior est / q̄ malicia gentium cuiuscūq; barbare nationis. Et tu pia domina habebis ne super his pietatem? Sanctitas quidem indigentia patiuntur / volutātur in tribulationibus vicioꝝ / z inde bellis z pugnis

affligitur/ quas excercēt atrociter in seipfos. Tu autē regina pietatis: quāto magis sunt viciosi/ tanto te piā magis ostendes si super illos tuos oculos iacias pietatis. Sed cū pietas tua tāta sit/ vt nequeat esse maior: ecce ergo homines maximos peccatores/ sup quos si tibi placuerit potes pietatē maximam exercere/ in tantū vt eos ad opera bona deducas. Tu autem superabundas pietate: ipsi vero egent virtutibus/ in tribulationibus quidem verātur victorū/ et nō est qui misereatur eorū. eia ergo tu fons pietatis: miserearis eorū. Non interest tua clemētissima virgo punire illos/ nec permittere in indigētia/ tribulatione/ et angustia: nō est enī tuū officiū iudicare/ sed potius parcere illis/ et pro iustis et peccatoribus orare. propterea deputata es esse ipsa que es: permittite ergo filium tuū iudicare et agere secundum beneplacitum volūtatis sue/ permittite sibi officiū suū. fuit oratio cōmota (et nisi timuisset beatam virginē mariam) in asperiores sermones prorupisset. **Questio.** Oratio (dixit eremita) qdā bona dña cū viro suo/ et cū fratre suo/ et cū filio suo simul captiua ducta est a sarracenis: qui corā ipsa illos tres diris cruciatib⁹ sustulerūt. Illa vero cū quēlibet istoz diligeret vehemēter: maximā de quolibet eorū passa est pietatē. vnde questio est: de quo illorū maiorē debuit habere pietatē. **Intentio.** qdā dña magnā habebat pietatē ductā amore dñe nostre. Idcirco cū videbat paupes/ aut aliquos tribulatos: mouebat pietate/ et i elemosynis/ et i qbuscūq; alijs poterat/ succurrebat eis libenter. et q̄to magis succurrerat eis: tanto magis crescebat in ea pietas. et q̄to maiorē experiebatur pietatē: tāto vehemētius diligebat beatissimā dei matrē. **Quadā** autē die hec bona domina: p̄siderabat in magnitudine pietatis quā p̄tulit ipsa beata dei mater/ cū fili⁹ ei⁹ de cruce pedēs moriebatur. et p̄pedebat eā p̄ferre pietatē de filio suo/ cū videret illū moriētē/ et similiter pietatē de seinet ipsa: quia propter mortē filij sui maximū dolorē et angustia sentiebat. dū hec itaq; considerabat/ quedā domicella eius dixit ei: domina ecce paratū est prādiū. et illa venit et sedit in mensa/ in qua vidit mapas pulchras/ et cyphos argenteos/ et multas escas opipare paratas: et tūc ipsa cōcepit sibi paupertatis desiderū/ vt in paupertate simlaretur beate gloriose dei matri/ sicut etiā ante voluit ei esse similis pietate. deinde cogitauit quomodo posset pietatē habere de seipsa: quoniā beata maria eā habuit de seipsa/ in die passionis dilectissimi filij sui. et tūc amore beate virginis marie p̄posuit/ quecunq; sua dare pauperibus et egenis: vt tunc cum nichil haberet bonorum huius mundi/ posset de seipsa pietatem habere. et sicut proposuit: ita facto cōpleuit. et ibat per ciuitatē humiliter induta petens elemosynas hinc inde: sicut ceteri mendicātes. et cū habere nō poterat vnde sustentaretur: tunc de seipsa pietatē habebat. et suis diuitijs spiritualibus sustentabat passionem quā de mundi prosperitatibus ei dabat egestas. Itaq; diu vixit in ciuitate illa: et diuitibus et pauperib⁹ multa bona dedit exempla.

De consolatione

Cap. XXVI.

Laude quesuit eremita: quid est cōsolatio? que respōdit dicēs: cōsolatio est id qd p̄ aliquā satisfactionē grauamina p̄pessis remediū am̄ministrat. de cōsolatione igiŕ p̄solationis: reginā/ beatā dei matrē laudem⁹ hoc modo.

Beatissima dei genitrix: est iustoz et peccatoz p̄solatio in magnitudine bonitatis/ p̄seuerantie/ et potestatis. aliquoties enī quidā hoies cōsolantē satisfactionibus modicis sibi factis: sed cōsolatio huius beatissime dñe nostre semp est in magnis et nobilibus/ vnde cōsolationē eius magnā esse oportet. Cōsolatur enī iustos cū ob aliquas illis factas iniurias desolātur: videlicet cū aliquoties diuitias pdunt/ aut

Questio
Laus

parentes/aut cum infirmatur/aut tribulatur. Ipsa siquidem consolatur eos et visitat: cum bonitate/magnitudine/et perseverantia/virtutū. Sicut aliquotiens contingit cum homo iustus desolatur: quia aliquis homo superbus illi cōiicia fecerit/aut de suo quicquid sustulerit. tunc enim beata dei mater mittit ei paciēciam/ et humilitatem: in recordationem passionis dilectissimi filij sui/et vituperationū ei illatarum in die passionis eius. quoniam per iniuriā maximā magno in vituperio eum occiderunt iudei/ in cruce suspēdētes sine culpa et peccato: in cuius ore nō fuit dolus. et tunc cōsolatur ex illa visitatione: quā beata cōsolationis mater/ in animā illi⁹ transfundit. Tuncq; delectatur se humilē et patientē esse propter iusticiā: vt aliquā habeat similitudinē domini ihesu christi/ qui sūme patiens fuit/ et humilis/ in die salutifere mortis sue. Cum iustus perdit diuitias/aut parētes/ aut infirmatur/vel alias tribulatur: tunc gloriosa dei genitrix cōfestim scdm voluntatē filij sui cōsolatur eū. quia transmittit ei recordationem qua perpendit deum velle cum iusticia/bonitate/magnitudine/eternitate/potestate/sapiētia/amore/et virtute quidquid vult: et ideo cū perdit diuitias/aut parētes/aut sanitatē/et huiusmodi talia scit hoc accidere ex voluntate dei que sup omnē humanā voluntatē dominat. Idcirco voluntas serui iusti: cōsolatur in voluntate dñi iusti. Itaq; volūtas ipsi⁹ serui iusti: in voluntate sui iusti dñi iustificatur. quapropter nascitur in voluntate ipsius serui iusti: spes/paciētia/et amor/et virtus. vnde florescit cōsolatio cum obediētia et exultatione: ita vt nec tristitia/nec desolatio dominari possint in voluntate eius/qui ab ipsa dei matre flagitat in grauaminibus cōsolationem. imo plerūq; contingit/ vt cum iusti aliqua prospera mundi perdant: delectantur ea perdidisse/ pro magnitudine consolationis et leticie que illis inde cōsurgit. et insuper illa in re: agnoscunt suam fragilitatē/ et infirmitatem/et modicum huius mundi valorem. Cum peccator pro aliquo delicto suo desolatur/et recolit/ intelligit/et diligit beatissimā dei matrem: ita vt in suo recolere/intelligere/et diligere apponat bonitatem/magnitudinem/ perseverantiam/ potestatem/sapiētiā/amorem/et virtutem ipsius gloriose: ipsa protinus cōsolatur eum spe/ misericordia/ et venia. nam in spe illius: apponit ipsa similitudines illas quas ipse apponit in sua memoria/intellectu/et voluntate cum recolit/intelligit/et diligit eā sicut dictum est. Et quoniā ipsa mater misericordie induit magnitudine/bonitatis/perseuerantie/et potestatis/spē quā tribuit peccatori: oritur ex illa spe cōtritio/cōfessio/et satisfactio. et adest misericordia et venia ex ipsa beata dei matre: et per cōsequēs cōsolatio qua consolatur sit peccator in fletibus lachrimis/suspirijs/et penitētia: in quibus sunt amores/cōplacencie/leticie/et virtutes peccatorē in statū prosperū cōseruātes. vnde mirabili cōsolatōe cōsolatur peccatores ipsa/que cōsolatōis fons est et origo. **Questio.** Laus (ait eremita) due bone dñe petebāt a beata maria dei matre cōsolari: qm̄ erāt afflicte valde/et sine culpa aliqua. vna quidē illarū habebat virū malū/et luxuriosum crudeliter eā tractatē/et dicētem ei multa enormia eamq; pro villibus mulieribus deserētem. illa autē q̄stum poterat paciētiā cōseruabat. verū tamen de vicijis viri sui indoluit/ formidans ne forte deus eū in deliciis suis puniret: et inualescebat dolor eius/ quia vicina virum suū pro commissis eius diffamaret. et quāuis circa hoc in suomet damno consolaretur: consolari tamē non poterat in viri sui damno/ quia valde illum diligebat. Idcirco hec orabat q̄stum poterat dei genitricem/ vt sic consolaretur eam: vt vir eius fieret honestus/iniquitates suas deserens. Altera vero similiter a viro suo luxurioso vexabatur/ consimili pene modo: sed illa ab eo prolem non susceperat. vnde precabatur beatam dei ge-

Questio

nitricem/ vt cōcederet ei ex viro suo aliquam pulchrā prolem: in qua cōsolaretur de afflictionibus/ quas vir suus inferebat illi. Beatissima dei mater concessit cuilibet illarū id quod petebat. vnde questio est: quā istarū maior cōsolatione consolata est beatissima dei mater. Narravit intentio dicēs: quidam mercator perdidit quid quid diuitiarū habebat. hic autē habebat vxorē/ et filios/ et erat ex venerabilib⁹ parētib⁹ ortus: z cū nō haberet vnde sibi/ et vxori sue/ et filijs suis satisfaceret: erat valde desolatus/ z insuper ab hominibus confundebatur cū esset illi villissimus amicus/ et pauperrimus victus/ et nō minus a parētib⁹ suis q̄ ab alijs pro sua paupertate villipēdebatur. vnde rogabat beatā dei matrē: vt cōsolaretur eū/ quoniam paupertas/ verecundia/ et desolatio illū nimīū affligebāt. Quadā autem die/ cum ille super cōsolatione sua orasset beatam dei genitricem: fuit illi cordi vt ciuitatem illa die tota perambularet et consideraret circa diuites/ et pauperes ciuitatis illius vtro: umq; cōtinentias: vt eligeret disceruēdo quorum cōtinentia/ deo et gloriose genitrici ipsius esset acceptior. hoc itaq; sicut considerando proposuit: ita et re exsecutus est. et vidit diuites/ multas vanitates loquentes/ et pauperib⁹ iniuriātes: pauperes autem quibus aliquas vanitates/ non tamen tot et tantas quot et q̄tas diuites. Cūq; sic ciuitatem lustraret: venit in quendam locum vbi pauper quidam elemosynam a diuite quodam peteret/ habens modestos sermones/ et humiles: at diues illi elemosynam dare recusauit. qui quia non statim a facie sua fugisset/ vbi se nichil daturum dixisset: conuicijs plurimis illum affecti. pauper autē patientia vixebat. quo audito: consolatus est ille in paupertate sua/ et inde dilexit plus esse pauper q̄ diues. et in patientia paupertatem suam sustinuit laudans/ z benedicens deum/ et gloriosam eius matrem: qui consolabantur eum in paupertate sua quā diligebat. nam in se ipso sentiebat se magis valere in virtutibus/ et moribus quia pauper erat: q̄ tūc cū esset diues. et frequētius relegebat/ intelligebat/ et diligebat deū z beatissimā matrē eius/ z pl⁹ despiciebat mundi vanitates in agisq; gloriā desiderabat sempiternam. Regina cōsolationis (inquit oratio) valde desolata sum: et ex mea desolatione tātū michi tristitie z perturbationis adest/ vt nūq; leta futura sum/ donec michi de grauaminib⁹ illatis satisfactio fiat. Satisfacias ergo michi domina mea mitissima in grauaminib⁹ meis: vt cōsolatā me reddas et letantē. hec si quidem satisfactio est pro vtilitate publica: quā amisi. qz quasi nemo degit i mūdo/ publice vtilitatis amic⁹. et si reperiūtur aliqui: sūt quidē parue potestatis/ z modice auctoritatis. vtilitas autē publica p̄cipes/ proceres/ et prelatos. exigie: et insuper multos ad eā totis viribus promouendā/ vt a magnatibus et principibus ametur. et quoniā huic negocio video illozū neminē incubere: valde tristis sum z desolata. Tu autē miserorū consolatrix mitissima/ refugium viduarū/ orphanorū/ et pauperū: cū sis cōsolutio in minimis/ bene quidem iustum videretur vt me consolari etiam dignareris in tantis. Nonne potius ad te pertinet tribuere cōsolationem in reb⁹ magnis q̄ in paruis: cum sis in bonitate/ magnitudine/ et potestate maxima? Si filius alicuius paupercule mulieris infirmatur: sanas eū/ z consolaris eā. aut si aliquis quia perdidit diuitias desolatur: eas quidē restituis illi/ atq; consolaris eum. michi autem publicam totius mundi vtilitatē petenti: cessas cōsolationē mittere. et michi quidē fit satisfactio nulla: quia quātūcūq; hinc inde pergā nūc per hos/ nūc p̄ illos/ neminē tamē inuenio vtilitatis publice curatōrē. Audi regina clemēs p̄solaberis me an nō? Nec etiam si me cōsolari decreueris: putes me cōsolatā/ si michi vnū gallū/ aut vnā gallinā/ aut vnū capū/ aut vnā vineā/ aut vnā ciuitatem/ aut

Intentio

Oratio

vnum regnū/aut vnam prelaturam dederis. Nam in his rebus particularib⁹: cor
 meum non multum glutinatur ac adheret. cōsolabor autem si vtilitatē istam michi
 concesseris que profit vetule diligentī gallinam suam/ et rustico in vinea fodienti/
 et principi/ et prelato/ et omnibus hominib⁹ in hoc mūdo viuentibus. et insuper ve-
 hemēius etiā cōsolabor: quia de vtilitate publica tunc filius tuus/ et tu honora-
 bimini. quia enim in mundo neglecta est vtilitas publica: inhonorata es et despe-
 cta respectu tanti qui te decet honoris. heu quis est qui cōsolari possit: cum in mū-
 do vtilitas publica omnino sit peruersa? proueniunt enim inde vniuersales pesti-
 lentie/sterilitates/bella/ et vniuersalia damna. absit o domina mea. Ego nequaquā
 sum illa/que modicis/et commodis in damnis maximis valeam cōsolari. Regina
 pijsissima/ is qui intellectu/ et ratione vtitur/ habens erga te/ et erga se ipsum/ et pri-
 mū suū caritatem: quomodo cōsolari potest ex hominib⁹ in inferno sepultis/ qui
 a penis infinibilibus in eternū non exhibunt? Quis dicere possit/ aut cogitare illo-
 rum damna quia sempiternam gloriam amiserunt/ habētes sempiterna tormenta?
 Iterum posita consolatione ex ijs qui perditī sunt: quid erit ex ijs qui quotidie per-
 duntur tendentes incessanter in ignes sempiternos? videlicet ex tot sarracenis/ tot
 iudeis/ tot paganis/ tot malis christiānis. nam et si vnus tendat in gloriā: mille cor-
 ruunt in penas. Cur ergo cōsolabor? cur gaudebo? cur delectabor? semper flebo/
 semper merebo/ et iacebo in tristitia. Cōsolabor ne/ quia plura sunt vicia quā virtu-
 tes: et quia plus est mali quā boni? quia plus spiritualibus diliguntur mundana: et
 quia filius tuus/ et tu non cognoscimini/ nō amamini/ nō honoramini/ per mūdū?
 Altissima domina hec cōsolatio sit alterius: quoniā me nūquā videbis in illa. pl⁹ enī
 diligo esse bonā desolatā: quā malā cōsolatā. verūtamē oro te vt me cōsoleris/ et cō-
 cedas michi ea que postulo a te: quā nimīū protelatū est hoc dānū meū et lāgor me⁹.

Questio

Intentio

Questio. Oratio (dixit eremita) quidā vir iustus: diligebat suū bonū filiū/ et suā
 bonā vxorē amore vehemēti. quadā autē die ipse/ et vxor/ et filius eius p quādam
 magnā et horrentē slluā incedebāt: et ecce duo leones qui vorarūt eius vxorē/ et filiū/
 hic autē bonus homo: solus remansit desolatus vchemēter. vnde queritur: de quo
 illorum duorum plus debuit desolari. **Intentio.** erat in quadam ciuitate que-
 dam domina valde pulchra/ et bona/ et ex venerabilibus parentibus orta: quam
 quidam insanus iuuenis diffamauit apud virum/ et parentes eius/ et apud omnes
 ciuitatis illius accolas/ adeo vt illa nimis inde tristitia afficeretur/ valde desolata:
 nec habebat filios/ cum quibus solaretur. cū viro quidē suo nō poterat cōsolari/ nec
 cū aliquo suorū: quā oēs eā haberēt suspectā. Quadā autē die accidit: vt hec valde
 desolata fuerit/ quoniā vir eius illius honori coram multis honorabilibus/ prauis
 sermonibus detraxerat. illa autē se cōuertit ad beatissimā dei matrē/ recordata quo
 modo ipsa pietatis mater: stabat sub cruce desolata nimis/ cum filius ei⁹ benedict⁹
 spiritum emitteret. et dixit ei: o domina preciosa cū sis excellētissime cōsolata/ ex illa
 pena quā tunc pertulisti in dolore/ et tristitia/ dignare me cōsolari: quoniā ampli⁹
 nō possum penā pati quā desolatio michi incutit/ et desiderū consolationē tuā sen-
 tiēdi. Cum autē sermones suos finiuisset: venit ei in mētē vt cōsolaretur in virtuti-
 b⁹/ et humilitate quas habebat ipsa virgo parēs. et tūc beata virgo cōcessit illi volū-
 tatē velle sperni: quā humilitatis natura/ est dare cōplacētā humilib⁹/ cū inhonorānt/
 et despiciunt iuste. Tūc spes/ refrigeriū dedit illi i pena quā sentiebat: quā cōsiderabat
 se in gloria pmiū habiturā p pena quā sufferebat/ et caritas fecit eā amare patiētiā.
 caritas enī est ea virtus que bona facit amare. et iusticia tribuit illi satisfactionē bo-

nitatis/magnitudinis/et perseverantie. quoniā bonū erat ei in hac infirmitate sua se patientem esse: sapientia vero ministrabat ei leticiā. Nā ex hoc quia se sciebat innocentem: magnā sentiebat sibi felicitatē. fortitudo similiter impēdebat ei animositatē: qua existerat alti cordis/totā hominū infamiā parvipendēs. temperātia cōferebat illi sermonū sobrietatē: et fides fidelitatē. erat nāq; fidelis erga virum suū in omnibus operibus suis: et officio cōiugij fideliter utebatur. Cūq; suā bonā intētionē proposuisset/vt sēpar cū virtutibus ad alleviandā infirmitatē suā cōsolaretur: sentiebat se in bona animi trāquillitate/imo in meliori q̄ prius/cū esset sine ifamia. et tunc sese sensit valde cōsolatā: laudās et benedicēs deū et gloriosam eius matrē. Sic igitur re se habēte accidit vt ille qui infamiā super illā intulerat quēdā hominē occiderit: pro quo fuit mortis supplicio addict⁹. qui cū duct⁹ esset ad supplicij locū/cōfessus est corā omnibus dicēs: in periculo anime sue/se false ⁊ nequiter diffamasē bonā illā dominā. et recuperavit illa suā bonā famā: et gratiā viri sui/et omnium hominū. Uerūtāmē virtutes nō vsq; a deo adheserūt illi vicine/ ⁊ comites: q̄tum prius q̄ esset in infamia/ quoniā tantū eis non indigebat.

De paupertate

Cap. XXVII

Remita quesuit a laude. quid est paupertas? cui laus respondit dicens: e paupertas est id quod a mūdānis diuitijs/remouet affectum: ⁊ ad habēdas virtutū diuitias tribuit libertatē. et quoniā beatissima dei mater dū in mundo puerfata est/paupertatem inter mūdānas prosperitates sustinuit: ideo laudemus eam de paupertate. Dum beatissima dei mater in hoc mūdo viueret/paupertatem sustinebat/et bonorum mundanorū penuriam: vt filio suo cū paupertate seruiret. nā sicut humanitas filij sui deitati seruuit cū paupertate/laborib⁹ ⁊ morte: sic oportuit vt ipsa dei genitrix filio suo seruiret cū paupertate. sic vt mundanas diuitias et prosperitates non amaret: sed potius diuitias virtutū. Ideo paupertatē habuit in indumentis/et epulis/et in conuersatione. quod tamē bene patuit in die illa qua peperit filiū suū: quoniā tūc nō habuit domū vbi reclinaret. ⁊ humilib⁹ pānis inuoluit benedictū filiū suū: nec habuit multas ancillas ei famulantes. nā secūdū q̄ erat regina celi/et terre/et secūdū q̄ ei maximi cōueniebant honores et maxima obsequia: ita viceuersa respondebāt ei paupertas/et ille honor/que illā pro tūc decebant. vnde nō est qui paupertatem eius cōparare possit: tanta erat paupertas eius in omnibus que magnitudini conueniūt paupertatis. Paupertatem beatissime dei matris (inquit laus) tantam oportuit esse/vt forma fieret ⁊ exemplar omnibus paupertatibus hominū: qui sub paupertatis habitu deo seruire intendunt. Alioquin paupertas illius defectiua fieret in magnitudine bonitatis/perseuerantie/potestatis/ ⁊ reliquorum: quod est impossibile. Cum ergo tot paupertates sint in tot hominibus qui via paupertatis deo seruire desiderant et gloriose matri eius/et in tot hominibus fuerit/ ⁊ in tot sit adhuc futura paupertas: quis poterit ipsius gloriose virginis matris estimare paupertatem quam informare oportet/ ⁊ purificare ceteras bonas paupertates que sunt/et erunt? Manifestum est igitur paupertatē ei⁹ maiorē eē in bonitate/magnitudine/ ⁊ potestate/ceteris paupertatibus: ex quo ceteris paupertatib⁹ eā decet esse formā/atq; principiū primū. Beatissima dei mater spiritualē et tēporalē habuit paupertatē: spiritualē q̄dē qz noluit hui⁹ mūdi diuitias habere. tēporalē vero qz neq; pecuniā/neq; possessiones/nec q̄c̄q; habebat qd ad mūdānas diuitias p̄tineret extra paupertatis legē: qz sic nō eēt ei⁹ paupertas ī bonitate/magnitudine/pseuerātia/virtute/scitate/ ⁊ amore. Ex eo em̄ qz spūalē ⁊ t̄palē

Questio
Laus

virtutē habebat: erat virtutibus diues. nam q̄to magis pauper erat spiritu videlicet/non diligens diuitias mundanas/et q̄to magis pauper erat temporalibus bonis:tanto magis diligebat fidem/spem/caritatem/iusticiam/sapientiam/fortitudinem/temperātiā. ad has nā virtutes optinendas diuitie mundane maximū afferūt impedimētum. nam anima cuiuscūq; q̄to magis habet recolere/intelligere/z amare diuitias hui⁹ mundi/tāto minus potest recolere/intelligere/et amare diuitias virtutū. que scilicet diuitie sunt magnitudo bonitatis/et perseverātie/et bonitas magnitudinis/et perseverātie/et reliquarū p̄fectionū. quare q̄cunq; minus habet de tēporalib⁹ diuitijs:magis potest recolere/intelligere/z amare diuitias virtutū. Idcirco gloriosa dei mater diuitias nō dilexit tēporales: vt posset recolere/intelligere/et amare diuitias spirituales. *Questio.* Laus (ait cremita) due sorores simul vnā vineā possidebāt:cuius prouentibus ille viuebāt. Accidit autē quadā die vt cum simul audirēt missam/forte vidissent in tabula super altare dei genitricis iacentis in lecto figuram/et figuram filij sui positi in presepio/vbi bos z asinus comedebant: quelibet illarum valde cōsiderauit paupertatē beate dei genitricis/et cum egressa essent a basilica ceperunt adinuicē loqui de magnitudine paupertatis ipsi⁹ dei genitricis. Ambe deniq; simul cōsenserūt: vt ipse ad honorē beatissime dei matris / totis viribus suis paupertatē amarēt. vna illarum suā partem vinee v̄didit: et pecuniā pro illa habitam pauperibus / amore beate dei matris elemosynā petētibus erogauit. In tantūq; dilexit paupertatē: vt in omnibus tēporalibus voluerit esse pauper. nichil quidē tēporale voluit possidere: vt ei⁹ paupertas esset in excellenti magnitudine bonitatis/sp̄i/caritatis/sanctitatis/et perseverātie. Altera vero soror reliquā vinee partē possedit/et de bonis que p̄cipiebat ex ea viuebat pauperiter: residuū vero pauperibus/pro beate virginis amore elemosynā petētibus erogabat. Itaq; diligebat illa paupertatē in seipsa/et in alijs habentibus illam. et vt ipsa et alij qui paupertatem habebāt/possent in paupertate diu viuere:sustētabat se ipsam/et alios qui paupertatē amabāt. vnde questio est: que illarū plus paupertatē amauit. Narrauit intēto dicēs. filius cuiusdā diuitis remansit valde diues: quia pater illius diuitias amplas in nūmis/et possessionib⁹ ei reliquerat. parentes autē eius incitabant eum: vt duceret vxorē Ille vero considerādo cogitauit/vtrum duceret vxorem obligatus mundo: aut mūdum amore dei relinqueret. Cum itaq; cōsideraret/nesciens vtram illarū duarū viarū acciperet: orauit beatā dei matrem/vt concederet ei gratiam eligēdi viam potiozem. oratione autē facta / fuit ei cor di vt omnia que habebat venderet: et daret pauperibus / elemosynam querētibus amore beate dei genitricis. et sicut animo cōcepit: sic opere compleuit. Cum autem factus esset pauper nichil habens/ accessit ad quoddam monasterium rogans vt eum reciperent in fratrem: quia diligebat esse pauper regularis/ et ordinatus vt moribus et virtutibus fieri possit diues. et factus est eo in loco religiosus. Illo sic existente paupere et spiritualiter/et temporaliter in sanctitate vite: factum est vt episcopus ciuitatis illius migraret a seculo/ z ille elect⁹ est in episcopū/ quoniam optimis moribus p̄ditus erat. multūq; sciētie didicerat: ab eo tēpore quo initiatus est religiosus. Illi q̄dē electioni q̄tū potuit obstitit: qz nullas volebat tēporales possidere diuitias. Nā enī ea de causa reliq̄rat mūdū: vt magis q̄ pri⁹ diues fieret. Et insup diuitias virtutū quas cū paupertate fouebat et cōseruabat: nō adeo cōmode posset cū diuitijs secularibus fouere et cōseruare. quare penitus renūciās electioni noluit episcop⁹ esse/ sed poti⁹ in intētionē paupertatis voluit perseverare.

Questio

Pauperiter.

Intentio

vtram

Non

Regina celi (ait oratio) tu es domina paupertatis spiritualis/et temporalis. nā cū
 esses in mūdo: nemo post filium tuū fuit in tanta paupertate spiritali/et tēporali.
 et quoniam tu es regina/materq; paupertatis: oro te/ vt paupertatem spiritalē
 concedas eis/ qui paupertatem possidēt tēporalē. quoniā cū temporalis paupertas
 habetur sine spiritali: malum est: nam illa est sine forma/ et virtute. idcirco hi qui
 sunt pauperes bonis mundanis/ nec sunt pauperes spiritu: diuitias mūdanas cu-
 pit eorum voluntas. et statim prorūpunt in falsitates/fraudes/latrocinia/hypocri-
 sim: vnde damna sequūtur valde magna. Tu autem neminē sinere debes fieri pau-
 perem bonis mundanis/extra paupertatem spiritalē: qua mundanas aspernē-
 tur diuitias/ que sunt occasio destruendi diuitias spiritalē. nam quoniam habēt
 in aliquo tue paupertatis similitudinē: tua quidem paupertas in verā/et sanctam
 paupertatem eos informet. *Queso* tu virgo mater benignissima: scis paupertatem
 spiritalē/et temporales diuitias satis adinuicem conuenire posse. nam spiritu-
 alis paupertas: forma est informans et ordinans diuitias temporales. quare te o-
 ro domina mitissima: vt habentibus diuitias temporales/ paupertatem transmittas
 spiritalē. Tu autem quotidie cōcedis pecunias/agros/domos/castella/vil-
 las/oppida: sed vix est cui spiritalē tribuas paupertatem. nam ij quib; diuitias
 concedis sine spiritali paupertate: diuitijs nequeunt saturari / imo q̄to plures
 habent diuitias/ tanto sitiunt habere ampliores/ easq; nō cessant accumulare. pau-
 peres vero qui ob amorem tui elemosinas querunt fame: pereunt. diuites autem
 diuitias captas detinent: vt nec sibi seruiant/nec alijs prosint. qui scilicet diuites in
 temporalibus/ si paupertatem spiritalē haberent: saturi diuitijs fierent/ et dili-
 gerent eas iuxta magnitudinē bonitatis/ non autem iuxta magnitudinē mali-
 cie. et iuxta magnitudinē virtutis: non autem iuxta magnitudinē viciorum.
 Nonne hec quidem est malicia maxima: vt homo vnus tantum possideat diuitia-
 rum q̄tum centum / aut q̄tum mille hominibus sufficeret/ qui plus boni agerēt in-
 de singuli q̄ ipse solus: ha regina potens q̄ male diuise sunt diuitie huius mundi:
 et certe non multum inde lucraris. nam possidentes eas: vix te nominant/ nec tan-
 tum in te sperant/ q̄tum in diuitijs suis. imo potius deridentes impropere pau-
 peribus miserias eorum: qui propter amorem tui/ paupertatem subierūt/ elemosy-
 nas hinc inde queritantes. *Regina* gloriosa si spirituales diuitias largireris
 eis/ qui diuitias possident temporales: hoc si quidem bonum opus esset. nam diui-
 tie spirituales/et diuitie temporales simul concordant in magnitudine bonitatis/
 perseuerantie/ virtutis/sanctitatis/et iusticie. nam cū recolere/intelligere/et ama-
 re hominis indutū est bonitate/magnitudine/perseuerantia/ virtute/iusticia/et san-
 ctitate et reliquis: tūc est homo diues. quoniā iste sunt diuitie: multo meliores etiā
 q̄ pecunie/ possessiones/ et cetera diuitie corporales. atq; paupertas spiritalis est
 intra illud recolere/intelligere/et amare: que spiritalibus diuitijs sunt induta. que
 quidē paupertas spiritalis etiā est de bonitate/magnitudine/et potestate/que recole-
 re intelligere/et amare induit: se pl; habētia ad diuitias spirituales q̄ ad diuitias tē-
 porales/ qm̄ multo magis valēt. *ha regina potēs (iqt oratio)* tu cōcedis diuitias tē-
 porales: dignare cōcedere et diuitias spirituales. sed iā quasi videt vt pl; cōcedas
 ex ijs que minus diligis: q̄ ex ijs que plus diligis. *Abota* fuit oratio et ampliora di-
 xisset: nisi/eremita hāc illi questionē mouisset. *Questio.* *Oratio* (inquit eremita) *Questio*
 tres domine orabant beatam mariam: alia quidem vt concederet ei paupertatem
 spiritalē et temporalem/ alia vero vt tribueret ei paupertatem spiritalē/ et

Intentio:

diuitias temporales/tertia vero vt largiretur ei diuitias spirituales z temporales. vnde questio est: que illarū quesuit ab ea potius donū. **Ait** intētio. quidā diues et quidā pauper simul ad quoddā monasteriū proficiscebantur: quod complures religiosi incolebāt. illi quidē associauerunt reuerēter diuitē: quia de bonis tēporalibus eis impartiebatur/pauperē vero cum humiliter esse indutum viderent: non associauerunt/nec aliquē ei impēderunt honozē/quis scirent eum esse moribus/et virtutibus diuitē. vnde mirabatur ille pauper/cur pauperū alij alios nō reuerētur: et maxime cur nō reuerētur potius paupertatē spiritualē/qs diuitias tēporales. cū ille sic cogitaret: venit ei in mēte vt gereret malā voluntatē in illos religiosos: quia debitā nō ei exhibuissent reuerentiā. Sed quia bona intētionē mirabatur/ et bona intētionē paupertatē amabat: iuuit eum bona intētio ad recordādā humilitatē/ quam in paupertate dilexit habere in honore/sicut et habebat eā in diuitijs tēporalibus. et tunc placuit illi quia nullā ei reuerētiā impēderant. nam id fuit illi occasio patientiam habendi/et humilitatem/et amandi paupertatem: et more solito bonam ad illos ex tunc gessit voluntatem.

De elemosyna.

Cap. XXVIII

Questio
Laus

Aus (ait eremita) quid est elemosyna? que respondit dicens: elemosyna est tribuere res necessarias ijs qui indigētes / amore dei petūt eas. **Quo-** niam ergo beata dei mater/facit elemosynā et diligit eam: de elemosyna laudemus eam hoc modo. **Beatissima** dei mater domina nostra: diligit elemosynam cum magnitudine bonitatis/perseuerantie/potestatis/virtutis/et amoris. **Idcirco** facit elemosynā esse magnā in bonitate/perseuerantia/potestate/virtute/et amore. hanc autē magnitudinē elemosyne facit ipsa in bonitate/magnitudine/perseuerantia/potestate/virtute/et amore dantis: illā autē recipiētis videlicet in illius recolere/intelligere/et amare. hoc facit beatissima domina nostra/ vt ipsa magnitudo quā habet elemosyna in bonitate/perseuerantia/potestate/virtute/z amore: faciat magnū recolere/intelligere/et amare dantis elemosynam aut recipientis. **Et** quoniā ipsa beata dei mater de magnitudine sua facit magnitudinem elemosyne magnā esse/et de bonitate sua facit esse bonā/ et de perseuerantia sua perseuerantem/ et de potestate sua potentē/et de virtute sua validā/et amore suo eā amabilē: oportet elemosynā esse magnā bonitate/perseuerantia/potestate/virtute/amore/et in ceteris circūstantijs que ad elemosynam sunt pertinētes. quare beatus est quicumq; facit elemosynā/aut petit illam: cum elemosyna ratione beatissime domine nostre sit tam bona/tā magna/tam perseuerans/tam potens/tam valida/et tam amanda.

Quoniam pūissima dei mater magnitudinē elemosyne diligit: idcirco maximā elemosynam agregauit in hoc mūdo. nā omnia bona ecclesie sancte dei/ ex elemosyna processerunt. **Cum** ergo bona ecclesie sancte dei tot et tanta sint in bonitate/magnitudine/perseuerantia/potestate/virtute/et amore: satis quidē patet quoniā beatissima dei mater elemosynā diligit/et omnes illos qui dederūt eā/ et qui possident illam sub forma magnitudinis/bonitatis/perseuerantie/potestatis/virtutis/et amoris. nā preter istam formā: ipsa beata domina nostra non posset eam amare. nam secundū elemosyne formam: oportet elemosynam possideri a possessoribus et ministratoribus/et cōseruatoribus eius. et cū faciunt oppositum: vtiq; beatissime/et potētissime dei matris/et elemosyne fiunt inimici: indigni ministrare/et conseruare elemosynam/et indigni sustentari ab elemosyna et ab ea vtilitatem vllā percipere. **Et** cum illi elemosynā illis detinent et impediunt qui sunt in magnitudine

bonitatis/perseuerantie/potestatis/et similiū: culpam incurrūt/pro qua in presenti seculo vel in alio punientur. Pre vehementi amore quem beatissima dei mater gerit ad elemosynam: vult ipsa multos esse homines elemosynam petētes/magnos in bonitate/perseuerantia/potestate/virtute/et amore: atq; in fortitudine/alii magnanimitate cordis. et ideo sunt in mundo tot pauperes elemosynam petentes/vel elemosyna magna sit in eis. et quoniam petunt elemosynam amore dei/et beate genitricis eius: habet quidem beata dei mater magnam in eis complacenciam/ cum sunt multi viri et mulieres petentes eam. maxime cum boni sunt/ et sancte vite. et multo maiorem etiam in eis qui diuitias et prosperitates mundi relinquunt: et petunt elemosynam/ vt habita elemosyna deum et gloriosam dei matrem eius laudent/et benedicant in ea/ dantibus et recipientibus illam habentibus adinuicem mutuam caritatem. veruntamen cum petunt elemosynam vt habeant diuitias aut prosperitates: agunt contra naturam et proprietatem elemosyne/que paupertati concordat secundum eius diffinitionem. vnde sūt indigni: vt elemosyna subueniatur illis.

Questio. Laus (ait eremita) due domine fuerant valde diuites: que in magnā deciderant paupertatem. Altera vero illarum verecundabatur elemosynam petere: rogauit quendam vicinum suum vt pro ea peteret elemosynam/ quia vnde viueret non habebat. Altera vero non verecundabatur/ quoniam delectabatur esse pauper/ et in tantum elemosynam diligebat et paupertatem: vt ipsamet elemosynam peteret. et accidit vt hec domina et vicinus alterius domine (que mendicari verecundabatur) a quodam ciue elemosynam peterent. vnde questio est: cui illorum citius ille debuit elemosynam dare.

Questio

Mar- rauit intentio dicens. quedam domina erat valde diues/ elemosynam diligens vehementer: et pre vehementi amore elemosyne cum poterat/ libenter elemosynā dabat. Accidit autem quadam die/ cum hec dedisset elemosynas multis pauperibus: vt illa considerauerit se non posse sufficere/ ad tantam elemosynam faciendam. vnde proposuit non amplius elemosynā tantam facere. Sed cum illa hunc in modum considerasset: virtus intentionis qua elemosynas faciebat iuuu eam. quia tetigit eā spe/ et commouit eam ad reiiciendam spem in deum/ et in gloriosam dei matrem: vt concederent ei sufficientiā bonorū huius mundi/ in tantum vt posset elemosynam facere per omnia tempora vite sue. Cum autem intentio tetigisset eam spe: excitauit eam charitate/ in tantum vt commoueret eam ad tantum amorem ad elemosynam concipiendum/ vt desiderauerit esse pauper/ et elemosynā querere/ si tamen ita cōtingeret vt bona sua illi ad elemosynam faciendam descenderent. et tunc ipsa pposuit per omnia tempora vite sue elemosynam more solito facere: atq; spes et charitas cū auxilio beate dei matris faciebant eam bonis abundare.

Intentio

Oratio Gloriosa dei mater (ait oratio) multi sunt viri/ et mulieres virtutibus pauperes/ in bonis mundanis multum habundantes: et quoniam sunt pauperes virtutibus non faciunt elemosynā. vnde oro te gloriosa/ vt tu (quātū diligis elemosynā in magnitudine bonitatis/ perseuerantie/potestatis/virtutis/et amoris) facias elemosynā virtutū/ illis qui bonis mundanis sunt diuites/ et vt sint elemosyne amici et serutores. et placeat tibi potentissima et omni virtute plena: vt de virtutibus elemosynam facias. Si enim homines elemosynam diligentes faciunt eam de pecunia/ tritico/ de possessionibus/ et ceteris rebus quas habēt: nonne tu facies elemosynam de hoc ipso quod tu habes/ cum tu multo melius virtutes habeas q̄ ipsi diuitias suas? Pia domina misericordie. et si omnes a te non petant virtutes: tu tamen cessare non debes de virtuti-

Oratio

bus elemosynam facere. et tu que tot diebus elemosynam facis de bonis mundanis a te petentibus illa: nonne elemosynam facies de fide/spe/caritate/iusticia/et ceteris virtutibus: viris supplicibus qui a te illas petunt: nonne tu plus diligis elemosynam in ijs que magis valent: et nonne maior erit elemosyna si largiaris eas cum non postulatur a te: q̄ si postulabuntur: ha domina misericors/audi clemēs/audi: fac elemosynam de fide ijs qui non habent eam. quia maxima est indigentia fidei. nam propter penuriam fidei: in ignem decurrunt eternū/ non cognoscentes filium tuū nec te/ neq; vnq̄ benedicent filium tuū nec te in penis cruciatuū sempiternoū. Si autem dederis eis in mūdo fidem/et vitam bonā: filium quoq; tuū et te cognoscent/et amabunt/laudantes et benedicentes te in gloria sempiterna in eternū. Similiter si spem concederes eis qui non habent eam: vtiq; facerent elemosynā. Sed quoniam deest illis spes cum volunt facere elemosynam: labūtur in desperatione/ non credentes posse sufficere bona que habent ad elemosynas faciendas. et ex defectu similiter caritatis quem habent: sequitur in eis elemosyne destructio. nam ob absentiam caritatis: diuites non diligunt pauperes. nam potius auferret ab eis ea que habent: q̄ illis elemosynas porrigerent. hoc idem similiter sequitur de iusticia et ceteris virtutibus: nā in earum destructione elemosyna priuatur. Regina vite: nonne bene scis cum aliquoties paupera diuite petit elemosynam: et diues abnegat illi: et iterum pauper requirit eā amore et honore tui: quomodo aliquoties diues in opprobria/et vituperia/et turpia in pauperē prorūpit: et pauper ecōuerso illi bonos sermones/humiles/honorabiles/et pacificos reddit: Nonne iusti⁹ esset et melius vt diues et pauper adinuicem concordarent in caritate/iusticia/amore/et virtute: q̄ q̄ alius illozum viciū sic habeat/et alius virtutem? Tu autem domina cum sis iusta: assiste michi in oratione hac. Cum pauper querat elemosynam a diuite/reddēte pauperi modestos sermones cōsolatorios vna cum elemosyna competente: quid dices michi a te petenti elemosynam pro pauperibus in virtutibus? abnegabis ne michi sermonibus superbis? heu gloriosa miserere/et concede virtutem non habentibus illā: et habentibus eam/multi plices in magnitudine bonitatis/perseuerantie/sanctitatis/et reliquorum beate vite principiorū. Iterum precor te domina mitis/vt de bonis temporalib⁹ incites diuites elemosynam facere. qui si nolint vtiq; aufer ab eis diuitias/et trade illas alijs elemosynam facere diligentibus. quoniam non est iustum/vt diuitias teneāt impeditas: maxime ij qui ex elemosynis ditati sunt. Tu autem regina elemosynas seruare teneris pauperibus: quorum ipse sunt/et eis qui sub vmbra et cōfidentia tui illas donauerūt. ratio nāq; consentit/et natura: vt serues ea que in manus tuas deposuerūt. Tu ergo domina cur sustines homines luxuriosos/supbos/auaros/inanis glorie cupidos/voraces bibulos/et malis moribus plenos esse: possessores bonorum pauperum peuntium fame/siti/nuditate/frigore/tota die clamantium/et amore tui elemosynā petentiū.

Questio

Intentio

Questio. Oratio (dixit eremita) due erāt domine/quarum vna faciebat elemosynam vt caritatem haberet: alia vero petebat elemosynam vt humilitatem haberet. vnde questio est: que illarum plus elemosynam diligebat. Ait intentio. quēdam militem (qui fuerat bellator/et spoliator multis in locis multa mala compluribus hominibus inferens: et maxime cuidam ciuitati/ prope quam ipse quādā fortem et munitam arcem habebat) male cōmissorum scelerum penitebat: sicq; cōtritus et penitens orabat beatam mariā dei matrem/ vt ei veniam impetraret. et iuxta ciuitatem illam fundauit quandam hospitalitatis domū: cui castrum suū dimisit. et

ter ty Charitatis quomodo
in habeat cū forte ff.

commendauit illam charitatis administrade domū/ et bona ipsi⁹/ in custodia episcopi ciuitatis illius. post obitum autem militis et successorum: episcopus illius ciuitatis quasi omnes redditus ipsius hospitalitie domus sibi retinuit. quonia in ipsi redditus permagni erant assignandi pauperibus/ et venientibus/ et petentibus hospitalitatis beneficiū. episcopus vero sibi maiorem partem retinēs: diuisit illos redditus canonicis suis/ multiplicās redditus eorum. Et quoniam episcopus peruerterat intentionē militis/ qui castrum suum donauerat pauperibus christi: vire⁹ intentionis/ fuit episcopo et eius successoribus inimica. Itaq; ille episcopus nō vixit diu/ nec ceteri eius successores/ poterant diu viuere: in tantum vt quasi totū collegium miraretur/ qua ratione quicūq; fieret loci illius episcop⁹ tam modicum viueret. Et accidit vt cuidā illius ecclesie canonico sancte vite: reuelaretur causa quare tam modicum viuerent/ illius loci episcopi. videlicet quia donec castrum intentioni restitueretur: qua fuit a milite assignatum pauperibus/ nunq; aliquis episcopus diu viueret in illa sede. Canonikus vero reuelauit ea que viderat/ et restituit est castrum hospitalitie sicut prius: et postea vixit quilibet episcopus in sede illa vt viuunt in alijs ecclesijs/ in quibus conseruantur pauperibus elemosyne secundum intentionem qua statute fuerunt et ordinate.

De obedientia

Cap. XXVIII

Aus (ait eremita) quid est obedientia? que respondit dicens. obedientia est intellectus/ et volūtas alicuius sub alio irreuocabilis/ et sibi nichil retinēs ordinata concessio. Et quoniam beata dei genitrix/ ē obediētie mater: de obedientia eam laudemus hoc modo. Protinus cum beata virgo maria dictis archangeli gabrielis obediuit: dei filius carnem humanam sumpsit ex ea/ sic obediēte vt totum intellectum/ et totam voluntatem suam subiecerit intellectui/ et voluntati dei sine alicuius retēone. suum quidē intellectum subiecit: in hoc/ quia credidit se filium concepturam sine caruali contagio/ et sine viri semine. nam intellect⁹ humanus: via nature consentire nequit/ mulierem matrem simul esse et virginem. sed ipsa subiciens intellectum suum: credidit secundum diuinam potestatem hoc opus fieri posse/ quod erat super intelligere suum. volūtatē vero suam/ subiecit voluntati dei. quia voluit vt deus secundum volūtatē suam operaretur ex illa/ tanq; ex ancilla sua. vnde nichil dominij retinuit voluntati sue: sed voluntatem suam subiecit ad quidquid deus ex illa voluit. quare in hora annūciationis sue: fuit adeo vehementer obediens/ vt vltius obedire secundum naturam non potuerit intellectus/ et voluntas. et semper post annūciationem perseuerauit/ in obedientia cum magnitudine bonitatis/ potestatis/ sapientie/ amoris/ virtutis/ veritatis/ iusticie/ et sanctitatis: in tantum vt hoc aliquatenus estimari non possit. nam maximā obediētiā humanitatis filij sui/ quam habuit diuinitati: oportuit correspondere obediētie tante matris. que scilicet obedientia humanitatis filij sui/ tāta fuit vt nō potuerit esse maior/ nec deus eam facere potest in creatura maiorem. nec etiam omnes obedientie angelorum/ et sanctorum sunt tante: q̄ta est sola obedientia humanitatis domini ihesu christi/ quā ipa humanitas habet sub diuinitate cū qua est vna/ eademq; persona. Beata dei mater adeo est obediens: vt intelligere suum subiciat velle suo/ et e conuerso. Ita vt id velit quod intelligit/ in bonitate/ magnitudine/ perseuerantia/ sanctitate/ et virtute: et intelligat id quod vult in eisdem. Iterum est ipsa obediens: quoniam suum recolere/ intelligere/ et amare facit esse obedientia bonitati/ magnitudini/ perseuerantie/ potestati/ virtuti/ et sanctitati. Itaq;

Questio
Laus

ipsa obedientie plena existit: obediens filio suo cui se subijcit recolendo/intelligendo/
et amando. in cuius recolere/intelligere/et amare: tanta est obedientia quanta est bo-
nitas/magnitudo/perseuerantia/potestas/virtus/et sanctitas: quam ipsa habet re-
colendo/intelligendo/et amando filium suum hominem deum. et quoniam nemo hanc
magnitudinem sui recolere/intelligere/et amare considerare potest: quis est qui co-
gitare possit/et credere: quanta est obedientia gloriose virginis matris dei? Tantam
oportet esse obedientiam beatissime dei matris/ut sufficere possit omnibus obediens
tibus angelorum beatorum/et omnium sanctorum: tam huius mundi/quam glorie sempi-
terne. nam eius obedientiam: oportet esse fontem/et flumen/redundantie ceteris obe-
dientibus. ab eius enim obedientia: ceteras obedientias formam/et sanctitatem/et vir-
tutem sumere oportet. Cum ergo tot sint angeli beati/tot sancti/et sancte/et tot cu-
iuslibet eorum obedientie in bonitate/sanctitate/virtute/perseuerantia/et sapientia/
et amore: quis cogitare potest magnitudinem obedientie gloriose dei matris? Non
mirabile est in hoc mundo religiosum aliquem/aut religiosam: adeo maiori suo esse
obedientem/ut penitus illi suam subijciat voluntatem/quam habet per naturam li-
beram. ita ut incarceret eam sub voluntate sui maioris/ ad faciendum quidquid suo
maiori placuerit. similiter aliquo modo et scutifer est obediens domino suo/et an-
cilla domine sue. hoc autem totum fit in virtute obedientie gloriose dei genitricis.
imo plus audeo dicere (ait laus) quoniam in ea fuit adeo natura obediens, non po-
tuit ultra: cum ipsa sacratissima virgo peperit/permanens virgo post partum. ha-
(inquit laus) obedientiam eius narrare non possum/quare victa desisto. **Questio.**
Intentio (dixit eremita) laus laudabat beatam dei genitricem de obedientia: et oratio
orando petebat obedientiam ab ea. unde questio est: que illarum plus diligebat obe-
dientiam. **Narravit intentio** dicens: quidam clericus sepe numero de fide tenta-
batur: quoniam videbatur ei mirabile matrem domini nostri ihesu christi esse vir-
ginem post partum/et ante. et quotienscumque hec tentatio arripiebat eum/apud se-
metipsum tristis erat/et dolens: et timebat se tentationi consentire. **Quadam** vero
die cum super fide valde tentaretur: recurrit ad beatam dei matrem/orans eam/ ut eum
adiuaret. bona quidem intentio sua/et spes quam habuit in ea: posuit eum in via
resistendi tentationi sue. et consideravit se habere obedientiam intellectus et volun-
tatis: itaque subiecit intellectum suum voluntati sue/et econverso/nam hoc modo resi-
stitur tentationi. sed cum voluntas subijcitur intellectui/et non econverso: tunc in-
tellectus vult via ratiocinationis tantum incedere/scrutans ea que sunt per expe-
rientiam/et per necessitatis argumenta. et sine ijs non quiescit nec: permittit quies-
cere voluntatem. hoc idem etiam habet esse/et econverso: cum intellectus subijcitur
voluntati/et non econverso. nam voluntas secundum naturam/vehementius diligit in-
tellecta quam non intellecta: idcirco cogitur intellectus ad placitum eius/et facit eum scruta-
tari ea que intelligi possunt experientia vel vi argumendi. et cum ea non potest attingere
remanet tentatio/et tunc intellectus et voluntas quietem habere non possunt.
Sed cum voluntas obligatur et subijcitur intellectui/et econverso: tunc conveniunt simul/
et alius in alio temperatur/ac alius est alij lumen. et cum alius alij non sufficit esse lumen
ad inveniendum naturaliter ea que sunt/sequitur inde fides: et aliud lumen eorum super
aliud remanet mortificatum. **Cum** ille clericus modum istum percepisset: mox se iunxit
contra tentationem quotiescumque ipsa impugnabat eum/subijciens intellectum voluntati/
et econverso. nam in eo quod voluntas eius volebat beatam mariam esse virginem matrem:
oportebat ut intellectus obediens voluntati crederet illud: et supponeret quoniam

Questio

Intentio

fieri poterat/ex quo voluit illud voluntas dei: cui scilicet voluntati dei/ intellectus
 et voluntas ipsius clerici obligati erant obedire. Et quoniã intellectus eius intel-
 ligebat potestatem dei posse facere super naturã/et super hoc quod ipse poterat intel-
 ligere: oportuit vt voluntas eius obligata/et obediens intellectui/diligeret ita esse
 sicut intellectus intelligebat /videlicet potestatem dei posse agere super naturã. itaq;
 clericus (quia veram habuit intentionem/obligando intellectum voluntati: et e converso)
 iuuabatur contra tentationem. et placebat ei cum inuadebat eum tentatio: vt virginitatem be-
 ate dei genitricis posset multo magis amare. Tu domina pietatis/largitatis/po-
 testatis/sapientie/z amoris (ait oratio) placeat tibi vt largiaris humano intellectui:
 magnitudinem bonitatis/humilitatis/et patientie: vt fiat obediens magnitudini bo-
 nitatis/eternitatis/potestatis/sapientie/amoris/virtutis/z sanctitatis filij tui. nam
 cum ipse intellectus humanus discurrendo tendit per viam nature/nec vult esse obediens
 magnitudini virtutum predictarum:tunc non credit illa opera que filius tuus per ma-
 gnitudinem bonitatis/et sue potestatis super naturam operatur. hunc siquidem intel-
 lectum gloriosa habent iudei/et sarraceni/quia non credunt te posse matrem esse:nec cre-
 dunt in diuina essentia z natura tres personas distinctas esse posse/absq; distinctione
 ipsius essentie et nature. et quoniam intellectus eorum obedire eis que sunt per na-
 turam/et inobedit eis que sunt super naturam: versatur eorum obediencia in ijs in quibus
 est paruitas bonitatis/durationis/potestatis/et virtutis: et eorum inobediencia in
 ijs in quibus est magnitudo bonitatis/eternitatis/potestatis/et virtutis. tu autem
 hoc amoris mater sufferre non debes. quare te deprecor vt amplius hoc non susti-
 neas: cum sis fons/z mater obediencie cum magnitudine bonitatis/potestatis/sancti-
 tatis/et amoris. Virgo gratiosa: voluntas hominum renititur obedire magnitudi-
 ni bonitatis/perseuerantie/potestatis/sapientie/et virtutis/et desiderat esse libera
 et super omnia dominari. idcirco peccant homines/et alij alijs iniuriantur inobe-
 diendo filio tuo/et tibi: non seruantes decem legis precepta. Tu autem iustissima
 et potentissima non debes hoc sustinere: imo velle debes voluntatem humanam/esse
 obedientem magnitudini bonitatis/perseuerantie/et potestatis. vt priusquam alius quic-
 quam agat: ponat in velle suo bonitatem/magnitudinem/perseuerantiam/potestatem/et amo-
 rem. et hoc modo nolendo in habitu obediencie consistet: et obediens virtutibus/
 obediet filio tuo/et tibi/et vicij resistet. Sed quia voluntas hominum (cum sit filij tui crea-
 tura) inobediens tibi sit/et obediens malo/et non bono:hoc siquidem grande malum est.
 nec videtur tuum esse domina charissima: vt hoc quod tibi obligatum est z subiectum/
 permittas sic peruertere/z oblique incedere. quare te deprecor domine clemens/vt regulas z
 ordines voluntatem hominum sub bonitate/magnitudine/perseuerantia/z potestate:
 faciens eam illis subiectam. et si de libertate sua conqueratur: melius vtiq; est eam esse in
 seruitute cum bonitate/magnitudine/perseuerantia/z potestate/quam in libertate cum vicio/
 malicia/et falsitate. Iuxta domine virtutum: quilibet tenetur submittere voluntatem suam
 ad volendum id quod vult voluntas tua/et maxime quod vult voluntas filij tui: quia vo-
 luntas cuiuslibet creata est ad volendum id quod voluntas filij tui/et tua/vult. Creatã autem
 voluntas cuiuslibet libera: ad libere volendum velle filij tui/et velle tuum. quod est quia
 plus potest velle libere: in bonitate/magnitudine/perseuerantia/potestate/et amore/
 quam coacte. et quoniã ipsa voluntas est libera: non vult se subicere intentioni qua cre-
 ata est libere/aut intentionibus se subicit alienis/ quibus non est creata. quod habet
 esse in illis: qui plus diligunt se ipsos/aut alia/quam filium tuum/et te. tu autem regina
 hoc velle non deberes: nam eidem intentioni qua voluntas creata est/ debes subicere

voluntatem/et eam stabilire subiectam eidē. Audi regina clemēs/est ne hoc bonū:
 vt quisq̄ plus diligat seipsum/q̄ deum? et plus diligat gloriam suā/aut euitationē
 pene/q̄ honorificationē/et honorē benedicti filij tui? ha regina pijsima/qualiacūq̄
 q̄ sint hec: absit hoc. sed facias quomodocūq̄ id sit: vt homines plus diligant deū/
 q̄ seipso. heu quid dicam? quoniā quasi omnes homines plus diligūt seipso/q̄
 deum: et nemo plus diligens seipsum/q̄ deū/existit in saluationis statu. vnde scire
 potes paucos tendere in partē filij tui/et tuā: ⁊ multos in partes/ cateruasq̄ demo-
 nū. quare bene faceres/ si mitteres homines per mundū predicantes/et dicentes:
 quia nemo plus diligens seipsum/q̄ deū? existit in statu saluationis/et illi clausum
 est regnū celoꝝ. **Questio.** Oratio (dixit eremita) duoz hominū alio subijciente
 suā voluntatē suo intellectui/et alio subijciente suū intellectum sue voluntati/que-
 stio est: vter eoz plus habet obediētie. **Fit intētio:** quidā monachus obediēbat
 abbati suo/vt obtineret saluationē: videbatur enim illi per virtutē obediētie/glo-
 riam se lucrari posse eternā. Idcirco diligebat obediētiā/obediens abbati suo in
 omnibus quibus poterat: et frequētes aduersus obediētiā tentationes/ ⁊ maxi-
 mas patiebatur/adeo vt nimīū infestaretur illis: et interdū parum deerat quin fie-
 ret suo abbati inobediens. Cūq̄ monachus ille/ijs tentationibus sic affligeretur:
 quadā die orauit beatam dei genitricē vt iuuaret eū suas portare et superare tenta-
 tiones/quoniā valde timebat ne aliqua dierū fieret inobediens/ et per inobediētiā
 formidabat ne iudicaretur in dānationē. finita oratione supuenit ei voluntas obe-
 diētiā amādi potius intentione dei/et gloriose matris eius/q̄ intētiōne sue sala-
 uationis: deinde cū inuadebat eū tentatio inobediētie/cōfestim supabat tētationē:
 vnde ppēdit quoniā obediētiā quā habebat intētiōne habēdi gloriā non erat tante
 virtutis quāte obediētiā quā habebat ad deū/ ⁊ gloriōsā eius genitricē amandā.

De auxilio.

Cap. XXX

Questio
Intentio

Questio
Laus

Laude quesit eremita: quid esset auxiliū? que respondit dicens: Auxili-
 um est fortificatio debiliū/et eoz deductio ad illud (quod desiderant) cō-
 plemētum. Et quoniā beatissima dei genitrix est iustoꝝ et peccatoꝝ au-
 xilium: de auxilio laudemus eā hoc modo. Gloriosa dei mater (aut laus) de sua
 bonitate/magnitudine/perseuerātia/et potestate: iustis auxiliatur. ita vt de boni-
 tate sua auxilietur bonitati iusti/et de magnitudine sua magnitudini eius: ⁊ hūc in
 modum de reliquis. quia bonitas illi⁹ debilis est ⁊ modica: ad gloriā acquirēdā.
 Est enim eterna gloria tanta: vt nemo quātūcūq̄ iustus/ et sanctus/ dignus sit eā
 habere. quia maior est ipsa: q̄ bonitas illius acquirere mereatur. Est autē bonitas
 gloriose virginis dei matris/adeo excellēs/ et vberās/ q̄ bonitati hominis sic au-
 xiliatur: vt de suo recolere/intelligere/et amare/magnificet eam inq̄tū recolit eā.
 magnū certe est bonitati hominis: ipsam dei matrē/recolere eam. de suo similiter
 intelligere/et amare magnificat eā. magnū enim est bonitati hominis: vt a beata
 dei genitrice intelligatur/ac ametur. Cum ergo beata dei mater bonitatē iusti ma-
 gnificet inq̄tum recolit/intelligit/ et diligit eam: auxiliatur quidem illi bonitati/
 ad eam recolēdam/intelligendam/et amandam/a filio suo. et sic ascendit iustus ad
 gloriā: cum recolitur/intelligitur/ ⁊ amatur a beata virgine glorioza/ ⁊ a filio suo.
 Et si gloria eius est magna: est vtiq̄ magna recordatio/et magn⁹ intellect⁹/et ma-
 gnus amor/quos deus et eius glorioza mater habēt ad ipsum iustum. Homo li-
 cet sit peccator/bon⁹ est: cum sit creatura. bonitas enim/est vnum de principijs ei⁹.
 Illa quidem naturalis bonitas/hominis in peccato iacētis in peccatum lapsa est:

quoniam habitu peccati est induta: pro quāto homo iacet in peccato mortali. vnde ipsa naturalis bonitas: et cetera naturalia principia (de quibus homo naturaliter constat) ligata manent/et incarcerata/sub iusticia filij gloriose virginis marie. Ipse quidem peccator nullū habet aliud remediū: nisi recolat/intelligat/et diligat bonitatem/magnitudinem/perseuerantiā pijsimę matris dei. quoniā sic auxiliabitur bonitas eius bonitati peccatoris: et magnitudo eius magnitudini illius. et sic de alijs huiusmodi. nā quatenus peccator recolat/intelligit/et diligit ipsā misericordie matrem: agit bonū. et sic habet bonitatem naturalē/et accidentalē: quibus bonitas naturalis et accidentalis ipsius matris dei auxiliatur. similiter et magnitudo/et perseuerantia ipsius/magnitudini et perseuerantie illius. Et isto modo auxiliatur ipsa pietatis mater peccatori quod captiuus est et incarceratus in peccato/et vincula peccati dissoluit/eūque liberat a peccato: deducēs eū sub vmbra sue misericordie/et filij sui. et tunc auxiliatur ad indulgendum ei: et ad dandā illi gloriā sempiternā. hoc siquidē auxiliū cuius peccatori deesse nō potest quātūcumque peccauerit enormiter/si velit cōverti ad fontē misericordie/et pietatis/scilicet ad beatā dei genitricē: eā recolēdo/intelligendo/et amando. nā auxiliū (quod ipsa peccatoribus impartitur) rāte excellētie est: vt estimari nō possit. Peccatorē enī sub ira dei cōprehensū/incarceratū/et vinctū per omnes limites et vias nullū habentē aliud remediū: facit ipsa regina pietatis amari a filio suo et illi indulgeri et dare gloriā in eternū. Quis ergo (inquit laus) auxiliū hoc estimare potest? Demones (inquit laus) sunt hostes crudelissimi hominū famulantū gloriose virginis dei matri. tāti etenim sunt illi in malicia sua/et in potestate: vt nemo quātūcumque iustus/et sanctus/possit se protegere ab eorū insidijs et astucijs preter auxiliū dei/et gloriose virginis matris eius/et angelorū beatorū. ipsa nāque beata dei mater filiū/et āgelos beatos illi procurat auxiliari: et ipsa et eidē fert suppetias quātū potest. ita vt quicumque in eius custodia et defensione se reijcit: nullus demon ei aliquo modo nocere valet. Et ideo cū demones toto posse suo tentant homines: tunc ipsa regina potestatis eis auxiliatur/resistens demonibus vi bonitatis sue vincētis eorum maliciam/et vi magnitudinis sue vincētis eorum magnitudinē/et vi potestatis sue vincētis eorum potestatem/et vi sapientie sue vincētis eorum astutiam/et fraudē/et vi humilitatis sue conterētis eorum superbiam. quare neminē timere oportet malitiā demonū: cū teneat dei genitricē sibi propiciā et postulat ab ea auxiliū et succursū.

Questio. Laus (ait eremita) quibus auxiliatur plus dei mater: aut iustis/aut peccatoribus? Retulit intentio dicens: quidā sanctus homo multū scrupulabatur naturas et proprietates intentionis: vt virtutē quā habet intentio secundū suas proprietates/et suā naturā pernosceret. hoc autē scrutiniū faciebat ipse: vt virtute intentionis aduersus tētationē iuuaretur. et accidit semel vt ipse super luxuriā tētaretur: et tunc recurrit ad intentionē/considerās villitatē luxurie/et turpitudinē actus luxuriandi: que tāta est vt nemo modo factu/sed et dictu/et scriptu/sit fedissima. hanc siquidē considerationē habuit intentione euadēdi tētationē. sed cū pre magnitudine illius nō posset eā infringere: cōsiderauit infernales penas/ vt pre timore illarū/dissiparet tētationē. et quātū eas quōto plus poterat consideraret crudeles/nichilominus tētatio illū impugnabat: quoniā nimis inualefcebat. et tunc accessit ad ignē/et cepit digitū cōburere vt pre dolore digiti sui illā dissolueret tētationem: et tunc illi cessauit tētatio. sed in aliā subito corruit deteriozem: videlicet superbie et hypocrisis. tunc igitur incepit considerare mortem/et putrefactionem ad quas venturus erat/esca vermibus: vt aduersus tētationem auxiliū sibi vendicaret.

**Questio
Intentio**

sed quia tentatio nimis inualecebat cum omnibus his machinamentis non poterat se aduersus eam tueri/ac protegere. sed tunc cepit considerare humilitatem/et passionem ihesu christi/et humilitatem/et patientiam gloriose virginis matris eius: et superauit tentationem. Itaque vincebat bonus homo tentationes/in quas inciderat: scrutando naturam/et proprietates intentionis. Potentissima domina (inquit oratio) indigeo auxilio tuo nimis. homines namque deuiare fecerunt mundum ab intentione sua: qua creatus est. Nonne filius tuus creauit mundum: ut ipse multum cognosceretur/et diligeretur ab hominibus? homines autem mundani quantum possunt conantur alia cognoscere/et amare: et obliuiscuntur intentionis qua mundus creatus est. Tu autem prudentissima. scis aliquos homines numero paucos/et modicos virtute/et auctoritate/qui quantum possunt utilitatem tractant publicam/ut restituatur mundus intentioni qua creatus est. Sed quid prodest hoc: cum non habeant adiutores? unde te oro ut eis sis auxilio/quatinus ipsi (quibus sunt indigentes et debiles) valeant auxilio tuo ad tam excellentis/et nobilis operis optatum peruenire complementum. Optimum quidem opus operaberis excellentissima domina: si auxiliaberis eis. quoniam per id quod tractant: potest totus mundus (te preside) ad veram venire conuersionem. unde sequetur illozum saluatio qui corruunt in perditionem. atque filio tuo/et tibi consequetur inde laus/et honor: et mundus ad finem ob quem creatus est redigetur. Auxilium quidem tuum quod pro illis peto/est: ut tantam virtutem sermonibus eorum impendas/quo ipsi mouere possint dominum papam/et prelatos/et religiosos ecclesie catholice/et principes christianos ad diligendum negocium quod ipsi tractant. videlicet ut discatur infidelium diuersa idiomata/et fiant monasteria in diuersis terris ubi doceatur: ut per ea in uniuerso orbe euuangelia predicentur/et sic de alijs prout recitatum est superius in praetatione de fide/et elemosyna. hoc ergo auxilium regina gloriose facile dare potes. Multi enim sunt homines hoc negocium appreciantes/et laudantes: sed per se nichil agent ultra. expectant enim a fortiori se moueri. motus autem illozum: bonitatis/perseuerantie/et potestatis/magnitudinem requirit: quam non habent parui homines communem utilitatem tractantes. Tu uirgo pia/nauiantibus in mari: auxiliaris in undarum tempestate. sine enim auxilio tuo sepe naufragarentur in undis. tu auxiliaris in bello militibus pro iusticia pugnantibus: et auxiliaris bone mulieri super infirmitatem filij sui. et istis/et illis: et quibuscumque tibi placet auxiliaris. quoniam preter auxilium tuum/nec milites in bello preualere possunt: nec alij a suis periculis liberari. ergo cum istis auxiliaris: cur etiam non auxiliaris eis qui honorem filij tui/et tuum quantum possunt pertractant? Admirabilia quidem sunt hec de te/et de filio tuo: quoniam tot hominibus auxiliamini/et vestromet honori auxiliari desistitis. Scis ne: quid facient illi homines tam modicum appreciati/tam modicum adiuti/et tam modice potestatis? dimittent dolenter tuum negocium/et tue cure solius cum fletibus relinquunt: et vide tunc ne (si mundus redat in perditionem) filius tuus/et tu modicum curare videamini. hoc certe si contigerit: preter eorum/et meam uoluntatem penitus erit/qui inde nichil aliud potuimus ultra. Et ego excusationem meam habeo: quam multociens super hoc te orauimus. Tu autem uirgo auxiliari teneris: ex quo tantum auxilium tibi factum est. Et si in die annunciationis tue ab angelo/non esset tibi factum auxilium a sancta natura diuina: posses ne sufficere tante uirtuti/et tante bonitati/ut fieres digna esse dei mater? et posses ne simul existere mater uirgo/et mater melioris hominis quam sint ceteri homines/et quam omnes angeli/et ceterae creature? ha gratiosa domina placeat tibi ut auxiliaris. Quod si non: uideberis quidem

ociosa/et nō habere recordationē magni auxiliij tibi facti. nec apparebis esse mater peccatorū: qui die noctuq; ad te clamant/tuū auxiliū inuocantes. Auxiliare pia/bonitati contra maliciā/magnitudini contra paruitatē/et virtutib⁹ contra vicia: quia sic reducetur mundus in suum finem optimum. *Q* si non: perditur et interit mūdus et remanet relictus sine domino suo/et sine sua domina. *Questio.* *Oratio* (dixit eremita) quero a te/virū beata dei mater: libentius te exaudiat pro mulieribus/q; pro viris. *N*arrauit intentio dicens: quidam homo occidit patrem suum/et ex matris incestu genuit filiū. *Q*uadam autem die/cum esset ille in platea: quidam homo alter/coram ipso multum iniuriose alterum occidit virum. Ille vero qui patrem suum occiderat: homicidam illū apprehendit/et tradidit iusticie. qui protinus animaduersione facta: vili morte movēs/infami de furca pepēdit. hoc facto: is qui patrem suū occiderat/contritus est valde de peccato quod perpetrarat/ eiq; visum est quia suum patrem occiderat/et quia incestū cū sua matre commiserat: morte corporali/et spiritali se puniri debere. tantūq; considerauit magnitudinē horum reatuū: vt desperauerit de misericordia dei/et auxilio beate virginis matris eius. *E*terū tamē proposuit diligere beatam dei genitricē: vt ipsa auxiliaretur ei/saltem vt alicui⁹ pene prestaret ipsa refrigeriū in inferno. *E*t quoniā peccator ille/in aliquo confisus fuit de auxilio beate dei matris: confidentia illa mediante dei genitricē in tantū eū adiuuit/vt beatissima domina nostra multiplicauerit ei confidentiā/in tanta magnitudine bonitatis/perseuerantie/et virtutis. et ipsa tantam magnitudinē addidit confidentie sue: quousq; in multiplicādo confidentiam suam/in tantam spem erectus est/vt desperauerit ex toto auxilio beate dei genitricis marie se cōsecuturum veniam/de horrendis facinoribus admittis. et tunc ipse mutauit intentionem qua diligebat dei matrem: in intentionem nobiliozem. dilexit enim eam extūc: vt apud filium suum in tantum auxiliaretur ei/vt ipse indulgeret ei commissa sua. et tunc habuit ipē venie/et saluationis: auxiliante beata dei genitrice. *A*dhuc tamē non diligebat eā/intentione perfecta: sed ipsa pietatis mater/intentionem mutauit et alius vno gradu. multiplicauit enim amorem illius peccatoris/quem habebat ad eam: donec excellentiori et magis studiosa intentione dilexit eam. videlicet donec dilexit eam ppter bonitatem/magnitudinem/et perseuerantiam/virtutem/sanctitatem/et amorem ipsius gloriose dei matris. tunc huius peccatoris intentio in suum gradū venit cōpletū: propter cuius cōpletū habuit auxiliū gloriose dei genitricis. et cōsecutus est misericordiā/et indulgentiam de suis peccatis: agēs postea penitentiam/viuens in iusticia et sanctitate.

De auroza.

Cap. XXXI

*I*us (ait eremita) Scis ne quid est auroza? que respōdit dicens: auroza est principium splēdozis/et finis tenebrarū. *Q*uoniā ergo beata dei genitrix est iustozū/et peccatorū auroza: sub auroze similitudine laudem⁹ eam hoc modo. *E*st ergo beata dei genitrix: auroza splēdozis (inquit laus) qm̄ in ea sumpsit carnē dei fili⁹ qui est lumē luminū/et oīs splēdozis splēdor. *I*dcirco fuit ipsa beata virgo maria/sic illuminata splēdoze in incarnatione filij dei: vt ipsa sit pncipiū splēdozis iustis/et peccatorib⁹. pncipiū autē est splēdozis sanctis prophetis: qui pphetates de illo splēdoze/diu considerauerūt eū. *L*ux est quidem et splendor/ipsa beatissima dei mater peccatoribus: quoniam ex ea orze sunt misericordia/venia/et recreatio totius generis humani. et in ea finite sunt tenebre: quibus totum genus humanū tenebatur/pro delictis primozū parētū. *L*ū ergo ille tenebre tate essent vt totū

Questio
IntentioQuestio
Laus

genus humanū comprehenderent/ et tantus sit splendor eius/ vt eas expulerit/ et
 ipsa beata virgo maria sit huius tanti splendoris principium/ et harum destructio
 tenebrarum: quis cogitare potest in quanta excellētia sit ipsa domina nostra/ splē-
 dor maximus/ et auroza/ atq; finis inestimabilis/ et destructio tenebrarum? In
 auroza incipit sol suam detegere claritatem/ et lumē dare terre/ que in nocte fuit te-
 nebris obumbrata. Tempore noctis/ propter tenebras: oculi lucis patiūtur edyp-
 sim. tempore noctis deambulāt fures. tempore noctis luxuriosi ad actus se expo-
 nunt luxuriosos. sed fulgescēte auroza: oculi recuperāt lucē suā/ incipiētes splē-
 dorē cernere/ et iniqui homines incipiunt fugere/ et aduenit consolatio ad corda
 bonorū hominū qui in nocte/ proposuerunt agere opera bona in die/ cuius auroza
 precucurrit. et multo melius in auroza que est ipsa clarissima splēdorē mater: ince-
 pit dei filius suam ostendere deitatem/ mundum purgantem ab erroribus/ et fugā-
 tem ignorantie tenebras/ et malorum operum/ et peccati. Ille ipse est illa dies que
 nulla nocte clauditur: a cui⁹ facie maligni fugiūt homines/ ⁊ peccatores. que con-
 solationem iustis tribuit/ et salutem. Ex hoc splēdore quo virgo auroza refulgēs
 tota pregnans fuit/ summū lumen fudit: illuminās cetera lumina/ cui nulle tenebre
 resistere possunt. Ex illo lumine sumpserunt sapientiam/ et claritatem: omnes pre-
 teriti/ presentes/ et futuri. Sine illo lumine nemo extra tenebras potest emergere.
 totius illius luminis: est ipsa preclara virgo maria claritas/ et auroza. In luna
 et syderib⁹ aliqua inest claritas naturalis: sol autem de claritate sua maiorē influit
 in illa claritatem/ q̄ per se essent habitura. sicut igitur sol suo splēdore/ et claritate
 sua/ aliorum splendorum/ ⁊ luminū/ lumen est/ et fulgor: sic ipsa auroza consolatio-
 nis dei mater/ de bonitate sua lux est/ et splendor omnibus bonitatibus iustorum/
 et peccatorum: et de magnitudine sua/ magnitudines eorum illuminat/ et de sua p-
 seuerantia/ potestate/ sapientia/ amore/ veritate/ gloria/ gratia/ iusticia/ ⁊ sanctitate
 illuminat eorum perseuerantiam/ potestatem/ amorem/ sapientiam/ et huiusmodi
 reliqua. nam de omnibus his et eis omnino que in ea sunt: clarificat ipsa/ et illumi-
 nat/ sanctificat/ ⁊ purificat illas similitudines/ que sunt in ea. vnde verissime potest
 ipsa dici lux/ claritas/ et auroza bonitatis/ magnitudinis/ perseuerantie/ potestatis/
 sapientie/ et amoris. Et quoniam bonitas maior est in ea/ q̄ claritas in sole: ideo il-
 luminat eius bonitas vehemētius bonitates hominū/ q̄ claritas solis ceteras cla-
 ritates. ⁊ quod de bonitate sua dictum est: idem de sua magnitudine/ perseuerantia/
 potestate/ sapiētia/ amore/ ⁊ virtute/ intelligēdum est. Cum ergo in sole tāta sit cla-
 ritas/ et auroza: quis cogitare potest in quanta excellentia ipsa dei genitrix clari-
 tas est/ et auroza cum magnitudine bonitatis ceteris bonitatibus/ et cum magni-
 tudine perseuerantie ceteris perseuerantijs: et reliquis huiusmodi? **Questio.** Laus
 (ait eremita) est ne beata dei genitrix errātium auroza? **Recitauit intētio** dicēs:
 quidā pauper in corde suo proposuit operari quidquid ageret intētionē seruiendi/
 honorādī/ et amādī deū: ⁊ gloriosam eius matrē. nā quia ad hoc creat⁹ erat: parilli
 esse videbat hac intētionē qua creat⁹ erat/ se opari debere quidquid agebat. Cōsi-
 derauit autē ille valde modū p quē posset ligare volūtatē suā/ ad hāc intētionē quā
 habere cupiebat. Et qm̄ nō poterat modū repire/ orauit beatā dei genitricē: vt pce-
 deret ei gratiā qua posset eū iuenire. **Oratione autē facta** pposuit in corde suo mori
 ad honorādū deū/ et gloriosam eius matrē: dādo cognitionem fidei christiane ijs
 qui ignorāt/ et nō diligūt eā. Itē pposuit tractare: quo pacto multi esse possent in
 eadē intētionē. hoc itaq; apud se pmanēte: fecit hoc ppositū/ sue volūtatē lumen

Questio
Intentio

et aurora: vt ipse ad propositū alligaret eā/in quibuscūq; ageret/et diceret. Et ideo quotienscūq; proponebat quicq; aut agere/ aut dicere discernebat: vtrum id ad propositum illud faceret/et si sic/procedebat. sin minus/omittebat illud: cōuertens semper voluntatem suam ad illud propositum. In tantum: vt omnia sua opera/ et dicta conuerterētur ad id quod pertinebat ad aurozam suam/ quā in animo forma uerat. in qua scilicet auroza: illuminabat/et dirigebat omnia ad intentionem suam. quecumq; vero cōtingerent intentioni sue cōtraria: proijciebat ea ex volūtate sua/ et ex omnibus operibus eius. *Q*si in aliquibus eū errare contigisset: protinus reuertebatur ad intentionem suam/et ad aurozam que illū illuminabat/ et ipsum ad suum propositū dirigebat. *O*rare desiderauit oratio beatā dei genitricē/ sub ratiōe aurore et subintulit hos sermones. Tu domina p̄clarissima lux es/claritas/et auroza: etiam multo melius q̄ laus cogitare/ac dicere possit. Ex quo igitur tu es auroza in tanto splendore bonitatis/magnitudinis/ perseuerantie/ et potestatis: placeat tibi vt destruas/et priues tenebras cordiū prauorū hominū: que sunt in eorū recolere/ intelligere/et diligere. nā sicut vere nosti/quasi oēs hoīes huius mūdi in volūtati⁹ suis obtenebrati sunt: q̄ pl⁹ diligūt seipsos/aut aliud quicq;/ q̄ te et filiū tuū. Nā sicut in absentia solis/assunt super terrā tenebre: sic et multo verius etiā assūt tenebre in ea volūtate/cui abest hec claritas que est plus diligere bonū/et nobile/q̄ id quod est inobile modiciq; valoris. quare te p̄iam inuoco: vt tu auroza/et claritas bonitatis/magnitudinis/et perseuerantie/illumines tua bonitate/magnitudine/et perseuerantia voluntates hominū in tenebris deerrantiū/que ducunt eos ad eternas tenebras/ybi nō erit vnq̄/nec claritas/nec auroza. *R*egina regum et reginaz d̄na: tu scis multos esse hoīes q̄ nō recolūt/nec diligūt/nec credūt te esse lumē/claritatē et aurozā: quoniam non est qui te reuelet eis/nec est qui de te loquatur. Illis igitur nō nascitur claritas/nec auroza recolēdi/intelligēdi/et amandī te: quoniā in tenebris sunt eorū memoria/intellectus/et voluntas. cū enī non te recolāt/nec te intelligant: te quidē nō possunt amare. vnde oro te p̄clarissima virgo vt in eorū recolere/et intelligere: assis eis/lumē/claritas/et auroza. Nonne sol/et auroza/quib⁹ non est tanta claritas q̄ta tua est: illumināt oculos eorū ad contuenda multa: ergo splendidissima/ tu ne vnq̄ illuminabis eorū memoriā/ et intellectū/ad recolēdū et intelligēdū filiū tuū/et te/bonitates/et magnitudines vestras: imo certe o domina. *Q*si nō: sol quidē videbitur melius suo officio vti: q̄ tu et filius tuus. et melius dare splendore suū q̄ tu tuū. et si sic: quid igit̄ dicent de te laudatores tui: et iusti/et peccatores? *R*egina bonitate/magnitudine/sanctitate/virginitate/misericordia/et iusticia/coronata: bene quidem scis aurozā existere mediū inter diē et noctē/verūtamē magis ad diē inclinatur q̄ noctē. nam auroza est/vt sit dies: non autē vt sit nox. Ita regina existis auroza/iter filiū tuū et peccatores. filius quidē tuus/dies est splendoris: peccatores vero sunt nox/in tenebris/et peccatis. ergo tu auroza misericordie/ que p̄pinquior es filio tuo q̄ peccatoribus: diffunde lumen filij tui ad peccatores/nec p̄mittas eos iacere in tenebris/et in vmbra mortis. Quod autem tu auroza splendida diei penitus cedas/nec recorderis noctis: hoc si quidē de te possibile nō videtur/nec equidē credo vt penitus tu peccatoz obliuiscaris. et si mater dei es: similiter et peccatoz/mater es. que igit̄ mater obliuiscit filioz suorū: maxime cū sint i tenebris et in vmbra mortis: ha virgo regina p̄clarissima absit hoc: sed miserere et illumina totū mūdū/cui⁹ penit⁹ es lumē/claritas/et auroza. *Q*uestio. *A*dirabat̄ eremita q̄ tot homines sedēt i tenebris nō vidētes lumē/nec claritatē/nec aurozā/et que-

*O*ratio

*Q*uestio

Intentio

fuit ab oratione: vbi nā abcessisset beata dei genitrix, que est peccatoribus auroza.

Recitauit intentio dicens: homo quidā ascendit in quendā altū montē et agebat illic penitentiā flens super peccatis suis: quia deū offendisset/plozans/atq; gemens. Ille siquidē cōsuetō moze media de nocte surgebat: et in oratione stabat/aspiiciens celū et stellas/ vt orationē suā fortificaret. et cū videbat oriri aurozā: considerabat diē mortis/ que est auroza iustoz/ ex hac vita tenebrosa transeuntū in illā diem/ vbi est splendor eternus/ et gloria sine fine. Illo sic considerāte: ecce venerūt prauī homines/ predones/ et pertractū ceperunt illū in carcerarūt in loco vbi claritatē viderē nō poterat/ nec aurozā. Ille quidē captus in quodā erat castello: in quo in cuiusq; noctis sine/ ac termino/ tubicinabatur ad aurozam. et ad sonitū tubicinis significantē aurozā ille letabatur: recordans leticiā in qua solitus erat existere. et in hac bona recordatiōe/ delectabatur de bonitate intētionis sue: dū existeret in loco vbi prius in monte manebat. et accidit ei semel cū audiret tubicinantē ad aurozam/ et inde cōsolaretur: vt quidā serpens horredus in illū carcerē accesserit/ et ascēderit super illum qui stabat genibus flexis. et cum venisset vsq; ad collum eius/ circūuoluit se circa illi⁹ collū: sicq; remansit collo illius circūplexus vsq; dū tubicinaretur ad aurozam. hoc autem factum est: vt penitus non cōsolaretur in auroza/ sed plozaret in ea super peccata sua/ timens iudiciū/ et iusticiam dei/ per quā recordaretur misericordiam pijsime dei genitricis marie.

De fine libri huius.

Cap. XXXII

Cum Laus/oratio/intentio/et eremita: sermones suos terminassent/ scdm triginta capita iam expleta: Laus inquit: tu domina oratio/ et tu domina intētio/ atq; tu domine eremita: audiuiſtis/ et intellexistis modū quē ego tenui/ laudādo beatam dei genitricē. bene quidē cōfiteor/ et vltro cōcedo me nō laudasse ipsam prout eā laudari decet: verūtāmē quod potui id effeci. Si enī potestas mea eadem esset/ ac mea voluntas: vtiq; super excellentius eā laudauissem. nā quāta est volūtas mea: tātū desiderat/ gaudet/ et exultat laudare/ et honorare gloriosam virgīnem dei matrem. Si autē eā laudādo in aliquibus defecerim: me tēdet q̄ plurimū. Scit enim ipse deus: me/ ex certa non errasse sciā. Parata attamen sum correctionem/ et doctrinam a vobis super hoc recipere. hec eadem/ similiterq; dixerunt oratio/intentio/et eremita. Completis sermonibus suis/ cōsenserunt in vnū vt reuerterentur omnes in mundū: ad colendum/ amādum/ et honorandum beatissimā dei genitricē: videlicet laus laudando/ et oratio orando/ et eremita questiones pponendo ad gloriā/ et honorem/ reuerētiā/ amorem/ recordationē/ et cognitionē domini dei nostri ihesu christi/ et gloriose virgīnis marie eius genitricis.

Finit liber Remundi lullij pij eremite: de
laudibus/intentionibus/et orationibus
sacratissime virginis
Marie/ Matris dei
honoratissime.

Pij eremite Remundi de natali paruuli pueri Ihesu liber.

Deus cum tua gratia: incipit liber natalis
paruuli Christi Ihesu.

Epistola ad magnificum dominū regem Francie.

Sloriosissimo et itegerrima charitate insignito illustissimo dño Philippo magnifico/dei gratia frācorum regi. Paruulus enim qui natus est nobis/et filius qui datus est nobis (quē inuenire cupim⁹) homo Christus ihesus: bonum regimen tibi tibi tribuat/teq; totum ad sui gloriā/et honorem dirigat. Rex clementissime. et hoc opusculum alacri mente suscipe: in quo benedictum puerum/aliquatenus vt viator cōtemplari valebis. quo tandem ad ipsius vtriusq; nature cōtēplationem/peruenire te faciat: qui vna cum patre et sancto spiritu regnat in trinitate persone/deus benedictus. Amen.

Prohemium.

Domine in te credentibus affectum/actumq; tibi placendi consimilem/atq; mente perseuerandi irreuocabile propositum/et nullam cum infidelibus portionem: legisq; tue preceptum adimplere. Fac nos domine sine elatione veraces/sine fictione humiles/sine dissolutione hilares/sine errore iustos/sine iactantia mites/sine penuria pauperes/sine auaricia diuites/doctos studere fieri/non arrogantes velle videri.

Cap. I

Acidit pridie iuxta secane fluentia nō procul a parhiso: dominas sex in loco amenissimo sibi inuicem obuasse. quarum nomina sunt hec Laus/oratio/charitas/contritio/confessio/et satisfactio. Quarum Laus primo: de hominibus huius seculi hunc in modum quæsta est. heu (inquit laus) homines nō laudant deum in se/propter se: et eundem in alijs propter seipsum ordinate. cum ipse sit essentia summe nobilis/et summe digna/dignitate quidem incomparabilis/et insuperabilis potestate communicata tribus diuinis suppositis: que sola propter se laude sunt digna. sed laudant eum extra se: propter bona plurima/que illis ipse largitur. quibus laudibus nūq; ero contenta. imo vero tristis/dolensq; audio frequēter deum plerosq; blasphemare/et eius iminuerē potestatem: dicentes ipsum per se non posse omnia sine causa media/vt sine celo. Et si semel ab aliquibus veram eius audio laudem: millies tamen cogor audire/pro laude blasphemias/z mera deliramenta. ideo michi esset satius hunc mundum relinquere: et aliqua in solitudine habitare eremū. ne tam indigna de deo/ qui omni laude dign⁹ est (sed solum vera) tollens audire cogerer.

Laus

Secunda domina.

Cap. II

Morait oratio. heu q̄ tristis/merensq; doleo: quoniam deum verum (qui de se super oīa est adorand⁹/altissim⁹ bonitate/magnitudine/z potestate/sine mutatione eternus/in veritate sapientissimus/voluntate optimus/iustissim⁹ cū misericordia/et perfectissimus in gloria) requiroz ab hominibus adorare: vt eis ipse bona terrena largiatur et tribuat/potius q̄ gloriā sempiternā. vnde res admiratione digna est: quo modo hoc de⁹ valeat de me sustinere/ et quo modo me amplius sinat viuere. Utinam tales homines: meum nomē nūq; nouissent. nec de ipsis auduissem aliquando. Et hec dicens fleuit oratio.

Oratio

Tertia domina.

Cap. III.

Post quā locuta Charitas: non immerito inquit tristes sumus charissima soror. nam et ego sum virtus nobilissima/ a deo hominū voluntati concessa: vt per me deum super omnia diligant. et sicut seipso: suū proximū/ordine semper ad quemlibet seruato. sic vt bona terrena: bonis essent cōmunia. eis ea lege tributa: vt pax et concordia vniuersaliter inter eos conregnarent. verum

Charitas

longe aliter euenit/et omnino vt apparet oppositum: quod etiam ordinem ipsum turbare videtur/et summā inducere confusionem. Quoniam fame pauperes pereunt/nudi sunt/et neglecti/querunt/et non inueniunt: et diuites bonorum superfluitate superbiunt. a qua oriuntur gula/ auaricia/ et alia innumera mala: et mei hodie/aut paruum/aut nullam curam gerunt: imo totaliter me negligūt. Quid ergo putāt peccatores sine me facere? quoniam si quis in regnum introierit: mecum introibit. nec extremū iudicium eterni iudicis aliquis poterit impedire: neque eum decipere/cum sit sapientissimus/et videat aperta omnia/et occulta. Heu quantum/ quā grauer doleo: quia subiectum nullum reperio/ in quo actionē habere valeā/ atque in melius ipsa proficiam. et si quando quis me habeat/ ociose me ipse tenet: et est nature mee contrarius/et sibi ipsi quā plurimū est nocuus.

Quarta domina.

Cap. III

Contritio

o
Einde ait contritio: Quando recordor quot mala in mundo sunt et fiunt/ videns male disponi entia/ vt eidem veniant et peiora: miro quomodo possim viuere/aut in volūtate existere/ per actum positiuū vel priuatum. voluntas etiam hominū michi contrariatur. quia quādo maxime expediret me in ipsa actum ponere vt peniteret/ displicentiamque de cōmissis haberet: se diuertit ad actum cōtrarium. nec veretur diuinū iudicium: quod expectat. Quapropter tota difformis sum/et infirma: a meaque natura penitus aliena. volūtas autē huiusmodi sic peruersa: eternis supplicijs relinquatur affligenda.

Quinta domina.

Cap. V

Confessio

p
Estque ita locute sunt quattuor domine: Laus/oratio/charitas/et cōtritio: confessio quinta domina sic orsa inquit. Ego sum virtus: per quam sciāt homines de cōmissis confiteri/et se reos accusare. ita vt assit mentis vera contritio/que mea germana/et soror est: et verbum menti respondeat. nichilque occultum remaneat: quin exterius referatur. recordetur memoria/ videat intellectus/ quid fecit/et quomodo/ deum vel proximū offendendo: per visum/auditum/odoratum/tactum/gustum/loquendi modum/modisque alijs quibuscūque. et satisfactionem cogitet sibi possibilem et condignam: et toto animo peccata displiceant/et pro eis iniuncta penitentia compleatur. Sed idcirco doleo/meroreque afficio: quia raro sum in hominibus quādo confitentur. Quid dicam/quid faciā/ vbi stabo? cum amicum nequeā inuenire. Et nouit deus vt quotidie tristior vehementer et acerbe/et nunquam letabor in posterum: quousque in hominibus inuenero verū esse.

Sexta domina.

Cap. VI

Satisfactio

a
Et satisfactio/ancilla iusticie vere obediens/et deuota. Iusticia precipit/ vt de omni actu hominis fiat satisfactio: quo deus vel proximus est offensus. Si visu cōmittitur: vigilijs/lachrimis/et cordis suspirijs a vanitate huius seculi faciem auertendo satisfaciam. Si auribus audiendo illicita: conuertā ad dei laudes/et diuina officia audienda. Et si gustu deliquero: satisfaciā ieiunijs/sapores/cibosque superfluos (quibus humana fragilitas nata est lascuire) dimittēdo. tactu satisfaciā: leuibus et mollibus pretermittis/dura et aspera eligendo. Ancilla sum iusticie: vt castitatis virtute polcā/prout suadet et precipit christiana religio. et vt deo satisfaciā de imaginatione/mēbris/potētijs/et actibus hoīs quibuscūque: et vniuersaliter dimittā vicia amplectendo virtutes/eligēdo penitentiā/iudicio rationis et intellectus stādo scdm mēsurā delicti satisfactionis iudicātis: vt tradē sequat cōtritio/laus/et oratio/charitatisque inflāmet affectus. Sed quid prodest tale preceptū

a iusticia michi datum esse: cum iniuria regnet in omnibus: ipsa enim cum vicijs alijs sociata: auaricia scilicet/gula/luxuria/superbia/acedia/inuidia/et ira totaliter me impedit et iusticiam matrem meam. et homines magis vicijs seruiunt: q̄ virtuti.

Et ex hoc mundus tenebrosus fit/et obscurus. Dum autem quelibet domina hunc in modum locuta fuisset: interunt consilium vt mūdum relinquerent/ et per deserta vagarentur/ ne vltorius in tanta desolatione homines vicijs induratos viderent. Verum huic consilio obstitit oratio. non est bonum consilium (inquit) vt mundum et genus humanum relinquamus: que nobis a domino deo nostro tradita sunt/ cur reque commissa. nam esset grande malū: et maiora mala innumera inde sequerentur. Sed michi potius acquiescite: nuper nobis dictū est/ q̄ puer ex virgine gloriosa in mundo natus est: qui pauper/et paruulus iacet in presepio/pannis paucis/et pauper culis inuolutus. quē prophete/quem angeli/mundi saluatorem/et dei filium p̄nunciant. Et ideo cum filius dei in tātum humiliatus sit: vt pauper puer natus sit/ in quantum est homo factus/ in paupere loco. ad eam us ipsum cum audacia/reclamemus cum fiducia: qui tantum humiliatus est. vt ipse nos exaudiat: quatinus a cordibus hominū extirpemus vicia/et inseramus virtutes. vt quelibet nostrarum suo vtatur officio: et habeat plenarie actum suum. id autem quod locuta est oratio: alijs gratum fuit/placuitq̄ dominabus. et protinus accelerauerunt ad puerū paruulum adorandum:

De inuentione pueri.

Cap. VII

Bant autem predicte domine de puero sic loquentes: habentesq̄ desiderium vt adorarent puerum/quelibet suo modo. et cū venissent ad puerum in presepio positū: iusticia et misericordia hostiarie ⁊ ianitrices ipsas accedere propius non permiserunt. donec intentionem explicassent: q̄ vellent puerū adorare/ et cōtemplari quelibet suo modo. et ab ipso obtinere gratiam: vt in mūdo valeant a modo agere ad eius honorem multum fructū. quod vt ostenderēt: quelibet incepit suam intentionem declarare.

De Laude.

Cap. VIII.

Lante fores prouoluta/laus prior incepit suum affectum manifestare. dignum ⁊ iustum est (inquit) puerum laudari: in quantum bonus et magnus est. quia in ipso humana et diuina actio coniuncta est. nec ad huius laudes sufficio ego: nec aliqua creatura. sed volo dicere: quantum mea virtus sustinet/aut natura. puer iste filius dei est: simul existēs summa bonitas/magnitudo/virtus/veritas/sapientia/summaq̄ diuinitas/et est homo/creata bonitas magnitudo/ ⁊ virtus: ex quibus vnum est suppositum altius in tota vniuersi natura. per quod facta sunt omnia: et quo conseruante permanēt vniuersa. ipse puer deus est/ et homo: et vtriusq̄ predicatio/ est de vtroq̄. qui in se tres cōtinet naturas: videlicet corporis/ anime rationalis/ et diuinā. que duas alias in se suscipiens: in vna conuinit persona. in hoc benedicto puero: facta est totius vniuersi exaltatio. quia homo cum omnibus participat creaturis: et deus homo factus est. Deus pater misit hunc suum filium: vt genus humanum moriendo redimat. et cū omnibus virtutibus (que in hoc semper benedicto puero summū gradum habent) in mundo conuersetur/ et agat. quis ergo eius aduentum laudare poterit? quis eius progressum? tu es magni cōsiliū angelus/ tu es deus fortis/ princeps pacis/ pater futuri seculi. cuius principatus pro mundi vita: super humerum tuum. et cum hec dixisset laus/ siluit: et locuta est oratio.

Laus

Oratio

Quodoro (dixit oratio) puerum benedictum deum et hominem: deitatem et humanitatem / et bonum in omnibus adoro. quia in ipsum omnis adoratio obiectiue / et finaliter ferenda est. Adoro in ipso summam bonitatem / magnitudinem / et alia increata. et in quantum homo est: ista eadem ut creata. et quia per ipsum omnia facta sunt: adoro suum intelligere / suam bonam voluntatem / et omnem aliam actionem. et ei do totum meum intelligere / posse / et agere: si plus possem ad sui gloriam et honorem dicere. Adoro puerum qui passurus est / sepeliendus / et resurrecturus die tertia. et cum eius gloria / beatam virginem eius sacratissimam matrem.

De charitate.

Cap. X

Charitas

Quod charitas: puer natus est nobis / et filius datus est nobis. dei filius est increata charitas: et ego sum charitas creata et ancilla eius. quid igitur pro ipso faciam? omnia libenter perferam: ut homines eum diligant / et omnia propter ipsum velint et faciant. et tale pondus michi leue est quo ad ipsum: sed est graue quo ad homines. qui me / et sanctum puerum negligunt / et ignorant. natus est puer de beata virgine charitate maxima inflamata: que concepit diuino spiritu / et sine labore peperit / et eum nutriuit. angeli / archangeli / principatus / et omnes militie celestes: ipsum amant / laudant / adorant / pariter et omnes sancti prophete / et apostoli / et vniuersaliter omnes sancti: cum charitate ipsum in gloria perpetuo laudabunt / adorabunt / et glorificabunt / et sine fine amando contemplantur. qui charitas est inenarrabilis / et superans omnem sensum. Puer in quantum homo est / charitas primitiua non est: sed eam participat. secundum quod creator est / maxima est possibilis inueniri: qua se deum et hominem / et cuncta creata diligit ex se / charitate (que ipse est) infinita. Iste due charitates / in hoc super benedicto puero sic sunt magne: ut omnes lingue / intellectusque hominum et angelorum non valeant exprimere vniionem (quam habent in puero) et magnitudinem / et virtutem.

De contritione.

Cap. XI

Contritio

Quando recordor (ait contritio) quantum puer est intelligendus / amandus / laudandus / et colendus / et perpetua in memoria retinendus: nescio quid dicam nimio timore perterrita. propter culpam quam sentio de commissis. et in tantum diuinam iusticiam pertimesco: ut vix sensum et motum retineam / nisi per dei misericordiam / in qua spero et confido. Quando considero huius sanctissimi pueri altitudinem / que est super omnia / et quia est homo factus: et quando rursum perpendo quomodo erga suum cultum et seruitium in tantum fuerim negligens / et ingrata: sum tristis / et mereo / et doleo. insuper quando considero supremas diuitias et honores increatos / et rationes supremas creatas pueri: que simul in puero vniuntur. et altera ex parte blasphemias / periuria / dedecus / vituperia / et alia contra puerum mala que plurima tam preterita / presentia / que futura. Et eo magis tristior / anxior et turbor: quia eram et sum deputata ut homines contriti corde de peccatis doleant / et a puero misericordiam expectent.

De confessione.

Cap. XII.

Confessio

Quod confessio: fateor quod dei filius toti vniuerso datus / ipsum exaltauit. nam sine hoc semper sanctificato puero: mundus de nichilo ad esse non perdisset / non factus fuisset. ipse autem in quantum homo est / pars vniuersi est: qui ascendit ad supremum ordinem in eterno supposito subsistens / iungens extremum principium / homo deus. Iterum ait confessio: confiteor quod propter finem pueri / vniuersum

habet ordinē et proportionem: videlicet celum sic est magnū et mobile/et stellatum/ lucidum/sphericum/et densum. et ita finis angelorum/et hominū/elementorum/et omnium dici potest. Similiter confiteor quod mundus esset difformior: nisi dei filius esset homo. Et ratio huius est: quia rationes diuine/cum sint infinite in perfectione et virtute agendi/semper possent facere vniuersum melius et melius: et sic nunquā esset finis/ quod repugnat ordini vniuersi. sed quia in isto puero omnia inferiora participant/ in quantum est homo/ cum est factus deus: vniuersum non amplius potuit exaltari quā quod creatura suo creati/ principio vniretur. Confiteor etiam quod si omnia suprema/ et infima/ loqui possent ad pueri laudem: nō sufficerent ad eam exprimendam. Ratio autem hec est: quia omnia ista finita sunt: pueri autem bonitas infinita/ inter que non est proportio/vel mensura. Iterum aut confessio: pro dolore quia nō habetur puer in tanto honore et reuerentia/ vt eius summam celsitudinem deceret imo habent ipsum ingrati homines huius mundi/ opprobrio: quem omni tempore decet laus/ adoratio/ summus amor/ et confessio. videant ergo domina iusticia/ et misericordia: quid super his de cetero sit agendum? et quid erit de prelati/ et principibus quorum gubernationi est traditus mundus? et ingrati/ beneficia sanctissimi pueri non confitentur/ neque in hoc vnquā se errare fatentur. quia de dilectione pueri: aut omnino nichil/ vel perparū admodū curant.

De satisfactione.

Cap XIII

Dixit satisfactio. deus est ens eternum/ infinitum/ et in omnibus rationibus suis perfectum. ad quod sequitur: vt fuerit dignum ipsum esse a creatura cognitum/ dilectum/ laudatum/ et benedictū. Deus autem ita esse cognoscens/ sibi ipsi satisfacere volens: ad finem intentum/ mundū disposuit. qui quidem finis haberi nunquā potuisset: nisi per puerum satisfactum fuisset. ad talem autem finem tam altum/ tamque supremū/ non est de se sufficiens proportio vniuersi: quia talis finis quid est infinitum. Puer autem quia deus factus est: eternus est/ et infinitus. et ideo diuinus ordo vniuerso per puerum satisfecit: disponens ad ordinem pueri vniuersum. in quo et vterque ordo: eternus/ et temporalis/ finitus/ et infinitus supreme relucescit. Iterum dixit satisfactio: puer in quantum homo/ deo patri satisfacere vult. quia in hoc mundo: de bonis terrenis nichil vult possidere. iustus venit et humilis/ omnibus virtutibus plenus/ obediens/ benignus/ et seruiens deo patri. pro quo appendetur in crucis patibulo: percutietur/ et vulnerabitur. et patris amore: multa alia opprobria sustinere gaudebit. Puerum etiam vult satisfacere deus pater: sanctam ecclesiam catholicam in ipso fundando. quia super petram qui est puer christus: ecclesia catholica fundabitur. dans ei romanum imperiū: ad defendendū fidele collegium eorum/ qui ab eius nomine christiani vocabuntur/ et ad extirpandū alios reges/ et tyrannos. Et ideo nunc reges et principes (sicut scriptum est) intelligite/ et erudimini qui iudicatis terram. quia puer natus est: de quo tota prophetia illa scripta est. dabit etiam prelatos et clericos/ inter quos erit summus pontifex generalis vicarius: vt fidei seruetur vnitas. In tantum quod sanctus sanctorum olim promissus/ et modo natus puer dei filius: munere dei patris contentus est. videt tamē aliquos prelatos futuros: qui ipso dimisso videntur aurū comedere/ nec potest eis aliquid terrenum sufficere pro se/ et suo maledicto sanguine. sed diuina iusticia (cui nuda et aperta sunt omnia) non diu poterit illos in futurum sustinere: imo faciet eos ad eterna sibi debita supplicia conuere. quia dimisso puero ihesu christo: nō voluerunt erudiri et intelligere.

Satisfactio

Cap. XIII.

ii

Laus

Oratio

Charitas

Contritio

Confessio

Satisfactio.

Diuina
bonitas.

Estq̄ autem predicte domine suū cōpleuissent sermonem: iusticia/et misericordia illas intrare/et adorare puerum permiserunt. quia earum intētio/et ea que dixerant placuerunt. Et vidētes puerum predicte sex domine flexis genibus/et in faciē prostrare adorauerunt: et diuersa cantica cantauerūt. Laus primo dixit: gloria in excelsis deo/et in terra pax hominibus bone voluntatis. Gloria laus et honor/ tibi sit rex Chuste redemptor: cui puerile decus promer osanna pium. Dixit oratio. Adoro te Chuste Ihesu/ qui es vnigenitus deo patri: qui in hunc mundum redemptor aduenisti. Charitas dixit hoc canticum. Anima mea liquefacta est: vt dilectus meus inuentus est. cuius amore semper langui: benedictus ergo qui venit in nomine domini. Aut Contritio. Miserere mei deus: secundum tuam misericordiam infinitam. Dixit confessio. Confiteor tibi pater futuri seculi/ rex celi/et terre: quia tu es christus filius dei viui/ qui in hunc mundum venisti. Deinde satisfactio. In manus tuas domine/ commendo spiritum meum: non sicut ego volo/ sed semper fiat voluntas tua. Post hec autem diuina bonitas et alie dei rationes eterne: voluerunt de se noticiā facere predictis sex dñabus.

De diuina bonitate.

Cap. XV

It diuina bonitas. Accepto vos fidissimas sancti pueri mei acillas. nam ego sum absoluta/et singularis bonitas/ singularis entitas. et in quātum sum absoluta: sum simplex essentia. et quia absolutum/ cum aliquo componi non potest: conuerto cum bono absoluto. quod absolutum bonum de toto se ipso bonum absolutum producit genitum/ a quo/ et per quod spiritus sanctus bonum absolutum est procedens. absoluta dico quo ad cōmunia/ et essentialia: sunt tamen supposita relatiua/ et distincta proprietatibus se mutuo respiciētib. quia ipsa supposita in me sunt absoluta. sed alio modo/ et proprietate alia: cōuerto quo ad producentem patrem. et alio modo: quo ad ineffabiliter productum filium. alio quoq̄ modo: quo ad procedentem spiritum. et hoc est necessarium/ vt persone distincte sint/ sese mutuo referentes. et quelibet proprietatis singularis sit: vt suppositum/ personamq̄ constituit/ et distinguit. alioquin non haberem naturam absolutam/ includentem perfectionem omnem: nisi possem ex me producere bonum perfectum/ et possem existere in tribus suppositis non distincta. et essem sterilis/ nō fecunda: et a mea natura penitus aliena. Sicut a luce solis videtis radium prodire: et calorem ab vtroq̄. sic a patre filius: et ab vtroq̄ spiritus sanctus/ qui est amor. Et esset exemplum omnino/ et proorsus simile: si calor/ et radius/ et lux cum solis essentia conuerterentur/ essentq̄ idem. Sed non decuit: in natura creata/ simile aliquid reperiri: cum istud summa sit singularis/ et arcana in diuinis perfectio. Et ideo cum in me sit omnis perfectio/ et nullo alio egeam ad id quod ipsa agere volo/ nec michi quicq̄ esse possit impedimento (non enim aliquid prius me impedit: cum nichil tale habeam. nec aliquid posterius: cum participet meum esse/ sitq̄ finitum/ ego infinita/ simq̄ vt infinita lux: illud vero vt modicus color in mea infinitate perceptibilis) prophani igitur sunt/ qui cum sim vna me trinā esse negāt/ in tribusq̄ discretis/ distinctisq̄ personis mutua relatione se respiciētib. subsistentem. Iterum ait diuina bonitas/ in me ipsa volo habere vnū bonū singularē effectum: qui causa sit totius ordinis vniuersi. et per prophetas iam pridem declarauī venturum: et iam venit. et est ille singularis promissus effectus: puer iste qui per essentiam bonus est/ et participat bonitatem. et horum causa/ cognitu facilis est: quia fili⁹ dei homo factus est. nec hoc impedire potuit potētia cuiuscunq̄: quia me non est fortior aliqua

entitas vniuersi. hunc mandauit ab omnibus angelis adorari: et omnis creatura fidelis/ et me cognoscens gauisa est. ego in isto puero uisito mundum: et me ipsam totam/ ei impartior/ omnium misereor/ clausa recludo/ educo de carcere uinctos. ut omnia in bono fine iam in mundo orto quiescant. misericordia et ueritas semper cum puero ab incunabilis: iusticia/ et pax ipsum osculantur. ut mundo appareat eius benignitas/ iusticia/ misericordia/ pax/ et tranquillitas. Rursus ait diuina bonitas: ut dignum est/ ut ego totam vniuersi bonitatem/ in me comprehendam: ita quoque et equum est ut diuina eternitas in se ipsa omnium nouitatem contineat/ ipsa tamen semper manente absoluta/ et non mutata. sicut enim ego sum singularis bonitas/ absoluta/ potes producere aliam bonitatem: eque et eternitas cum in se contineat omne factum de nouo/ potuit mutationis/ et temporis esse causa. Quapropter audiendi non sunt: qui mundum asserunt necessario fuisse ab eterno. Adhuc ait diuina bonitas: dignum est ut ego sim cognita/ et in eternum laudata/ et dilecta. Illud autem quod circa me dignum/ et iustum est: impediri non ualet. sed non possum laudari/ et cognosci plenarie in eternum: nisi in paradiso. blasphemant ergo turpiter/ qui negant paradysum/ ubi ego cognoscor/ laudor/ et glorificor/ in eternum. Nullus enim potest illud impedire: quod per se ad mei gloriam/ et honorem facit. hec diuina bonitas.

De magnitudine dei.

Cap. XVI.

Est hec locuta est diuina magnitudo. Ego sum (inquit) essentia usque adeo excellenterque magna: ut sim sine mensura/ sine termino/ et sine fine. supra quam: nullum ens est possibile. et quidquid infra est a me necessario sum ducit esse. et id a me ducere/ per se bonum est: quia ipsa bonitas que absoluta est/ gaudet mecum essentialiter/ unum/ idemque esse. quare me impedire non potest nec malum/ nec quicquam inferius: cum mea essentia immense/ infiniteque/ excedat: ac superet talia. Quapropter non recte sentiret: qui non simpliciter/ sed solum duratione me existimaret imensam/ sicut alia ferme euiterna. Nam nullo modo fieri potest: ut quicquam me finiat/ limitet/ terminet ad gradum/ aut entitatis/ aut bonitatis/ aut potentie/ aut ueritatis/ aut uirtutis. Utrum cum sim simpliciter absoluta/ non addicta/ non coercita: possum creare/ agere/ mouere/ et disponere/ utcumque uolo siue celo medio/ siue non medio/ alij siue causis secundis. quibus ad mei imitationem concausandi uirtutem communico. et ut mens nouum semper effingere potest numerum: multo magis possum nouam speciem adijcere uniuerso. Et quia diuinitati attribute rationes/ adinuicem reciproce et conuertibiles omnes existunt: ut bonitas est eternitas/ et eternitas bonitas/ et ita de unitate potentate/ uirtute/ ueritate/ et reliquis (nam idem infinita/ simplici que essentia existunt) Et ego quoque sum diuinitas: euenit recte ut mea simplex/ absoluta/ et immensa essentia/ nullo locali termino comprehendere possit: ut neque eternitas tempore. Et ego cum tanta sim: uolui maximum in mundo opus facere/ me totam ipsi puero communicare/ ab eoque comprehendere/ cum tamen sim incomprehensibilis. et mundum/ puerum non comprehendere/ simul et comprehendere: ut qui deus sit et homo. Et qui hec non capiunt: nunquam intelligere ualebunt nisi ad puerum ihesum salutare mundo promissum se erigant/ intellectumque eleuent. Et id est non finite uirtutis opus: sed prorsus immense/ atque infinite. Nam si meus intellectus intelligeret me finitam/ finiteque agere: et illud uoluntas necessario uellet/ odiretque contrarium. sequitur enim uoluntas/ intellectus iudicium. at qui me esse finitam/ finiteque solum agere: paruum est/ et debile. Et qui fieri potest: ut uoluntas illud uelit/ et non potius simpliciter et summe appetibile est: summam scilicet et

Ab agnitione
do diuina.

indiminutam magnitudinis perfectionē michi inesse? Ab eum igitur esse est super omnem finitum/terminatumq; magnitudinis gradum ad esse. Quocirca manifestum est: nichil me/aut maius/aut min⁹/meam actionem in super benedicto puero potuisse impedire. quia mea imēstas: ambit/z cōtinet quidquid in natura/supraq; naturam vsq; reperiri valet. qui autem contrarium asserunt: partem cū puero in eternum non habebunt. hec diuina magnitudo.

De diuina eternitate.

Cap. XVII.

Diuina
eternitas

It diuina eternitas. Ego sum infinita duratio/ab eterno in eternū: eui/et temporis veritas. sic eminenter essentia pura/sublimis et perfecta: vt michi non sit possibilis additio/neq; queat ab aliquo mea impediri actio. nā cum sum absoluta eternitate/ eadem sum absolute bona/ absolute magna/ potens/ vera/et fecunda/non impedibilis. Et ideo michi placuit ostēdere mundo hūc puerum temporalem et eternum/mortalem et immortalem/hominem z deum/vniuersorum finem. cuius impediri nō valeat actio: qui est ante omnes/et mecum in principio. Et me enim secūde agentium cause: vt michi placitum fuit/sunt disposite. Et ipse mecum omnia composuit. quare me illi non nouerunt: qui mundum asserunt necessario esse eternum/ne in me sit nouitas/et in agendo mutatio. Ab eterno enim omnis in me mundi expressus est archetypus: fecunde menti immanēs/ ut in unūq; verbū (in quo suo tempore vt eterne sapientie fuit placitum: prodierunt vniuersa/indiesq; prodeunt) et nunc in mundo natū: vt in quo formata sunt vniuersa meliori modo/imo altissimo reformata quiescant. Quia parū me nouerunt/meāq; fecunditatem/qui ideo putant oportuisse mūdum fuisse eternū: ne ocio marcida/ inanis/vacuāq; ab eterno torpuissem. simile aliquid ac si quis putet ambulationē/corpozeeq; molis motum: ne ocio obtorpescat precipuam esse rationalis anime operationem. Ego enim in memetipsa infecunda non sum: sed eterna mens semper intimum pariens et eternū verbū/ad me quidē vt verus filius ad verū parentem relatū. a quib⁹ procedit tertū per se subsistens/eternū suppositum. in quibus ego sum principū/medium/et finis/et cōplemētum omnū. Et hinc in rebus euenit: vt in tribus omnis perfectio consistat/ consummatio/et complementū. Cum itaq; in me sit talis intima emanatio/actio/et processio immensa z summe perfecta: extera actione minime indigeo ne torpeam/ne semp nō sim in opera. Sed cū volo/z vt volo/ exuberāte mea fecūditate: extra me fūdo/et pro reꝝ capacitate me cōmunico /intimā actionē nunq; deferens. nam nichil quod extra sit: meum vigorem ex integro suscipere potest. Et ideo rursum sine intima mee imēse fecunditatis operatione: similis subtorpenti enerue/et elāguide operanti euaderem. Ego enim/z diuinus intellectus: per essentiam vnū idemq; sumus. Unde euenit vt quidquid in vno sit secundum essentiam: in altero cōsimiliter esse necesse sit. quecūq; enim vni/eidemq; numero essentia competunt: vt sic inter se differre impossibile est. intellectus autem essentialiter intelligens/intelligere/et intellectum in se habet. Igitur z in me contineo: eternificans/eternificare/et eternificatum. Alioquin non essentialis esset identitas mei/et intellectus. quare suprem⁹ intellect⁹/non esset essentialiter eternus: nec ego essentialiter/meaq; essentia/et intrinsece intellecta. que sentire prophanum esset et impium. et sicut illa tria in intellectu inter se realiter sunt distincta/inter sese mutuo relativa/sed idē penitus in absoluta essentia: ita et tria in me inter se mutuo relativa/distincta et idem essentia. z consimili modo in vnaquaq; cōmuni dignitate diuina. Iterum ait eternitas. Ego sum singularis entitas/magna z suprema bonitas: cui

intelligens
cōtinet
habet
intelligere

penitens aduersatur / et repugnat habere parem exterius: vt saluetur mea singularis vnitas. Unde fit: vt ex falsis argumenta ducant / qui mundū duratione parē michi coequant. vt enim mea bonitas singularis est / parem non habēs: ita quoque eternitatem singularem esse oportet. vt omnium dignitatum (que cū diuinitate conuertuntur seruetur singularitas. Et qui opposita asseuerauerint: in puero sine vniuersi quietē nunquam habebūt. sed summa iusticia / que michi indiuidua comes est: eos exterminabit diuine sapientie rebelles.

De diuina potestate

Cap. XVIII

Est hec ait diuina potestas. Ego sum qui sum / ex me / non ex alio / in me / propter me / singularis entitas. deus vnus / non contingens: quia summe necessaria. non possibilis: quia non ad potentiam aliquam contracta / vel impediibilis. ex me eterna: et semper ens / purus actus. et ideo nullum agens aliud: potest meam contrahere / imminuere ve potestatem. verū omnis causa alia / mee potestati comparata: securis est in manu artificis / que fabricantis est instrumentum. In me est ordo originis / necessarius / intrinsecus: a quo omnis alius deriuatur. Iterum ait. ego sum potestas absoluta / ex me / propter me simpliciter ordinata: dās esse rebus exterius / secundum quod effectus natus est participare / et recipere / meū esse. Et illi pietatem nesciunt: qui idcirco mee virtuti / limitem / terminumque statuūt / quia infinitum non producam. in me autem infinitum produco: cum mea virtus absoluta sit / simplicissima / et perfectionis summe infinite. sed extra me nichil tale produco: nō ex mea quidem impotētia / sed quia id ipsum effectui repugnat. quo pacto enim extra me esse possit infinitum ens / infinitum bonū / infinitum verū / et infinitū potens / et in me sum: et id in sup mee aduersatur singularitati. Idcirco omne creatū quatenus creatū est: terminari / finiri que uecesse est. sed ego in supremo omnium ordine / uno supra omnem ordinem / absoluta a genere: virtutis / et essentie / simpliciter sum infinita. Et puer meus hic: finitus / et infinitus / absolutus / et contractus / creatus / et increatus. qua parte enim creatus est: nichilominus finitus est totus in me. nam deus / per quem omnia: et homo in deo. et ego sum deus a quo omnia / et ego / et ipse vnus / idemque deus / et vna / eadem / singularisque potestas. idcirco: per omnia ipsum / vt me audite. Iterum cum sim absoluta virtus / et entitas infinita: possum creare simpliciter quod nec est actu / nec in nature potentia / in re extra. et id per me ipsum sine medio: quia sine preuia dispositione quacumque. Rursus quia sum potestas simpliciter absoluta / angelos animam / celum / et alia que mouentur ego creo: et nouum antiquo addere (vt michi placitum est) valeo. et iterum qui fuerunt: excitare eosdem in numero. Iterum cum per me ipsam sim sufficientissima / per se et simpliciter absoluta: sine angelis / sine vniuerso / sine anima et quocumque extrinseco subsistere valeo. quādo quidem ista: a me / infinito distent interuallo. et meum esse et agere: suum esse / et agere in immensum vincat et superet. quid igitur meum velle et meum posse impedire posset: saluo tamen atque cōseruo: eadem / euo sempiterno. quia sum potestas impediibilis / summe bona / que me vltro propago et comunico. Et iterum ait diuina potestas / cum in me sit omnis perfectio / virtus / et operatio: possum naturam humanam in eterno sustentare supposito. quod et in puero meo factum est: in quo nō suppositū / nō persona: sed natura humana assumpta est. Et nichil est in vniuersa natura / sursum aut deorsum: quod a me bonum factum non fuerit. et que nature sunt impossibilia: a me ipsa / nulla difficultate peraguntur. Ideo sapientes / philosophi ve dicit non possunt / sed impij / et sophiste: qui verbum dei negant incarnatum /

Diuina potestas.

+ Iesus
O 2 deodeus in carnate
absolutus

quia id arbitretur esse non posse. et qui demones de nichilo prodisse bonos non credunt. et per seipsum sine me ad maliciam delapsos / qui homines in eternum victuros non putant. non cognoscetes meam iusticiam / et misericordiam absolutam / et omnipotentem. que in hoc seculo non premitur: vult in altero sine fine premiari. quia iusta est / misericors valde / et illi meam iusticiam in altero seculo experientur punientem. si non possunt celum pugno concludere: tanto minus valet meam potestatem nature potestas continere. quid igitur insane sentiunt / si non potest puella nature potestate virgo parere: puellam virginem sanctum puerum Christum meum de virgine per meos prophetas promissum / non peperisse: nature virtus / mee potentie infima ancilla est: mea autem virtus / summa potestas. que nature sunt inaccessa: michi aditu sunt quae facillima. volui virginem parere: natura humilis ancilla mea / non mecum de paritate contendens: obsecuta (solutis legibus mutatis) puera michi profudit. qui quatenus homo: in aliorum hominum specie (licet omnibus in mundo dissimiliter prodies) asciscendus est. quatenus autem subitaneus liter ante secula a me genitus est super speciem omnem / et super omnia collocatus est. Animas a corporibus seorsum solutas subsistere negant: quia me ignorant / que solutas iterum in corpora sepe reuocavi. ut homines sciperent: et meam potestatem intelligerent. et puer meus paruulus in mundo natus: multos iterum ante oculos inimicorum suorum / ad vitam reuocabit. ego summa potestas amatrix sum hominum: et in vno homine verbo meo / paruulo / et immenso diligo omnes homines / et in filios (qui in eum credituri sunt) adopto. que utinam homines intelligerent. de immortalitate a me sibi concessa: nichil diffiderent. sed ut par esset: me potius laudarent / gratiasque agerent. Ego sum actus: et rerum forme sunt actus. et magis a me sine comparatione pendet quam a materie necessitate. que earum sensibilibus: potentia / subiectum / et substerniculum est. et quanto forme simpliciores / et spirituales: tanto minus crasse / et corporali materie addite sunt. et hoc ex mea immutabili ordinatione. ideo celestes intelligentie / et spiritus: eius vinculis semper sunt absoluti. anime vero rationales post ethereas / supramundanasque formas / simpliciores / et spirituales: quandoque coniuncte / quandoque libere. porro eorum que infra homines sunt forme: semper sunt materie coniuges / et nunquam libere. quae crasse / opposite / ac probiles: et nichil spirituale quod ad meam cognitionem surgat habentes. Quid igitur dicunt nullos actus / sine suo proprio susceptiuo subsistere posse: sue immortalitati / impie diffidentes: tunc summe misericordie penitus et tormeris cogentur: que negant et diffidunt / credere. Et mirum est quod immortalitatis non sereddant persuasibiliores: me per meos prophetas omnium viuentium optimos / illud eis insinuante. et cum videant materiam (que sex est / et vltima linea rerum) usque adeo meam imitari eternitatem: ut eam michi coeternam / et coeternam crediderint primumque sempiternam. sed illi: eternitatis singularitatem non nouerunt. quid propter corpora contrariis compacta / resurrectionem non futuram / contra meam ordinationem cauillatur: quasi illa iterum frequenter dissolui oporteat: nunquid mea potestas: bellum illud contrariorum in regno pacis suspendere potest: bellum enim (in turbulenta etiam regione quam nouerunt) pax / finis est. In fine autem omnia quiescunt: neque in eo quicquam inordinatum intelligi potest / ad quem etiam omnis ordo dirigitur. Et spiritibus plenitudinem non occupantem (quod illud tribuo lumini / et alijs affectionibus) michi in resurrectione idem largiri corporibus difficile non est. quod impossibile putant idem in numero mea virtute (quam immensa est: quam sine motu et tempore omnia producere valet) si aia manet / si eadem materia quous diffusa: ferme oppositum non videtur (saltem michi quam omnia possunt) illa repetere colligere: nisi quod aqua vna prius collecta: et post modum in numeris guttis diffusa et dispersa / ut ex eadem in numero colligere possunt homines: mea igitur prout fuerit prout: nisi iteque aias et corpora quam seorsum / sociare et coniungere possim. imo qui in Christo meo qui

est paruulus in mundo natus/et mūdi promissum salutare fideles credituri sūt: ipse eos ad sempiternā vitā sine aliqua ambiguitate suscitaturus est/ in nouissimo die. Qui istis non crediderūt: in priuatione sui finis/vna tandē cum corporibus suis/ in penīs nunq̄s deficiētibus: meā sentiēt potentiā. et iudiciū sine liberante misericordia subire cogētur. quid michi resistere potest iquit diuina potestas? nisi filiū meū in terras: vt oēs homines veniāt ad vitā/que finem nō sit habitura/modo sint p̄j/z sancti: sicut puer meus pius/z sanctus est. qui ibunt in penas: me nolente deuiant/ illasq̄ subibūt/sed nullo sine desituras. in mea enī voluntate qui dedi filiū meū propter homines: potius vita q̄ mors sita est. hec diuina potestas.

De diuina sapientia et intellectu.

Cap. XVIII.

P Est hec autē diuinus intellectus inquit. Ego sum absolut⁹: et habeo obie-
ctū/z intelligere absolutū. neq̄ enī essem intelligēs absolutū: nisi meū in-
telligere/z itellectū/essent penitus absoluta. Et nō sū absolutū intelligēs
intelligibile et intelligere: nisi sim absolute tria distincta supposita/ tresq̄ mutuo se
se referētes persone. nā sū cū earū qualibet idē/z vna essentia indiuisa. sum simplex
non compositus: sed ab omni potentie vinculo et materie nexibus super absolut⁹.
clare videns preterita/presentia/et futura/et omne possibile ad quod potest se extē-
dere mea virtus. Et nomē meū absolutū est qui sum/z qui est/deus vnus. Est in me
omnis claritas/potentia/bonitas preuidens omnia/disponēs vniuersa. Quid me
igitur dicūt non intelligere species/z indiuidua/et materialia vniuersi? quia cū sim
simplex intelligentia/absoluta et infinita: sicut potens/sic intelligens/ imaterialiter
hec omnia intelligo in meipso/vno et eodē verbo. quod nūc in carne natū est: vt sal-
ua sit omnis caro. mea si quidem virtus/et meū intelligere: se extendere potest ad id
quod nichil est/nec actu/nec in nature potestate. Sum magnus/potens/et bonitas
infinita: et in hominibus volo/vt me plures intellectus laudent/et intelligant poti-
usq̄ vnus. Quare (ait intellectus) intelligo/q̄ sicut sum absolut⁹: per intelligere sū
absolute ordinator: intrinsece/et extrinsece. intrinsece quidem quia sum trinus: in-
telligens/intelligibile/et intelligere. extrinsece quia omnia intelligibilia: et natura-
lia ordino. naturalia ppter intelligibilia: illa insup/et intelligibilia propter me. nā
sūmi boni gratia. De me disceptātes/intellectū vnū agentē et nō intelligētē (q̄ in-
tellectionem in se non habeat) asserentes: et intellectum possibilem intelligentem/
nesciūt quo modo in mea fecūditate/tria sunt supposita in seipsis manētia. Et si ex
intellectu humano id suspicātur: ex numero volunt vnitatē numeraliter intelligere.
cū oporteat ex numero: ad vnitatē vnice se colligere. et ex vnitāte: ad numerum nu-
meraliter. intellectus siquidē humani ad meipsum qui simplex sum/incōtractus/et
absolut⁹: latū discrimē atq̄ dissimilitudo est. Quid mirū igitur si diuiduis diuidue
et possibiliter affixi: philosophia per me probe et ordinate tributa/nō recte et ordi-
nate sed curue/et peruerse vtantur/in variosq̄ dilabūtur errores? Iterum inquit
intellectus. Inter me et primā post me intelligētā: nō est differētia per cōtrarietātē
sed est talis grad⁹/aduersitatis in infinitū eius naturā excedētis. est tamē cōueniētia
atq̄ ordo. Nā ad me dicitur et refertur/ergo cū oīs ordo et cōueniētia sit necessario
ab aliquo intelligente ordināte: ero causa eius finalis/ efficiēs/z actiua. et qui illi
sentiūt oppositū: nō intelligūt quid sit ordo. Rursus ait itellect⁹ diuin⁹. Cū si abso-
lutus/omnia immediate intelligo: z sic causo vt mee placuerit volūtati. Verū est/vt
sicut in numero prima vnitās cum secunda causat tertiam vnitatem: sic causo ple-
rūq̄ in natura vnū mediāte alio successiue/mee oīm artificis potētie similitudinē

Diuinus
intellectus

reb us communicando. De diuinis igitur non sufficiēter sunt admoniti: qui dicūt me non imediate omnia intelligere/ quia nō omnia imediate ago: non enī mecum aderant/ cum vniuersum a me prodūt sine medio/ et quecunq; nūc vidētur prodire cum medio. tūc sciuiscent quia omnia intelligo/ et ago sine medio: et rurſū mee bonitatis cōmunicatione cū medio. vt disposui ab eterno: primos rerū orz⁹ in successiōibus ordino/ atq; dispono. **Et iterū intellect⁹:** ego sū absolute potēs/ intelligens: et potentē me intelligo supra totū nature cursum. quia possibile/ et impossibile per naturā in nullo me valet impedire: cū sim superioris ordinis z nature. verū nō possum male agere/ false aut viciose: cum sim absoluta bonitas/ virtus/ z veritas. id enim esset a mea bonitate/ et veritate deficere: et a mea natura cadere. nec possum intelligere: me cōtradictionē implicare posse/ aut qd bonū sit malū/ vel verū falsum/ vel econuerso. quia hec sunt non intelligibilia ab aliquo intellectu. nō igitur impotens existimandus sum/ quia non possum cōtradictoria agere. id enim nō esset agere: sed ab actione deficere. quid enim agerem: quod neq; esset/ neq; nō esset. Propterea. puer meus natus est vobis in mundo: vt videāt nō videntes/ z intelligant/ non intelligentes: bonitatem/ magnitudinē/ eternitatem/ potestatem/ et sapientiam. Venite ad eum qui bonitate deficitis: et emite bonitatem. venite parui: et sumite magnitudinem. venite temporales: et comparate vobis vitam eternam. venite debiles/ et infirmi: et accipite virtutē/ vigorē/ et potētīā. venite insipientes: z accipite a puero (in quo ab eterno habito) diuinam/ et non huius mundi sapentiā. hec intellectus diuinus de se locutus conticuit.

De diuina voluntate.

Cap. XX

Voluntas
diuina

P Est aut diuina voluntas: absoluta/ z singularis voluntas ego sum. nō cōtracta: quia sum: qd sum/ in me/ ppter me. quod volo sū: nec est ens aliqd me magis absolutū qd me valeat impedire/ sic sum liberrima in agēdo. et quia sum absoluta volūtas: eadē sū absoluta bonitas/ magnitudo/ eternitas/ potestas/ et intellectus/ virtus/ veritas/ et pfectio/ gloria/ iusticia/ et misericordia/ z alia diuinitati cōmunita. **Et quia sū absoluta:** habeo supposita ad me relatiua/ et inter se distincta/ in quibus sum absoluta. quia mea absolutio īfinita est: aliter meū nō esset absolutū volēs/ velle/ et volitū. qd esset me esse ociosā: atq; repugnās veritati. itez ait volūtas. absoluta sū: ita habens ad amare/ sicut intellect⁹ ad intelligere. z volo habere tria amatoria supposita/ ad inuicē relatiua: sine quibus absoluta non essem. nam volo habere in me: summe amantē/ amatū/ et amorem. ipsum qz amantē de tota bonitatis īmensitate/ magnitudinis/ eternitatis/ z potestatis gignere: et ab vtroq; mediū amorē pcedere. que eadē sunt volēs/ volitū/ et velle. itaqz habeo quod volo: quia absoluta in tribus coeternis et coequalibus suppositis esse volo. **Item volui/ et ab eterno disposui:** vt tātū esset vnicū vniuersum: et ordo/ z pportio eoz que in eo sunt saluaretur/ z vt esset in genere suo perfectissimū. volui vt vna persona nature mee in supposito vniretur: qui est puer quē queritis homo **Christus Ihesus** deus. hec autē z potui: per virtutem que ego sum/ simplex/ inenarrabilis/ īfinita/ z perficiens. **Et a me procul sunt ij:** qui ptnaciter defendūt nō posse dei filium incarnari. testatus sum/ et testificor: quia ego in filio meo (que moyſi/ et prophetis loquebar) ecce assum. **Placuit item michi:** vt mūdus nō eternus sed recens/ atqz nouus prodiret ad ortū. vt mea maior virt⁹/ et potentia ostendatur. qz ipse aliquid tale est quod nec fuit in nature potentia/ nec in actu. nec est in me mutatio aliqua: quia ab eterno sic volui vt in tali instanti/ et tempore/ quodlibet reciperet suum esse: secūdū

quod ens quodlibet/aut iuge aut fluxum/transitoriumq; capax esset. Iterum dixit. cum ego sim meum velle absolutum/actum positiuū habui ab eterno: quo simplici et vnico existente omnia/et singula cōprehendēte/act⁹ negatiu⁹ vel priuatiu⁹ i me nūq; fuit nisi per comparationē ad creaturam exterius/que intelligit defectiue. Ultimo voluntas dixit. Sicut vnicus intellectus non est in omnibus hominibus: ita quoq; nec vnica in oībus volūtas. magis siquidē volo a multis itellectib⁹ humanis intelligi: q̄ ab vno. et vis monadis magis a pluribus numeris explicatur: q̄ ab vno. et magis itidē amari a pluribus q̄ ab vna sola voluntate. vnū tamen humanū intellectum/et vnā humanam voluntatem diuino intellectui et voluntati sic iungere volui: vt sapientia eius omnis humane sit exemplar/et angelice: et amor eius omniū exemplar amorum/et celestium/et terrenorum. qui nunq; celestē intelligētiā apprehenderim/nunq; michi cōnierim: sed semē abrahe puerū paruulū christū dominū celestium/terrestrium/et infernorum.

De diuina virtute.

Cap. XXI

a It diuina virtus. Infinita sum/simplex essentia/potens/et propter me/et ex me: possibile quicq; nō est qd meā ipe diat actionē īfinitam in bonitate/magnitudine/absoluta sum/eterna necessaria. quia sic exigit mea simplex infinita perfectio: vt sit simplex conuersio/in diuinis omnibus attributis eternis rationibus/dignitatibusq;/sempiternis. est ego diuina eternitas propter se/necessaria bonitas/virt⁹/et est essentialis p̄dicatio de seipsis/nō sicut homo/et risibile/subjectū et passio de se inuicē predicātur. Iterū ait. Quia sum infinita virtus/et absoluta/ociosa non sum/sed fecunda: habens de tota mea essentia/et virtute procedens/gentum/atq; patrem. quorum quolibet sum/quodlibet vult me totam cōprehēdere. nec possum me extra ipsa extendere. quare sum trinitas infinita. Ait post hec diuina virtus. sicut sum infinita/ agendo intrinsecus: sic essem et exterius producendo/nisi infinitas/ creature penitus repugnaret. produxi tamen effectum nobilissimum/paruum quem videtis infantulum: quem eternum suppositum in se quo ad humanā naturam volui sustentare. venite ad cum surdi: et ipse restituet vobis auditum/ceci/et restituet visum/infirmi/debiles/claudi et cōtracti: et ipse sanabit vos. nam ego omnipotens virtus/ in ipso habito: et ipse in me. omnia solido/et valere facio: pariter et ipse.

De diuina veritate.

Cap. XXII

p Est hec ait diuina veritas. Ego sum prima simpliciter/et necessaria/p me/et ex me: et a falsitate distans infinite. nec est possibile/falsum et impossibile quicq;: quod possit contra me/cum sim absoluta/necessaria veritas primitiua. et sic oportet quicquid in me est: verum esse. et ita in diuina bonitate/et magnitudine/et reliquis. quoniā sic sum in ipsis primitiua/necessaria: sicut in memet ipsa. quoniā sumus eadē necessitas/essentia/et principiū/bonitas simplex/et indiuisibilis magnitudo. ad quod sequitur q̄ sic sum veritas per essentiā i diuinis: vt quē admodum diuina potestas est duratione infinita/sic infinita sit in veritate. aliter diuina potestas esset magis idem cum eternitate/q̄ cum veritate: quod falsum est/et impossibile. Item dico: oportere necessario esse verum/ vt ipsa potestas sic sit infinita in actione: sicut in veritate et duratione. vt sic per se ipsi conueniat actionis/et vigoris infinitas: sicut eterna duratio / et veritas. et vt de me/ et eternitate comperitur: et sic de bonitate et reliquis dignitatibus diuinis. alioquin ego magis essem propter me veritas / q̄ ipsa sit propter se potestas: quod esse non

potest. quia eque est potestas absoluta: sicut sum veritas absoluta. quare ego veritas in illis non habito: qui asserunt quod potestas non est infinita in vigore/ sed tantum in duratione. Iterum ait veritas: sicut in intellectu et voluntate ponuntur distincta correlatiua/ quia prima/ necessaria/ et absoluta/ sic et in me pono: quia sum prima/ necessaria/ et absoluta. et sicut de me fuerit: ita de bonitate/ et alijs. quia omnia sumus vna essentia/ prima/ vera/ et per se necessaria/ et indiuisa. Preterea ait veritas: in diuino intellectu sunt intelligens/ intelligibile/ et intelligere. ita et oportet hoc me vere ponere/ primitiue/ et necessarie: vt meus actus sit purus/ primus/ et necessarius. hoc autem facere minime possum: nisi cum distinctione ipsorum correlatiuorum/ vt quodlibet sit persona propria. et quod ipsa tria sint vna essentia/ vna intellectus/ vna natura/ vna vnitas/ bonitas/ magnitudo/ eternitas/ vna potestas/ vna virtus/ et veritas. Iterum ait veritas. hoc verum est/ et necessarium: in omnibus rationibus diuinis primarijs/ non esse nisi tria supposita relatiua/ siue personas diuinas. vt omnes/ simul sint omnes: et quelibet/ et simul/ sit vna essentia/ et natura. aliter esset multiplicatio/ et confusio infinita: et perderetur singularitas/ seu proprietates cuiuslibet relatiui. quia eius singularitas est eius proprietates: que non posset remanere distincta. quia haberet multas similes a quibus distinguere non posset: cum distinctio sit per opposita necessario. Itaque distinctio confunderetur: aut eadem ratione/ vaga multiplicatio/ et infinita induceretur. igitur necessarium est tantum tria correlatiua ponere: et non plura. Adhuc expedit (dixit veritas) me ponere quo ad decentiam vniuersi: vt sit vna creata veritas in re extra/ que super omnes creatas veritates/ et entia dominetur. et vt ipsum maxima veritate que fieri potest: perficiam. que veritas est puer meus/ Ihesus christus: ad mundi magnas falsitates destruendas/ in humilitate paruulus natus. vt omnes in veritate pascens: ad eternitatis pascua ducat. ipse est via/ veritas/ et vita: sine quo non esset vniuersum perfectum. quem qui noluerint sequi et audire/ falsitatibus errorum decepti: in horrendas/ et exteriores tenebras detrusi/ et in perpetua mortis deuia (me illis veritate prenunciante) sempiternas/ et sine fine daturi sunt penas. contra: qui sequentur/ in perpetua laude/ et iubilo/ cognoscent quia veritati comes est indeficiens/ sempiternaque vita.

De gloria dei.

Cap. XXIII.

Gloria
diuina

Gloria diuina sic inquit. maxima gloria sum: cum sim ex me/ per me/ propter me/ non ex alio/ vel propter aliud. ad quod sequitur quod minime possibile est maiorem gloriam me esse: sed ego/ et mea magnitudo/ magnitudinisque immensitas sumus idem. ad quod necessario consequens est: vt sim infinita. alioquin sequeretur maiorem aliam esse gloriam/ que me impedire posset: et me quoque non esse infinitam/ quod minime esse potest. ergo sum maxima gloria/ maximum gaudium/ et delectatio: que ab intellectu aliquo concipi possit/ et a qua omnis delectatio/ et gaudium. Rursum non sum gloria infinita: si mea potestas est maior per durationem/ quam per meam glorificationem. quia tunc eternitas maior me esset: quod nullo modo esse potest. quid idem sumus/ nec vna excedit alteram: nam quelibet absoluta/ et simplex/ propter se/ ex se/ et infinita: et est eadem immensitas mea/ atque sua. et extra talem magnitudinem/ aut maximam: non potest esse aliqua infinitas. quod esset maior: quam esset mea maximitas atque immensitas. quod impossibile est. aut equalis: quod mea non patitur singularitas. aut minor: et tunc non erit infinitas. effectum itaque

ratione est: me infinitam atq; solam gloriã esse. ergo sum absoluta bonitas / et singularis in mēstras / eternitas / et alia absoluta: que sumus vna / eademq; essentia. Preterea infinita gloria minime essem: nisi essem equipotens diuine bonitati / magnitudini / eternitati / et in me / et propter me glorificationem infinitam haberent. quã habere non possent: nisi sint in me tria idē supposita adiuicem distincta / quemadmodum sunt et in ipsis. puta glorificans infinitam / quod producat de toto se totaq; sua natura glorificatum infinitū genitum / et ab vtroq; procedat infinitum glorificare spiratū. et q; oīa tria et nō plura sint tota mea essentia / substantia / et natura. alioquin induceretur cōfusio / deperiret vnitas quare et infinitas / et glorificatio. qđ proorsus impossibile est. Iterum quia infinita gloria sum: dignum est vt mea gloria infinita cognita sit / atq; dilecta. et hoc fit et fiet per hunc paruulum / christū meum qui natus est de virgine maria. qui cognoscit perfectissime meam glorificationem infinitã: quam habeo in me / et in omnibus dignitatibus meis. hoc siquidem dignum et iustum est: quia per maiorem glorificationem / extra non poterat interna maxima gloria mea intueri. Preterea ait diuina gloria. Ego sum substantia spiritualis / non sensibilis / vel imaginabilis: quoniã potentiē inferiores nequeūt habere adeo vsq; altum obiectum / vt ego sum. Et ideo substantia sensibilis / corporea ⁊ imaginabilis qualis hominis substantia est: non potest a me recipere magnam glorificationem / sine medio. quod quidem mediū est puer iste paruulus natus / ihesus benedictus: homo et deus. Et ideo beati videbūt in patria suam humanitatē visione corporali / et audient verba sua altissima / et profunda: quo mediante ordinē eis dare quo ad animã glorificationem maximam sempiternam.

De perfectione dei.

Cap: XXIII

¶ Et diuina perfectio. Sum perfectio simplex propter me / in me / ex me / et hoc naturaliter. vnde sequitur: vt nichil aliud possit meum esse / vel meum agere impedire. Et sum perfecta per me naturaliter / nec possum deficere in perfectione. quia ab eterno habui totū esse. id est nō tendo de imperfecto ad perfectum intrinsece: sed de perfecto possum perfectū producere / et quod ab vtroq; pcedit perficere. et hoc vt naturaliter possim existere per agere: sicut naturaliter existo per existere. hoc est non magis michi competit existere per existere / vel esse realiter: q; per agere. quia meū agere: est meū esse / vel producere. et est in me perficies propter se perfectum in suo proprio numero perfecte permanēs / id est distinctū proprietate propria distinguente: et producant perfectum distinctum proprio numero permanēs / id est sua proprietate distinctum. ad quod sequitur: necessaria et naturalis relatio cuiuislibet / ad quodlibet / propter se. ex quo sequitur vt ego sum cū memet ipsa tota: naturaliter perfecta in tribus existens. et aliter sine predictis personis adiuicem distinctis: nō possum perfecte et naturaliter / existere / et agere. cū mea perfectio in tribus debeat consistere: que vnum sunt essentialiter / videlicet vn⁹ deus. Et iterum ait perfectio. Perfecta sum in bonitate maxima / magnitudine / eternitate / potestate / et reliquis. et hoc est propter perfectum et naturale existere / et agere: que sunt idem. et sicut ego sum in qualibet per naturale perficere: ita in me quelibet per suum naturale esse / et agere. et ideo sum infinitum existere / agere. sicq; tota diuina essentia naturaliter / et simpliciter infinita. Iterum ait perfectio. Quia sum in existendo intra naturaliter perfecta / et agendo: volo vt extra me sit effectus perfectus / vt sim causa extrinseca perfecta. effectus

ille est filius virginis homo deus/perfectus homo/perfectus deus. quia ex perfecta natura diuina/et humana subsistens: qui puer est iste sicut centrū in vniuerso a quo omnes linee distant/z ab ipso oriuntur/vt vniuersum sit perfectum/et ordinatum. Sed homines mali/z viciosi imperficiunt vniuersum: in q̄tum ipsum puerū ignorant/negligunt/et blasphemant. et per hoc se ipsos maxime imperficiunt: et a me distant per distantiam infinitam. Item perficio partes/ ex quib⁹ naturaliter constat: puta elementa que sunt prima cōponibilia/vegetatiuā potētiam/sensitiuā/imaginatiuā/z intellectiuā/sive ratiocinatiuā: vt quilibet homo sit perfectū indiuiduū in specie sua. et eis do perfectum celum/terrā/z animalia/z alia terre nascentia: vt me perfecte diligant/intelligant/z per vltima merecolant. verum peruersi oppositum faciunt: quia ad bona caduca/et transitoria/se omnino cōuertunt. Item perficio hominis intellectum: vt perfecte me intelligat/non tamē cōprehendat. quia nō est capax/cum sit finitus: et ego essentia infinita/atq; incomprehensibilis. sed ipsum perficio quātum ei sufficit/et capax existit/q̄tum equū est/atq; meretur/non tamē perficitur infinite: sed in aliquibus affectus inualescunt/et intellect⁹ deprimitur ppter sensum. quia ad sensuales delectationes/et illecebras/vt bruta animalia se cōuertunt. et quem facio naturaliter bonū: faciunt in moribus prauū. et blasphemātes: quod michi repugnat/attribuunt/quod competit remouēt propter quod carebūt solatio sempiterno: et in puero meo (qui ad mundi maximā perfectionē datus est) non perficientur/sed supplicio plectentur in sempiternū sine termino.

De iusticia

Cap. XXV

Iusticia.

P Est hec locuta est diuina iusticia: et ait. Ego sum iusticia: quia sum equās omnia. inde dicta iusticia equans inter agentē/z agibile/z agere. Et hoc excellenter: hoc est inter patrē/z filium/z spiritū sanctū. Item sum equās: quia per me omnes rationes diuine agēdo/z existendo cōsubstantialiter sunt equales: et ipse cum essentia ab omni inequalitate remota. Item sum coequatiua iusticia: quia pono vt potestas diuina tantum sit infinita quo ad suū posse agere/hoc est actiua virtute: quātū est infinita in sua duratione. aliter non essem equalis/vel coequatiua iusticia inter rationes diuinas. quia plus darē de duratione/q̄ de actiua virtute. et sic de bonitate/z alijs dici posset. hoc autem nimis absonū/z nature mee repugnans. quare sequitur: vt sim equatiua iusticia/sitq; potestas diuina eque infinita in sua actiua virtute/sicut in duratione. Preterea pono ego/vt equaliter in intellectu diuino/z diuina voluntate sunt equalia relatiua: sic in diuina bonitate/et reliquis. et hoc quia oēs diuine rationes sunt per me equaliter existētes/agētes/et vna eadēq; essentia. omnes sunt per essentiā inter se cōuertibiles. ergo equaliter relatiua in omnibus debent poni. Adhuc equitas sum/z iusticia: quia pono q̄ oēs correlationes sint equaliter tres persone diuine tantū modo/et equaliter distincte adinuicem/et in simul sint equaliter eadē essentia/substantia/z natura/vnus deus singularis/absolutus. quia nō est amplius perfectionis in vna/q̄ in alia: nec in tribus/q̄ in vna essentialiter. Et est dignū/et iustum: vt deus talis/ita iustus/potēs/et magnus sit cognitus/z dilectus ab angelis/et suo populo. dignū in super est/vt sicut deus est prima causa optima/maxima: ita et vnus effectus extra sit optimus/et maximus. talis autem est puer iste: qui verus deus/et homo/est natus de beata virgine maria. si melior causa dicitur melioris effectus/et adhuc melior causa que fuerit effectus melioris: non proprie/z maxime videbitur dici optima causa nisi cū iam est optim⁹ effectus/et si optimū absolute diceretur. nobilissim⁹ aut/z optimus

effectus qui esse possit: est puer paruulus christus dominus. Alterius dico q̄ dignum et iustum est/ vt malos puniam reddendo penam pro malo: et bonis retribuam bonum / premiumq̄/ et quietem pro bono. hoc autem facere non satis valerem: si paradysus non esset/ pariter et infernas/ nisi in hac vita. quod minime sufficeret. quia pleriq̄ peccatum per totam vitam suam/ et aliqui per totam vitam suam faciunt bonum: quorum illi nichil mali/ hi vero nichil vel parum boni recipiunt. ergo contra meam iusticiam esset: si istis bona non darem/ et illis similiter mala. hoc autem esse non potest. ergo est necessarium ponere talia duo loca/ et sempiterna. qui autem contrarium asserunt: in loco durissimo id tandem discent/ credereq̄ cogentur. Contra meam iusticiam est: omniū hominum esse eundem intellectum. quandoquidem mortuo homine/ nichil eius amplius superesset q̄ aut equi/ bouis/ aut leonis: cessarentq̄ pene/ et premia post mortem. verum homo dei cultor/ et cognitor/ in terris: ad altiozem ordinatus est finem. angelorum in operatione similis: fortis angelorum efficitur particeps. bonus bonorum/ malus vero malorum. ideo premia percipiet cum bonis: aut intermina supplicia experientur cum malis. Ego sum deus inquit summa iusticia: errant qui deum dicunt non intelligere particularia. nam et vnicuiq̄ particulariter secundū opera sua: reddo/ et operioz. et quidquid extra agitur: particular e est. et nunquid quicq̄ ago: que non intelligo: imo quidquid ago: per intellectum ago. et quia sum iusticia absoluta / habens potestatem absolutam: scio oia/ et intelligo in suo proprio esse. Itē ait iusticia. Quidquid est in mundo totum est meum. quia ego et deus idem sumus. Et ecce filius meus vnigenitus: iustissimus/ premiator bonorum/ vindexq̄ malorum in mūdo natus: illius mea omnia/ sua sunt/ et sua mea. eius est celum et terra/ et que in eis sunt vniuersa. venit in mundum iusticiam docere/ et iusticiam facere: vt mundus ad me/ suam parentem cōuertatur. et ecce parata sum: de manu charissimi filij mei mundū emundatū/ et per ipsū redemptum recipere. deposito omni rigore: quē ob peccatum primi hominis aduersus homines iuste hactenus exercui. portas celi clauseram: ecce nūc filio meo etijs qui sue sunt/ partis recludo. abyssos aperueram: ecce amicis filij mei claudo/ et inimicis eius aperio. Constituet principes super vniuersam terram. videte in futurum pontifices/ filij mei constituti principes: ne violetis sancta tradita vobis iura. nam ego iusticia/ mater eius sum: facite iusticiam/ euadite sempiternum animarum vestrarum periculum.

De diuina misericordia.

Cap. XXVI

Primo diuina misericordia locuta est: hunc in modum. Sum absoluta diuina bonitas/ magnitudo/ eternitas/ potestas/ virtus/ veritas. et ideo sum absoluta gratias faciēdo/ et peccatoribus parcendo: quia sum iustoz gaudiū absolutū/ et peccatoz/ nisi ex malicia ipsoz pueniat. in qua si permāserint: nullum possūt expectare gaudiū. Preterea inter me/ et hoies peccatores/ sunt quedam virtutes medie et mee acille: p quas hoies me possunt pmereri/ acq̄rere/ et habere cū magno fructu. quoniā si peccator de peccatis cōtritionē habeat/ et sic se iustū/ et per cōtritionē: ego ipsum iustifico/ gratiā infundēdo. et si faciat se prudētē/ peccata et mala fugiēdo et eligēdo bona: facio ipsum sapiētē nolendo peccata/ et appetēdo virtutes. Et si est fortis corde cōtra vicia: eū fortifico pmittendo sēpiterna gaudia. Et si se dispōat ad tēperānā: dabo ei iusticiā/ q̄ est soroz mea. Et ita si homo se habituet in his virtutib⁹: ipse est disposit⁹ vt a me recipiat gratiose fidei habitū/ caritatis/ et

spei/ q̄ ei fiat remissio peccatorum. E diuerso nichil cōmune habeo cum peccato-
 ribus qui sunt septem vicijis mortalibus irretiti: auaricia/gula/luxuria/superbia/
 acedia/inuidia/et ira. nec ista possunt esse media inter me/ et homines peccatores.
 sed participat cum ipsis iusticia soror mea: scilicet in puniendo/ et iusticiam facien-
 do/ pariter et v̄ndictam propter me. Et homines in peccatis dormientes me tandē
 habere sperant: et credunt spem ad me mittere/ que non venit. quia difformis/ et in-
 digna est ad me accedere. Sed spes formata et de contritione habituata/ ad me di-
 gna est accedere/ et peccatorib⁹ veniam impetrare/ vt me possint participare. eo q̄
 talis spes bonus/ verus/ et legalis nunciū est: prior autem spes/ non est vera. sed
 potius presumptio dici meretur. Iterum ait misericordia. quando peccator cō-
 tritus corde/spem mittit vt ei peccata dimittam/ et me ipsi impartiar/ et tribuam: in
 illa nunciatione causa sum primitiua. peccator autem solus meo tamen semper ad-
 iutus auxilio cōteritur et se disponit/ nec ad plus valet se extendere. quia cum ego
 sim superius et ipse inferius: solus dei est peccata dimittere/ et gratiam infundere.
 quare dignum est et iustum: cum peccator non possit vltterius/ vt ego compleam/ et
 peccata dimittam. Sed cum peccator ait: volo stare in peccato/ quia in ipso manēs
 aliquas delectationes habeo/ simpliciter sperās in diuina misericordia/ q̄ ipsa mi-
 chi in tempore futuro peccata dimissura sit/ q̄ requiram veniam ab ea cum con-
 tritione/ confessione/ et satisfactione: talis peccator lōge decipitur. quia credit me
 cum participare/ cum ipse non participet: imo distat a me distantia infinita. et ratio
 est/ quia non diligit me propter me: sed propter se in ipsum. Talis autem dilectio
 non est de genere caritatis atq̄ iusticie: quoniam caritas/ et iusticia ponunt vt pec-
 catores plus debeāt me deum diligere/ q̄ se ipsos. Iterum ait misericordia. In
 me non est quantitas: quia infinita. et ideo mecum agere non est finitum. Quapro-
 pter quando dimitto peccata vel infundo gratiam/ absolute ago: peccator autem
 cum sit finitus finite agit. et ideo peccatores non debent de me desperare: quoniam
 plus possum parcere/ q̄ ipsi peccare. Ultimo ait misericordia. Puer qui iacet in
 presepio: est verus deus et homo. et ipse in q̄tum deus: est misericordia. et in q̄tum
 homo est: rogat me (qui sum deus) vt dimittam peccata hominib⁹/ et eis gratiam
 infundam. Beata virgo maria mater pueri: misericordie subalternata est. et nunc
 ipsa rogat et me continue rogabit: vt parcam peccatoribus/ quia naturaliter sunt
 de suo genere/ et genere sui filij pueri Ihesu Christi. etiā angeli/ archangeli/ et om-
 nes sancti non cessabunt tempore suo rogare pro peccatoribus: et hoc quidem mi-
 sericorditer et iuste/ cum sciāt delectationes paradysi esse interminabiles/ et angu-
 stias inferni semper māsuras sine fine. et ipsi diligunt bona: et odiunt mala. verum
 est propter preces eorum multas facio et faciam gratias: et multa peccata dimittā.
 imo plures volo gratias infundere/ largiri/ et facere et peccata dimittere: q̄ velim
 rogari. et hoc si quidem: quia preces sunt inferius: ego vero superius. Quid ergo
 pluribus agendum? disponant se peccatores ad gratiam cum contritione/ confes-
 sione/ satisfactione/ et caritate laudando me et adorando/ et benedictum puerum
 christum meum: vt eis peccata dimittam/ et me habebunt gratiosam/ abundātem/
 et omnibus fructuosam. et si ipsi me rogant vt talis sim erga ipsos: ego volo vt ta-
 les sint ad me/ et filium meum audiant/ qui humilis/ pauper/ et misericors mundo
 apparuit. et cuius misericordie super omnia opera eius. Hec locuta est diuina mi-
 sericordia.

P **Q**uod predictes ex domine verba audiuerunt que regine duodecim/ seu imperatrices diuine rationes locute fuerunt: admirantes pre nimia rerum profunditate/ et altitudine/ amenitate/ et pulchritudine aduicem loquebantur dicentes. q̄ si gentes audirent/ et intelligerent talia verba/ ardua/ & amena: in toto mūdo nō esset nisi vnus populus christianus/ a Christo puero nato/ deo/ & homine ita nominatus. Et tunc suspirantes pre magno gaudio/ atq; flentes flexis genibus/ et eleuatis manibus alta voce quelibet modo suo carmen cecinit. Prima cantauit hanc cantilenam. Ave consurgens auroza/ mundo afferens munera: semper optatum gaudium. Secunda dixit. Salue regina/ mater pia/ dulcis vita/ spes & via: ferens dei filium. Tertia sic. Ave regina celorum/ mater regis angelorum/ nobile triclinium. Quarta domina dixit sic. Ave glorioza/ virginum regina: celi/ terre marium. Quinta sic. Ave maris stella/ dei mater alma: parady: ostium. Sexta sic. Ave virgo maria/ mater plena gratia: sancti spiritus sacrarium. Finitis autem cantilenis/ sacratissimam mariam matrem virginem rogauerunt: vt apud suum benedictū filiū intercederet/ quatinus ipsas in cordibus hominū (adhoc vt ipsi semp seruire possint/ tāq; fīdissime acille) a modo exaltaret. Annuit benignissima regina dei mater/ & misericordie precibus domnarum. que vbi paruuli ihesu pedes humiliter osculate sunt: multum consolata abierunt.

Cap. XXVIII

Hanc visionem vidit Remundus parisi: quam non multo post ad utilitatem Christiani populi/ et honorem dau pueri ihesu Christo scriptis redigere voluit. quem et compleuit eodem in loco: in nocte natalis domini anno ab incarnatione paruuli nati/ millesimo trecentesimo decimo. Et completū obtulit magnifico et gloriozo francorū regi Philippo: cui huiusmodi preces aliquas pariter porrexit. Prima fuit vt ad honorem natiuitatis sanctissimi pueri (cum in ipso pre ceteris mundi rectoribus possint hodie singulariter iusticia/ veritas/ fides/ caritas recta/ spes in beatitudine/ regni decus/ cum fortitudine magnanimitas/ cum temperantia largitas/ cum prudentia boni exequendi voluntas/ cum potentia humilitas/ deuotio et christiana religio/ pietas/ benignitas/ sapientia/ castitas/ et in summa dona plurima naturalia/ gratuita/ et infusa) placeat illi esse christiane fidei defensor/ cum pugil sit ecclesie principibus suis inuigilare/ et rectoribus ecclesie: vt omnia fiant in bono ordine/ sine confusione/ extirpatis vniūq; de regno suo vicijs/ & in omni perfectionis gradu plantata virtute. vt non solum dicatur regnum eius: sed sit operibus christianissimum. & ipse rex: omnibus christianis regibus/ in omnibus virtutibus officij regis exemplum. Secunda fuit: vt placeret eius christianissime celsitudini: libros et dicta Averrois expellere/ et de studio parisiensi extrahi et extirpare facere. sic vt nullus de cetero eos audeat allegare/ legere/ vel audire quia q̄ plurimis et fedissimis erroribus scatent: contra sanctissimam fidem. Et quod periculosius est: multos et graues indies novos errores in pluribus illos legentibus aggenerat. Turpe enim est christianis: dicere nostrā sanctā fidē magis improbabile esse/ q̄ pbabile. & inūera alia absurda: q̄ insolēter dicūt auerroim hereticū imitantes. Tertia fuit. vt magnifico christianissimo regi placeret: in suo studio parisiensi loca quedā ordinare/ in quib⁹ varia infidelium docerētur idiomata. vt viri deuoti/ sapientes/ & litterati varias linguas edocti: ex christianissimo regno (ssimo illis pōnifice suā auctoritatē/ & benedictionē largiēte) p̄ vniuersū mūdū mitterēt euāgelium p̄dicaturi.

Quod si in hoc regno tentatum esset: in alijs regnis et terris statim reciperetur ista ordinatio. Et per dei gratiã que nunq̃ deest paratis: inuenirentur plurimi qui vel-
lent p̃pter Christum martyres fieri. sicut apostoli/et eorum discipuli. Et bonũ esse
videretur: vt hec ordinatio tã diu obseruaretur ⁊ duraret/ quousq̃ fieret vnũ ouile/
et vnus pastor quẽ admodũ prophetatũ est. vt omnes laudarent et cognoscẽdo di-
ligerent Christum dominũ/ dei filiũ: qui modo vituperatur/ negligitur/ et igno-
ratur. Quarta fuit. vt placeret serenissimo Regi: rogare et adhortari summũ pon-
tificem et sue sedis assessores/ vt de omnibus religiosis militibus fieret vnus ordo/
qui debellãtes contra populum infidelem/ recuperarẽt terram sanctam. et vt etiam
tribueret decimas/ et copiose alia p̃sidia: ad fidei nostre defensionem/ augmenta-
tionem/ ⁊ perditorum recuperationem. et iustum est piũssimũ regem (cum sit fidei de-
fensor) ad honorem natiuitatis sanctissimi pueri talem petitionem facere/ et atten-
tius dictum negociũ procurare. et dominus papa/ et sui principales assessores ad
hoc specialiter sunt obligati: quia sancto puero subditi. super quo: ecclesia catholi-
ca est fundata. vt per totum mũdum puer Ihesus dei filius vniuersaliter adoretur:
et vt sit obstructa via ad inferos descensus/ et celi apertus aditus/ et totus celestis
exercitus in plenitudine iocundetur. Et si id attentabitur: nichil diffidẽdum est de
diuino auxilio/ et Christi saluatoris/ et matris eius sanctissime virginis: que suum
filium gloriosum cum multitudine beatorũ orare non cessabit/ vt suos in hac re ser-
uitores iuuat/ custodiat/ ⁊ defendat. hec vbi supplicuit Remundus (regi libro pre-
sentato) recessit: et Christo domino ad cuius honorem ipsum compilauerat cõmẽ-
dauit/ eum suppliciter rogãs vt vellet eius petitiones audire/ et cor regis et omniũ
principum terre Christianorum ad effectum mouere. quo vbiq̃ cognosceretur/ re-
coleretur/ ⁊ amaretur: et vt dignum est virgini gloriose vbiq̃/ et benedicto filio suo
deo incarnato/ et ex ea in mundo nato regnũ/ et imperiũ in sempiternũ tribueretur.
cui cum patre et spiritu est equalis honor/ et gloria in secula seculorum.

Pij eremite Remundi
libelli de natali
pueri Ie-
sus.

Quatuordecim articuli fidei.

Septem de diuinitate.

- 1 Unus deus
- 2 Deus pater
- 3 Deus filius
- 4 Deus spiritus sanctus
- 5 Creator
- 6 Creatum
- 7 Glorificator.

Septem de humanitate

- 1 Conceptus de spiritu sancto
- 2 Natus ex maria virgine
- 3 Crucifixus est
- 4 Descendit ad inferos
- 5 Resurrexit tertia die
- 6 Ascendit ad celos
- 7 Iudicabit viuos et mortuos.

Decem precepta legis.

- 1 Non habeas deos alienos
- 2 Sabbata cole
- 3 Honora patrem et matrem
- 4 Non accipias nomen dei in vanum
- 5 Non occidas
- 6 Non furtum facies
- 7 Non facias falsum testimonium.
- 8 Non mechaberis
- 9 Non concupiscas uxorem vicini tui
- 10 Non concupiscas bona terrena vicini tui.

Septem sacramenta ecclesie

- 1 Matrimonium
- 2 Baptismus
- 3 Confirmatio
- 4 Sacramentum altaris

5 Ordo sacerdotalis

6 Penitentia

7 Extrema unctio

Septem dona spiritus sancti

1 Sapientia

2 Intellectus

3 Consilium

4 Fortitudo

5 Scientia

6 Pietas

7 Timor.

Virgines principales

Cardinales

Theologales.

Cardinales

1 Iusticia

2 Prudentia

3 Fortitudo

4 Temperantia.

Theologales.

1 Fides

2 Spes

3 Charitas

Septem vicia principalia.

1 Auaricia

2 Gula

3 Luxuria

4 Superbia

5 Acedia

6 Inuidia

7 Ira.

Cle.
P̄y eremite Remundi: clericus.

Deus cum tua benedictione/sapientia/et amore:
librum intendimus facere clericorum.

Prohemium.

Iber iste in sex partes diuiditur. Prima est de quatuordecim articulis fidei
Secunda/de decem preceptis legis. Tertia/de septē ecclesie sacramētis.
Quarta/de septem donis spiritus sancti. Quinta/de virtutibus princi-
palibus. Sexta/de septem peccatis mortalibus/pertractabit. Presentē autē librum
facimus: vt habeant ignorantes clerici doctrinā/ qua possint aliquo modo de pec-
catis cognoscere. Turpe enim clerico est: principia ad que ipse finaliter ordinatur/
ignorare. non secus ac militi: si apte arma in bello tractare non nouit/aut equū in-
sidere. Per talem nāq̄ ignoratiā/clericorū deperit deuotio: quia deuotionis dispo-
sitione carent. que quidē carētia: magnam fidei catholice per illos affert iacturam/
qui eam tenētur colere/laudare/multiplicare/ et per vniuersum mundū predicare/
errores destruere infidelium/ et bono catholicos populares exēplo docere. Et vero
quoniam hunc libellum non omnibus/ sed duntaxat clericorū rudiorib⁹ cōficim⁹:
ideo perniori intelligētia/et admodū succincte/ ipsum facere intendimus/ prolix-
tatem super oīa deuitantes. volumus autē de nonnullis principijs generalibus/ et
subtiliter inuētis/ in hoc libro ptractare. quo nō solum rudioribus: sed et litteratio-
ribus/ possit inter legendum voluptatē/ et vtilitatem afferre.

Aliud prohemium.

Articuli diuidūtur in duas partes. Prima pars: continet septē articulos/ qui
sunt de diuinitate. Secūda/ septē alios: qui de humanitate. De ipsis autē:
maxime positiue loquemur/ ad euitandā prolixitatē. Attamen quia forte
rudioribus (quibus hunc librum cōfici supra dixim⁹) non statim per uie intelligētia
essent nostre p̄bationes/ in alijs (quos fecimus) libris posite/ per quas horū arti-
culorum fidei/ sufficienter haberi declaratio posset: etiā nullā aliā de ipsis parando
determinationem/ ideo hos articulos/ et quedam alia/ sic in hoc libro ponemus: q̄
statim rationabiliter poterit intellectus apprehendere/ id esse quod diximus con-
ueniens/ et eius oppositum non.

De septem articulis diuinitatis.

Primus. Eius deus.

Cap. I

D^o Deus est vnus. et hoc per vnitatē/ bonā/ infinitā/ et eternam. nec cum hīs
predicationibus/ nisi vnus solus deus/ esse potest. Sua enim bonitas: est
ei ratio infinite/ et eterne producēdi vnū suppositū bonū/ infinitū/ et eter-
nū. q̄ q̄ oēs tres sint vnus deus/ bonus/ infinitus/ et eternus: vna deitas/ vna sub-
stātia/ vna natura/ bonitas vna/ infinitas vna/ eternitas vna/ nō tres dī. alioquin
essent infinitas/ vnitatis/ et eternitas inter se/ et quelibet a se/ diuise: quod malū est/
et impossibile. Item cum deus sit bonus/ infinitus/ et eternus/ habens in se produ-
cere/ actum bonū/ infinitum/ et eternum: necessario est vnus. nam non posset alius
deus: se ipsum in essentiā ponere illius/ in qua consistit bonum infinitum/ et eternū
producere. q̄ tunc ipsum producere/ corruptibile esse oporteret/ et impeditum: ex-
traq̄ bonitatem/ infinitatem/ et eternitatem/ positum. quod incōueniens est. Deus
est vnus: et sua vnitatis/ est omniū creaturarum vnitatum causa. vnam habet bonita-
tem/ vnum intellectum/ vnam voluntatem/ et vnam magnitudinem/ et sic de reli-

quis dignitatibus. ideo est causa omnium bonitatum/magnitudinum/durationum/voluntatum: et reliquarum contractarum rationum. **R**ursus: quia est vnus: vnum mundum creauit: et non plures.

Secundus articulus. Deus pater.

Cap. II

Deus pater est vnus: et non plures. **P**rimo vt retineat naturam suam vnitatis/sue essentie/nature/bonitatis/magnitudinis/infinitatis/eternitatis/potentis/intellectus/voluntatis/virtutis/veritatis/et glorie. **S**ecundo: quia vnicum generat filium. filius enim: alterum filium/vltra non generabit. nam essent plures patres: essetque destructa infinitas/vnitas/et paternitas. et vnus pater: alteri/sua impediret infinitatem. quare quilibet esset finitus/non eternus/nec bonus/aut magnus: quod est impossibile. **D**eus pater/est pater: quia de sua essentia filium naturaliter producit. propterea enim posuit deus pater ad suam similitudinem in creatis: vt quid quid naturaliter de sua essentia aliquid producit/pater sit/et productum filius. vt homo pater est: quia filium producit de sua essentia naturaliter. leo: quia leonem/et planta: quia plantam. **R**elationes: item que inter patrem/et filium in creatis/inveniuntur sunt a diuinis dei patris/et filij relationibus (ad earum imitationem) in ipsis create. et maxime in hominibus: vt ex trinitatis similitudine (quam in se habent) diuinam ipsi trinitatem intelligant/diligant/laudent/et benedicant. **P**ater diligit filium suum genitum: et filius patrem. que dilectio/quia est infinita/et eterna: erit ideo ab omni accidente separata. quoniam in essentia infinita/et eterna: nullum vnquam accidens esse potest. et sic pater/et filius/spiritum sanctum amorem quem inuicem habent: ab utroque procedentem/spirant. non quod spiritus sanctus sit filius/et pater/eius pater: processus enim qui per patrem in filium sumitur/per modum generationis est. sed alius est processus a patre/et filio: in spiritum sanctum. quemadmodum intelligens/intellectum: vt pater filium/concipit. sed intelligens/et intellectum/vtrunque: intelligere concipiunt/vt pater/et filius spiritum sanctum. **D**eus pater: est causa filio/et spiritui sancto/et est causa omnium correlatiuorum/in creaturis. vt in intellectu humano/correlatiua sunt intelligens/intellectum/et intelligere. in imaginatione: imaginans/imaginatum/et imaginari. in sensitiua: sentiens/sensatum/et sentire. in iusticia/iustificans/iustificatum/et iustificare: et sic de omnibus alijs suo modo.

Tertius articulus.

Deus filius.

Cap. III

Deus habet bonitatem infinitam/et eternam. et infinitam magnitudinem/et eternam. et sic considerat se tantum/quis ipse: est de se posse. qui vero sic considerat/est vnus pater: videns se vnum posse filium generare sibi in bonitate infinitate/eternitate/et reliquis equalem. quem (ne sit in sua consideratione/bonitate/magnitudine/eternitate/et alijs ociosus) generando de seipso producit. vt per illam productionem/habeant bonitas/magnitudo/et eternitas: actus bonos/infinitos/et eternos/qui sunt bonificare/magnificare/et eternare. conuertibiles quidem inter se: quemadmodum bonitas/magnitudo/et eternitas (dignitates/et rationes a quibus ipsi actus deriuantur) primo in deo conuertuntur. **A**tamen: non conuertuntur pater/et filius. nam sic actus diuinarum rationum destruerentur: essetque eorum confusio. nec pater proprie esset vnus pater/aut filius: vnus filius. nec paternitatis relationem conseruaret eternitas/nec filiationem/nec naturam mali contra bonum/parui contra magnum/non eterni contra eternum/quod est impossibile. pater generando filium: distinguit filium a se. et pater et filius/se mutuo in spiritu sancto diligentes: eum spirando a seipsis distinguunt. **C**um namque spiritus sanctus sit procedens a patre et filio/

se ipse cum ipsis sic connectit: vt sint oēs tres vna essentia/vna substantia/vna natura/et vnus deus. remanēte semper personarū distinctione: sine qua non essent rationes diuine numerabiles. quoniam deus pater/in eo q̄ ratione sue bonitatis/cognoscit suū bonificare/et suū magnificare ratione sue magnitudinis/et ratione sue eternitatis suū eternificare (quos actus habet p̄ generare et spirare) numerat vnā bonitatem/vnā magnitudinē/vnā eternitatē/et reliquas diuinas rationes/quamlibet per suū actum: quas nūq̄ sine suis actibus/et relatione/distinctione q̄ personarum numerare posset. Rursus pater cognoscēdo filium suū/et filius cognoscēdo patrem: causant in creaturis omnes cognitiones/paternitates/et filiationes. ita vt quē admodum simile prius/relocet in similib⁹ posteriorib⁹/et causa in suo effectu: sic diuina cognitio/paternitas/et filiatio in inferioribus cognitionibus/paternitatibus/et filiationibus/relocere conspiciuntur.

Quartus articulus. Deus spiritus sanctus. Cap. III

Deus pater et deus filius: inuicem se diligendo connectuntur. et illa cōnec-
tio: est vna ratio/vn⁹ amor/vnū principium/vnus finis. ideo spirāt vnū
spiritum sanctum/et non plures: in quo consummatur numerus trinitatis. Nam sicut pater non habet preiacentē/ sed est solum producēs: sic spiritus sanctus solum producit/et non producit. At filius/et a patre producit/et producit spiritum sanctum: in quo stat/et quiescit/ perfectus: trinitatis numerus. Hac de causa: omniū quietationū/completionū/pfectionū/cōnectionū/et cōcordationū/que post spiritū sanctum in creatis sunt: causa est ipse spiritus sanct⁹. vt qui prima sit quietatio/completio/perfectio/connexio/et concordatio: et supra quem harum nulla repperiri possit. In creatis: prima est trinitatis similitudo/numer⁹ ternari⁹. quia est numerus perfectus. quod sic ostendo. numerās: numerādo/causat primā vnitatem. at agendo: de primā/et per primā/causat secūdā/vt dicēdo/vnum/duo. Postremo: ex secunda/transit ad tertiā/ad quā non potest sine primā et secunda/peruenire. estq̄ ideo tertia vnitas/de primā et secunda equaliter p̄ducta: et vni/q̄ alteri/ non propior. sed eque vtriq̄ approximata: quia equaliter est de ipsis. secūda vero: quia tantū producit/quātū recipit esse a primā/in equali pariter ad vtrāq̄ distantia se habebit. Et prima: de qua tota tertia est/secūde et tertiē iterum eque p̄p̄inqua erit. Et sic numerus ternarius/est perfectus: ratione equalitatū numeroꝝ/et numeroꝝ/qui sunt pares/et impares: in quibus omnis cōprehenditur numerus. Talis autē perfectio/non inuenitur in quaternario/quinario/et alijs numeris: eo q̄ in ipsis destruitur propinquitatum numeroꝝ equalitas. In quaternario enī: quarta vnitas/de secūda est et tertia. in quinario: quinta de secūda/tertia/et quarta est. et sic de senario/et alijs consequenter vbi quedam iam successio causatur. Sol⁹ igitur ternarius: potest verum esse speculum/in quo proxime numerum diuinarū personarum speculemur.

Quintus articulus. Creator. Cap. V

Deus cum sit bonus/magnus/eternus/et potens: cognoscit bonū/magnū
et durable esse creare mūdum/sine totū vniuersum/et ea que in ipso sunt.
Itaq̄ et creauit ipsum: bonū/magnū/et durabilē. principaliter/et primarie p̄pter seipsum: vt scilicet eū angeli et homines recolerent/intelligerēt/et amarent/laudarent/ei seruirent/benedicerēt/et eum honorarēt. Secundarie vero: p̄pter ipsum et mūdū/vt propter hec angelis/et hominibus gloriā daret sempiternam. Sed iterum secundarie/creauit mundum dupliciter. primo propter angelos

maxime: et animas hoim. deinde creauit artes liberales / et mechanicas / et virtutes morales / propter homines: vt per illas / apte homines ad ei seruiendum / et ipsum honozandū disponerētur. et hoc modo ei seruido / et eū honozādo possent gloriā eternam sibi acquirere. Deus sicut in nobilitate / cum sua bonitate infinita / bonitatē mundi finitam excedit / et cum sua magnitudine infinita / magnitudinē mūdi finitā: sic sua eternitate infinita / precedit nouū mūdū in tempore: ratione cuius nouitatis creauit deus nouiter tempus / locum / motum / quantitatem / et alia accidentia / sine quibus substantia mundi creari non potuisset. Deus creauit mundū / concurrentibus suis rationibus: vt intellectu / voluntate / potestate / et ceteris. quia cum suo intellectu: mundum (qui non erat) obiectando / intellexit. intellectū vero: mediāte sua voluntate acceptauit. et deniq; cum sua potestate: intellectum / et acceptatū / perfecit. nec (quous hoc sit extra agere) fuit ei ad hoc necessariū aliquod organū: quia in ipso / intellectus / voluntas / et potestas / pariter et eorum actus intelligere / velle / et posse / conuertitur. etiam si organo deus indigeret: non haberet actus infinitos / quod impossibile est. intellexit ergo deus / quod non erat: et idem voluit / et perfecit. hec autem est creatio mundi / qui ante non fuit / et nunc est: non factus / de aliqua sibi preiacente materia.

Sextus articulus.

Creatū

Cap. VI

Ateq; eua peperisset filiū / fuit tota massa humana: in ipsa et adami. que statim tota corrupta fuit: quando serpētis inuidia / per peccatum deo inobedientes ambo facti sunt. et in pristinū statum / potuit ipsa non nisi per recreationem reduci. Sed nō vnus / nec plures deinceps homines ab hac massa nati / eam recreare potuissent: quia non tantum valeat particulare reparare / quantum vniuersale deficere. Ideo deus filius / naturā assumpsit humanā: factusq; homo ihesus Christus / mortem in cruce sustinēdo / per suam deitatem genus humanū de peccato generali primozū parētum recreauit. Facta autem hec recreatio est / ipso Christo tantā sustinente in cruce penā: quanta fuit culpa in massa / per primos parentes corrupta. alioquin nō omnino recreatū fuisset genus humanū. Perpendant igitur clerici: quous pure / quous ornate / et sine aliqua ordinū confusione: teneātur sibi commendatā ecclesiam cōseruare / et quous sancte vite in eius administratione esse: atq; alioquin se esse officio indignos. Deus si naturam angelicam assumpsisset: non potuisset recreare humanum genus. quia peccatum primi parentis / fuit per sensatum / vegetatum / et elementatū: at angelorum natura / ab ijs omnibus separata existit. Ideo ad recreationem: necessaria fuit humane nature cum diuina cōiunctio. vt in eadem natura: sensitiua scilicet / vegetatiua / et elementatiua / esset passio / et pena: in qua fuerat per peccatum / corruptio.

Septimus articulus.

Glorificator.

Cap. VII

Deus solus est glorificator: quia et solus creator. omne enim aliud ens: insufficiente est saluare homines / et dare eis pro meritis / gloriā perfectam / et sempiternam. Glorificat deus substantias separatas / eis suam beatissimā trinitatē obiectādo: quo ad suā bonam / magnā / et sempiternā / intelligibilitatē / amabilitatem / et recolibilitatem. Et etiam reuelando eis suum infinitum bonificare / magnificare / eternificare / et ceteros suos actus infinitos. Sed ad hanc rationū / et actuū immēstatem / deiecte sunt oēs substantie separate: nisi deus earum intelligere / amare / et recolere super naturā / virtutē / et potestatē (quā habent per seipsos) eleuaret. quemadmodum intellectum hominis / eleuat per fidem: credendo id cui

Veritas supra suā capacitātē est. et voluntatē eleuat / per caritatē: ad amādum supra seipsam. et memoriā / per speciē: ad memorādum supra vires suās / gloriā perfectissimā / quā habebunt sancti in contemplatione diuine essen. ie / diuine generationis / et spirationis: et actū infinitorū diuinarū rationū. Tāta enim est illa gloria / et dei erga sanctos bonificatio / et amor: vt ferme ipsa valeat a nullo existimari. Anima christi / dat gloriā animabus separatis: eas amādo / recolendo / et intelligēdo. sed glorificantur substantie separate / in eo q̄ animā Christi intelligunt / amāt / et recolunt. que gloria est eis naturalis: quia in natura / cum anima Christi conueniūt. sed anima ratione cōiūctionis cum natura diuina exaltabit eis gloriā quā habet supra naturam: et sic habent gloriā naturalē / et supranaturalē / et talis gloria est admiranda / et ineffabilis. Post generalē hominū resurrectionē / dabit corpus Christi gloriā corporibus beatorū / secūdū sex sensus: visum / auditum / odoratum / gustū / tactum / et affatum. secūdum tactum credo per beatissimorum Christi pedum osculationem satisfactum erit corporibus. secundum affatum vero: per verba dulcissima / et amabilissima. et hec corporū gloriatio sine beatissima incarnatione: et corporum resurrectione esse non posset.

De septem articulis incarnationis / siue humanitatis.

Primus articulus. Conceptus de spiritu sancto. Cap. VIII

Deus pater / et deus filius: per amorē spirant spiritū sanctum. Et ideo spiritus sancti fuit / sacratissimā mariā inspirare: ad cōsentiedum verbo Gabrielis / annūciātis filij dei incarnationē / qua posset se filius dei hominem facere. Sicut enim in beatissima trinitate / pater cōcipit filium / et pater et filius / spirant spiritum sanctum per amorē: sic incarnationē spiritus sanctus per amorē cōcepit / et mentē beate virginis spirant per amorē. et beata virgo spirationē concepit: et ex duobus cōceptis / facta est filij dei incarnatio / cui soli ipsa cōpetebat. vt in idē trinitate persone / conuenirent: filiatio diuina / et humana. Non enim deo patri cōpetebat: quia in eadem persona / fuissent pater / et filius. nec spiritui sancto / quia in eadem persona fuissent: filius et spiritus sanctus. Solus ergo dei filius fuit incarnatus / in sua incarnatione simul et generator et genitus. generator. cum sibi de elemētata / vegetata / et sensata beate virginis carne: corpus fecit pariter elemētatum / vegetatum / et sensatum. genitus vero / in quātum ipsum corpus quod sibi fecerat: assumpsit. perinde atq̄ si fecerit quis capā: seq̄ ipse cū ea capatum faciat. Filius dei / factus homo est sine successione. fuit enim hoc necessarium. vt filius dei incarnatus: esset vna eademq̄ persona Ihesus christus deus et homo. Si nāq̄ anima christi (quē admodum et aliorū hominū anime) per successionē / non subito cepisset corpus informare: Christus ante fuisset factus homo / q̄ deus homo / et sic fuissent due persone: vna diuina / et alia humana. et incarnatio / cōiūctioq̄ nature diuine cum humana: fuisset impedita. quod dicere oēs Christiani abnuunt.

Secundus articulus. Natus ex Maria virgine. Cap. VIII

Filius dei / a patre generatur sine motu / loco / tēpore / quantitate / et ceteris accidētibus: que in rerum naturalium generationib⁹ / propter discessum a primo accidunt. nā generatur in essentia infinita / et eterna: in qua quidē nulla possunt accidētia subsistere. mot⁹ enī: rebus propter eas esse finitas accidit / q̄ nulla sit finitas pura / nō contrario mixta / et impedita. locus vero propter motum: et tēpus propter successionem / et sic de ceteris. Et diuina essentia pura / infinita / et eterna est: sine cōtrario / loco incōprehensibilis / tēpus omne et successionē excedēs.

Idcirco ratione huius absolute (filij dei a patre) generationis: homo Christus cum quo filius dei coniunctus est/ fuit natus de beata maria virgine/ sine corruptione. ipsa semper ante partum/ in partu/ et post/ remanente virgine. Ita vt virginitas beate marie in natiuitate christi: equaliter media sit/ inter virginitatem ipsius ante partum/ et virginitatem post partum. quoadmodum in amore: vbi amare equaliter/ sine aliqua amoris corruptione inter amantem et amatum consistit/ vtriusque quodam modo et amantis/ et amati naturam/ in se retinens. Sicut etiam Adam: antequam de eius costa facta eua fuisset/ virgo fuit/ et postquam facta est eua: virgo remansit/ et habuit tunc in adam et eua/ virginitas (super nature virtutem) duas tantum extremitates particulares: ita christus virgo/ de beata sua matre/ salua eius virginitate natus est/ fueruntque Christus et beatissima eius mater: due extremitates in quibus fuit super naturam excellens/ et exaltata virginitas.

Tertius articulus.

Crucifixus est.

Cap. X

Christus quod diu vixit in mundo: pauper/ et sine honore semper esse voluit/ et in cruce mori/ principaliter pro generis humani redemptione: etiam vt suam naturam humanam ad honorem diuine exaltaret. quoniam si Christus fuisset in hoc mundo diues/ in multisque prosperitatibus/ et honoribus constitutus/ et naturaliter mortuus: non tantum diuinam naturam honorasset/ quantum sustinendo paupertatem/ veditationem/ captiorem/ flagellationem/ vituperium/ et vltimo mortem in cruce: ad redimendum genus humanum/ quod deus per peccatum primi parentis amiserat. Atque Christus in hoc hominibus dedit exemplum vt ipsum in vita taliter honorarent/ et ei seruiant: qualiter ipse diuinam suam naturam/ dum viueret/ honorauit/ et ei seruiuit: aduersitates/ labores/ dedecus/ et mortem/ vt supra dictum est perferendo. Christus tantum secundum eam naturam/ secundum quam factus fuit homo/ mortuus est/ vt secundum humanam: non quo ad diuinam/ quia non secundum eam se hominem fecerit. Et cum mortuus est/ seiuncta fuit eius anima solum a corpore: non a natura diuina/ cui inseparabiliter vnita est. oportuisset enim dei filium rursus incarnari.

Quartus articulus.

Descendit ad inferos.

Cap. XI

Prima Christi/ non per se: sed cum deitate coniuncta/ potuit descendere ad inferos/ et hinc educere animas sanctorum. Sed quia tunc mortuus esset Christus/ erat a corpore separata. Et ideo deus/ in descensu fuit homo in se: quia in anima. sed homo/ non fuit homo in se: propter corpus humanum/ quod tunc aberat/ in cruce/ aut sepulchro. Attamen deus: quo ad suam naturam/ non fuit in descensu: quia cum sit infinitus/ vbiusque est.

Quintus articulus.

Resurrexit

Cap. XII.

Resurrexit Christus vt homo: quia prius mortuus vt homo erat: non vt deus. et idem Christus resuscitator quo ad deitatem: resuscitatus est/ quo ad humanitatem. Tantam autem resurrectionem christi esse oportuit per iterationem sue anime/ cum corpore coniunctionem: quanta fuerat mors/ per separationem. et non solum in quantitate: sed et in alijs predicamentorum rationibus resurrectionem morti oportet respondere. alioquin/ vera non fuisset resurrectio: nec christus homo/ esset reuersus in suum numerum. Primo enim/ quando deus fecit se hominem/ in utero beate marie virginis: constituit hominem in diuina persona/ cui animam humanam/ et corpus humanum coniunxit. Et quando resurrexit/ remanserunt in persona diuina/ coniuncta: sicut prius. et fuit verus homo post mortem/ sicut ante. aliter non fuisset resurrectio: sed potius alia incarnatio/ in qua non fecisset se hominem.

nem in vtero beate marie. et assumpisset deus duos homines essentia et numero differetes: quod incoueniens est. Christi resurrectio signum duplicis resurrectionis est: primo generalis future hominum resurrectionis iustis ad gloriam et peccatoribus ad penam. Ipsa etiam signum est resurrectionis delinquentium ab eorum peccato: in quo ut emortui iacent. quoniam sicut anima et corpus Christi cum per mortem seiuncta fuerunt non potuerunt iterum sine diuina persona coniungi: sic peccator qui a deo suo per peccatum separatus est et ideo ut mortuus non potest a peccato reuiuiscere nisi iterum deo per eius amorem et peccati odium se moraliter coniungat: mediante contritione confessione et satisfactione.

Sextus articulus. Ascendit ad celos.

Cap. XIII

Ille qui ascendit ad celos: fuit christus deus homo. qui sic ascendit per ascensum hominis sicut per descensum hominis: prius descenderat ad mortem. non enim potuit natura diuina ascendere: cum sit infinita et ideo ubique existens. nisi forte quemadmodum cuiuslibet hominis animam per accidens et ratione corporis in loco esse dicimus: et ad motum corporis moueri. Ascensus christi ad celos: signum est vniuersalis ascensus corporum beatorum ad celos post generalem eorum resurrectionem. In quo ascensu non amplius solita grauitas siue pondus ipsorum corporum reluctamentum vimque eis aliquam ascendendi auferret: quia tunc erunt ipsa corpora glorificata leuia subtilia et sine corruptione lucida.

Septimus articulus. Iudicabit viuos et mortuos.

Cap. XIII

Dominus noster ihesus christus post resurrectionem generalem iudicabit viuos et mortuos iustos ad gloriam peccatores ad penam sempiternam. Iudicium autem illud erit vnum: sed a iustis et peccatoribus alio et alio modo receptum. sicut in iudicio iudex vna sententia dat iusto: et eadem sententia auferret ab iniusto. Christus iudicabit quo ad deitatem: quia est deus et dominus gubernator saluator et glorificator. et iudicabit in quantum homo: quia per ipsum erit iudicium auditum et affatum poteritque videri iudex. quod fieri sine incarnatione potuisset nunquam.

De decem preceptis legis.

Pars secunda.

Legis decem sunt precepta. cuius signum est homo: compositus ex octo partibus. scilicet elementaria vegetaria sensitua imaginaria intellectua volitua memoraria anima et corpore. Quarum sex prime ad duas ultimas animam et corpus ordinantur. quibus datum preceptum est bonum agere et non malum. Idcirco preceptorum tria sunt affirmatiua et septem negatiua: ut patebit in processu.

Non habeas deos alienos.

Primum preceptum. Cap. XV

Recepit deus quod non sis ydolatra: in habendo deos alienos. sed nichilominus maior pars mundi a vero dei cultu nunc deficit deosque habet alienos. quare assidue debent clerici predicare: ut veram christi fidem multiplicent. ad hoc enim electi sunt dicere domino: euntes in mundum vniuersum predicate euangelium omni creature. Et videant qui hoc possunt sed contententur quid faciunt. quoniam deus nec decipi potest nec cogi. Allegorice loquendo ille habet deum alienum: qui negat aliquid esse in deo quod tamen in eo est. et qui aliquid in eo affirmat: quod non est. sicut sarraceni et iudei qui sanctissimam trinitatem in deo vno esse negant: et diuinas rationes habere actus infinitos et eternos. Insuper dicunt sarraceni: deum in se non posse esse bonum magnam potentem intelligentem et volentem. sed solum ut extra producat bonas magnas et potentes creaturas. qui autem sic credunt verum deum non

habēt/et suut ydolatre. Qui etiam aliquid huius mūdi: vt honores/prosperitates/
patrē/fratrem/aut filium magis q̄ deum diligunt: faciunt sibi ydolum. quia deum
supra omnia: totis nobis ipsis amare debeimus. soli q̄ deo: perfectissime hoc pacto
amari competit. quid ergo mirū (si pene in mundo oēs/suas diuitias/honores pro-
speritates/et cetera mundi bona/deo preponunt: deq̄ ipsis ydola sibi faciant) hunc
mundum ita permanenter in turbato statu affligi: vt pote a quo deus suā (ob inu-
mera mala) faciem auertat/et prolonguet?

Sabbata cole.

Secundum preceptum.

Cap. XVI

Deus sex diebus creauit mundum: et septima/ab vniuerso opere (quia iam
completum erat) quiescit. non quia defessus: est enim indefatigabilis po-
tentia. Precepit itaq̄ ad suam imitationem deus/hominibus: vnam diē
in ebdomada colere/in qua quiescerent a suis operibus/in recolendo deum/z eius
operationes/ ipsum laudando/benedicendo/adorando/gratias ei referendo/et ve-
niam de peccatis postulando. Eam tamen pleriq̄ inordinant/et de ea ydolum facu-
unt: ipsam propter cibos/potus/ornamēta pulchra/dormitionē/et alia vana que-
rentes: que ideo magis q̄ deum/amare videbūtur. sed hoc multi faciunt ex ignorā-
tia: quam eis negligentia/et abusus parit clericorum. qui incessanter laicos admo-
nerē tenentur: de intentione/z causa p̄pter quā tali die/iussi sunt ab vniuersis ope-
ribus quiescere. Propterea enim recipiunt a laicis decimas/ex quibus viuant: vt
non (de vita solliciti) occupentur in mechanicis. sed potius in rebus que ad eccle-
siam/et deum pertinent.

Honora patrem et matrem.

Tertium preceptū.

Cap. XVII

Recepit de^o homini/honorare patrē suū/et matrē: et dignū est. nā esse fili^o
p̄ sine patre/et matre/non potest: eo q̄ de ipsis est genit^o/per ipsos nutritur/
z edocetur. et hic sensus est litteralis. Allegorice autē/deus est pater oīm:
quia creator/gubernator/dās sapiētiā. et ecclesia sancta/est mater: quia est fidelium
aggregatio. et mediante ipsa: ad saluationē/hoīes tēdūt. debēt ergo ab oībus/de^o/
et ecclesia sancta: sūma in reuerētia/et honore haberi. Et q̄ honor q̄ eis exhibetur: de-
bet in similib^o rationib^o cū ipsis respōdere. vt quia deus de^o est bon^o/et magn^o/pa-
rīter honorei reddit^o: sit bon^o/et magn^o. z in alijs rationib^o eodē modo. Et quia ec-
clesia est bona/et magna: ita etiam honor ei exhibit^o sit bon^o et magn^o. At bon^o z ma-
gn^o honor ecclesie: est q̄ ipsa exaltetur/z predicetur/p̄ vniuersū mūdū/vt ad eā infi-
deles veniāt/fidē accipiētes. Quapropter qui hūc laborē p̄dicationis spernūt: ec-
clesiā inhonorāt/ī ei^o magno bono: negligētes. Placeat ergo diuine bonitati/mul-
tos immittere bonos/z fideles ecclesie p̄curatores: q̄ (suos honores/z bona diligētis-
sime fouēdo) eā exaltēt. z erūt tales bñdcti: paterq̄ supradict^o/erit de tali ecclia p̄tē^o.

Non accipias nomē dei in uanum.

Quartū preceptū

Cap. XVIII

Receptū homini est/nō accipere nomē dei ī vanū: iurādo p̄ deū falso. Et
p̄ beclittere intelligētia est. Sed p̄ceptū allegorice itelligit: nō accipias ī va-
nū p̄speritates/z aduersitates/ quas de^o imittit/qm̄ eas nō dat sine causa.
Dat enī p̄speritates: vt bona ex ipsis fiāt. et q̄ eas ad malū applicat: nomē dei in va-
num accipit/ipsasq̄ p̄speritates. quia sit auarus/aut prodigus. Et dat alicui ad-
uersitates/propter mala que commisit: aut vt experiatur eius patientiam. Qui er-
go in ipsis fuerint impatientes/aut suberbi/aut desperantes/deum non timent.
Et sic accipiunt eius nomen in vanum. Iterum qui in peccato mortali/agit
de sacramentis ecclesie: aut illa recipit/est accipiens nomen dei in vanum.

Le.

Qui etiam decem preceptis non parent: ea spernentes. Qui semper verbum dei audiunt: et non emendantur. Qui aliquid querit secundum intentionem peruersam. vt episcopatum propter diuitias/honores/et ditandam prolem. Qui bona faciunt/solum vt boni appareant: et laudentur. vt ypochrite. Qui que predicant non faciunt. Qui tantum verba in oratione habent: mente vagi. Hi omnes nomen dei in vanum accipiunt. Quare ad ipsos/ generale preceptum/ non accipias nomen dei tui in vanum contrahendo/ tot sub eo poterunt particularia sumi precepta que sunt:

In prosperitatibus ne te extollas.

In aduersitatibus ne sis impatiens.

In peccato mortali: ecclesie sacramenta ne tractes/ aut ea recipias.

Decem preceptis pareto.

Verbum dei: facto comprobes.

Secundum intentionem peruersam nil queras.

Me sis ypochrita.

Que dicis facias.

Absentem in oratione habeas.

Non occidas. Quintum preceptum.

Cap. XVIII

Uo ad litteram preceptum est/ non occidas hominem iniuste. iuste tamen (vt
q ubiq; in terris iusticia seruetur) licitum est. Secundum sensum allegoricum/ multa sunt que hominem occidunt: peccatum/ infamia/ bonorum alienorum raptus/ vituperium/ honor indecens/ filij supra suum et parentum statum ditatio/ malum exemplum/ et impatientia. peccatum enim hominem trahit/ et separat a suo fine (qui gloria est/ et vita sempiterna) et ad mortem inferni perpetuam perducit. Infamia: mors est bone fame. Raptus bonorum alienorum/ alteri parit indigentiam: per quam potest mori. Vituperium: cui fit/ eum promouet ad iram. per quam aliquando (vt cum vehemens est) ad mortem se disponit. Honor indecens: gignit vanam gloriam/ per quam se/ homo interficit. Filij supra parentes ditatio: ipsum superbum facit/ et parentes spernere/ et luxuriosum. ex quibus mors generatur anime. Malum exemplum: occasi onem/ et audentiam quandam prebet peccandi. et qui peccant se occidunt/ et animam. Impatientia: quedam rebellio est/ non timendum deum. at qui deum non timet/ prope mortem sunt. Per generale ergo preceptum non occidas particulariter nobis hec omnia precipiuntur.

Deum ne offendas.

A nullo: sue fame laudem auferas.

Bona aliorum/ ne surripias.

A conuicijs abstineto.

Indecenter/ ne honores.

Filius: supra parentes/ ne ditetur.

Me sis alicui malo exemplo.

Patienter tolera aduersitates.

Non furtum facies

Sextum preceptum.

Cap. XX.

Bona temporalia homines: per iustas sibi possessiones appropriant. vnde
b iniustum est alteri/ ea que iuste possedit. furari. et que ita furantur iniusti sunt/ et sine caritate: habentes mortis habitus/ eos obumbrantes. et ideo dedit homini deus preceptum: non furtum facies. cuius literalis intelligentia: est de bonis terrenis. Sed altiore querendo intelligentiam/ furtum faciunt: qui sibi (quod deo debetur) attribuunt/ aut bonum ab altero factum: querentes eo bono (ac si fecissent) falso honorari.

Qui etiam indigne/dignitates subeunt. Nam tales: a dignis/et iustis/eas furantur. ut qui episcopatum/per symoniam ineunt: indigni episcopatu sunt/ et a digno ipsum furantur. Qui bona ecclesie (que pro pauperibus/ habuerant) parentibus elargiuntur. Nam idem fere est/dare parentibus: ac si ij ipsimet qui dant/ eas pro se nullis erogando retinerent. parentes enim idem sunt sanguis. Qui scientiam: que de se multiplicari/et manifestari appetit: occultant. nam eam ociosam faciunt. his itaq; omnibus modis/preceptum erit: non furtum facere. quare et tot sub generali precepto particularia continebuntur precepta que sunt hec.

Non tibi quod deo debetur/attribuas: aut bonum ab altero factum.

Dignitates indignus ne subeas.

Bona ecclesie/que pro pauperibus habes: parentibus non elargiaris.

Non occultes scientiam.

Non facias falsum testimonium.

Septimum preceptum.

Cap. XXI

Qui pro ferendo testimonio/ad iudicem citantur: omni penitus sublato favore/ equaliter ad accusantem/et accusatum se habere debet. quia qui tales: prope fateri veritatem. Alioquin si magis ad vnam partem inclinantur: falsum dicent testimonium. propter quod deus prohibuit/et precepit/ hominibus: ne falsum faciant testimonium/ quia peccatum est. et hoc: preceptum intelligendo secundum litteram. Sed allegorice/ falsi sunt testes: qui de deo/ quod non est/ auerunt. et quod in eo est: negant. Falsificantes etiam sacram scripturam: ut heretici. nam sacra scriptura: verum de deo testimonium est. Eligentes prelatum/ cum symonia. nam prelatum esse iustum/et sufficientem/ad officium testificantur: cum tamen iniustus sit/ et ad officium insufficientis. Adulatores: nam aliquem de ijs que sibi non insunt/ ac si inessent/ laudant. et quod in eo est malum: negant. Contra et detractores. Bonum enim/ quod in aliquo est: inesse/ negant. et malum/ quod non est: de eo asserunt. Qui nimium/ pro vicijs: bona terrena exaltant/ et ipsis posse malum fieri negantes. ut auari/ qui suas diuitias omnibus rebus preponunt/ mirumque in modum exaltant: ut videatur minus malum eorum auaricia. Sub ergo generali precepto particularia hec omnia precepit deus.

Quod in deo est ne admittas: aut quod est neges.

Sacram scripturam ne falsifices.

Prelatum cum symonia ne eligas.

Ne sis adulator.

Nulli detractes.

Bona terrena ne exaltes.

Non mechaberis.

Octauum preceptum.

Cap. XXII.

Obis preceptum est/ non mechaberis: quia hoc est contra matrimonium/ ecclesie sacramentum. est enim matrimonium: spiritalis copula/ inter virum/ et mulierem/ ita ut nec vir pluribus mulieribus: nec pluribus viris mulier/ communis sit. Et huius copule/ tota intentio est procreare filios: quam intentionem/ qui in aliquo peruerterint/ non omnino obseruantes: mechati omnes sunt. ut vir qui cum muliere/ propter voluptatem agit: mechus est. et mulier que se ornat ut appareat pulchra/ et cupiant eam homines: mecha est. Luxuria primo oritur in mente: que quamuis homines ad actum non perducatur/ nichilominus tamen luxuriosus est ille: in

cuius mēte orta est. Et dispositio luxurie: incipit per visum/et auditū/et inde penetrat vsq; ad imaginationē/post quā venit ad intellectum/et vltimo ad memoriam. **Q**uod si voluntas non cōsentit: peccatum solum veniale est. si cōsentit: mortale. Duo sub generali precepto parriculariter precipiuntur que sunt.

Cum muliere (propter voluptatem) ne agas.

Mulier (vt ab hominibus concupiscaris) ne te ornes.

Non concupiscas vicini tui vxorem.

Nonum preceptum.

Cap. XXIII

Vicini: familiares/et amici adinuicem semper esse solent/et frequentes se mutuo vistrare. atq; sepe vident: alter/alterius vxorem. Et idcirco precepit deus homini: vt non vicini sui concupisceret vxorem. Sed allegorice vicinum non solum eum dicimus/ qui alteri habitatione cōiūctus est: verum etiā: qui in altero confidit/et si ab eo habitet remotus/ ei vicinus est. pariter et qui alterū diligit. Quare etiā confidentiū in nobis/et amicoꝝ (ac si proprie vicini essent) non debemus vxores concupiscere. Talis nāq; concupiscētia: cum ad actum perducta fuerit/ maius est luxuria simplici peccatum. et ab ea distinctum. hoc ex opposito cognoscitur. maior enim est castitas/ qua resistit aliquis concupiscentie vxoris vicini sui/ ne ex ea perducatur ad actum: q̄ ea qua concupiscētie alterius cuiuscunq; mulieris. quia frequenter vxorem vicini sui vidit/audiuit/et locutus est cum ea: ideo magis incitatur ad eā/q̄ ad alterā quācūq;. Iterū talis cōcupiscētia: fundata est p luxuriā/ex eaq; oriuntur prodiciones/et falsitates/quibus ipsa multiplicatur.

Non concupiscas bona terrena vicini tui.

Decimum preceptum.

Cap. XXIII

Quemadmodum in superiori precepto/de vxore vicini dixim⁹: ita quoq; et eodem proꝛsus modo in presenti/de bonis terrenis vicini dicēdum est. Sicut enim dictum est/si aliquē luxuria pungi contingat/hoc fortius debere ad vicini vxorem (propter familiaritatem) fieri/ q̄ ad aliam quācūq; mulierē: Ac etiam si auaricia aliquis tēptetur/propter eandē causam/fortius ad bona vicini/ q̄ ad aliorum quorūcūq; tēptabitur. Et ex opposito: si fortiter concupiscentie bonorum vicini sui/ ne perducatur ad raptum resistat: intensius iusticia/prudētia/fortitudine/spe/et charitate habituatus est/ q̄ solum resistendo concupiscētie bonorū alterius/ qui nō est vicinus. Iusticia quidem. Nam iustior est aliquis/ in quantum fidelis est vicino suo legali: q̄ extraneo. dat enim ei audētia/ in vicinū: familiaritas. Prudentia: quia prudentior est/ in quātum frequētius (in q̄ quotiens videt vicinum) auaricie resistit. Fortitudine: eadem ratione/ quia frequēter fortis est. Spe: quia magis vicini amicitiam/et ab ipso veniam speras: q̄ amicitiam extranei/aut ab eo veniam. Charitate: quia tanto magis diligis vicinū tuū/ cum res suas min⁹ concupiscis. Dictum iā de decē preceptis est: que possunt ad duo precepta reduci. que sunt hec. Dilige dominū deum tuū/ plus q̄ te ipsum: et proximū tuū/ sicut te ipsum. Continent enim hec duo/ alia decem. eo q̄ ipsa non possumus omnino adimplere/et eis obedire: quin prius decem dicta impleamus. Quis enim deum/ potest supra seipsum diligere: ⁊ tamen habere deos alienos? aut non sabbata eius colere? aut non honorare (ad eius et ecclesie similitudinem) patrem aut matrem: cum ipse sit pater omnium/ et ecclesia eius sponsa mater? aut eius nomen in vanum accipere? Et quis potest occidere/ si proximum sicut seipsum diligit: et omnis homo secundum naturam sit proximus? aut furtum facere? aut dicere falsum

testimonium: aut mechari: aut vicini concupiscere uxorem: aut eius possessiones: nam proximū non potest quis sicut seipsum diligere: nisi eum toto seipso dilexerit. Se enim/hoc pacto: diligit vnusquisq;. Et hic amor vnus cuiusq; hominis ad seipsum aperit in hominibus signatā diuine trinitatis imaginē. Cum nāq; est omnino/homo ad se conuersus/q; seipsum amat considerans/alterum subito in se: sibi similem et equalem concipit/in quo se videt/et amat. cū quo statim per amorē ab vtroq; procedentem/et vtriq; equalem (alioquin non se toto seipso homo diligeret) in idēitate essentie/et humanitatis/connectitur. ita vt in ijs tribus/ sit tantum vnus homo/qui seipsum amat: quemadmodum vnus tantum est deus (vt seipsum amat) trinus. Possunt etiam omnia decem precepta: ad hoc preceptum quadripartitum reduci. Dilige dominum deum tuum ex toto corde tuo/ et ex tota anima tua/ ex tota mente/et ex totis viribus tuis. ex toto corde: id est ex tota voluntate. ille vero deum ex tota voluntate sua diligit: qui ipsum super omnia/et alia omnia propter ipsum diligit. Ex tota anima tua. hoc intellige rationabiliter/cum scilicet deū/nō propter nos ipsos solum: sed eum secundum primam intentionē/ et propter se diligimus. irrationabiliter autem deū diligit: qui ipsum propter aliquid extra se/ vt propter bona terrena diligit. et hoc modo deum diligens: est viciosus. nam in se/ deus est diligendus: vt quia bonus/ infinitus/ magnus/ eternus/ et potens: et sic de ceteris. Ex tota mente sua nō potest homo deū perfecte diligere: nisi diligat ex omnibus potentijs/ cum quibus agit mentaliter. hec autem sunt quatuor: scilicet imaginatio/ intellectus/ voluntas/ et memoria. et nisi etiam diligat/ ex omnibus actibus earum: vt ex toto suo imaginari/ intelligere/ velle/ et recolere. Diligimus deum ex totis viribus: cum omnes potentie superiores prius enumerate/ et inferiores elementaria/ vegetatiua/ et sensitiua/ bona terrena/ virtutes morales/ cardinales/ theologales: in nobis colligantur/ ad deū perfectissime diligendū. Diligēter ergo super hoc/ considerare clerici debēt/ et se ad cor conuertere: quo modo ipsa precepta impleant/ ad que ipsi finaliter obligantur.

Tertia pars

De septem ecclesie sacramentis.

Septem sunt ecclesie sacramenta: que volumus fundare in domino ihesu christo/ et de ipso iudicare. ipse enim est totius ecclesie fundamentū.

De matrimonio.

I

Cap. XXV

Matrimonium est spiritalis inter virum/et mulierem copula: vt non sit vir pluribus mulieribus/nec pluribus viris mulier/ communis. per quod sacramentum/signata est incarnatio filij dei/per conceptionem factam a spiritu sancto/et beata virgine maria: vt prius in primo articulo humanitatis dictum est. Conuerso etiam: per virtutem conceptionis/filij dei ex maria virgine/signatū est matrimoniū inter virum et mulierem. quoniam sicut in conceptione filij dei/ diuerse nature diuina scilicet/ et humana simul vniantur: sic in matrimonio vir/et mulier/ qui in sexu diuersi sunt: se coniungunt/ et ligant per mutuum consensum. In huius similitudine: clericus cum ecclesia matrimonium contrahit. Nam quemadmodū finis matrimoniū/ est bonus filius quem intendit vir ad seruitiū dei facere/ et quem concipit ei mulier: sic etiam finis clerici cum ecclesia/ est bonus fructus/ quem facere debet clericus per ecclesiam/ que concepit per suos ordines sacramēta/ articulos/ et precepta. Et propter hanc similitudinem: data est clerico potestas/ virū/ et mulierem matrimonio coniungendi.

P Er peccatum primorum pariter: fuit tota massa humana / corrupta. et ideo omnes homines qui ex ea deinceps nati sunt: hanc corruptionis labem / in prima sua origine (que secundum carnem est) habuerunt. Quare hominem oportuit regenerari: non in carne / que corrupta est / sed in spiritu. Et non potuit homo / in spiritu ab homine secundum carnem nato / regenerari. Itaque necessarium filium dei fuit incarnari / fierique hominem Ihesum christum: ut qui solus potuerit per diuinitatem coniunctam / humanam naturam ab originali corruptione / et peccato: regenerare. Et ad hanc regenerationem designandam / ipse christus / filius dei primo ablutus / et baptizatus est in flumine iordani: ad dandum exemplum omnibus / qui consequenter in nomine eius crederent. ut consimiliter aqua regenerationis baptizarentur: que eorum originalem corruptionem abluat. Christus: quando in cruce mortuus est fuit ablutus sanguine / ad significandum pariter fidelibus / baptismum sanguinis quo prius in eum credentes: non reuerentur postea pro ipso abluui. et hic baptismus fit per martyrium. Iterum per flammam / et ardorem voluntatis / quo ardore maximo Christus voluit ad nos redimendum in cruce pati: designatus est nobis baptismus voluntatis / qui est quando pio affectu vult unusquisque in christo baptizari. Cum istis tribus speciebus / constitutus est nobis baptismus: quoniam sine istis baptismus non haberet virtutem / ad mundandum nos de peccato originali.

De confirmatione tertio sacramento.

C onfirmatio: sacramentum est / quod datur non sicut baptismus / infantulis quibus primus editi in lucem sunt: sed etate gradioribus / et adultis cum se esse christianos affirmant. hec autem: signata fuerat per christum / in cruce morientem / qui omnia signa / et omnes operationes / quas ipse ad novam instituendam legem in vita fecerat: sua morte confirmavit / et compleuit. Cum enim christiani sumus / et irrevocabili proposito / in eadem fide permanere intendimus / querentes legis habitum: in ipsa tunc lege confirmamur. per hanc confirmationem: representatur nobis alia confirmatio / que inter voluntatem / et intellectum est. nam cum intellectus / aliquid facere apprehendit: voluntatis est illud acceptare / aut recusare. Quod si id acceptet voluntas: confirmatio (eius quod intellexit intellectus) est / que in memoria componitur / et conservatur. et que si bona sit / impetrata est virtus: si non / impetratum vitium.

De sacramento altaris quarto sacramento.

F acramentum altaris / est signum incarnationis domini nostri ihesu christi: qui facit ipsum sacramentum esse omne id quod est. quia dat potestatem presbytero / panem (per verba que dicit) in suam carnem transubstantiandi. et vinum / in suum sanguinem. hoc enim non possunt presbyter / et verba tantum: nisi sit christus / qui prima persona est in ipso sacramento / presbyter secunda / verba vero instrumenta sunt / et habitus: et sacramentum / est habitata substantia. Similitudo autem sacramenti altaris / cum incarnatione: est hec. Sicut deus / quando assumpsit naturam humanam / cum ipsa natura humana / et de ipsa / se fecit hominem: non autem eum natura humana hominem fecit / (quia primum motus fuit a deo: non a natura humana / sed ipsa tantum assumpta est) ita christus homo / cum presbytero / et verbis / facit sacramentum altaris / ut sit ipse primum in transubstantiatione: non autem presbyter / et verba ipsum cum christo faciunt. sic enim quod posterius est / id quod est prius: precederet. Dei filius: totus fuit incarnatus. qui cum sit infinitus / et ideo ubique simul in celo / et in terra / deum hominem / pariter ubique in celo / et in terra ipsum esse oportet. ali-

oquin si alibi deus esset tantum/et non deus homo: non esset totus filius dei incarnatus. Attamen christus qui in celo est/ in quantum homo non est ubique: sed sacramentaliter est in altari/et in celo. quia filius dei/ non magis ubique est: quam ubique homo. Et ex hoc: manifestus est modus/ per quem fit ipsum sacramentum. et quo modo non oportet/ propter transubstantiationem panis in corpus christi/ que in altari fit: christum se de celo dimittere. aut eius quantitatem per totum id spacium/ quod inter celum et terram est: extendi aut per id spacium in quo est deus homo. Nam prius quam ipsa panis transubstantiatio fiat: filius dei/ homo est in altari. Et eadem est quantitas corporis christi in celo/et in altari: sine magis et minus. et hoc per illam virtutem/ per quam deus est ubique homo: quia totus incarnatus. Quare facta transubstantiatione panis in carnem: non remanet quantitas/ panis in carne. quoniam iam ea quanta est/ per quantitatem quam habet corpus christi: in celo/et in terra. Veruntamen in corruptione hostie/ consumitur sacramentum: non corrumpitur corpus christi. quia est incorruptibile. Sola hostia corrumpitur/ cum primis accidentibus/ que non actu/ sed potentia solum/ remanserant in materia hostie: et fuerunt de potentia/ ad actum reducta/ cum primum fuit hostia tacta per corruptionem. tuncque ab hostia/ transit sacramentum: eam dimittens.

De ordine presbyteri quinto sacramento. Cap. XXVIII

Presbyter significat christum/ in quo clauditur omnis ordo creaturarum.

Creavit enim deus uniuersum/ et ea omnia que in ipso sunt: ut ipsum exaltaret/ se hominem faciendo. quia aliter: non potuit uniuersum/ exaltari.

Nam cum homo sit omnis creatura/ que extra deum est: erit christus deus homo/ omnium creaturarum/ et consequenter totius uniuersi exaltatio. Itaque creationis uniuersi/ finis fuit: ut deus se faceret hominem. quo nullus altior/ creationis uniuersi finis: esse potuit. quoniam diuina bonitas/ non magis bonificare actum suum potuit ad finem ordinare: quam tunc fecit in christo Ihesu deo/ et homine. nec diuina magnitudo: suum magnificare. aut aliqua aliarum diuinarum rationum: suum actum. Presbyter ergo: qui in similitudine est christus/ factus est propter eucharistiam/ et alia sacramenta/ que ei ad maximum (in vita agi possibile) bonum ecclesia concepit. Enimvero propter sui officij altitudinem/ dedit ei deus potestatem in celo et in terra ligandi/ et absoluendi per dominum Ihesum Christum/ et per id omne quod ordinatum in ipso sacramento sacerdotali est: ligandi quidem homines ad penitentiam/ et absoluendi a peccato. idcirco super hoc considerent clerici/ in qua sint maiestate: quantumcumque deo/ ad ei seruendum obligentur. ne propter sue dignitatis ignorantiam/ deo male seruientes: in ignem corruant sempiternum.

De penitentia sexto sacramento.

Cap. XXX

Penitentia sacramentum/ signatum fuit per dominum Ihesum Christum: qui

primus (in cruce propter redemptionem generis humani moriendo) penitentiam fecit. ad veram autem penitentiam/ tria requiruntur: contritio/ confessio/ et satisfactio. sine quibus non est dispositum sacramentum penitentia: nec presbyter potest eos

(qui de commissis veniam ab eo petunt) absolvere. cum hec a summa penitentia/ quam fecit christus in cruce: dependeat. Per contritionem enim: peccator dolet/ et tristatur de commissis/ cum voluntate non amplius in futurum peccandi. Per confessionem: submittit/ et obligat se ad penitentiam/ secundum voluntatem confessoris. ut ieiunando/ orando/ peregrinando/ et que bona iniuste detinet reddendo/ et peccata fugiendo. Per satisfactionem vero/ satisfactio: contrarium faciendum eius/ in quo peccauerat. ut si fuerit intemperans: a cibo/ et potu abstinendo. Si superbus: se humiliando. Si auarus: pauperibus/ liberaliter erogando. et sic in alijs.

Extrema unctio: est sacramentum dependens ab illa unctione sudoris / et sanguinis / quam habuit christus / in extremitate mortis / in cruce. Quod sacramentum quo ad litteram signum est: quod homo de commissis petit veniam per visum / auditum / olfactum / gustum / et tactum. Sed secundum allegoricam intelligentiam / signum est hominem mentaliter de peccatis dolere cum contritione / confessione / et satisfactione: que sunt aromata cum quibus peccatum a subiecto expellitur / et in eodem intrant virtutes. et tunc disponitur subiectum ad gratiam / et benedictionem / recipiendam a domino nostro Ihesu christo / qui est fundamentum omnium predictorum sacramentorum: in quibus apparent ipsius admirande / et super naturam exaltate / operationes. et altissime participationes / inter ipsum / et hominem iustum: ut cognoscantur / diligantur / et recolantur / eius altitudines: et de ipsis confidentiam in vita / et in extremitate mortis habeamus.

Quarta pars.

De septem donis spiritus sancti.

Sunt hec septem / que dat spiritus sanctus: sapientia / intellectus / consilium / fortitudo / scientia / pietas / timor. que idcirco datur hominibus / ut per ipsa disponantur homines: ad gratiam / et benedictionem a spiritu sancto recipiendam ut ipsum homines cognoscant / recolant / et ament. hec autem dona volumus ad aliquas virtutes (que felicitatis et paradysi vie sunt) applicare. quoniam sine ipsis / non possunt aliquo pacto virtutes: exaltari. quemadmodum nec voluntas hominis / potest sine charitate a deo data: exaltari.

De dono sapientie.

1

Cap. XXXII

Spiritus sanctus dat sapientiam / per quam intellectus eleuat suum intelligere / ad intelligendam fortitudinem / temperantiam / iusticiam / et prudentiam: et voluntas / eleuat suum velle / ad diligendam ipsam sapientiam / que intellectus est habitus: per que separatas / et sensu inaccessibiles substantias contemplatur. in quarum contemplatione / felicitatem finem suum: homo consequitur. sed alia est huius mundi sapientia: per quam sciunt terreni terrena / et ad vitam necessaria / tractare. et hec per virtutes cardinales / simpliciter acquiritur: aut verius una est virtutum cardinalium / in qua prudentia. estque hec sapientia posterior ea que a spiritu sancto data est: hec enim homines ad beatitudinem disponit sempiternam. Illa vero non statim.

De dono intellectus.

2

Cap. XXXIII.

Spiritus sanctus: dat intellectum hominibus / hoc est bonam intentionem / ad agendum bonum / et evitandum malum. per quod donum intendit homo perseveranter bonum facere: et omnino dimittere malum. sed tamen homo / quandoque bene facere credens: idque bona intentione faciens / male agit. quod si hoc fecerit / per intentionem a spiritu sancto causatam: a peccato excusatur. si non / quis id ipsum bona fecerit intentione: a peccato tamen non excusatur. quemadmodum iudei / et sarraceni / qui bona intentione / et bene dicere credentes / trinitatem in deo negant / et incarnationem. Sed hec intentio / qua trinitatem / et incarnationem negat / non est a spiritu sancto causata: et ideo a peccato minime excusantur.

De dono consilij.

3

Cap. XXXIII

Spiritus sanctus: multifarie / multisque modis / dat consilium hominibus in consperantibus. nam si qui per bellum aut naufragium in periculo mortis sint / et omnem sue salutis spem in eo reponant / eius auxilium invocantes: talibus

statim consilium dabit euadendi: pauperibus/viduis/et orphanis/aliud consilium ad vitam degendam. bonis/atq; iniquis/qui falsoz hominū sunt astutia decepti: consilium tuendi iuris. volentibus agere bonū/sed forte nescientibus: reuelat modum quo possit bonū agere/atq; dat agendi materiā. penitentib⁹ vero/sed nō potētib⁹ a peccato retrahi: modum quo retrahantur aperit. sicq; varie alijs permultis indigentibus/spiritussanctus consulit.

De dono fortitudinis.

4

Cap. XXXV

Fortitudo cordis/est virtus moralis: quam homo per consuetudinem vt ceteras virtutes morales/potest acquirere. sed aliam hominibus dat spiritussanctus fortitudinem/lōge superiorem: que a contrario expugnari/z vinci non potest. et que cum fortitudo moralis infirma est/et non potens satis alias virtutes/vt peccatis resistent fortificare: eā supplet/atq; perficit. et sic per suū effectū: spiritussanctus/cognoscitur.

De dono scientie.

5

Cap. XXXVI

Intellectus humanus: sic naturaliter dispositus est/vt non possit sibi sciētiā acquirere/nisi prius sensualibus/et imaginarijs speciebus: in ipsis acquirendis iuuetur. nam solū ea ratione cū corpore coniunctus est: vt in ipso (quod sensuū organū est/et anime solum propter sensus datum) sensuales has/z imaginarias similitudines ebibat: ex quibus eliciat intelligibiles/sibi pprias/que ei principū sciētię sunt/et qb⁹ immediate sciētiā sibi parat et acquirit. Sed spiritussanctus: dat scientiam hominibus per infusionem/que est habitus altior/z perfectior. ijs maxime/qui cum bona intentione moueantur ad agendum bonū/ nesciūt tamē (ob ignorantia) bonū agere: et hoc ne eorū frustretur intentio et motus. per talem enim sciētiā/scient ipsi bonum agere: sicq; motum sue intentionis adimplere. dat etiam aliquando scientiam infusam doctoribus/et magistris: qui proprio studio/et labore in sciētijs alijs edocti sunt. quia tales poterunt sciētiā infusam/et proprio labore acquisitam/adinuicem/alteram alteri comparare: et hoc modo cōparando altiores in vtraq; attingere veritates/et secreta. in ipsisq; errantes/atq; dubitantes dirigere.

De dono pietatis.

6

Cap. XXXVII.

Pietatē: possunt/oēs moraliter acq̄rere. sed altiorē pietatē dat spiritussanctus/mediate caritate: cum qua/fortificatur/et exaltatur/pietas inferior. siquidem prioris habitus est: inferiorem/et posteriorem/exaltare. sic vt quod sepe non potest per se/posterior: id cum prioris possit subleuamento.

De dono timoris.

7

Cap. XXXVIII

Timor est duplex: scilicet naturalis/et accidentalis. naturalis: vt cum homo naturaliter/mortem timet/aut famem/aut id genus alia secundum naturam timenda. accidentalis: vt quando timet homo de decus/inimicū/aut feram. hec enim accidunt/non sunt secundum naturam. his duabus timoris speciebus: timent omnes. Sed alius est timor/datus a spiritu sancto/longe melior/et dignior/et quo non omnes timēt: scilicet timere deū super omnia. et hic timor annexus charitati est: vt qui sine ea esse non possit. Ideo enī deum super omnia timem⁹: quia et ipsum super omnia diligimus.

De septem virtutibus principalibus.

Virtutes principales dicuntur: quod ad eas omnes alie virtutes reducantur. et tales: septem. quarum quattuor: scilicet iusticia/prudentia/fortitudo/et temperantia/sunt cardinales. et alie tres: scilicet spes/fides/et caritas/theologales. Cardinales autem/theologalibus inferiores sunt: quia disponunt ad acquisitionem theologalium. theologales vero superiores: quia immediate gloriam impetrant sempiternam. Quolibet illarum virtutum/diffinire intendimus: ne forte ob nominum (ut quid sint) ignorantiam in earum determinatione confusio accidat.

Primo ergo/iusticia: est virtus/cuius proprie officium est iudicare/et reddere unicuique quod suum est. Prudentia: est virtus/per quam homo prudenter agit/prævidens possibilis/et impossibilia: utilia/et inutilia/et hec eligens/illa vero dimittens.

Fortitudo: est habitus/cuius officium est fortificare virtutes/ contra vicia.

Temperantia: est virtus/per quam maxime conservatur hominis sanitas. estque thesaurus pauperum/et divitum: et aliarum trium virtutum iusticie/prudentie/et fortitudinis imago. Fides: est habitus/per quem intellectus/supra suum intelligere credit. ut deum esse trinum/incarnatum/conceptum de spiritu sancto/natum ex maria virgine. Spes: est habitus/cuius actus est sperare/et per quem quod supra nos est (ut felicitatem quam de nobis et per nos non possumus consequi) habere a deo speramus. Caritas: est virtus/divine voluntati simillima/que omnes alias virtutes perficit/ac exaltat voluntatem/ad deum supra suas vires diligendum/et proximum suum: et per quam/maxime in fine homo quiescit. Has omnes virtutes/in sequentibus ad invicem comparabimus: ut unam virtutem cognoscamus per alteram/suas definitiones (in quibus conveniunt) concordando/relicta earum differentia. eis etiam virtutes inferiores applicabimus/ut melius possint et superiores per inferiores/et eque inferiores per superiores cognosci. primo autem/iusticiam per omnes discurrere volumus/deinde prudentiam/post quam fortitudinem/et reliquas similiter: singulas/singulis comparando. In quo discursu/videmus quo modo virtutes sunt ad invicem annexe: et quo modo superiores/cum inferioribus participant/etiam quo modo augent/et diminuunt suos actus.

De iusticia prima virtute.

Cap. XXXVIII

Prudentia: iusticie admixta/ponit utilia: et iusticia/ponit illa utilia/esse iusta. ut si servus obedit domino suo/iuste agit: et quia prudentia ponit utile/prudenter agit. sed si par/pari obediat: bonum/prudenter agit/at non iuste: verum humiliter. et si dominus servo obedit: cum maiori adhuc agit humilitate. unde cum iusticia/et prudentia in patientia participat/iusticia respicit passionem/que scilicet ab altero iuste aliquis patitur: et prudentia utilitatem. et si corrumpatur patientia/generatur habitus privativus: scilicet iniuria/impatientia/et imprudentia.

Iusticia cum fortitudine/mediate obedientia coniuncta: iterum passionem respicit/et fortitudo illam passionem fortificat. ut si dominus quicumque servo iniuste imperet: at servus/iuste sit obediens/dño solum quod suum est reddendo. qui et cum obnoxie a domino imperata facere cogatur/permanet tamen in habitu iusticie/est tunc fortitudo/que habitum iusticie in servo conservat/et fortificat. Quod si in iustis/non sit domino servus obediens: corrumpitur iusticia/propter fortitudinem que lenta est. et in domino et servo oriuntur impatientia/ira/et superbia/et per consequens discordia.

Iusticia: coniuncta temperantie/mediate penitentia/requirunt penitentiam de commissis per gulam: et temperantia requirit in vindicta temperamentum/ut possit subiectum portare penitentiam. nam si deficeret temperantia: propter excellentem iusticie

Pa.

p

3
1

2

Obe.

3
1

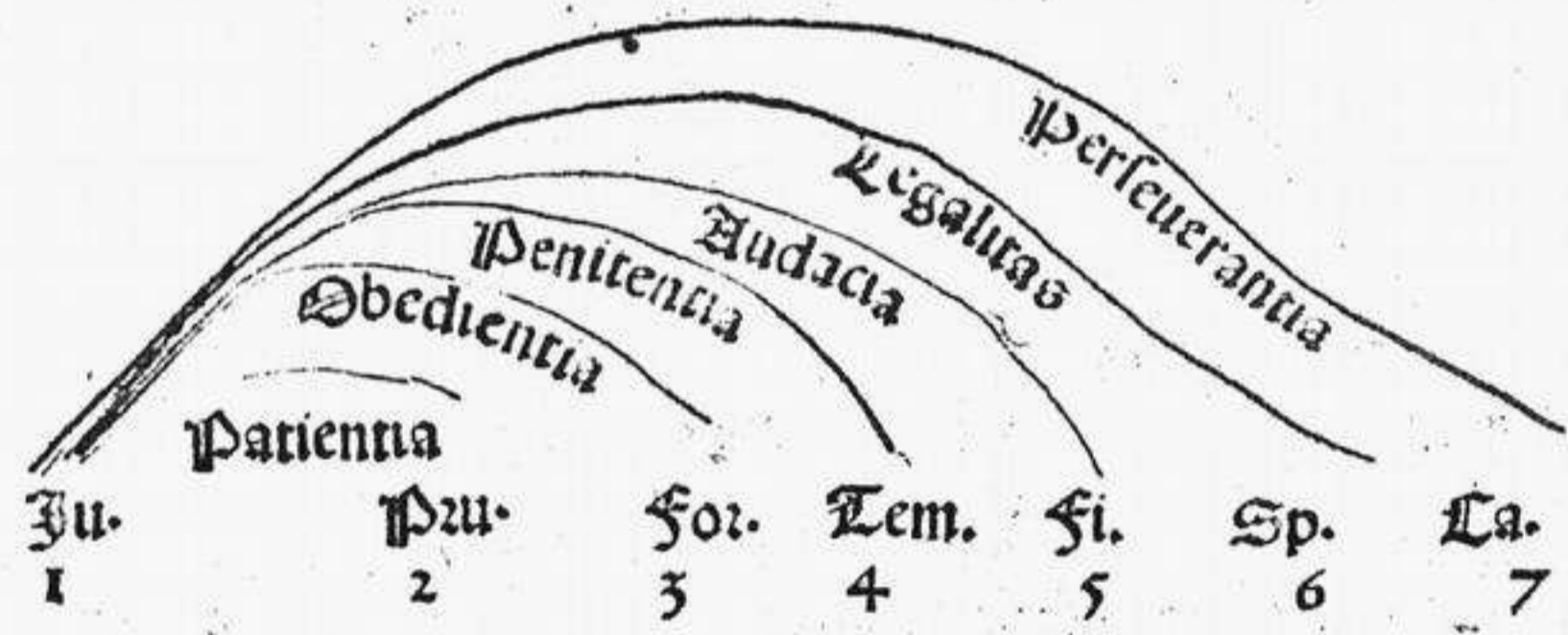
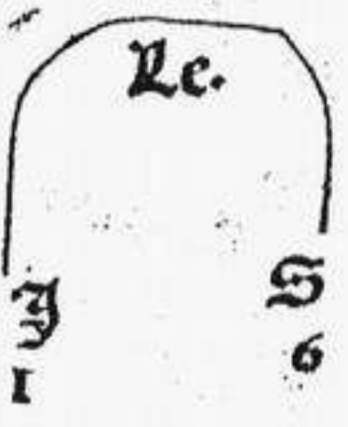
3

Pe.

3
1

4

actum / corrumpetur subiectum / ad nichilareturque iusticia / et temperantia. Et in hoc multi contemplatiui per seipso decipiuntur. Iusticia coniuncta mediante audacia / cum fide: ponit quod habere fide / est iustum / et eam honorari / multiplicarique per uniuersum orbem: ut destruantur errozes / qui contra ipsam sunt. ponit etiam iustum esse id de deo credere: cuius veritas / supra capacitate humani intellectus est. sed fides ponit meritum / et veritate obiectiue. et sic oritur audacia / ad predicandum fidem per uniuersum mundum: mortem ob eam paruipendendo / quia iustum est. que si corrumpatur / generatur timor: et pigricia / et euanescent iusticie actus / patiturque fides iniuriam. Et qui tales sunt / iniuriam fidei sua negligentia afferentes: eos pene manent eterne in inferno. Iusticia cum spe / mediante legalitate: ponit iustum esse fidelē sperare in domino. et spes ponit actum suū scilicet sperare: actu iusticie habituarum. et legalitas disponit fidem / et iusticiam: et etiam per accidens audacia / certitudinē / et victoriā. Et si corrumpatur legalitas / et oritur suū contrarium in subiecto: non possunt in eodem iusticia et spes coniungi / propter falsitate / que eorum impedit coniunctionem. et sic ad nichilant audacia / certitudo / et victoria / et disponitur desperatio. Iusticia cum caritate / mediante perseuerantia: ponit iustum esse deum diligere super omnia. et caritas: dilectionē facit esse super omnia. perseuerantia autē ponit finis consecutionē / ratione actus continui iusticie / et caritatis. et si corrumpatur perseuerantia: orta iniuria / odio / et crudelitate / discathenatur iusticia / et caritas. nec adeo facile est perseuerantiam reuerti / inter iusticiam / et caritatem: quia caritas / nō nisi a deo est. Et maxime eam impediunt: iniuria / et crudelitas.

De prudentia secunda virtute.

Cap. XL

Prudentia iuncta fortitudini / mediante conscientia: ponit diligentiam. et fortitudo: constantiam. conscientia vero / timorē. et sic prudentia / et fortitudo / concathenate: a contrariis vinci non possunt. Et si nō sit in aliquo conscientia / non habent prudentia / et fortitudo quo amplius in illo coniungatur: neque diligentia / constantia / et timor in subiecto permanent. Prudentia cum temperantia / mediante conuictione: subtiliter inquirit de peccatis que sunt per intemperantiam. temperantia ponit satisfactionē / de commissis: materialiter / siue subiectiue / sed prudentia formaliter. conuictio vero: ponit dispositionē contritionis / confessionis / et satisfactionis. Sed si sint prudentia / et temperantia / in conuictione remisse: lenta erit contritio / et confessio et satisfactio difficiles / imperfecte / et prope priuationem. Prudentia cum fide / mediante honore dei: ponit agendi diligentiam. fides: concupiscentiam. et honor dei: victoriam. Et tunc destruitur infidelitas / pigricia / et vana

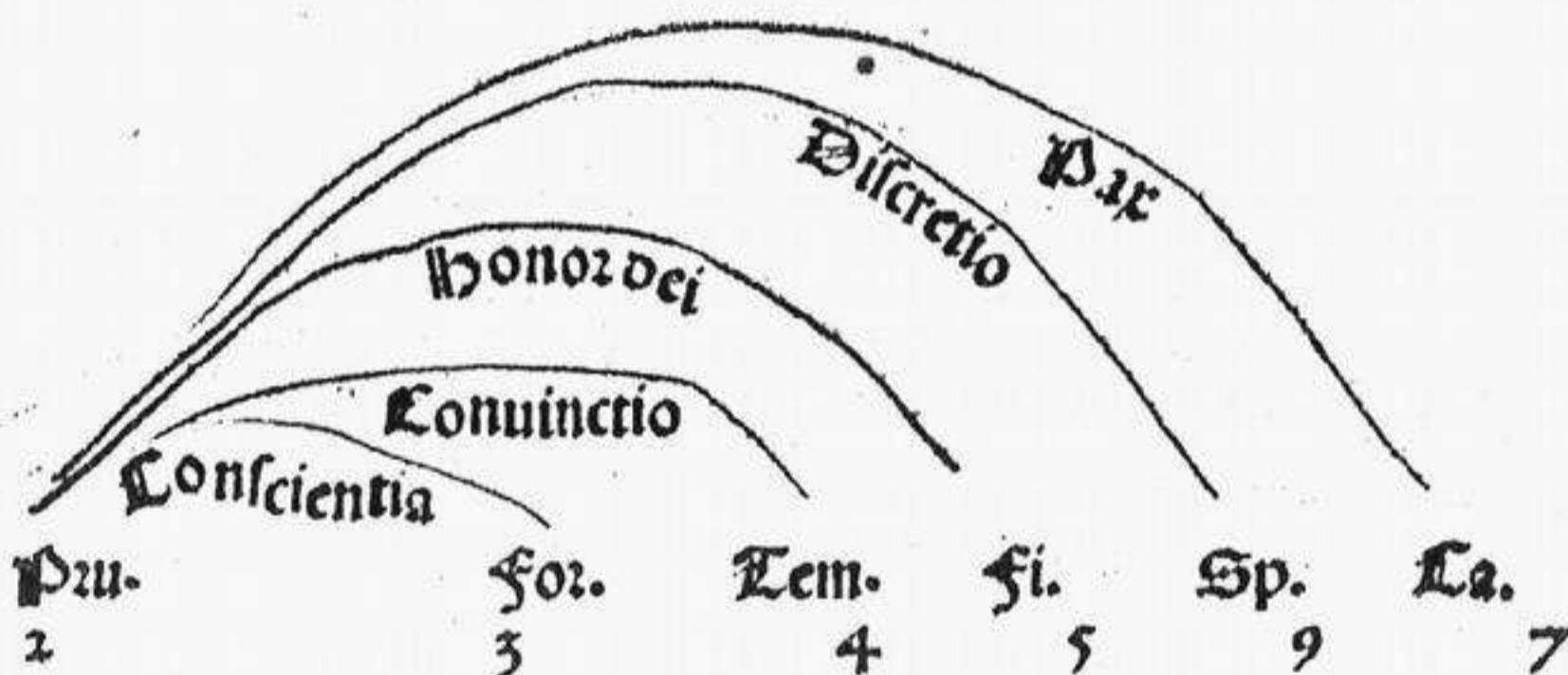
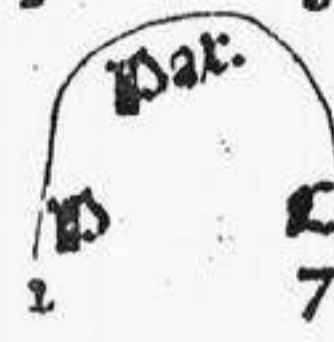
De.

gloria. Quemadmodum patuit in apostolis / qui per horum trium prudentie / fidei / et honoris dei observatione: omni pene idolorum cultu sublato / breui per diuersas regiones / christianam religionem firmauerunt. Quod si dei honor negligatur: non amplius fides / et prudentia / per quid vicine sint habebunt / sed vincet vana gloria. Licet hoc nostris temporibus experiri. Nam sarraceni possident terram sanctam / et alias christianorum terras: et a nullis eis resistitur. Christiane enim religionis / per quos pauci sunt (qui eam ab aduersarijs tutentur et defendant) amici: ipsa quoque fides relicta plorat. Hec autem omnia: propter neglectum dei honorem / et mundi vanam gloriam / eueniunt.

Prudentia iuncta cum spe / per discretionem: disponit vtilitatem in sperando in deo. spes: discretionem in sperando. et discretio: impetrationem. Et si corrumpatur discretio: disiunguntur spes / et prudentia. et impetratio: est impossibilis.

Prudentia cum caritate / mediante pace: in caritate quiescit. et e converso caritas: mediante pace / in prudentia. Ratio huius est: quia prudentia eleuat intellectum ad intelligendum caritatem. et caritas eleuat voluntatem / ad amandum prudentiam.

Pax autem: finem ponit / et quietem. est enim ligamen / et concordia eorum: et quasi sicut copula / coniungens duas extremitates subiectum / et predicatum / ut dicendo homo est animal. Sed quando pax corrumpitur. non habent prudentia / et caritas / cum quo quiescant / et in quo conueniant / quia prudentia / amabilis est: et caritas intelligibilis.

De fortitudine tertia virtute.

Cap. XLI

Fortitudo cum temperantia / et e converso / temperantia cum fortitudine: abstinentiam causant. sed tunc fortitudo / et temperantia excellentes / et in altissimo gradu non sunt. nam subiectum: et si abstinere / ad huc tamen temptatur. Sed quando sine abstinentia sunt conuincte: tunc in altissimo gradu sunt / et non amplius subiectum in quo sunt / in temperantia temptari potest. quemadmodum nec luxuria temptari potest subiectum: habens in altissimo gradu castitatem. et ideo quando hoc modo consistit abstinentia / media inter fortitudinem / et temperantiam: signum est temperantie non satis fortificate / per fortitudinem. Fortitudo cum fide / mediante pietate coniuncta: fortificat fidem / et fides fortificata: ponit perseverantiam. pietas vero / ponit lacrimas. Quod si non satis fortitudo / fidem per pietatem fortificet: non perseverabit in fide subiectum. nec amplius habebunt fortitudo / et spes medium: per quod possint a subiecto participari.

Handwritten scribbles and signatures at the bottom of the page, including a large signature that appears to be 'S. a. h.'.

Fortitudo iuncta cum spe/mediate misericordia: fortificat spē. et spes ponit diligētiā/et dilectionem. et dilectio/et misericordia simul: ponunt remissionē peccatorum. Et si fortitudo / non satis fortificet spem: non fit diligētia / nec misericordia/ remittet peccatori. quia non est dispositus ad recipiendam veniam.

Fortitudo cum caritate/ per communitatem iuncta: fortificat caritatem. et caritas/mediate communitate: diligit fortitudinem. communitas vero/ponit abundantiam: ponendo in communi/quod est proprium. Et si non fortificet fortitudo/ caritatem per bona communia/et caritas non diligit fortitudinem per propria/vt communia fiant: adnichilatur communitas/et conseruatur proprietas. nec fortitudo/et caritas medium habent: per quod possint participari.

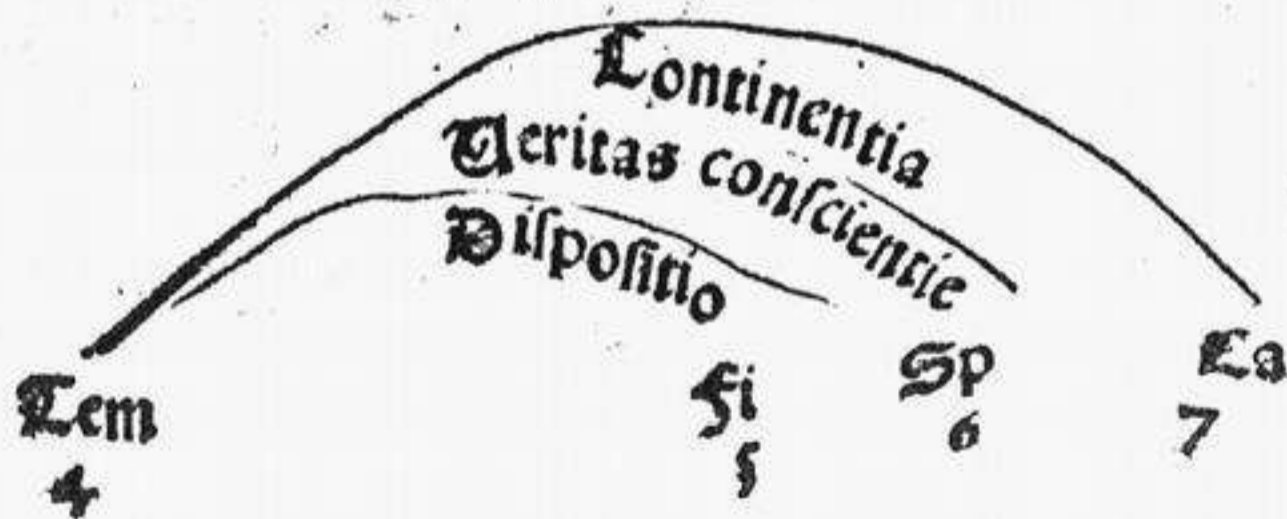
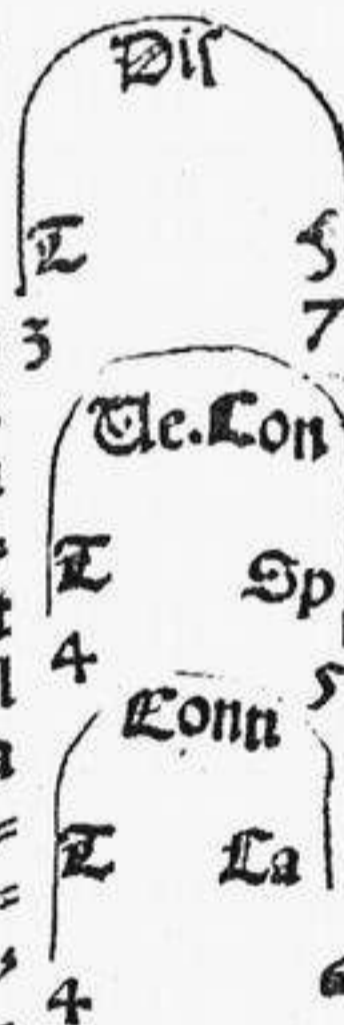

Foz
3

Tem Fi Sp Ca
4 5 6 7

De temperantia/ quarta virtute. Cap. XLII

Temperantia cum fide/mediate dispositione: coniungitur. Nam cū fides in subiecto intemperato esse non possit (quia est virtus/ et intemperantia vicium) homo ad eam recipiendam dispositus: temperans in cibo/et potu prius esse debet/et habere intellectum (ad credendum) temperatum. mens enim que in tēperantia ducitur/omnino ad fidei gubernationem indisposita est: perinde atq; vas rimosum/ad liquoris continentiam. Temperantia cum spe cōiungitur: mediante veritate conscientie. quoniam temperantia/ponit actum temperatum in mente/et in sensu: per quem spes sperat vtile/et illud impetrat per actum temperatum. Et actus spei/et temperantie: ligantur per veritatem conscientie/et sensus. Et si non sit in conscientia veritas: erit falsitas. et orietur ypochrissi/que est habitus falsitatis conscientie: promittens in sensu/ quod in mente non est. Temperantia cū caritate/ et caritas cum temperantia: causant continentiam/et continentia sufficientiam. Nam temperans paruo est contentus. et caritas propria/ facit communia: ideo et ea/paucis contenta. Et si corrumpitur continentia/ corrumpetur pariter et sufficientia. Et carebunt caritas/et temperantia medio: cum quo participentur. sicq; ad ortum venient proprietates/et intemperantia.

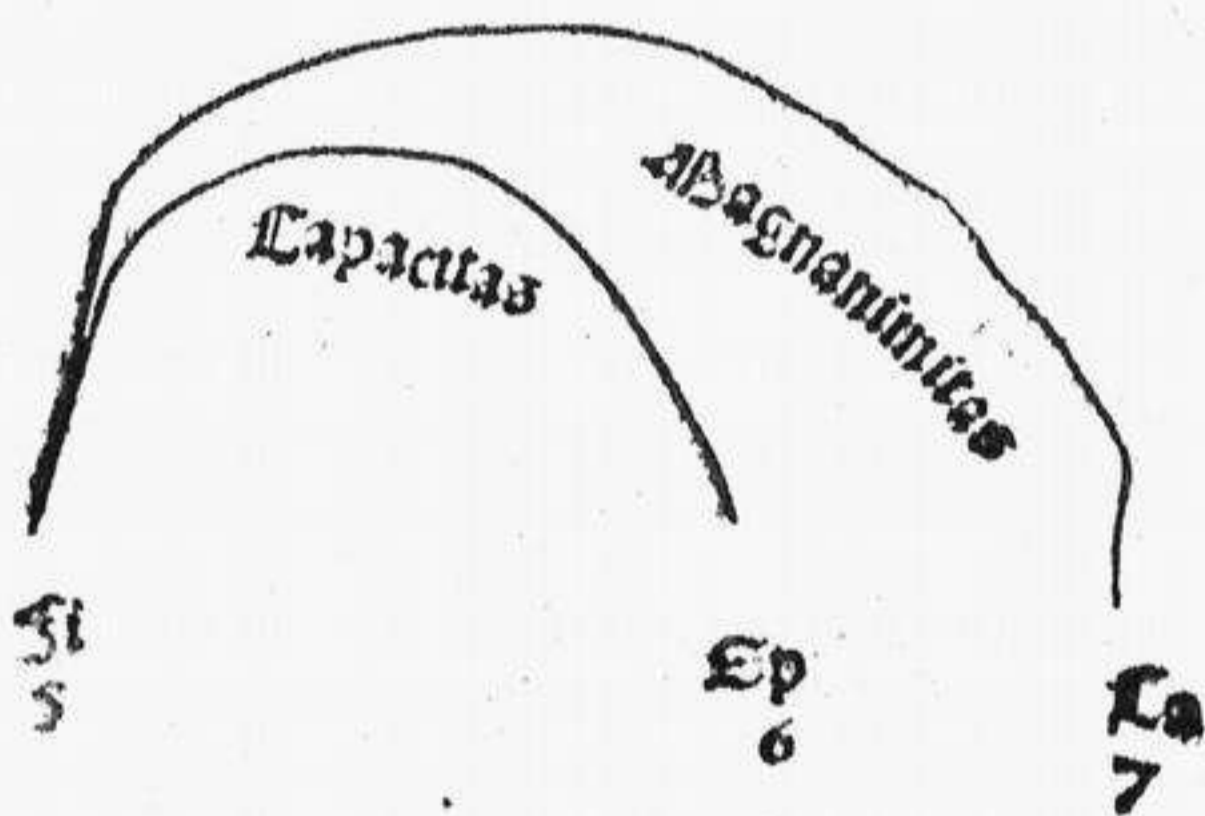

f

Esaias

Fides et spes coniuncte: participantur mediante capacitate. quoniam fides ponit certitudinem: ut credendo unum deum trinum/incarnatum/et similia que supra intellectum sunt. Sed tamen quod est intellectus/eius certitudinis capax: ad ipsam (credendo) recipiendam. spes autem ponit actum suum sperare per quem sperat meritum: simul quod sit memoria/ipsius recipiendi capax memorando. sic enim memoria: recolat obiecta/que fides credit. Et per talem capacitatem/fides et spes multum exaltantur: ad contemplandum summum obiectum/et altissimas suas operationes. Sed quando non manet capacitas: fides et spes non habent cum quo possint ad altam contemplationem euehi/verum potius in contraria tendunt/fides in dubitationem: et spes in desperationem. Fides cum caritate/mediate magnanimitate: magnificat (metaphorice loquendo) caritatem credendo. et caritas fidem: amando. et tunc sunt fides et caritas in altissimo gradu. in quo esse non possent/nisi de deo fides crederet altissimas magnitudines: ut unitatem/trinitatem/creationem/recreationem/ultimum iudicium generale/glorificationem/et cetera id genus. et nisi easdem magnitudines caritas diligeret: non esset magnanima. Sed est alia ab hac magnanimitas: ut quando fides disponit intellectum ad intelligendum magnum: quod non possit (nisi magna credat) intelligere magna/intellectus. Et hoc asserit Esaias propheta/cum inquit: Nisi credideritis/non intelligetis. Nisi etiam per fidem disponeretur intellectus/ad sublimia de deo intelligenda: non posset prior caritas/magnanima esse ad diligendum summum obiectum/et predictas magnitudines. quia suus actus amare: sequitur intelligere/actum intellectus. Et sic esset discordia: inter fidem et caritatem/quod impossibile est. Itaque caritatem esse magnam: per credere/et intelligere relinquatur. non tamen equaliter magna est per utrumque: sed maior est per credere/quam per intelligere. Nam facile intellectu est/alta credere: sed ea intelligere difficile.

De spe et caritate vltimis
virtutibus.

Cap. XLIII

Spes et caritas coniunguntur: mediante humilitate. quia per eam ad summum obiectum conscendunt. iuxta dictum: qui se humiliat exaltabitur. Et hoc ideo est: quod quanto subiectum in quo sunt spes et caritas minus sufficere se sentit ad attingendum alta: tanto magis sperat in summum obiectum/alta diligendo. Et idcirco summum obiectum illum exultat ad credendum/intelligendum/diligendum/et impetrandum alta in quibus sperat: ut summum obiectum cum suis altitudinibus/participet cum sperante/et humiliato: cum quibus ipsum exultat/ac perficit. Sed si cum spe/et caritate/non sit humilitas/erit superbia: et separantur ab inuicem/spes/et caritas. nec habent cum quo/in subiecto: participari possunt.

Diximus de virtutibus principalibus. de quibus artificialiter data doctrina est qua poterit in promptu clericus: omnium aliarum virtutum quas cum pretermisimus/concordantias/et disjunctiones inuenire. ponendo semper virtutes inferiores/mediam inter superiores: quemadmodum supra fecimus. Et ista determinatio virtutum/magnam clerico allatura est utilitatem: ad predicandum/et confitendum seipsum/atque ad aliorum confessiones audiendas.

Sexta pars de septem peccatis
mortalibus.

Vicia principalia sunt septem: scilicet auaricia/gula/luxuria/superbia/acedia/inuidia/et ira. Hec autem volumus ad inuicem duo/et duo commiscere mediantibus viciis inferioribus: ut superiora per inferiora/et econuerso inferiora per superiora/magis cognoscantur. hac enim arte eorum ad inuicem concordantias/et discordantias/quocumque modo ipsa causantur/augmentantur/diminuuntur/et per sua contraria corrumpuntur: poterit facile vnusquisque cognoscere. Et non modo horum/sed et omnium aliorum (modo ad predicta reduci artificialiter possunt) eadem hec de ipsis. Sed priusquam ultra sit progressum: volumus viciarum principalium/quibus poterimus breuissimas dare diffinitiones. quia vnus diffinitio/in parte est/et alterius. et per diffinitionem vnus/cognoscitur diffinitio alterius. Diffinitiones sunt Auaricia/est peccatum/per quod maius bonum impeditur/scilicet thesaurus pauperum: et que omnia bona terrena facit esse ociosa/ea suo sine frustrans. Gula est peccatum: quod maxime impedit/et destruit/hominum sanitatem. estque ad diuitias profundendas instrumentum. Luxuria est peccatum: cuius proprietates est luxuriare. et per quod/homines ex pulchrorum visibilium delectatione: inclinantur ad tactus fedissimos/et brutales. Superbia est vitium/per quod indigne volunt homines sublimari/et ascendere: sed descendunt. Acedia est peccatum: pigritiam causans/et iniquitatem. Inuidia est vitium: cui proprium est inuidere. Ira est habitus: discretionem/et liberum arbitrium in electione impediens.

De auaricia primo peccato.

Cap. XLV

mij

hu
Sp 6 Ca 7

a. Avaricia iuncta cū gula/et e cōverso gula cū ipsa/impatentiā causant: p quā discordāt. Sed in malicia cōveniūt. discordāt aut: qz gulosus vult multis cibis/et n̄ si la mis satiari. z auarus: de expēsis (que p cōparādis ijs fierēt) dolet. sic ergo cū in eodē sūt subiecto p̄tare ip̄m sibi nō p̄mittūt: vex est sibi met ipsi pugnās.

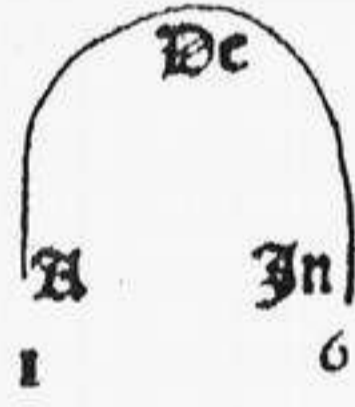
Nā vult gule obtēperare/avaricia p̄hibetur: cumulet diuitias/gula. z sic homo/sepe devna ipatiētia/mutatur in alteram: atq; continuo dolore/et tristitia/affligitur. Sed si destruat̄ur impatiētia/et simul conuertantur patientia/largitas/et temperantia: sine afflictione quiescet subiectum/nec amplius in diuersa trahetur. Et hic modus est/quo possibilis haberi/animi quies apperibilis: destruendo inq; impatiētiā/et acquirēdo patientiā/cū largitate/et temperātia.

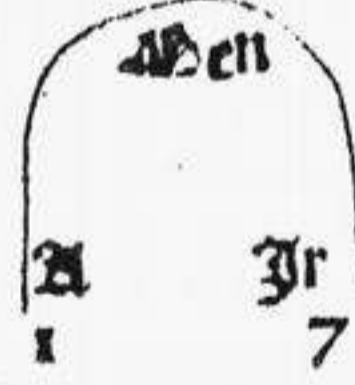
Auaricia/et luxuria: causant inobediētiā. quia auaricia non vult expensas/quas requirit luxuria: et auarus vult bona multiplicare/at profundere luxuriosus. quare si sint in eodem subiecto: ipsum in mente sibi ipsi est inobediens. Et hec inobediētia/primitiua est: quia est in mente. sed ad eam/consequitur exterior inobediētia: vt quādo homo inobedit domino/aut amicis suis. que si destruat̄ur: destruetur pariter et primitiua/ad quam ipsa sequebatur/et que ipsius erat causa. quia causā (vt que sine effectu ociosa maneat) necesse est simul cum ipso effectu perire.

Auaricia/et superbia: causant contempcionem. nam auarus bona ociosa retinens contemnit eorum sinem. Et superbus/ quia super alios exaltari vult: eos contemnit. Hos autē: contemnūt ex opposito largi/et humiles: sicq; duplicatur contēptio. Iterum: auarus superbus videns se a largis/et humilibus contemni eos contemnit. quare triplicatur contēptio. Tantoq; ideo maiori dolore/et tristitia/afficitur: auarus superbus. Qz si ipse non contemnat humiles/et liberales/verum eos per similes virtutes diligat: superbiam/statim et auariciam vincet/et quietem habebit. Cū enim virtus ad esse inclinēt/et viciū/ad non esse: facile ergo per virtutē/vincere viciū.

Auaricia/cum acedia/et e cōverso: causant iniquitatem. quoniam auarus/iniquus contra illos est: qui ipsum a congregandis diuitijs disturbant/ de luxuria eū reprehēdentes. et piger: contra diligētes/ et sollicitos. quia tales ei sunt contrarij/et ipsum de negligentia increpant: ob idq; in eos proponit vindictā. Itaq; duplex in eodem subiecto est iniquitas: quam idcirco beniuolentia/ si in eodem/ sed cū largitate tantum aduenierit/ non omnino vincet: sed adueniat cum largitate/et diligentia oportet. quia viciū nisi cum opposita sibi virtute deuincitur.

Auaricia/et inuidia: generant deceptionem. Nāq; decipit (vt possit diuitias congregare) auarus: et inuidus/propter rem inuidiosam. Qz si adueniat in subiecto legalitas/orza a caritate/nulla sit deceptio: et vincuntur auaricia/et inuidia. nam caritas vsq; adeo exaltata per fortitudinem est: vt nullum ante ipsam stare possit viciū. quod non habent alie virtutes. Earum enim nulla: potest plura vicia per se vincere.

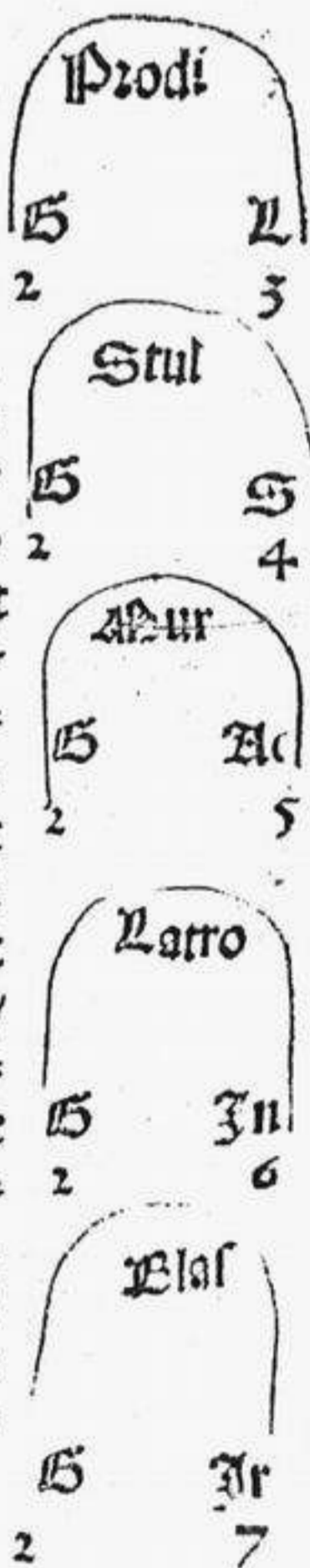
Auaricia/et ira: causant mendacium. quia (vt iam quoq; sepe dictum est) auarus: vt diuitias multiplicet/est mendax: vt emendo/vendendo/laudando/paruipendendo/iurando/et periurando. Et quia ira/ligat liberum arbitrium voluntatis/et deliberationem: intellectus iratus disponitur ad mēdaciū. Sed si veniat veritas/cum largitate/et patientia: ipsa deuincit mendacium/et consequēter auariciam/et iram. et recipit voluntas/ liberum arbitrium: et intellectus deliberationem.

De gula secundo peccato.

Cap. XLVI

Gula et luxuria/prodigalitatem causant: eo q ad earum actus/sequantur magne expense. Et gula/disponit luxurie materiam/ad multiplicandum suum actum: et sic homo sua bona profundit. Sed adueniente in subiectu abstinentia/cu castitate/et temperantia: expellitur prodigalitas ab eodem. quare z gula/et luxuria. Gula/cum superbia/et econuerso: causant stulticiam. quoniam propter nimiam abundantiam cibi/et potus/quam parit gula: fit in corpore indigestio. ob quam remanent grossi humores indigesti: per quos impeditur intellectus/ad habendam discretionem. Et superbia: ad vanam gloriam/ disposuit. sic ergo gulosus/superbus se facit stultum: quia non custodit sanitatem cum temperantia. et per superbiam/et indiscretionem: loquitur fatuitates. Sed si superueniat discretio/cum temperantia/et humilitate: fugat stulticiam. et per consequens gulam/et superbiam. Gula/z acedia: causant murmurationem. quoniam gula reddit hominem lentum/et tardum: acedia vero pigrum. et cum quicq precipitur homini guloso/ et pigro/aut si reprobenditur: indignatur cum fastidio/et murmurat. Sed si cum temperantia/et sollicitudine/adueniat benignitas: pereunt murmuratio/fastidium/ et indignatio. quare/et acedia. Gula/et inuidia: causant latrocinium. quia per gula/homo (ne sibi quo minus assidue eam foueat desit) mouetur ad furadum. et per inuidiam itidem/ quia per eam de bonis alterius tristatur: et ideo ea furatur. Sed si uenerit continentia/cum temperantia/et legalitate: corrumpitur latrocinium/et consequenter gula/et inuidia/latrocinij cause. Gula/et ira: generant blasphemiam. eo q gulosus dicit blasphemias/illis qui nimiam eius repletionem impediunt/ et eum de gula arguunt: et quia est in ipso ira/incurialiter/z cum minis/dicit blasphemias. Sed si superuenerint curialitas/temperantia/z abstinentia: nulla fit blasphemia/et pereunt gula/et ira.

Cap. XLVII

De luxuria tertio peccato.

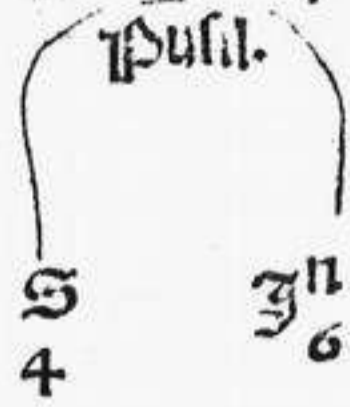
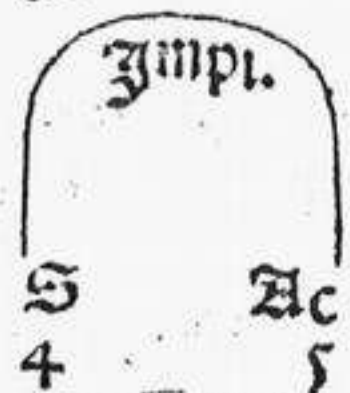

Luxuria/et superbia:causant iactantiam. quia magna delectatio/ quã ha
 bet luxuriosus agens cū muliere/ disponit ipsum ad superbiam: in eo q̄ cō
 siderat se nobiliozem esse muliere. et superbia/ ad hoc consentit. ⁊ sic oritur
 iactantia. Sed si venerit in subiectum/ discretio cum castitate tātum: luxuria aliquo
 modo a superbia diminuitur. sed si inducatur humilitas: tunc superbia omnino des
 truitur/ et castitas/ in parte augetur. Et ex hoc passu/ cognoscit intellectus: quo pa
 cto virtutes/ et vicia crescant/ et diminuātur. Luxuria/ cum acedia: et econuerio/
 causant zelotipiam. quia pigro luxurioso/ sufficit vna mulier/ cuius est amore irre
 titus: q̄ non possit (propter pigriciam) ad plures acquirendas sollicitari. Sed si sit
 lenta/ delectatio coitus: aduenit intensa delectio virtutum/ per quam corrumpitur
 zelotipia. quare et luxuria/ et acedia. et acquiruntur in subiecto: castitas/ et delecta
 tio virtutum. Luxuria/ et inuidia: causant suspicionem. quoniã luxuriosus red
 ditur suspectus de amica sua/ ne casu in eius absentia/ clam aliquis ad eam ingredi
 atur/ aut surripiat: eo modo/ quo forte ipse ad alterius amicam/ ingressus est/ aut eã
 surripuit. Et quia est inuidus/ potest ideo alteri bona (de quibus per inuidiã (q̄ ta
 lis ea haberet) tristabatur) surripuisse: hac de causa et ipse est suspectus: ne eadem
 pariter/ ab altero sibi inuidenti/ surripiātur. et sic amittat. Sed si adueniat bona/ ⁊ re
 cta intentio/ cum castitate/ et legalitate: corrūpitur suspectio/ et per consequens/ lu
 xuria/ et inuidia. Luxuria/ et ira: generant inimicitiam. quoniã luxuriosus/ quia
 cupit mulierem sibi non propriam: inimiciã contrahit cum illis/ qui ne ipse illam
 habeat impediunt. et quia habet irã: inimicatur eis per mala verba/ et nocet. Sed
 si veniat beniuolentia/ cū castite/ et abstinentia: corrumpitur inimicitia/ et per conse
 quens luxuria/ et ira.

Superbia/cum acedia: et econuerso primo se per sensum disponūt/postea per imaginationē. nōdum tamen sunt in effectu: nisi quousq; subeunt/ et intrant animā. quod tunc est/ quando per conscientiā superbit intellectus/ multa scire credens: et per acediā/scire alios dolet. et voluntas/pigra ad odiendā superbiam/delectatur in prosperitatibus: et sic oritur impietas. Sed si disposita pietas/per sensum/ et imaginationē: intret animam cum humilitate/ et sollicitudine/ corrumpitur impietas/ et superbia/ et acedia amittunt esse. Quando superbia/ et inuidia cōueniunt in subiecto: dispositio earum primo in sensu/ et in imaginatione fuit/ et intraverunt animā per pusillanimitatem. quia volūtas tunc non multum dilexit humilitatē/ et caritatē: cū fuerunt superbia/ et inuidia in dispositione. quoniā si voluntas multum dilexisset humilitatem/ et caritatem: superbia/ et inuidia non fuissent per sensum/ et imaginationem in dispositione/ neq; animam intrauissent.

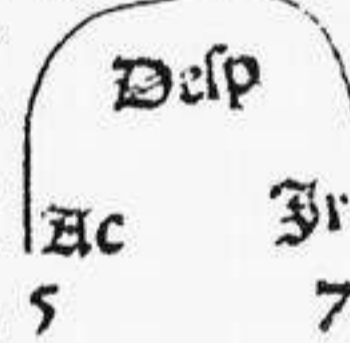
Superbia/ et ira in eodē subiecto: peccata valde periculosa sunt. quoniā ledunt rationē: per quam solum homo/ vt homo viuit/ et homo est. Superbus enī irat⁹: nō vtitur ratione/ nec ea duce agit. verum perturbatione/ qđ et reputat agere secundū rationē. Idcirco contra hoc/ paratur remediū: depumēdo voluntatē/ in tantum q̄ humilitatē diligat/ et patientiā. et sic remanebit ratio sana/ et illesa.

De acedia: quinto peccato.

Cap. XLVIII.

Acedia/ et inuidia/ causant odium: quod cōsistit per nolle. ratio hui⁹ est/ quia acediosus: ratione sue pigritie/ omnem odit bonam operationem. et quia est inuidus/ odit rem possidentes inuidiosam. et sic duplex est odiū. Sed his obstitendum est/ mutādo nolle/ in velle: per quod cōsistit caritas. sic enim sollicitudinis/ et caritatis odium: mutabitur in earum dilectionē. et dilectio acedie/ et inuidie: in earum odium. Acedia/ cum ira: desperationem causat. et ideo cum ea mai⁹ est peccatū/ qđ cū alio quocūq;. sed ideo desperationē causat/ quia acedia de se/ odio habet omne bonū facit. et ira: disponit hominē ad malū. quare acediosus homo iratus: non habet dispositionem/ ad recolendū misericordiam dei. Imo potius ratione melancholie/ recolit peccata sua: et sic cadit in desperationem. Sed huic malo obstititur/ vitando cibos melancholiā faciētes/ orationes diligendo atq; sollicitudinē/ patientiam/ et abstinētiā.

Actus
ire

i

inuidia disponit ad iram. et ira/cum inuidia: ducitur de potentia ad actū/
priuata conscientia. quādoq; enim homo/inuidet bonis alterius: nec de
ipsis facit conscientiam. et quia statim ea non habet/ sed est in indigentia:
irascitur. et sic habet iram. Sed ijs obistendum est faciēdo cōscientiā de inuidia/et
ira bonoꝝ alterius/per oppositas virtutes: caritatē/et paciētiam.

Hec ait remundus.

C Si in hoc libro/aut in alijs omnibus/ qui a me prodierunt in publicum: quicq; forte nimia mentis abundantia/aut inaduertētia/contigerit me dixisse/quod a veritate sanctissime fidei catholice declinet: dictum fateor ignoranter/nō addictus in mea verba iurare. Quinimo hūc libellum/et reliquos omnes/quos p multos feci: humillime a sancta matre mea ecclesia/submitto emēdandos. Et vero quia presentem librum clericis/et studentibus factum esse diximus: parisijs autem nobilissima/et verissima est studentium/et clericorum vniuersitas/ut que omnium sit scientiarum domicilium/et quam nulle (tam alte sint) discipline fugiant: Idcirco eum venerāde huic vniuersitati dicamus/et mittimus. Et principaliter domino cancellario/rectori/decano/et alijs primoribus dicte vniuersitatis: qui publicam eius curam gerunt. ut saltem memores sint: tria me/a summo pontifice/et reuerēdis cardinalib; esse petiturum. Primum est/et fiant quattuor/aut quinque monastheria: in quib; semper varia infidelium ydiomata doceantur. et in ipsis sint sancti/et litterati viri pro christo mori desiderantes: qui (sicut preceptum est) vadant per vniuersum mundū/ ad sanctissimā euangelijs veritatem/omni creature annunciandam. Secundū est/et de omnib; militibus religiosis/scilicet ordinis sancti tēpli/hospitalis sancti iohannis/velensū calatraue/hospitalis almannorum/et sepulchri fieret vnus ordo/qui alio nonne nuncupetur: cuius religiosi milites/in extremis christianorum oris/sarracenos assidue debellarent. Tertium est/et detur ecclesie decima: quousq; terra sancta/christianis integre restituta sit. Huius enim tribus: poterunt facile infideles/ad sanctam fidem catholicā reduci. Et hec tria a domino summo pontifice/et reuerēdis suis cardinalibus/lugduni petij. verū quia huic tam alteri/sum obtinende impar: idcirco supplex/imploro venerande vniuersitatis parisiēsis/auxilium: ut mecum velit ad predicta intendere. bonū nāq; dignū/et iustum est: tale negocium ad finem effectumq; perducere.

Ad laudem/et honorem dei: hunc librum/in ciuitate pisana/
in monastherio sancti domini/finiuimus. Anno ab incarnatione
dñi nostri ihesu christi: millesimo/trecētesimo octauo.

Pij eremiteremundi
libelli clericorum
finis.

In
6Ir.
7

Deus cum tua benedictione librum disputationis
petri Remundi incipimus.

Cap. I.

Ecce duo homines ad generale concilium euntes / sibi inuicem
obuiasse: quorum vnus erat clericus / et alter erat laicus. clericus
vero nomen suum a laico petijt: respondit laicus / Remundus Iulli-
us. **A**it clericus. Remunde diu de te audiui / & magnus sis phan-
tasticus. age dic michi quid in hoc generale concilium aduenis im-
petraturus. **A**it Remundus: tria intendo. primum vt dominus papa / et reueren-
di cardinales: studia in quibus varia discantur idiomata statuere velint. vt postmo-
dum auditores per omnia mundi climata proficiscentes: sancta dei euangelia (iuxta
preceptum est) predicent. vtrq; talis ordinatio eorūq; dum omnes infideles / ad chri-
stianorum ritum peruenerint: perduret. **S**ecundum vt dominus papa / et reueren-
di cardinales: vnum constituent generalem ordinem / omnes religiosos continen-
tem milites. qui omnes vltra mare maneāt (quousq; terra sancta christiani fuerit
restituta) illic impugnantes infideles. **T**ertium vt papa / suiq; cardinales: velint or-
dinare Auerrois errores parhisi seminatos penit⁹ excerpri. cum per eos plurima
mala: nostra sanctissima patiatur fides. **A** hoc vero clericus vt hec verba audiuit:
risum profudit vehementer. credebam inquit remunde te phantasticum esse: modo
vero per hec tua verba cognosco / te non modo phantasticū sed esse phantasticissimū.

Ait Remundus fortasse: verum meas non percipio phantasias. nam ea que dixit
et possibilia sunt / et fieri debita sunt / et non minus fructuosa. sed forsitan tu ipse phan-
tasticus es / qui phantastice risum profundis: neq; ad mea verba mentem inclinas.
deberes tamen cum clericus sis: potius q̄ ego qui sum laicus mentem / deuotioneq;
ad eiusmodi rem inclinare. **H**ic clericus Remundo multa conuicia dixit: minasq;
intulit. Remundus de conuicijs minisq; clerici / perparum curauit: & dixit clerico.
Clerice credis me phantasticum: ego vero te. vis ergo inter nos questio versetur:
quisnam fuerit phantasticus: et vterq; pro se / sequendo suas adducat rationes:
idq; in generali concilio terminetur. **A**it clericus consentio. **T**unc Remundus.
Sed anteq; rationes faciamus / primū nos scire oportet quid phantasia vocetur: et
terminos / principiaq; constituere / ad que nostras rationes formando recurram⁹.
veruntamen priusq; terminos eligamus: bonum michi videtur alterum alteri / cur
ipsum phantasticum putet / suum cōceptum / causamq; incitantem explicare. **H**ec
verba preriens clericus: michi (ait) vel maxime placet. **R**ogote ergo incipias:
inquit Remundus. **T**um clericus orsus: meus pater (inquit) homo pauper fuit / &
rusticus: ego vero in studijs panem mendicans: postq; scientias didici / pingui pre-
benda sum donatus / in artibus / in vtroq; iure sum insignitus / factus presbyter ar-
chidiaconus: beneficijs beneficia plurima cumulaui / fratres meos rusticos ditauit.
parum id est: ipsos milites effeci / sorores meas militum filijs connubio sociavi / p-
geniem meam ex infimo in altum sublimauit. hi tres adolescentuli studentes (quos
pone tergum videre potes equites) mei sunt nepotes. cuiuslibet eorū iam pingui pre-
benda donato: plura adhuc in hoc concilio beneficia impetrare propono. de me ve-
ro quid dicam: me grandis prelatio in curiam accelerantem vocat: quam et intēdo
impetrare / & magno cum honore viuere. magnam equorum comitiū habeo seu

Phan.

tiferos famulos/cocos/summarios (vt tu vides) q̄ plurimos. in argento comedo/
magnas opes habeo/magnificas expēsas facio. quare si vis: plane cognoscere po-
tes me non esse phantasticum/sed potius prudētē/atq; discretum. Ait Remūd⁹
et audiui/ z intellexi que te causa mouet/quomin⁹ dicaris phantasticus: sed anteq̄
respōdeam prius de me volo pariformiter pauca verba dicere. homo fui in matri-
monio copulatus/prolem habui/competenter diues/lasciuus/et mundanus. om-
nia vt deo honorē et bonū publicum possem procurare/et sanctam fidem exaltare:
libenter dimisi. arabicum didici/pluries ad predicandum sarracenis exiui/propter
fidem captus fui/incarceratus/verberatus. quadraginta quinque annis: vt ecclesiā
ad bonū publicum/et christianos principes mouere possem/laborauī. nunc senex
sum/nūc pauper sum/in eodem proposito sum/in eodem vsq; ad mortem mansur⁹:
si dominus ipse dabit. quid ergo: an hoc tibi phantasia videtur/an nō videtur? cō-
sciētia tua iudex existat. verum intentionem tuam phantasticam michi percipere
videor. nam et deus iudex erit: quem neq; potes cogere/neq; decipere. Tunc
clericus et Remundus quinque ordinauerunt terminos phantasia scilicet/quat-
tuor causas/honorem/delectationem/et ordinationē: in quibus possent suam dis-
putationem stabilire. Et primo de phantasia. Cap. II.

Phantasia.

Phantasia est genus: sub se duas habens species/naturalem scilicet et mo-
ralem. Moralī autem in duas partes est diuisa: in phantasia rectā/et
discretam/et in phantasia obliquam et indiscretam. Phantasia natura-
lis: est constituta ex speciebus/ quas intellectus abstrahit a sensu/ et imaginatione/
cum quibus ipse facit sciētiam. Phantasia recta et discreta: est qua homo se iustum
facit/prudentem/et ita de reliquis virtutibus. Phantasia obliqua et indiscreta: est
qua intellectus habituatur suū intelligere de habitibus viciosis/non veris/sed fictis.
Ait clericus remundo. diu laborasti vt dicitis: et nichil/ aut parum ad effectū de-
duxisti. ex quo satis apparet: q̄ phantasticus sis. quoniam quod optabas: ad effe-
ctum perducere nesciueris. et etiā quia laborare non desinis: ne tamē finem vnq̄
assequeris. si autem discretus esses: viam in qua es/et mutares/et te ad aliud impe-
trandum conuerteres. ego autem discretus sum/atq; fui: qui in pauco tēpore nobi-
litates tibi superius expressas/acquisiui. Ait remundus. secundum dispositionē
materie: agit forma. z quia mundanus es: ad impetranda bona mundana multos
coadiutores mundanos reperisti. ego autem solus reliquor. nam quasi nullus/bo-
num publicum curat. et ideo percipio/q̄ tu phantasticus sis: quia phantasticam cō-
parationem feceris. et q̄ tu pariter incōstans sis: quia tale consiliū michi dederis.

Ait clericus: in deo non sunt nisi duo act⁹/intelligere scilicet et amare. et q̄ in deo
multo plures actus sunt ponis: scilicet bonificare/magnificare/eternare/possificare:
quoniam deus non seipsum bonificat: cum sit bonus. neq; magnificat: cum sit ma-
gnus. sed seipsum intelligit: cū sit intelligibilis. z se diligit: cum sit amabilis. et quia
consideras in deo plures actus q̄ duos: merito es phantasticus. Ait remund⁹
clericus tu de deo phantastaris quo ad intellectum habētē in se correlatiua: vt pu-
ta intelligentem/intelligibilem/et intelligere: z sic de voluntate quo ad amantem/
amatum/et amare. et tales relationes/ex te formaliter extrahis. sed quia non phā-
tastaris ab intra/ex tua bonitate bonificantem/bonificatum/et bonificare/et ita de
alijs ignoras actus bonitatis magnitudinis/et potestatis. z ideo phantasticus es.
et nonne cognoscis: q̄ deus pater producit de sua bonitate bonū filium/bonifican-
do. et pater z filius simul de seipsis spirant bonū spiritum/spirando. imo dico tibi q̄

phantasiando: homo debet attribuere cuilibet diuine rationi actum secundarium/ vt omnes sint equales per existere/ et agere intrinsece. aliter diuinus intellectus/ et diuina voluntas essent superius: et alie diuine rationes inferius. quod est impossibile. Iterum dico tibi: quoniam per id ipsum/ quod queq; diuina ratio habet suum proprium actum/ est ratio realis. sine quo ipsa esset figmentum. adhuc adijcio (quia per hoc q; habent secundos actus/ et equaliter) posse probari diuinam trinitatem. et hoc in plerisque libris/ quos iam feci: apertius probaui. Ait clericus. Remunde/ te artem generalem ad omnes questiones soluendas/ ipsam ad omnes scientias applicando/ fecisse intellexi: et quia hoc dicis phantasticus es. cum omnis scientia: sua propria habeat principia. Ait Remundus. ars generalis principia habet generalissima: sub quibus alie scientie principia habent subalterna. et ideo quid miru: si cum tali arte possint aliarum scientiarum solui questiones/ cum non de particularibus/ sed de vniuersalibus sint scientie omnes: et quia talem subordinationem ignoras: phantasticus es. Dicit clericus: Remunde/ intellexi te cum magistris artium parhisiensibus disputasse: et cum tua philosophia (si philosophia dici potest) eos concludere intendisse. ex quo euidenter apparet/ q; non modo phantasticus sis/ imo vero sis insanus. cum ipsi tanta turba sint: tu autem sis solus. Ait Remundus. clericus verum est me cum ipsis parhisijs disputasse: sed disputatio quandoq; procedit secundum opinioniones/ quandoq; secundum certitudinem/ siue quo ad rem. Parhisienses autem studium/ quasi in opinionibus versum est. ego vero non disputo/ nisi secundum modum intelligendi/ et quo ad rem: cum intelligibile sit obiectum philosophie. et quia me increpas/ et nescis disputare/ neq; modum disputandi intelligis: phantasticus es. Ait clericus. intellexi te dicere/ fidem esse probabilem: et ideo phantasticus es. quoniam de deo nichil est demonstrabile: cum non habeat supra se causam/ et etiam quia non sit quid diffinibile. Iterum si fides esset demonstrabilis: amitteretur meritum/ sicut dictum est. quoniam fides non habet meritum: vbi humana ratio prebuit experimentum. Ait Remundus. Concedo q; deus non est demonstrabilis per causas: sed est demonstrabilis per equipollentiam suarum dignitatum. et quando dicis si esset demonstrabilis/ amitteretur meritum: istam refuto quo ad experientiam superiorem extra sensum/ et imaginationem factam. experientie autem inferiores: non sunt de genere fidei/ cum sint de genere/ sensus/ et imaginationis obiective. et quia iudicas quod ignoras: ideo phantasticus es. Ait clericus. Remunde intellectus humanus duos actus habet: credere scilicet/ et intelligere. et sic necessario sequitur/ q; si intelligit non credit: et e conuerso. et quia tu dicis intellectum sub habitu fidei posse intelligere: falsum dicis/ et phantasticus. quod non est possibile. Ait remundus. in pluribus locis monstraui intellectum sub habitu fidei posse intelligere/ suo quidem intelligere existente inferiore/ et suo credere superiore: sicut oleum supernatans aque. et nunquid scis esaiam dixisse: nisi credideritis non intelligetis? Auerroista item dicit secundum modum intelligendi/ fidem catholicam esse impossibilem: veritatem esse credibilem. et tu eodem modo ponis: et ideo sicut ipse/ et tu phantasticus es.

De quattuor causis.

Cap. III.

Quattuor sunt cause: scilicet efficiens/ forma/ materia/ et finis. et dicitur efficiens/ quia mouet formam/ et cum forma materiam: aliquid propter finem faciendo. Forma autem de se actiua est: et materia de se passiuas. sed in quantum efficiens mouet formam: ipsa materia mouetur per alterum. Finis autem: causa

Quattuor
cause

Phan.

causarum est. quia ipsa est vltima quies. Ait clericus. homo est efficiens faciendo phantasias/et cum forma abstrahendo species a materia/in quibus in fine quiescit obiectiue: per talem modum/ ego artista et legista et discendo et docedo factus sum. et sic non sum phantasticus. tu autem Remunde phantasticus es: quia fingis te scientiam altissimam/et profundam habere non ab alio tibi traditam. Ait Remundus. bene tibi concedo modum: per quem efficiens facit scientiam/phantasiam do et intelligendo recto modo. sed tu non de illis es: quia finem mutas propter quem es. qui finis in te difformis est: cum ad concilium propter te/et propter tuam exaltationem maxime proficisceris. ego autem ediuerso non appeto nisi in fine (propter quem sum) quiescere. et ideo dato quod tu ipse papa esses: malus papa/et peruersus perfectus esses. et dignus quem deus de hoc mundo disperderet: et quicquid in mundo propter te/et tuam progeniem exaltandam perageres. omnia autem hec tibi dico: quia phantasticus es/atque peruersus. cum omnes in te causas secundum intentionem quam habes: difformes. quomodo vero scientiam habuero: tibi nunc dicere nolo.

Remunde ait clericus. qui se diuitem facit/non est phantasticus. ego autem pauper eram: et me ipsum ditavi. sed tu contra qui diues eras/et te in paupertatem precipitasti: phantasticus es. Ait remundus. diuitie male non sunt: modo bene sint acquisite/et cum bona intentione possesse. quia materia ad bonum finem sunt/atque instrumentum. diuitie enim dei sunt. si vero ipsas contra deum acquiras: in te mala sunt materia/atque sub forma peruersa. si autem pauper sum: mea paupertas (modo propter bonum finem sit) est michi materia/ut me virtutibus formem/cum quibus deo meo seruiam/et bonum intendam publicum. qui autem talia facit: non est phantasticus. Ait clericus. nullum efficiens agere potest: extra illud quod est/aut in potentia/aut in actu. extra enim istos duos terminos tu phantastice consideras: quod efficiens posset mouere formam propter finem/remota materia. quod est impossibile. Ait remundus. posito vno inconuenienti: protinus aliud subsequitur. et ideo quia tu omnes causas peruertis et difformas in tua intentione peruersa/difformi et prophana: facis positionem de nichilo nichil posse fieri. et sic negas creationem: et dicis te esse christianum. sed vtinam nullus clericus tecum consimiliter in mundo sentiret. Dicit clericus. Remunde tu dicis posse esse vnam formam generalem/sicut est vna prima materia: et ideo indirecte et oblique phantastiaris. cum sit impossibile talem formam esse. Ait remundus. ponere possibile/et ignorare causas possibilitatis: est positio phantastica/et indirecta. sed contrariam positionem facere/vera et recta est phantasia. et nunquid scis deum formam generalem sicut primam materiam creare posse? maxime cum forma sit sua similitudo: materia autem sua dissimilitudo. etiam posito quod non sit forma generalis: nulla forma particularis excederet in virtute materiam particularem. cum ipsa materia/sit sub suo genere: patiundo. forma autem particularis (circumscripita vniuersali) forma non sit sub suo agendo. et ideo phantasticus es: parum de theologia et philosophia cognoscens.

Ait clericus. albedo est forma abstracta: et quando est contracta causat album de ipsa affirmatum. phantasia est forma abstracta: et in te/et per te est contracta. et de ipsa indirecte es habitus. quod quidem bene apparet: quia me vocas phantasticum cum sacerdos sim/habens in sacramento altaris officium altissimum. quoniam christus de materia panis/et materia vini per sacerdotem in altari corporaliter existit: ipsum celum non deserens. Clerice ait remundus. Quo ad philosophiam de albedine bene dicis: sed quia sine causa me reprehendis male dicis. quoniam ille

genos martin gonzales dela

Phan. 83

Phan:

83

qui suo officio male utitur peruersam habens intentionem/et in peccato existens: quanto in altiori gradu officij existit/tanto magis est reprehensibilis. nam magis contra finem agit. et ideo tuo exemplo apparet vulgare dictum esse verum: malis clericis homines nullos esse in mundo deteriores. quoniam sicut in ipsis virtutes magis irradiant: ita vicia in eisdem magis apparent. et causa cur vulgo dicantur alijs hominibus peiores ideo est: quia sciunt et possunt amplius q̄ vulgares. nam si vellent: possent omnes infideles cum superno auxilio ad sanctam catholicam reuocare fidem/et peccatores reducere ad virtutes/seipso illis bonum prebendo exemplum. vnde dicunt vulgares: si vera essent que nobis dicunt/illa facerent. dicunt autem: sed illa non faciunt. **Ait clericus.** Remunde/quanto forma maior est: tato magis in materia agere potest. deus autem est infinita forma ab omni materia separata/intantum potens in materia creata/ vt ipsam faciat ad miraculū faciendum subiectum. quod ideo tibi dico/ quia in magno honore sum/ et magnum habeo posse: vt dignus sim magnum habere subiectum ad id quod volo/ et opto faciendum. phantasticus ergo non sum: sed discretus. **Et Remundus.** quāto magis audio te loquentem: tanto magis te cognosco phantasticum. et si contingat te esse cardinalem: nunq̄ in consistorio sanum dabis cōsilium/ sed falsum/ sed peruersum. quia tua difformis/et peruersa intētio: facit te a tuo fine (propter quem es) deuiū/ et plagis: quas deus immisit Pharaoni dignissimū.

De honore.

Cap. III

Honor est forma/ cuius actus est honorare. honor autem est duplex: scilicet honor dei/ et honor hominis. honor autem hominis sustentatus est in honore dei. et hoc analogice. **Ait clericus.** Remunde/ habeo te pro phantastico: et tu me econuerso. faciam⁹ igitur aliqua de honore notabilia: ex quibus extrahamus syllogismos. et ille qui maiorem cum ipsis habebit cōuenientiā: sit discretus. et iudicium inter me/ et te/ fiat syllogisando. **Placuerunt autem ista remundo:** quia talis doctrina est satis leuis/ et compendiosa/ et ars ad cognoscendum hominem discretum/ et hominem phantasticum.

Notabilia igitur sunt ista.

Honora deum super omnia.

Honora dignitates dei: super omnes alias dignitates.

Honora equaliter dignitates dei.

Satius est qui honorat deum: vt seipsum possit honorare.

Quanto melior est honor exhiberi possibilis: tanto magis est/ et amabilis.

Inter honorem et vituperium: nullum cadit medium.

Honor competit domino cum magnitudine: et seruo cum paruitate.

Qui honorat honorabile: honorem acquirit.

Honora animam tuam cum virtutibus/ et disciplina.

Honora corpus tuum cum aliqua arte pulchra/ et exercitatione bona.

Fac honorem bonitati/ cum magnitudine.

Honora tuum intellectum/ cum ratione.

Honora tuum velle/ cum moderatione.

Induas patientiam et humilitatem: et habebis honorem.

Honora tuam conscientiam/ cum discretionē.

Phan.

Honora tuam linguam/cum veritate.

Honora tuum dominiū/cū patientia/et humilitate.

Honora tuam fiduciam/cum spe.

Honora amicum tuum/cum amicitia/et timore.

Quando de male commissis conscientiam subibis:honora cor tuū cum suspirijs.

Cum te deliquisse cogitabis:honora oculos tuos/cum lachrimis

Honora maiorem te:et habebis in futurum maiore honorem.

Quando aliquis te vituperabit cum vicijs:honora te ipsum/cum virtutibus.

Unde quicquid habes/et emas bonū/et magnum honorem.

Si honores fatuum/fatuus es.

Honora mensam tuam/cum temperantia.

Honora tuam bursam/cum mensura.

Honora tuum cubile/cum castitate.

Honora tuas vestes/cum forma.

Honora tuas aures/cum verborum honestate.

Honora tuam imaginationē/cum utilitate.

Cum vno secreto/aliud secretum honora.

Honora bonum angelum/cum bonitate/et obedientia.

Honora patrem et matrem/qui tua sunt principia.

Honora pretorium/iusticia.

Honora indigentem/cum largitate.

Honora bonam occasionem/cum diligentia.

Honora tempus in quo es/cum providentia.

Honora vnam virtutem/cum alia.

Honora ignorantem/cum excusatione.

Honora scientiam/cum humilitate.

Honora materiam/cum forma.

Honora honorem/cum honore.

De delectatione.

Cap. V

Electatio est habitus:cum quo homo quiescit. Delectatio autē consistit in
decē subiectis naturaliter/scilicet in sex sensibus particularibus: qui sunt
visus/auditus/odoratus/gustus/tactus/et affatus. septimū in quo consi-
stit est imaginatio/octauū intellectus/nonum voluntas/decimū memoria. sunt au-
tem alie delectationes per accidens obiectiue: sed de his p̄cipaliter intendimus.

Ait clericus. Remunde/naturaliter quando video pulchrū obiectum: ratione
pulchritudinis obiecti/moueor ad delectandū. vt quando video pulchrā mulierē/
pulchrū lectū/pulchrā domū/pulchrū ensem auro/argētoq; ornatū/pulchrū equū
pulchras vestes/pulchrā familiam/et huiusmodi. et ideo naturaliter in predictis
obiectis oblector: quia mea potentia visiuā/ et ipsa obiecta memorent ad delectā-
dum. Ait Remūdus. Delectatio quam predicās: naturaliter bona est. quia om-
nis actus naturalis: bonus est/cum prodeat ordinatione diuina. verūtamē si tu p̄-
pter te/et vt acquiras delectationē videndo/non autem te ipsum perficias/deū lau-
dando: phantastaris. et cum ipsis visibilibus seruias: phantasticus es. et quia pre-
ceptum est diligere suum proximū/ et ego tuus proximus sum: ideo super te contri-
stor/ q̄ visibilibus (vt debes) nō vtaris. Remunde inquit clericus. audio pulchrā

verba/ et delector ipsa audiendo: presertim cum alio in casta laudes & scientius
 sim clericus/ diues/ pulcher/ largus/ et huiusmodi talia. Petre ait Remundus
 de tua delectatione doleo: q̄ cognosco q̄ sis ambiciosus. & si in tali statu moriaris:
 in inferno sine fine perferes cruciatus. et ideo per tuam inordinatam delectationē:
 per accidens labor in tristitiam. veruntamen moueor ad delectationē: quia conside
 ro me in hoc acquirere meritum. talis autem delectatio quam habeo bona est: tua
 vero phantastica/ obliqua/ et peruersa. Ait petrus. delector in odoriferis: sicut in
 floribus/ balsamo/ pigmentis/ rosis/ et similibus. et bene quidem facio: quoniam sic
 odoratu cū suo obiecto odorifero satisfacere debeo/ sicut satisfacio visui/ cum obie
 cto pulchro. Ait Remundus naturaliter benefacis: sed de tali delectatione debes
 trāsire ad aliā delectationē supremā/ et spiritualem. videlicet ad laudandum deū:
 qui tantam virtutem posuit in odoriferis. et si ad talem delectationē non transibis:
 phantasticus es. quia per hoc meritum bonum quod posses acquirere: non acqui
 ris. Ait Clericus. Remunde delector in gustando gustabilia/ delectabilia: vi
 delicet capones/ perdices/ cuniculos/ lepores/ bonum vinum: et huiusmodi talia.
 et bene quidem facio: quia bonis (que michi deus dedit) vtor. Ait Remundus.
 posito q̄ sis bonus/ iustus/ prudens/ et huiusmodi: benefacis. quoniam homo bo
 nus: dignus est omnibus bonis terrenis vti. cum ipsa bona: ad eius seruitium/ dei
 benignitate sint creata. sed si sis iniustus/ imprudens/ intemperans/ et huiusmodi:
 predictis delectabilibus vti non debes. quia sapidus cibus omnis/ et vinum: dei
 sunt. et tu es suus inimicus iniuriōse: et ipse tuus inimicus iuste. quare tu in peccato
 existens: deberes de tali delectatione magnum dolorem/ atq̄ tristitiam concipere.
 quam si non habeas: phantasticus es/ & quod deterius est/ demens es/ et insanus.

Ait clericus. Remunde tactus est sensus qui causat delectationes complurib⁹
 modis: et si tango tangibilia delectabilia/ vt acquiram vtilitatem tangendo/ bene
 facio. cum deus/ & natura: nichil vnq̄ agant frustra. Ait Remundus. licet aliqua
 tangibilia sint delectabilia naturaliter: tamen non est licitum q̄ tangantur absolu
 te. sed sub licentia rationis/ et ordinis/ et etiam precepti dei. et si absolute vtaris tā
 gibilibus: inobediens es/ et inordinatus/ et per consequēs culpabilis. et de tali cul
 pa: magna debes affici tristitia/ magnoq̄ dolore. quem si non habes: phantasticus
 es/ et ad ignis supplicia reseruatus. Ait Petrus. delector in loquendo faciēda
 verba/ et multa. quia talis actus/ naturaliter causat delectationem. et per accidens
 oblector: quia considero q̄ plurimos propter ea que dico/ me laudantes. et ideo cū
 possim michi parare delectationem: phantasticus essem si non acquirerem. Ait
 Remundus. Bona eloquentia quam habes/ et scientia: tibi sunt materia ad meri
 tum acquirendum aut culpā. meritū autem acquiris: si laudas ea que vere sunt lau
 dabilia/ sub habitu virtutis/ prudētie/ iusticie/ et aliarū virtutū. et ideo licitū est: vt
 p̄ talē loquellā possis tibi vendicare delectationē. veruntamē tu contraria loque
 ris. ideo magnū dolorē/ magnāq̄ tristitiā recipere debes: q̄ phantasticus es. Ait
 clericus. Imaginatio est potētia absoluta: cū qua homo pōt magnā sibi acquirere
 delectationem. et ideo quando imaginoz/ quantum bonum acquisiui/ et quātum
 bonū in hoc mundo acquirere possum: delector/ et ab omni tristitia/ et dolore lon
 ge ppelloz. Ait Remundus. assentio tibi q̄ imaginatio potētia est/ absoluta:
 quia cum ipsa phantasiare potes/ et directe/ et indirecte. si directe: bonam dele
 ctationem acquiris. si indirecte: acquiris malam et indirectam/ et eris in alia vita

Phan.

in dolore et tristitia sempiterna. quoniam imaginatio per hoc est absoluta potētia: quia homo libere potest eam ad acquirendum meritum/aut malum contrahere.

Ait clericus. humanus intellectus naturaliter causat magnam delectationem: quando vere attingit obiectum verum/intelligendo/aut credendo. et ideo intellectualiter acquirō delectationem/et etiam magnam: si plura obiecta vera intelligo.

Ait remundus. Licitum est habere delectationē intelligendo/ et credendo: postea quod homo intelligat sub habitu/et regulatione virtutum. verum tu hoc nō facis: quia non intelligis ad finem propter quem es (qui finis est deus) sed ad finē propter te. et quia delectaris sub habitu viciozū: tua leticia reuertetur in luctum/acerbūq; dolorem. et proinde do tibi cōsiliū: vt dimittas tuas phantasticas delectationes/et delectationem queras in intelligēdo deum bonū/magnū/atq; potentem/in intelligendo virtutes/et huiusmodi. nam per talem delectationem: eternā mereberis delectationē beatorū.

Ait clericus. Delector in volendo: quādo aliquid volo/et illud cōsequor quod desidero. et ideo plura bona diuersa obiecto: vt meā possim multiplicare delectationem.

Ait remundus. Petre voluntas est potentia absoluta: cum qua homo potest velle bonū/aut malum. et ideo qui ipsam cum virtutib; regulat: eam contrahit ad bonū velle. qui vero cum vicijs: contrahit ad malum. et quia tu contrahis ipsam tantum modo ad tuā delectationem/et non ad diuinū seruitiū: iudico te phantasticum. et propono: te in curia corā vniuerso cōcilio/de tua praua phantasia (nisi te correxeris) accusare. tu vero (si in me prauas deprehendas phantasias) placet michi vt me reprehēdas. Nam reprehēssione dignus es: qui peruersis ducitur phantasijs.

Ait clericus. magna profundor leticia: quādo recordor me fuisse pauperem/et nunc sentio esse diuitem. quādo recordor me olim nō habuisse honorē: et habeo nunc plurimū. insuper valde delector/ quādo possibilis recolo: quibus adhuc et ditior/et honoratior euadere potero. Ait remundus. omnibus modis percipio/te magnū esse phāsticū. dico enim omnibus modis: quia per decē predicta subiecta delectatiōes preter tuū vltimū finē (qui deus est) queris. Miser: quare non recordaris quod nichil eras/dum eras pauper. et minus nunc es: licet sis diues. nam maior peccator quā tunc eras: existis. et si in tali habitu permaneras: quanto maiores diuitias/et honores acquiris/ tanto maior peccator eris/et in eterno ignis clibano maioribus penis cruciaberis.

De ordine.

Cap. VI

Ordo est forma cum qua ordinator plura ad vnū finem ordinat: in quo consistunt ordinata. ordo autem duplex est: scilicet ordo spiritualis/et ordo corporalis. spiritualis vero est superior: ordinās ordinem inferiorem/sicut causa suum effectum.

Ait remundus clerico. In deo est ordo intrinsecus: quoniam deus quo ad suam essentiam/et suas rationes ordinatus est. in quantum deus predicabilis est cum suis rationibus/et econuerso: vt in principio dictum est. talis autem ordo potest intelligi/ quo ad diuinam trinitatem: propter quam deus intantum ordinatus est quo ad suum intrinsecum agere/sicut quo ad suum existere. quia deus pater ita bonum/eternum/magnum filium producit: sicut ipse bonitas est/magnitudo/et eternitas. et sic de spiritu sancto ab vtroq; procedente. ecclesia vero constituta est ad intelligendum/recolendum/diligendum/et seruandum isti ordini altissimo/et profundo.

Ait Petrus. Et ideo valde gaudeo: quia sum ordinatus/et deputatus ad officium tam sublime et altum. Ait Remundus. Benedicis: dummodo ipsum non peruertas. sed rogo te conside-

res/ si supremus ordo in aliquo deficeret/ adeo vt tandem euaderet inordinatus: nō-
 ne quanto superior esset/ tātō inferior esset? hoc ideo tibi dico: quia si te inordinas/
 tanto magis in inferiori gradu sistes/ quanto magis per ordinē in superiori consi-
 stebas. atq; iterum ait Remūndus. Petre nomē sunt hierarchie angeloz: quē admo-
 dū cognoscis. et in superiori nobilior est ordinatio/ q̄ in immediate supposita/ et ita
 gradatū vsq; ad inferiorē. et superior/ ideo nobilior est: quia magis circa deum est. et
 hunc in modum de reliquis descendendo. quapropter prima hierarchia significa-
 re potest ordinem papalem: cum papa sit primus vicarius/ altior/ et potētiōr. secū-
 da/ ordinem patriarchalē/ aut aliquē alium huic summo/ sacro principatui viciniō-
 rē. tertia/ archiepiscopalē. quarta episcopalē. et ita gradatū descēdēdo vsq; ad cleri-
 cū secularē habentem parochiam. Ait clericus. Remūde te libenter audio/ atq;
 ideo valde gaudeo: quia sum archidiaconus. et spero q̄ ad gradū altiozem sim ascē-
 surus. Ait Remundus licitū est tibi talem spem habere: dū modo sis in intentio-
 ne ordinatus/ et moribus/ vt magis possis deo seruire. sed si vis ascēdere/ vt magis
 possis apparere/ et progeniē tuā exaltare: inordinatus es/ et phantasticus. et pene in-
 fernales te expectant: quarū iuterminabiles perferes cruciat⁹. Ait clericus. Nō-
 ne Remūde/ elementa et ex his composita omnia/ sunt ad seruitium hoīs ordinata:
 et homo ad dei seruitiū ordinatus? et ideo multum gaudeo/ quia sum homo habēs
 beneficia in dei seruitio/ et qui vti possum omniū seruitio. Ait Remundus. Oia
 hec inferiora/ sunt ad hominis seruitiū sicut dicis: et homo ad dei seruitiū natus. ve-
 rū si tu homo deo magis q̄ tibi met non seruias: inordinatus es/ et phantasticus. et
 hoc quia iniuste/ inordinate accipis a predictis rebus. Ait clericus. Constantinus
 imperator rhoman⁹ / dedit imperiū ecclesie: spiritus autē sanctus fecit homines in
 ecclesia deuotos/ sanctā fidē catholicā veram esse cognoscentes. Ait Remundus
 Clerice verū dicis. Nam vniuersa catholicorū ecclesia/ duos gladios habet vt in
 euangelio dictū est: scilicet gladiū corporalem/ ensē videlicet/ et spiritualē scilicet
 sciētā et deuotionē. cū istis autem duobus gladijs: sufficeret/ ecclesia oēs infideles
 ad viā reducere veritatis. primo si papa sapientes/ et discretos/ mortē sustinere pa-
 ratos apud sarracenos/ turcos/ et tartaros mitteret: qui infidelib⁹ suos errores ostē-
 derent/ et sancte fidei catholice veritatem aperirent/ vt ipsi infideles ad sacrū rege-
 nationis lauachrū veniret. deinde si resisterent: tunc papa contra ipsos procura-
 re deberet gladium secularem. licitū/ et debitū est: talē esse ordinationē. et qui in ali-
 quo contra ordinationē est: phantasticus est/ et culpabilis/ atq; per consequens in-
 ordinatus. Ait Petrus. Remūde deus est omnipotens/ in omni tēpore/ et vbiq;
 et etiam primus est ordinator. et deo non oportet vt papa/ cardinales/ et reliqui il-
 lius sancte cōgregationis patres: cōstituant in cōcilio talē ordinationē. quia quā-
 do deo placuerit: infideles ad viam veritatis reducet. satis enim pape/ cardinalib⁹ /
 et conciliū patribus esse videbitur: vt christianos ordinēt. Ait Remūndus. Legit⁹.
 qui peccat in spiritum sanctū/ nō remittitur peccatū: qui spiritus est vniuerse boni-
 tatis. tu autē michi hoc modo peccare videris: qui nō desideras maximū bonū pu-
 blicū. sed nunquid tu scis papā/ et cardinales habere posse ad intrinsecam/ et extri-
 secam ordinationē? si vero ad intra christianos ordinent: bene quidē faciunt. attā-
 men si ab extra/ perditas oues non requirūt/ neq; earū ordinationē curant: malefa-
 ciunt. quādo quidē potestatem sibi commissam: tenēt ociosam/ et vacuā de ipsa i die
 iudiciū rationē reddituri. et ego met ipsos accusabo/ et me tūc excusabo. quia pluries
 sup re illa/ illis in curia sermones feci: et super re eadem/ plures libros composui.

Phan.

Ait clericus. Recordor remūde/et frequēter audiui: plures principes vltra mare ad recuperandā terrā sanctā profectos/id frustra tentasse. quod si a deo ordinatum fuisset: quod querebāt profectio effectus ostēdisset. Ait remundus. possibile est petre eos magis propter seiplos/ q̄ propter deū ad recuperationē terre sancte contendisse: que quidē intentio diuinā nō intrat ordinationem. quoniam in ea non est ordo. q̄ si profecti sunt ordinata intētionē/ sed aliquē defectum in pecunia/ cōmeatibus/ et huiusmodi passi sunt: eis quo ad intētionē non defuit ordo. et ideo meritum acquirere. sed ordo/ defuit pape/ cardinalibus/ z alijs christians: qui sufficiens adiutorium non subministraverunt. Ait clericus. Remunde video complures predicatorēs/ vt fratres minores/ z alios religiosos ad predicādum sarracenis/ tartaris/ et alijs infidelibus se cōmittere: sed paruos eorū adhuc (quem faciunt) apparet fructus. Ait remundus. Fratres qui illuc tēdunt: infidelium idiomata nesciūt. et ideo ad eos inordinate vadunt. verū tamen si in terra christianorum eorum idiomata discerēt: tunc ad eos ordinate possent proficisci/ et multiplicem fructū facere. deus autem semper adest illis: qui pro ipso bona ordinatione vigilant. Ait clericus. Remūde: non est alia ecclesia in mundo eque bene ordinata ad seruīendum deo/ vt romana ecclesia. z hoc potes videre in ecclesijs: in quibus clerici ordinate celebrant/ ordinate cantant/ et huiusmodi talia. Ait Remundus. Esto vt dicis. attamen quid est de quibusdam clericis: qui protinus extra edem sacrā/ cū magna pompa sunt equitantes/ et in pinguibus mensis comedentes/ multas etiam et magnas beneficiorum prouisiones habentes: pauperes autem christi ad eorum portas clamant. videtur ne tibi hic esse ordo consentaneus: quem habent clerici in ecclesia celebrandi et horas decantandi? adhuc id a te quero: si sit ordo vnum bonum virum scientificum vnam paruum habere prebendam: et clericum illi proorsus oppositū multas habere/ magnas et (vt ipsi aiūt) pingues. Ait clericus. Remūde phantasticus es: qui me talibus questionibus laceffis. et ideo de cetero tecum amplius conferre nolo. Et abeuntes: dicefferunt abinuicē Clericus/ et Remūdus.

Ad gloriam/ et honorem dei: finitus est
presens liber a Remundo. Anno
1311. incarnationis domini

nostri Ihesu

Christi.

Impressum Parisijs/ per Guidonem

Amercatorē: proprijs eiusdē sumptibus/ et expēsis. Anno eiusdē

domini saluatoris. 1499.

6. Aprilis.

Recognita ex officina.

Folio. 32. versu primo: Petito mea magnū valorē nō habere non posset: Legēdū/ magnū valorē habere non posset. Folio. 53. versu quinto ante penultimū/ ab ipso: Creatur autem voluntas cuiuslibet libera ad libere nolendum velle filij tui: Legendum ad libere volendum. Folio. 79. versu ante penultimo: Et quia est in ipso ira incurialiter et cum minus dicit blasphemias: Legendum cum minus.

Registrum.

A b c d h quaterni.

E f g i k l m terni.

N duernus

*in vis luvij mirabilis p̄ magistru miraban carbo
medin in domo gabrieh mirale p̄ domo magistru
pymidi hll stan habens tres fenestras equalis in
figura figu tinnitū p̄ camera similiis celo
p̄ hanc in qua nō videt p̄ tunc se p̄ behem p̄ ranc
p̄ hanc p̄ ranc in nō vltā quādam casti*

Remundus

Remundus

*non volentes in mirabili Christi
Impressum Parisijs per Guidonem
Amercatorē: proprijs eiusdē sumptibus/ et expēsis. Anno eiusdē
domini saluatoris. 1499.
6. Aprilis.*

Recognita ex officina.